

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

ustaleń planu ogólnego gminy Czarna

mgr inż. Łukasz Błądek

mgr Paweł Lupa

Czarna, lipiec 2026

SPIS TREŚCI:

I.	PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGNOZY	3
II.	ZAKRES MERYTORYCZNY ORAZ METODA PRZYJĘTA W OPRACOWANIU PROGNOZY.....	3
III.	ANALIZA I OCENA STANU ZASOBÓW ŚRODOWISKA.....	6
3.1	Uwarunkowania wynikające z położenia, rzeźby terenu i budowy geologicznej.....	6
3.2	Uwarunkowania topoklimatyczne	11
3.3	Uwarunkowania wynikające z obecności wód powierzchniowych i podziemnych.....	15
3.4	Uwarunkowania glebowe	34
3.5	Uwarunkowania wynikające z obecności gatunków chronionych roślin i zwierząt, obszarów chronionych, obszarów cennych przyrodniczo i walorów krajobrazowych	35
3.6	Uwarunkowania wynikające z jakości powietrza atmosferycznego	56
3.7	Uwarunkowania wynikające ze stanu klimatu akustycznego	59
3.8	Uwarunkowania wynikające z obecności obiektów emitujących promieniowanie elektromagnetyczne.....	61
3.9	Uwarunkowania krajobrazowe i wynikające z obecności obiektów cennych kulturowo.....	68
IV.	EKOFIGIOGRAFICZNE UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO OBSZARU GMINY.....	84
V.	INFORMACJE O ZAWARTOŚCI I GŁÓWNYCH CELACH PROJEKTU PLANU OGÓLNEGO	86
VI.	OCENA WPŁYWU USTALEŃ PLANU OGÓLNEGO NA POSZCZEGÓLNE KOMPONENTY ŚRODOWISKA.....	99
6.1	Analiza i ocena wpływu rozwiązań funkcjonalno-przestrzennych na środowisko.....	99
6.2	Wpływ ustaleń planu ogólnego na elementy środowiska we wzajemnym powiązaniu	10
	2	
VI.	ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, ZMNIEJSZANIE LUB KOMPENSOWANIE NEGATYWNYCH DZIAŁAŃ NA ŚRODOWISKO ORAZ PROPOZYCJE ROZWIĄZAŃ ALTERNATYWNYCH.....	111
VIII.	ANALIZA I OCENA CELÓW OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONYCH NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM ISTOTNYCH Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU.....	113
IX.	INFORMACJE O MOŻLIWYM ODDZIAŁYWANIU NA OBSZARY NATURA 2000, OBSZARY CHRONIONE SIEDLISKA I GATUNKI CHRONIONE ORAZ KORYTARZE EKOLOGICZNE.....	122
X.	POTENCJALNE ZMIANY STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU.....	145

XI. METODY ANALIZY REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTU PLANU OGÓLNEGO	147
XII. PROGNOZA ZMIAN ŚRODOWISKA W WYNIKU REALIZACJI USTALEŃ PLANU OGÓLNEGO	148
12.1 Przyjęte założenia.....	148
12.2 Prognoza skutków wpływu ustaleń planu ogólnego na środowisko	148
12.3 Oddziaływanie ustaleń planu ogólnego poza obszarem opracowania	149
12.4 Informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko	157
12.5 Oddziaływanie skumulowane	157
XIII. STRESZCZENIE	159
XIV. BIBLIOGRAFIA.....	180

Spis rysunków:

Rysunek 1. Układ głównych dróg na obszarze gminy Czarna.....	7
Rysunek 2. Klimatogram dla klimatu modelowanego gminy Czarna – średnie temperatury i opady, średnia 30 letnia.....	12
Rysunek 3. Dni o dużym zachmurzeniu, słoneczne i z opadami w gminie Czarnej – średnia 30 letnia.....	13
Rysunek 4. Ilość opadów w gminie Czarna - średnia 30 letnia.	13
Rysunek 5. Prędkość wiatru w gminie Czarna – średnia 30 letnia.	14
Rysunek 6. Róża wiatrów w gminie Czarna – średnia 30 letnia.....	15
Rysunek 7. Potencjał wiatrowej energii elektrycznej w województwie podkarpackim.	63
Rysunek 8. Energia użyteczna wiatru (kWh/m2/rok).	64
Rysunek 9. Potencjał fotowoltaicznej energii elektrycznej w województwie podkarpackim.	65
Rysunek 10. Zasoby geotermalne Polski.	66

Spis tabel:

Tabela 1. Charakterystyka Jednolitych Części Wód Powierzchniowych występujących na terenie gminy Czarna.	24
Tabela 2. Charakterystyka Jednolitych Części Wód podziemnych występujących na terenie gminy Czarna.	27
Tabela 3. Ujęcia wód na terenie gminy.....	33
Tabela 4. Ciśniańsko-Wetliński Park Krajobrazowy – akty prawne.	41
Tabela 5. Park Krajobrazowy Doliny Sanu – akty prawne.	45
Tabela 6. Opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów, z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji poszczególnych zadań.	52
Tabela 7. Pomniki przyrody na terenie gminy Czarna.....	53
Tabela 8. Charakterystyka użytku ekologicznego na terenie gminy Czarna.	54
Tabela 9. Dane dotyczące zieleni.	55
Tabela 10. Ocena poziomu zanieczyszczeń powietrza ze względu na ochronę zdrowia ludzi.....	58
Tabela 11. Zabytki wpisane gminnej ewidencji zabytków do rejestru zabytków w gminie Czarna.....	71
Tabela 12. Zabytki archeologiczne na terenie gminy Czarna.	75
Tabela 13. Wykaz obszarów priorytetowych wyznaczonych na terenie gminy Czarna.	76
Tabela 14. Rekomendacje i wnioski dla obszarów priorytetowych wyznaczonych na terenie gminy Czarna.	83

I. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGNOZY

Projekt planu ogólnego opracowany został na skutek Uchwały Nr VI/42/2024 Rady Gminy Czarna z dnia 21 października 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego gminy Czarna.

Podstawę prawną opracowania prognozy oddziaływania na środowisko ustaleń projektu planu ogólnego stanowią:

- ⇒ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2024 ze zm..1112);
- ⇒ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2024 r. poz. 54 ze zm.);
- ⇒ Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (j.t. Dz. U. z 2024 r. poz. 1130).

Opracowanie Prognozy oddziaływania *na środowisko dla* planu ogólnego gminy Czarna ma na celu dokonanie oceny skutków realizacji ustaleń planu ogólnego w odniesieniu do poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego, wskazanie potencjalnie uciążliwych lub korzystnych dla środowiska ustaleń urbanistycznych i stanowi integralną część opracowania oraz podaje rozwiązanie poprawiające istniejący i planowany sposób zagospodarowania.

II. ZAKRES MERYTORYCZNY ORAZ METODA PRZYJĘTA W OPRACOWANIU PROGNOZY

Zakres opracowania wynika z ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (art. 46 - 53). Zgodnie z nim prognoza:

- *określa, analizuje i ocenia istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu, stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem, istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu, przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy;*

- *przedstawia rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru - rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.*

Zakres merytoryczny prognozy obejmuje bardzo szeroki zakres zagadnień związanych z problematyką ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, ochroną zdrowia mieszkańców i zasobów naturalnych, kształtowaniem i ochroną walorów krajobrazowych.

W trakcie sporządzania prognozy przeanalizowano ustalenia projektu planu ogólnego pod kątem ich zgodności z uwarunkowaniami ekofizjograficznymi. Poddano analizie ustalenia planu ogólnego dotyczące warunków zagospodarowania terenu.

Oddziaływanie na środowisko przyrodnicze i krajobraz zainwestowania przewidzianego projektem *planu ogólnego* oceniano, posługując się następującymi kryteriami:

- ⇒ charakterem zmian (bardzo korzystne, korzystne, niekorzystne, niepożądane, bez znaczenia),
- ⇒ intensywności przekształceń (nieistotne, nieznaczne, zauważalne, duże, zupełne),

- ⇒ bezpośredniości oddziaływania (bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane),
- ⇒ okresu trwania oddziaływania (długoterminowe, średnioterminowe, krótkoterminowe),
- ⇒ częstotliwości oddziaływanie (stałe, okresowe, epizodyczne),
- ⇒ zasięgu oddziaływania (miejscowe, lokalne, ponadlokalne, regionalne, ponadregionalne),
- ⇒ trwałości przekształceń (nieodwracalne, częściowo odwracalne, odwracalne, możliwe do rewaloryzacji).

III. ANALIZA I OCENA STANU ZASOBÓW ŚRODOWISKA

3.1 Uwarunkowania wynikające z położenia, rzeźby terenu i budowy geologicznej

Położenie administracyjne i komunikacyjne

Gmina Czarna położona jest w południowo-wschodniej części województwa podkarpackiego, w powiecie bieszczadzkim.

Gmina graniczy:

- od wschodu z Ukrainą,
- od południa z gminą Lutowiska,
- od zachodu z gminą Cisna oraz Solina,
- od północy z gminą Ustrzyki Dolne.

Gmina Czarna jest gminą wiejską o powierzchni 185 km².

Przez obszar gminy przebiegają:

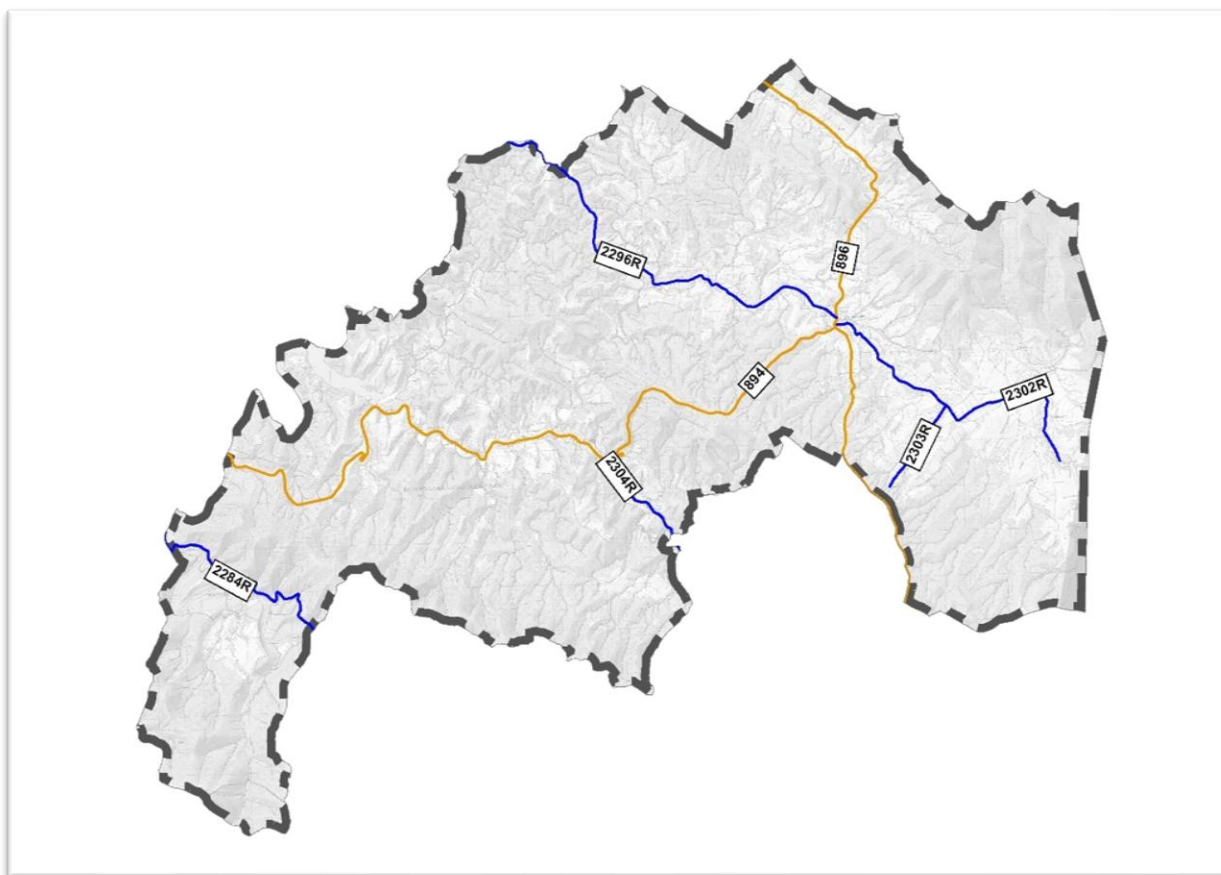
1) Drogi wojewódzkie:

- 894 - Lesko-Hoczew-Wołkowyja-Czarna – (długość na terenie gminy - 19 km, jako część Małej Pętli Bieszczadzkiej);
- 896 - Ustrzyki Dolne – Czarna - Ustrzyki Górne – (długość na terenie gminy - 11 km, jako część Małej Pętli Bieszczadzkiej).

2) Drogi powiatowe:

- nr 2284 R Rajskie - Zatwarnica – (długość na terenie gminy - 2,3 km);
- nr 2296 R Ustjanowa – Daszówka – Czarna – (długość na terenie gminy – 8,7 km);
- nr 2302 R Czarna - Michniowiec – (długość na terenie gminy – 8,6 km);
- nr 2303 R droga przez wieś Lipie – (długość na terenie gminy - 2,3 km);
- nr 2304 R Polana - Lutowiska – (długość na terenie gminy - 2,3 km).

3) Drogi gminne – łączna długość ok. 217 km (z tego ok. 20 km to drogi asfaltowe).

Rysunek 1. Układ głównych dróg na obszarze gminy Czarna.

źródło: opracowanie własne na podstawie SIP gminy Czarna

Przez obszar gminy nie przebiega żadna linia kolejowa, stąd też transport kolejowy nie ma znaczenia dla warunków środowiskowych i ograniczeń w zabudowie i zagospodarowaniu terenów.

Obszar gminy położony jest około 130 km od Rzeszowa, stanowiącego siedzibę województwa podkarpackiego, poza tym obszar gminy położony jest przy granicy z Ukrainą oraz w odległości ponad 20 km od granicy ze Słowacją.

Położenie fizycznogeograficzne, budowa geologiczna i rzeźba terenu

Zgodnie z regionalizacją fizycznogeograficzną Kondrackiego (1998 r.) obszar gminy położony jest na obszarze Prowincji Karpaty Wschodnie z Podkarpaciem Wschodnim, podprowincji Zewnętrzne Karpaty Wschodnie (Beskidy Wschodnie), makroregionu Wyżyna Beskidy Lesiste, w ramach mezoregionów:

Góry Sanocko-Turczańskie – swoim zasięgiem obejmuje północną i wschodnią część gminy. Zwane są one także Beskidem Niskim. *„Są to głównie niskie pogórza, silnie i głęboko oraz słabo i płytko rozczłonkowane. Wznoszą się nad nimi grzbiety o przebiegu z północnego zachodu na południowy wschód, które można zaliczyć do średnich pogórzy o stromych i łagodnych stokach, a nawet do gór niskich i wysokich pogórzy o stromych stokach oraz w jednym miejscu do gór wysokich i średnich. Najwyższym szczytem w polskiej części Gór*

Sanocko- Turczańskich są Jaworniki (909 m n.p.m.), a po stronie ukraińskiej nieco wyższa Magura Łomniańska (1024 m n.p.m.). Jest to teren odwadniany generalnie na północny zachód przez San i jego dopływy (np. Hoczewkę, Berezówkę, Czarną, Tyrawkę i Olszanekę) oraz dopływy Oslawy (np. Kalniczkę (Tarnawkę)). Strwiąż odprowadza swe wody do Dniestru (zlewisko Morza Czarnego). W dolinach Sanu i Solinki utworzono Zbiornik Soliński – największy w Polsce pod względem pojemności (ok. 472 mln m³), a poniżej – Zbiornik Myczkowski (fot. 120). Wśród zbiorowisk potencjalnej roślinności naturalnej współdominują żyzna buczyna karpacka, odmiana wschodniokarpacka, forma regłowa oraz grąd subkontynentalny, odmiana małopolska, forma podgórska, seria żyzna, a w dolinach rzek i potoków występują siedliska nadrzecznej olszyny górskiej. Ogólna lesistość terenu przekracza 70%. Walory środowiska przyrodniczego są chronione głównie poprzez czternaście rezerwatów przyrody, Park Krajobrazowy Gór Słonnych oraz obszary Natura 2000.”¹

Bieszczady Zachodnie – swoim zasięgiem obejmuje południowo-zachodnią część gminy. „Bieszczady Zachodnie są zbudowane ze sfaldowanych utworów fliszowych o przebiegu fałdów NW – SE. Ich obszar południowy obejmuje płaszczowina dukielska złożona z kilku stromych fałdów, z warstwami wieku górna kreda-eocen. Na przedpolu tej jednostki jest wąska strefa przeddukielska, ścieśnionych i silnie zaburzonych oraz pociętych uskokiemi warstw eocenu i oligocenu. Część północną obejmuje płaszczowina śląska z warstwami oligocenu o stromym przeładowaniu i złuskowaniu. W budowie płaszczowin główny udział mają naprzemianległe warstwy piaskowców i łupków. Przeważającą część stoków okrywają raczej cienkie pokrywy pylaste i gliniasto-gruzowe różnej genezy, rzadziej – rumowiska skalne, np. rezerwat Gołoborze koło miejscowości Rabe. Pasma graniczne, pasmo połonin i grupa Tarnicy reprezentują krajobraz gór wysokich i średnich; wysokości połonin rosną w kierunku SE, od 900 do 1346,2 m n.p.m. (Tarnica – najwyższy szczyt) (fot. 121). Pozostałe tereny należą zarówno do gór niskich i wysokich pogórzy o stromych stokach (np. pasmo Otrytu), jak i do niskich pogórzy silnie i głęboko rozczłonkowanych (np. Dolinę Sanu). Główną cechą rzeźby mezoregionu jest rusztowy układ grzbietów, uwarunkowany tektoniką, odpornością skał i masywnością warstw. Zgrupowania form skałkowych, uformowanych w warunkach peryglacjalnych, wyodrębniają się w partiach szczytowych i na stokach połonin. Czytelne są relikty starszej rzeźby w postaci spłaszczeń ułożonych schodowo nad dolinami Sanu i jego głównych dopływów. Częstym elementem rzeźby stoków są formy sufozyjne oraz osuwiska, czynne bądź utrwalone a fenomenem – zachowane w niszach rozległego osuwiska powstałego na początku XX w. na stokach Chryszczatej –zaporowe Jezioro Duszątyńskie. Największe doliny bieszczadzkie tworzą klasyczny układ kratowy, złożony z odcinków podłużnych i poprzecznych, które nawiązują do sieci spękań i uskokiów. Koryta rzek są odcinkami aluwialnymi bądź skalnymi. Bieszczady Zachodnie odznaczają się silnym wewnętrznym różnicowaniem warunków hydrologicznych oraz gęstą siecią rzeczna – 0,71 km². Największa rzeka San w miejscowości Zatwarnica prowadzi średnio 11,5 m³·s⁻¹ wody. Występowanie wód podziemnych związane jest z aluwialnymi utworami czwartorzędowymi oraz kompleksem fliszowym. Licznie występują źródła wód zwykłych o wydajności poniżej 1 dm³·s⁻¹

¹ Regionalna geografia fizyczna Polski, praca zbiorowa po redakcją Andrzeja Richlinga, Jerzego Solona, Andrzeja Maciasa, Jarosława Balona, Jana Borzyszkowskiego i Mariusza Kistowskiego, Poznań 2021. strona 535.

oraz sporadycznie źródła wód mineralnych (szczawy z domieszką arsenu) w Rabem i Bystrem. Przeważają różne odmiany gleb brunatnych – kwaśne, wylugowane, oglejone. Prócz nich na poloninach występują różne rankery oraz gleby inicjalne, a w dolinach – mady właściwe. Dominującym powierzchniowo typem potencjalnej roślinności naturalnej jest żyzna buczyna karpacka, odmiana wschodniokarpacka. Spotyka się również niewielkie powierzchnie siedlisk ubogiej buczyny i – zupełnie sporadycznie – dolnoreglowego boru jodłowo-świerkowego. W dolinach rzek i potoków występują siedliska nadrzecznej olszyny górskiej i – w niższych położeniach – formy podgórskiej grądu subkontynentalnego w odmianie małopolskiej. Bieszczady Zachodnie cechuje wysoka lesistość (85,6%) z udziałem drzewostanów o charakterze pierwotnym; osobliwością przyrodniczą jest brak górnego piętra leśnego ze świerkiem a nisko położona górna granica lasu sąsiaduje bezpośrednio z poloninami. Bogatą roślinność polonin reprezentują trawo- i ziołorośla, subalpejskie murawy i zbiorowiska zaroślowe, gatunki wschodniokarpackie oraz torfowisk wysokich. Geneza tego oryginalnego układu pięter roślinnych nie jest w pełni wyjaśniona; tłumaczy się ją wpływami silnych wiatrów lokalnych i/lub wołoską gospodarką pasterską. Doliny rzeczne zajmuje olszyna, zbiorowiska trawiaste, ziołoroślowe oraz torfowiska koło Wołosatego i w dolinie górnego Sanu. Łącznie zbiorowiska łukowe zajmują 12,2% powierzchni Bieszczadów Zachodnich. Mezoregion jest terenem o wybitnych walorach krajobrazowo- przyrodniczych chronionych głównie poprzez Bieszczadzki Park Narodowy, 2 park krajobrazowe i 11 rezerwatów przyrody.”²

Obszar gminy charakteryzuje **stosunkowo urozmaiconą rzeźbą terenu**, z pasmami góorskimi poprzeplatany dolinami rzeczny. Bezwzględne wysokości terenu wahają się od ok. 420-450 m n.p.m. w rejonie doliny rzeki Sanu do 800 m n.p.m. w rejonie Masywu Ostrego i Pasma Otrytu.

Obszar gminy cechuje się **licznym występowaniem osuwisk**, co jest typowe dla terenów zbudowanych z utworów fliszowych. Szczególnie duże ich nagromadzenie obserwuje się w rejonach, gdzie dominują skały łupkowe – dotyczy to przede wszystkim okolic Czarnej, Polany, Lutowisk, Stuposian, Dwernika, Dwerniczka oraz Chrewtu.

Powstawanie osuwisk wynika między innymi ze zmiany kierunku spływu wód oraz zjawiska podcinania zboczy. W tych miejscach często występują luźne, nieskonsolidowane osady koluwalne, co jest charakterystyczne zwłaszcza dla doliny Sanu. Dodatkowe czynniki sprzyjające ruchom masowym to płytkie zaleganie wód podziemnych, a także zagrożenie powodziowe i możliwość gwałtownych wezbrań rzek.

Na terenie gminy zidentyfikowano zarówno osuwiska aktywne stale, jak i te uaktywniające się okresowo. Stała aktywność osuwisk występuje głównie na południe od Olchowca, natomiast osuwiska okresowo aktywne rozmieszczone są na całym obszarze gminy – szczególnie licznie w terenach leśnych.

² Regionalna geografia fizyczna Polski, praca zbiorowa po redakcją Andrzeja Richlinga, Jerzego Solona, Andrzeja Maciasa, Jarosława Balona, Jana Borzyszkowskiego i Mariusza Kistowskiego, Poznań 2021. strona 537-538.

Tak duża **liczba osuwisk związana jest bezpośrednio z budową geologiczną i rzeźbą terenu**, które omówiono we wcześniejszym rozdziale. W rejonie Rosolina oraz w północnej części gminy znajdują się dodatkowo obszary szczególnie zagrożone ruchami masowymi.

Obecność licznych terenów narażonych na osuwiska stanowi istotne ograniczenie dla zabudowy i zagospodarowania przestrzennego, wpływając tym samym na możliwości rozwoju obszarów zurbanizowanych.

Warunki podłoża budowlanego

Zgodnie z danymi Mapy Geośrodowiskowej Polski 1:50000 przeanalizowano warunki podłoża budowlanego. Zgodnie z analizą wskazaną na mapie Geośrodowiskowej Polski niewaloryzowano terenów leśnych i użytków rolnych wysokich klas bonitacyjnych (I-IVa), łąk na glebach pochodzenia organicznego, obszarów występowania złóż kopalin, tereny Bieszczadzkiego Parku Narodowego oraz Parku Krajobrazowego Doliny Sanu, tereny lasów i zbiorników wodnych.

*„Warunki korzystne dla budownictwa występują na wychodniach skał litych, gruntach spoistych w stanie zwartym, półzwartym i twardoplastycznym oraz na gruntach niespoistych średnio zagęszczonych i zagęszczonych, na których nie zaznaczają się zjawiska geodynamiczne, nachylenie zboczy nie przekracza 20%, a poziom wód gruntowych znajduje się poniżej 2 m od powierzchni terenu.”*³ Na terenie gminy obszary o korzystnych warunkach podłoża budowlanego występują głównie w jej wschodniej części, w rejonie obszarów: Lipie, Michniowiec, Bystre oraz Czarnej Górnej oraz na obszarze na północ od Czarnej Górnej.

*„Obszary niekorzystne dla budownictwa obejmują grunty słabonośne, gdzie głębokość zwierciadła wód podziemnych nie przekracza 2 m, tereny objęte powierzchniowymi ruchami masowymi i tereny o spadkach przekraczających 20%. Takie uwarunkowania powodują, iż obiekty wybudowane na tych terenach narażone są na nierównomierne osiadanie fundamentów, co w konsekwencji osłabia ich konstrukcję i grozi zawaleniem.”*⁴ Związane jest to występowaniem utworów fliszowych, zgrupowanych na wychodniach skał z przewagą łupków, możliwości osuwania się luźnych utworów koluwalnych podcinanych przez zmianę kierunku wód, narażonych na występowanie osuwisk.

*„Na brzegach sztucznego zbiornika wodnego w Solinie zachodzą procesy brzegowe, tj. zmiany o charakterze mechanicznego oddziaływania wód na wybrzeże. Na ich intensywność mają wpływ między innymi nachylenie stoków i dna zbiornika, a także sposób zagospodarowania terenów przyległych. Warunki budowlane w tej strefie uległy również pogorszeniu, głównie w związku z podniesieniem się poziomu wód gruntowych.”*⁵

Szczegółowy rozkład osuwisk. obszarów ze względu na warunki podłoża budowlanego oraz obszarów z nachyleniem powyżej 20% pokazuje Mapa 4. *Uwarunkowania geologiczne i rzeźba terenu.*

3 objaśnienia do Mapy Geośrodowiskowej Polski 1:50 000 arkusz lutowiska (1066), lutowiska E (1084), str. 26

4 objaśnienia do Mapy Geośrodowiskowej Polski 1:50 000 arkusz lutowiska (1066), lutowiska E (1084), str. 26-27

5 objaśnienia do Mapy Geośrodowiskowej Polski 1:50 000 arkusz lutowiska (1066), lutowiska E (1084), str. 27

Surowce naturalne

Na terenie gminy Czarna w całości lub w części udokumentowano niżej opisane złoża kopalin. Są to złoża:

- **Złoże Czarna – blok I (kod złoża – NR 4780)** - jest to złożo ropy naftowej, o powierzchni całkowitej złoża **3,9000** ha. Zasoby geologiczne złoża A+B poza filarami wynoszą 4,02 tys t. W tym zasoby przemysłowe złoża A+B poza filarami wynoszą 2,60 tys t., a zasoby nieprzemysłowe złoża A+B poza filarami wynoszą 1 005,17 tys t. oraz złożo gazu ziemnego ze złóż ropy naftowej o zasobach geologicznych złoża A+B poza filarami wynoszą 1,72 mln m³., w tym zasoby przemysłowe złoża A+B poza filarami wynoszą 1,11 mln m³, a zasoby nieprzemysłowe złoża A+B poza filarami wynoszą 90,72 mln m³. Złoże posiada koncesję na wydobywanie nr 83/93 wydaną przez Ministra Środowiska z terminem ważności do 31.12.2035 roku. Dla złoża wyznaczony został obszar i teren górniczy Czarna nr 2/1/185a na podstawie decyzji DGKw-4771-14/865/12/BG. Złoże jest eksploatowane. Jednak jego zasoby zostały już w znacznej części wyeksploatowane.
- **Złoże Bystre-szac. (kod złoża – NR 4855)** - jest to złożo ropy naftowej, o powierzchni całkowitej złoża **99 999,9900** ha. Jest to złożo o zasobach szacunkowych S.
- **Złoże Czarna (nr 5) (kod złoża – WL 7962)** - jest to złożo wód leczniczych. Złoże zostało skreślone z bilansu zasobów.
- **Złoże Polana (kod złoża – KD 14694)** - jest to złożo kamienia łamanego i blocznego, o powierzchni udokumentowanej złoża **19,4000** ha. Zasoby geologiczne złoża (piaskowca) C₁ poza filarami wynoszą 14 4888,00 tys t. Możliwe kierunki wykorzystania złoża: dla budownictwa i drogownictwa.
- **Złoże Czarna Górna źr. nr 5 (kod złoża – WL 16563)** - jest to złożo wód mineralnych A. Zasoby przemysłowe złoża A+B poza filarami wynoszą 0,12 m³/h.
- **Złoże Skorodne (KD-14509)** – jest to złożo kamienia łamanego i blocznego, zlokalizowane przy granicy gminy Czarna. Na terenie gminy Czarna zlokalizowany jest częściowo teren górniczy Skorodne I (nr rej. 10-9/8/690a), ustanowiony na podstawie decyzji Marszałka Województwa Podkarpackiego z dnia 19.09.2019 r. znak: OS-IV.7422.26.2019.RK Na terenie miasta i gminy Ustrzyki Dolne oraz gmin: Czarna, Lutowska, Olszanica i Solina w 2019 roku przeprowadzone zostały odwierty w ramach otworu poszukiwawczego Czarna Dolna-1 w celu poszukiwania złóż ropy naftowej i gazu ziemnego (Blok 458 20/2014/p), na podstawie koncesji Ministra Środowiska 6 maja 2014 r.

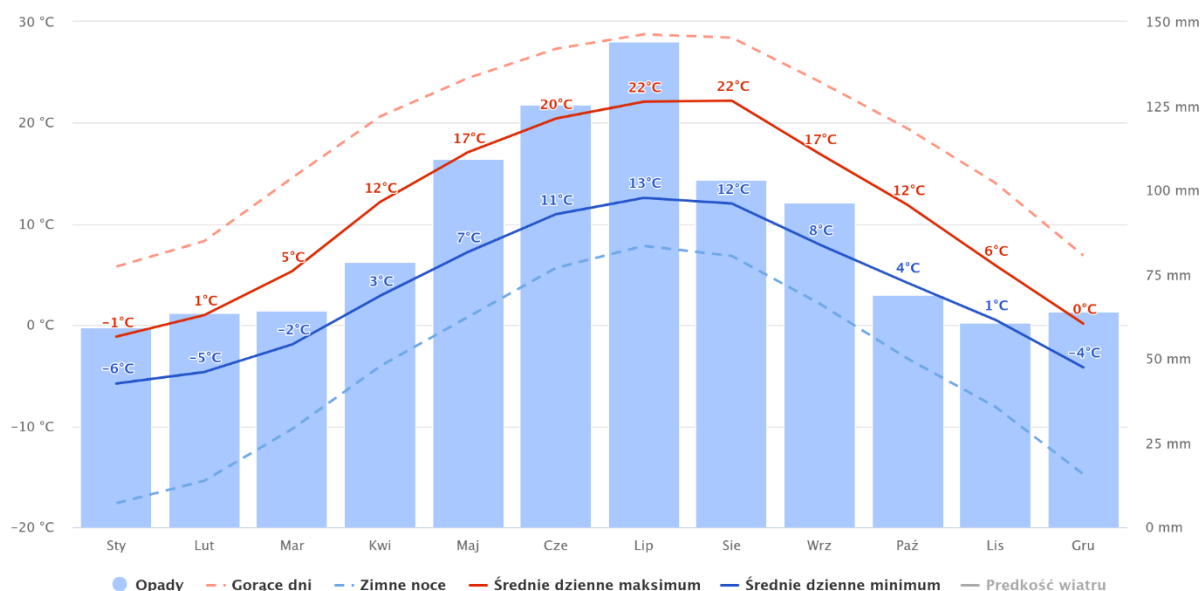
3.2 Uwarunkowania topoklimatyczne

Zgodnie z regionalizacją klimatyczną opracowaną przez Wosia, teren gminy Czarna znajduje się w **regionie Zamojsko-Przemyskim**, w niedalekim sąsiedztwie Regionu Sandomierskiego. Obszar ten wyróżnia się **stosunkowo niewielką liczbą dni z umiarkowanie ciepłą pogodą oraz zachmurzeniem, jak również ograniczoną liczbą dni chłodnych. Zdecydowanie częściej występują tu dni ciepłe i słoneczne lub z niewielkimi opadami atmosferycznymi. Charakterystyczne są również częste przymrozki przy jednocześnie słonecznej pogodzie.**

W 2023 roku gminę Czarna cechowały opady na poziomie 1006,8 mm oraz średnia roczna temperatura wynosząca 9,5°C.

Czarna Górna

49.32°N, 22.67°E (557 m n.p.m.),
Model: ERA5T.

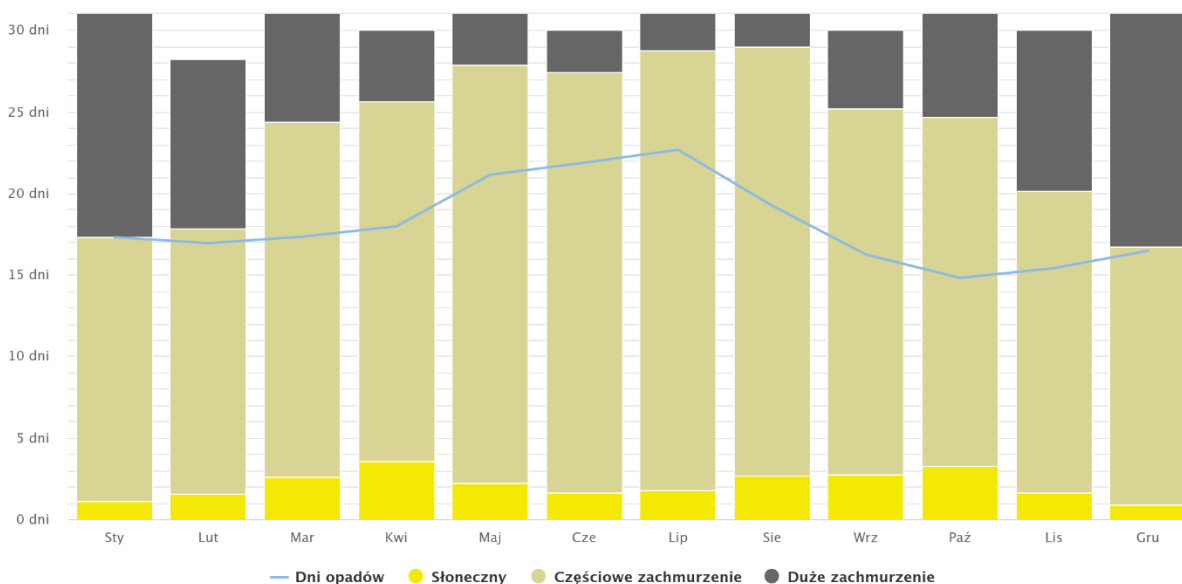
Rysunek 2. Klimatogram dla klimatu modelowanego gminy Czarna – średnie temperatury i opady, średnia 30 letnia.

źródło: https://www.meteoblue.com/pl/pogoda/historyclimate/climatemodelled/czarna-g%C3%B3rna_polska_7602850

Analizy statystyczne 30 letnie wskazują, iż **największe opady na terenie gminy, powyżej średniej rocznej za rok 2023, obserwowane są od maja do lipca**, z czego najwyższe wartości osiągają średnio w lipcu (ok. 144 mm/miesiąc). Maksymalne temperatury obserwujemy natomiast w miesiącach czerwiec – sierpień. Średnie dzienne maksimum temperatury osiągają w tych miesiącach wartości odpowiednio: 27 °C, 29 °C, 28 °C.

Czarna Górna

49.32°N, 22.67°E (557 m n.p.m.).
Model: ERA5T.

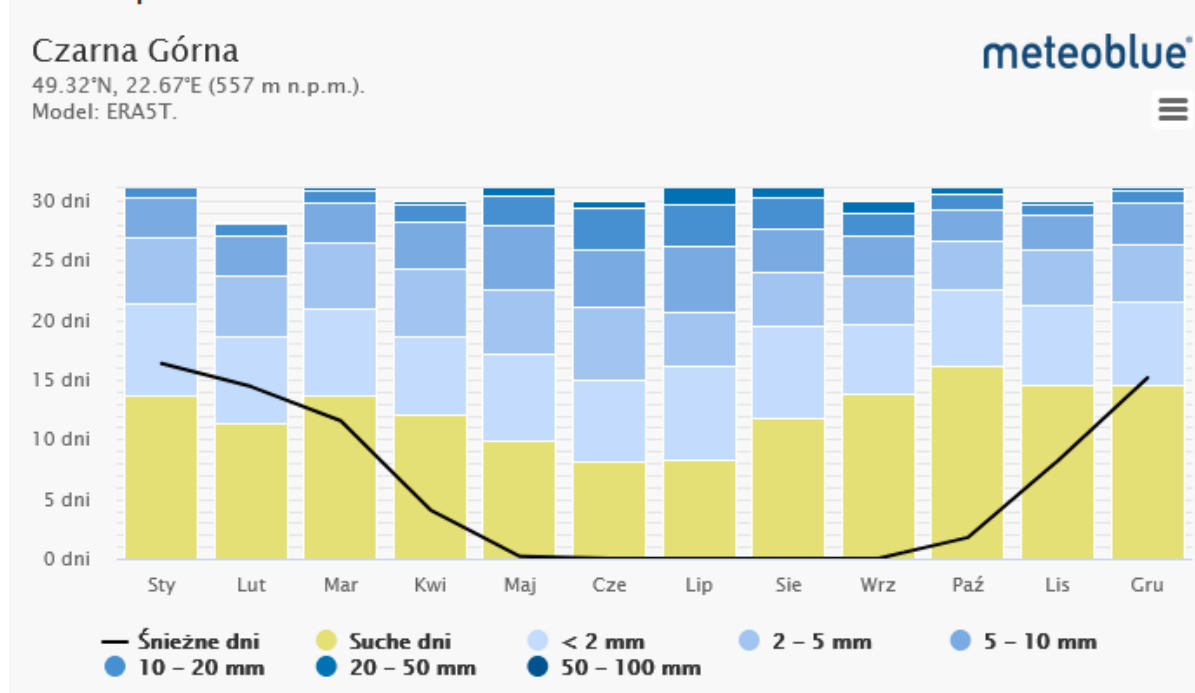

Rysunek 3. Dni o dużym zachmurzeniu, słoneczne i z opadami w gminie Czarnej – średnia 30 letnia.

źródło: https://www.meteoblue.com/pl/pogoda/historyclimate/climatemodelled/czarna-g%C3%B3rna_polska_7602850

Analizy statystyczne 30 letnie wskazują, iż **największą liczbę dni z opadami obserwujemy od maja do lipca**. Wynosi ona średnio 21,1-22,7 dni w miesiącu. Z kolei największa liczba dni słonecznych statystycznie występuje w kwietniu (ok. 3,6 dni).

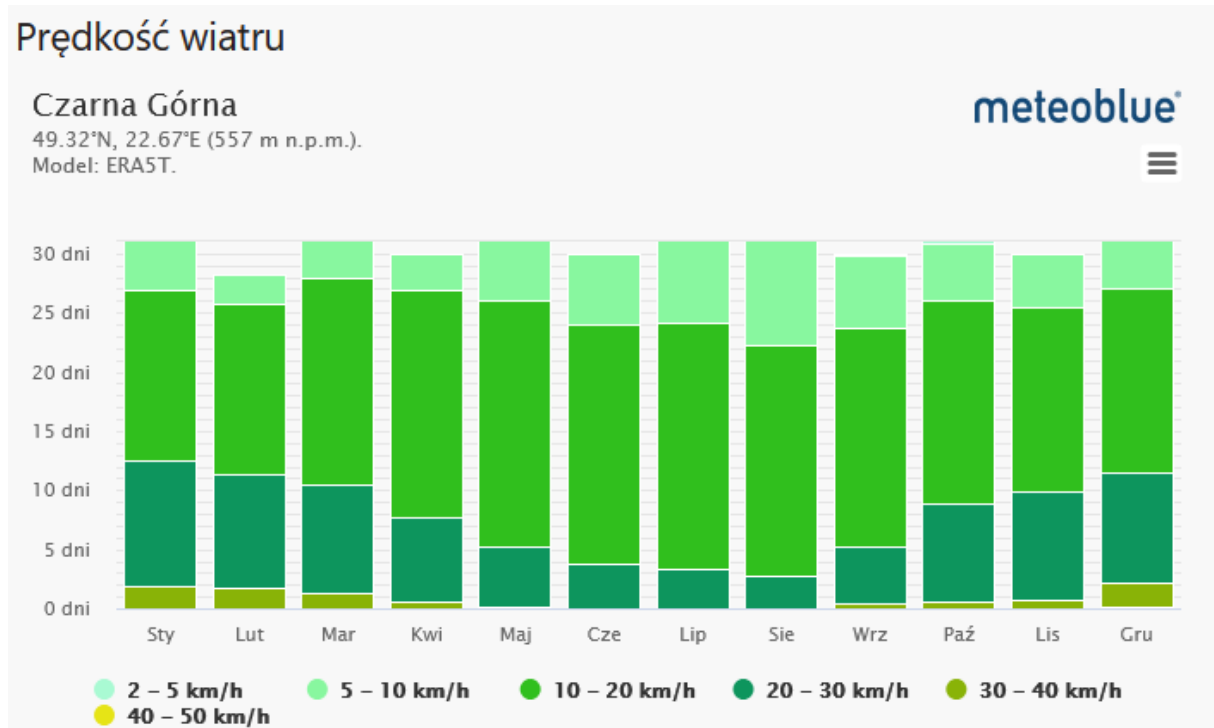
Ilości opadów

Rysunek 4. Ilość opadów w gminie Czarna - średnia 30 letnia.

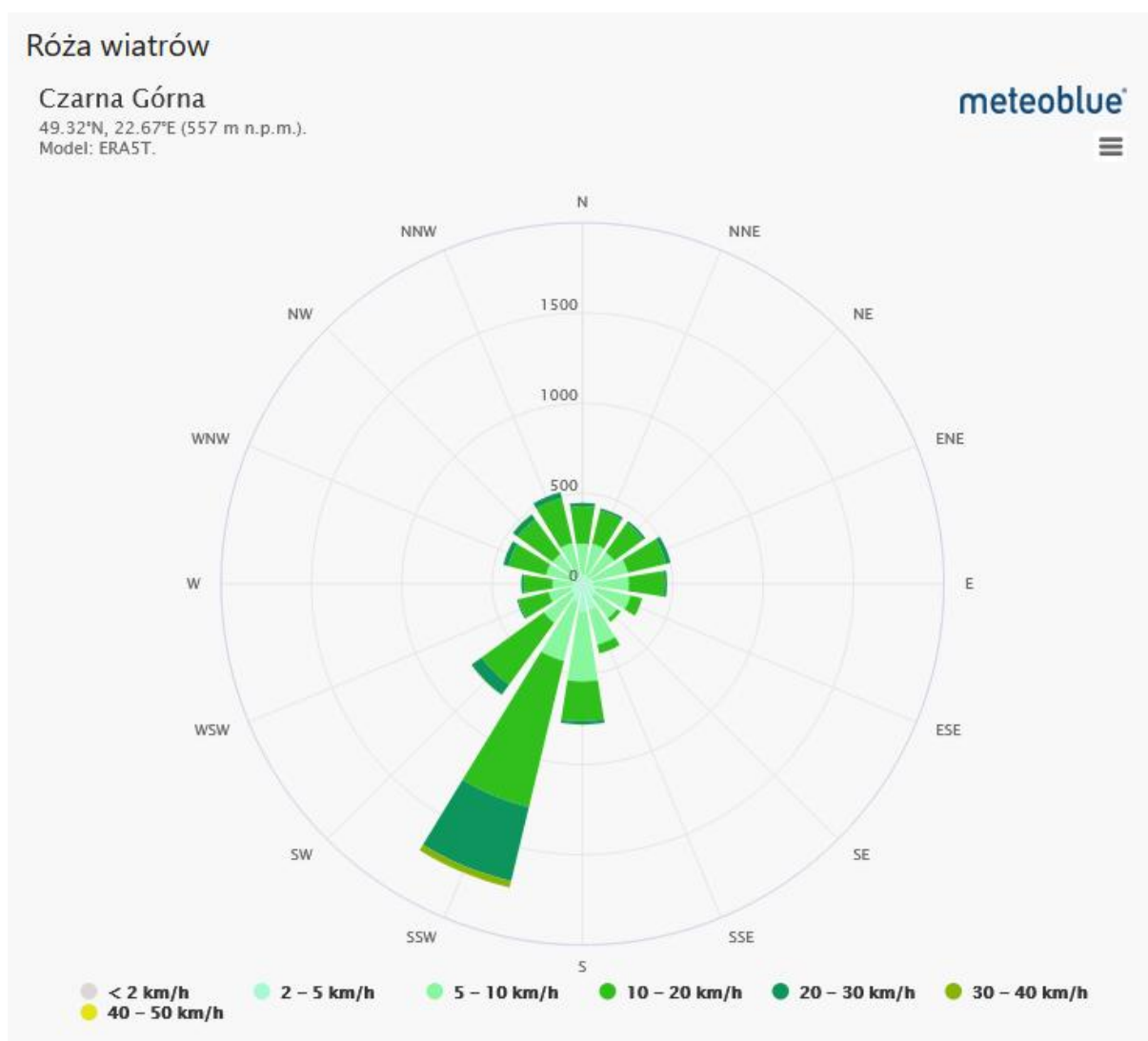
źródło: https://www.meteoblue.com/pl/pogoda/historyclimate/climatemodelled/czarna-g%C3%B3rna_polska_7602850

Analizy statystyczne 30 letnie wskazują, iż **największą liczbę dni suchych obserwuje się w październiku** (statystycznie 16,2 dnia). **Dni śnieżne są statystycznie obserwowane od października do kwietnia**. Największa liczba dni śnieżnych występuje statystycznie w styczniu (statystycznie 16,3 dnia).

Rysunek 5. Prędkość wiatru w gminie Czarna – średnia 30 letnia.

źródło: https://www.meteoblue.com/pl/pogoda/historyclimate/climatemodelled/czarna-g%C3%B3rna_polska_7602850

Rysunek 6. Róża wiatrów w gminie Czarna – średnia 30 letnia.

źródło: https://www.meteoblue.com/pl/pogoda/historyclimate/climatemodelled/czarna-g%C3%B3rna_polska_7602850

Największa liczba dni z wiatrami powyżej 20 km/h występuje statystycznie **w grudniu, styczniu lutym i marcu**. Wiatrami dominującymi na terenie gminy są **wiatry południowo-południowo-zachodnie (SSW)**.

3.3 Uwarunkowania wynikające z obecności wód powierzchniowych i podziemnych

Wody powierzchniowe i jednolite części wód powierzchniowych

Teren gminy położony jest w **zlewniach dwóch głównych systemów rzecznych: zlewni Wisły, do której należy rzeka Czarna wraz z dopływami, oraz zlewni Dniestru, obejmującej rzekę Mszankę i jej dopływy**. Cechą wspólną cieków wodnych występujących na obszarze gminy jest ich **górski charakter** – charakteryzują się one znaczną zmiennością

przepływów, silnie uzależnioną od natężenia i długości trwania opadów atmosferycznych oraz warunków morfometrycznych, w tym spadku podłużnego koryta.

Maksymalne wartości odpływu powierzchniowego notowane są zazwyczaj w miesiącach wiosennych (marzec–maj), natomiast minima przepływów przypadają na sierpień. W południowej części gminy oraz wzdłuż jej zachodniej granicy przepływa rzeka San – jedna z głównych rzek Polski, istotna także w układzie hydrograficznym Bieszczad. San ma źródła na terenie Ukrainy, a na jego biegu utworzono zbiornik retencyjny Solina, oddany do użytku w 1968 roku.

Zbiornik Solina cechuje się znacznymi wahaniami poziomu zwierciadła wody, co przyczynia się do erozji i deformacji linii brzegowej, sprzyja występowaniu ruchów masowych, a także – poprzez dostarczanie materiału skalnego – powoduje jego stopniowe zamulanie.

Obszar gminy zlokalizowany jest w obrębie **ośmiu Jednolitych Części Wód Podziemnych (JCWPd)**, których charakterystyka przedstawiona została w poniższej tabeli.

Nazwa JCWP	Mszaniec i Lechnawa do granicy państwa	Strwiąż	Daszówka	San do Chmielu	San od Chmielu do zb. Solina	Zb. Solina	Solinka	Czarna
Kod JCWP	RW9000077471	RW9000077693	RW20000422136	RW200004221171	RW200004221399	RW200023221399	RW2000042213499	RW2000072213299
Status	NAT - naturalna część wód	NAT - naturalna część wód	NAT - naturalna część wód	NAT - naturalna część wód	NAT - naturalna część wód	SZCW - silnie zmieniona część wód	NAT - naturalna część wód	NAT - naturalna część wód
Typ/Rodzaj JCWP	RWf_wap - Potok lub mała rzeka fliszowa o charakterze węglanowym	RWf_wap - Potok lub mała rzeka fliszowa o charakterze węglanowym	RWf_krz - Potok lub mała rzeka fliszowa o charakterze krzemianowym	RWf_krz - Potok lub mała rzeka fliszowa o charakterze krzemianowym	RWf_krz - Potok lub mała rzeka fliszowa o charakterze krzemianowym	L - Zbiornik limniczny	RWf_krz - Potok lub mała rzeka fliszowa o charakterze krzemianowym	RWf_wap - Potok lub mała rzeka fliszowa o charakterze węglanowym
Stan/potencjał ekologiczny	nie można dokonać oceny stanu/potencjału (brak danych fizykochemicznych w JCWP)	umiarkowany stan ekologiczny	nie można dokonać oceny stanu/potencjału (brak badań biologicznych w JCWP)	umiarkowany stan ekologiczny	dobry stan ekologiczny	dobry potencjał ekologiczny	dobry stan ekologiczny	słaby stan ekologiczny
Wskaźniki determinujące stan/potencjał ekologiczny	nie dotyczy	przewodność; nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy; ichtiofauna	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy	przewodność; ichtiofauna
Stan chemiczny	brak danych	stan chemiczny poniżej dobrego	brak danych	stan chemiczny poniżej dobrego	stan chemiczny poniżej dobrego	brak danych	stan chemiczny poniżej dobrego	stan chemiczny poniżej dobrego
Wskaźniki determinujące stan chemiczny	nie dotyczy	benzo(a)piren, benzo(b)fluoranten, benzo(g,h,i)perylen, fluoranten, związki tributyllocyny; bromowane difenyloetery	nie dotyczy	benzo(a)piren, związki tributyllocyny; nie dotyczy	benzo(a)piren, benzo(b)fluoranten, benzo(g,h,i)perylen, fluoranten, związki tributyllocyny; nie dotyczy	Benzo(a)piren, Związki Tributyllocyny; Bromowane difenyloetery, Rtęć	benzo(a)piren, benzo(b)fluoranten, benzo(g,h,i)perylen, fluoranten; nie dotyczy	benzo(a)piren, benzo(g,h,i)perylen; nie dotyczy
Klasa elementów biologicznych	2	3	-	3	2	2	-	-
Klasa elementów fizykochemicznych	>2	>2	-	2	2	2	-	-
Klasa elementów fizykochemicznych	-	1	-	1	1	-	-	-
Stan ogólny	brak danych	zły stan wód	brak danych	zły stan wód	zły stan wód	brak danych	zły stan wód	zły stan wód
Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego	zagrożona	zagrożona	niezagrożona	zagrożona	zagrożona	zagrożona	niezagrożona	zagrożona

Nazwa JCWP	Mszaniec i Lechnawa do granicy państwa	Strwiąż	Daszówka	San do Chmielu	San od Chmielu do zb. Solina	Zb. Solina	Solinka	Czarna
Zidentyfikowane presje znaczące. Wynik analizy znaczących oddziaływań – JCWP	BIO_HM (na elementy biologiczne zależne od hydromorfologii), OCH (na obszary chronione)	BIO_HM (na elementy biologiczne zależne od hydromorfologii), CHEM (na elementy chemiczne), CHEM_B (na elementy chemiczne (biota)), FIZ (na elementy fizykochemiczne), OCH (na obszary chronione)	nie dotyczy	BIO_HM (na elementy biologiczne zależne od hydromorfologii), CHEM (na elementy chemiczne), OCH (na obszary chronione)	CHEM (na elementy chemiczne), OCH (na obszary chronione)	CHEM (na elementy chemiczne), CHEM_B (na elementy chemiczne (biota)), OCH (na obszary chronione)	CHEM (na elementy chemiczne), OCH (na obszary chronione)	BIO_HM (na elementy biologiczne zależne od hydromorfologii), CHEM (na elementy chemiczne), FIZ (na elementy fizykochemiczne), OCH (na obszary chronione)
Główne źródło presji troficznych	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy	nawożenie i depozycja oraz odpływ miejski (wody opadowe) oraz źródła przemysłowe oraz źródła bytowe i komunalne (punktowe i rozproszone)
Główne źródło presji zasalających	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy	-	nie dotyczy	nie dotyczy
Główne źródło presji z grupy syntetycznych i niesyntetycznych substancji zanieczyszczających	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy	-	nie dotyczy	nie dotyczy
Główne źródło presji hydromorfologicznych	obiekty mostowe - rzeki główne	budowle piętrzące - rzeki główne	prostowanie koryta - rzeki główne	prostowanie koryta - rzeki główne i rzeki pozostałe, górnictwo - rzeki pozostałe	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy
Główne źródło presji chemicznych	nie dotyczy	rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; rozproszone - rolnictwo, leśnictwo;	nie dotyczy	rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; rozproszone - rolnictwo, leśnictwo	rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; rozproszone - rolnictwo, leśnictwo	rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski	rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; rozproszone - rolnictwo, leśnictwo	rozproszone - rozwój obszarów zurbanizowanych: transport, turystyka, odpływ miejski; rozproszone - rolnictwo, leśnictwo;

Nazwa JCWP	Mszaniec i Lechnawa do granicy państwa	Strwiąż	Daszówka	San do Chmielu	San od Chmielu do zb. Solina	Zb. Solina	Solinka	Czarna
Jcw przeznaczone do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi	NIE – JCWP nieprzeznaczona do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi	NIE – JCWP nieprzeznaczona do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi	NIE – JCWP nieprzeznaczona do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi	TAK – JCWP przeznaczona do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi	TAK – JCWP przeznaczona do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi	TAK – JCWP przeznaczona do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi	TAK – JCWP przeznaczona do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi	TAK – JCWP przeznaczona do poboru wody na potrzeby zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi
Jcw przeznaczone do celów rekreacyjnych, w tym kąpieliskowych	NIE - JCWP nieprzeznaczona do celów rekreacyjnych, w tym kąpieliskowych	NIE - JCWP nieprzeznaczona do celów rekreacyjnych, w tym kąpieliskowych	NIE - JCWP nieprzeznaczona do celów rekreacyjnych, w tym kąpieliskowych	NIE - JCWP nieprzeznaczona do celów rekreacyjnych, w tym kąpieliskowych	NIE - JCWP nieprzeznaczona do celów rekreacyjnych, w tym kąpieliskowych	TAK - JCWP przeznaczona do celów rekreacyjnych, w tym kąpieliskowych	NIE - JCWP nieprzeznaczona do celów rekreacyjnych, w tym kąpieliskowych	NIE - JCWP nieprzeznaczona do celów rekreacyjnych, w tym kąpieliskowych
Obszary wyznaczone jako tereny wrażliwe na mocy dyrektywy 91/271/EWG - obszary wrażliwe na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych rozumianą jako wzbogacanie wód biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód	TAK - cała zlewnia JCWP stanowi obszar wrażliwy na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych rozumianą jako wzbogacanie wód biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód	TAK - cała zlewnia JCWP stanowi obszar wrażliwy na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych rozumianą jako wzbogacanie wód biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód	TAK - cała zlewnia JCWP stanowi obszar wrażliwy na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych rozumianą jako wzbogacanie wód biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód	TAK - cała zlewnia JCWP stanowi obszar wrażliwy na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych rozumianą jako wzbogacanie wód biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód	TAK - cała zlewnia JCWP stanowi obszar wrażliwy na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych rozumianą jako wzbogacanie wód biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód	TAK - cała zlewnia JCWP stanowi obszar wrażliwy na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych rozumianą jako wzbogacanie wód biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód	TAK - cała zlewnia JCWP stanowi obszar wrażliwy na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych rozumianą jako wzbogacanie wód biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód	TAK - cała zlewnia JCWP stanowi obszar wrażliwy na eutrofizację wywołaną zanieczyszczeniami pochodzącymi ze źródeł komunalnych rozumianą jako wzbogacanie wód biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód

Nazwa JCWP	Mszaniec i Lechnawa do granicy państwa	Strwiąż	Daszówka	San do Chmielu	San od Chmielu do zb. Solina	Zb. Solina	Solinka	Czarna
którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód	wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód							
Obszary przeznaczone do ochrony siedlisk lub gatunków, dla których utrzymanie lub poprawa stanu jest ważnym czynnikiem w ich ochronie	Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu, Moczary – obszar Natura 2000	Bieszczadzki Park Narodowy, Park Krajobrazowy Gór Słonnych, Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu, Góry Słonne – obszar Natura 2000, Moczary – obszar Natura 2000, Ostoja Gór Słonne – obszar Natura 2000	Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu	Bieszczadzki Park Narodowy, Park Krajobrazowy Doliny Sanu Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu, Bieszczady – obszar Natura 2000, Bieszczady – obszar Natura 2000, Użytek ekologiczny	Bieszczadzki Park Narodowy, Sine Wiry – rezerwat przyrody, Krywe - rezerwat przyrody, Hulskie im. Stefana Myczkowskiego - rezerwat przyrody, Park Krajobrazowy Doliny Sanu, Ciśniańsko-Wetliński Park Krajobrazowy, Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu, Bieszczady – obszar Natura 2000, Bieszczady – obszar Natura 2000, Pomnik przyrody, Młyn w Hulskiem - zespół przyrodniczo-krajobrazowy, Użytek ekologiczny	Bieszczadzki Park Narodowy, Park Krajobrazowy Doliny Sanu, Ciśniańsko-Wetliński Park Krajobrazowy, Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu, Bieszczady – obszar Natura 2000, Bieszczady – obszar Natura 2000, Użytek ekologiczny	Bieszczadzki Park Narodowy, Sine Wiry – rezerwat przyrody, Ciśniańsko-Wetliński Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Doliny Sanu, Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu, Bieszczady – obszar Natura 2000, Bieszczady – obszar Natura 2000, Użytki ekologiczne – 5 obszarów	Bieszczadzki Park Narodowy, Hulskie im. Stefana Myczkowskiego-rezerwat przyrody, Park Krajobrazowy Doliny Sanu, Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu, Bieszczady – obszar Natura 2000, Bieszczady – obszar Natura 2000
Obszary przeznaczone do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym	nie występują obszary przeznaczone do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym	nie występują obszary przeznaczone do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym	nie występują obszary przeznaczone do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym	nie występują obszary przeznaczone do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym	nie występują obszary przeznaczone do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym	nie występują obszary przeznaczone do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym	nie występują obszary przeznaczone do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym	nie występują obszary przeznaczone do ochrony gatunków zwierząt wodnych o znaczeniu gospodarczym

Nazwa JCWP	Mszaniec i Lechnawa do granicy państwa	Strwiąż	Daszówka	San do Chmielu	San od Chmielu do zb. Solina	Zb. Solina	Solinka	Czarna
Cele środowiskowe: Stan/potencjał ekologiczny	dobry stan ekologiczny	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych	dobry stan ekologiczny	umiarkowany stan ekologiczny (złagodzone wskaźniki: [EFI+PL/IBI_PL]; pozostałe wskaźniki – II klasa jakości); zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych	dobry potencjał ekologiczny	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych
Cele środowiskowe: Stan chemiczny	dobry stan chemiczny	stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w), benzo(g,h,i)perylen(w), fluoranten(w), związki tributylocyny(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	dobry stan chemiczny	stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w), związki tributylocyny(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w), benzo(b)fluoranten(w), benzo(g,h,i)perylen(w), fluoranten(w), związki tributylocyny(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w), związki tributylocyny(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w), fluoranten(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry	stan chemiczny: dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry
Cele środowiskowe: klasa elementów biologicznych	klasa II	klasa II	klasa II	klasa III	klasa II	klasa II	klasa II	klasa II
Termin osiągnięcia celów środowiskowych	nie dotyczy	do 2027 r.	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy	do 2027 r.	do 2027 r.	do 2027 r.
Odstępstwa art. 4 ust 4	Nie, dla danej JCWP nie zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 4 Ramowej Dyrektywy Wodnej	Tak, dla danej JCWP zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 4 Ramowej Dyrektywy Wodnej	Nie, dla danej JCWP nie zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 4 Ramowej Dyrektywy Wodnej	NIE - JCWP nie cechuje się naturalną podatnością na presję wskutek niekorzystnych wartości potencjału sorpcyjnego	Nie, dla danej JCWP nie zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 4 Ramowej Dyrektywy Wodnej	Tak, dla danej JCWP zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 4 Ramowej Dyrektywy Wodnej	Tak, dla danej JCWP zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 4 Ramowej Dyrektywy Wodnej	Tak, dla danej JCWP zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 4 Ramowej Dyrektywy Wodnej
Uzasadnienie odstępstwa art. 4 ust 4	-	odstępstwo polegające na odroczeniu terminu osiągnięcia celów środowiskowych jest związane z tym, że	-	-	-	odstępstwo polegające na odroczeniu terminu osiągnięcia celów środowiskowych jest związane z tym, że	odstępstwo polegające na odroczeniu terminu osiągnięcia celów środowiskowych jest związane z tym, że	odstępstwo polegające na odroczeniu terminu osiągnięcia celów środowiskowych jest związane z tym, że

Nazwa JCWP	Mszaniec i Lechnawa do granicy państwa	Strwiąż	Daszówka	San do Chmielu	San od Chmielu do zb. Solina	Zb. Solina	Solinka	Czarna
		nie są osiągnięte (lub są zagrożone) cele środowiskowe JCWP w zakresie wskaźników: przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C; benzo(b)fluoranten(w), bromowane difenyloetery(b). Jest to spowodowane warunkami naturalnymi (wskazanymi w kolumnie pn. „Warunki naturalne uniemożliwiające osiągnięcie celów środowiskowych w perspektywie do końca 2027 r. (lub roku 2039 - dla substancji priorytetowych wprowadzonych dyrektywą 2013/39/UE)”) a w odniesieniu do substancji priorytetowych wprowadzonych dyrektywą 2013/39/UE – brakiem możliwości technicznych (w tym: niewystarczającymi danymi na temat źródeł zanieczyszczenia) i nieproporcjonalnością kosztów. Warunkiem odstępstwa jest pełne i terminowe wdrożenie programu działań				nie są osiągnięte (lub są zagrożone) cele środowiskowe JCWP w zakresie wskaźników: Bromowane difenyloetery (b); Rtgę (b) . Jest to spowodowane warunkami naturalnymi (wskazanymi w kolumnie pn. „Warunki naturalne uniemożliwiające osiągnięcie celów środowiskowych w perspektywie do końca 2027 r. (lub roku 2039 - dla substancji priorytetowych wprowadzonych dyrektywą 2013/39/UE)”) a w odniesieniu do substancji priorytetowych wprowadzonych dyrektywą 2013/39/UE – brakiem możliwości technicznych (w tym: niewystarczającymi danymi na temat źródeł zanieczyszczenia) i nieproporcjonalnością kosztów. Warunkiem odstępstwa jest pełne i terminowe wdrożenie programu działań (którego zakres i	nie są osiągnięte (lub są zagrożone) cele środowiskowe JCWP w zakresie wskaźników: benzo(b)fluoranten(w), benzo(g(w), h(w), i)perylen(w). Jest to spowodowane warunkami naturalnymi (wskazanymi w kolumnie pn. „Warunki naturalne uniemożliwiające osiągnięcie celów środowiskowych w perspektywie do końca 2027 r. (lub roku 2039 - dla substancji priorytetowych wprowadzonych dyrektywą 2013/39/UE)”) a w odniesieniu do substancji priorytetowych wprowadzonych dyrektywą 2013/39/UE – brakiem możliwości technicznych (w tym: niewystarczającymi danymi na temat źródeł zanieczyszczenia) i nieproporcjonalnością kosztów. Warunkiem odstępstwa jest pełne i terminowe wdrożenie programu działań (którego zakres i skuteczność określono w zestawach działań).	nie są osiągnięte (lub są zagrożone) cele środowiskowe JCWP w zakresie wskaźników: przewodność elektrolityczna właściwa w 20°C; EFI+PL/ IBI_PL; benzo(g(w), h(w), i)perylen(w). Jest to spowodowane warunkami naturalnymi (wskazanymi w kolumnie pn. „Warunki naturalne uniemożliwiające osiągnięcie celów środowiskowych w perspektywie do końca 2027 r. (lub roku 2039 - dla substancji priorytetowych wprowadzonych dyrektywą 2013/39/UE)”) a w odniesieniu do substancji priorytetowych wprowadzonych dyrektywą 2013/39/UE – brakiem możliwości technicznych (w tym: niewystarczającymi danymi na temat źródeł zanieczyszczenia) i nieproporcjonalnością kosztów. Warunkiem odstępstwa jest pełne i terminowe wdrożenie

Nazwa JCWP	Mszaniec i Lechnawa do granicy państwa	Strwiąż	Daszówka	San do Chmielu	San od Chmielu do zb. Solina	Zb. Solina	Solinka	Czarna
		(którego zakres i skuteczność określono w zestawach działań).				skuteczność określono w zestawach działań).		programu działań (którego zakres i skuteczność określono w zestawach działań).
Odstępstwa art. 4 ust 5	Nie, dla danej JCWP nie zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 5 Ramowej Dyrektywy Wodnej	Tak, dla danej JCWP zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 5 Ramowej Dyrektywy Wodnej	Nie, dla danej JCWP nie zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 5 Ramowej Dyrektywy Wodnej	Tak, dla danej JCWP zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 5 Ramowej Dyrektywy	Tak, dla danej JCWP zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 5 Ramowej Dyrektywy Wodnej	Tak, dla danej JCWP zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 5 Ramowej Dyrektywy Wodnej	Tak, dla danej JCWP zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 5 Ramowej Dyrektywy Wodnej	Tak, dla danej JCWP zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 5 Ramowej Dyrektywy Wodnej
Uzasadnienie odstępstwa art. 4 ust 5	-	odstępstwo polegające na złagodzeniu celów środowiskowych jest związane z tym, że nie są osiągnięte cele środowiskowe JCWP w zakresie wskaźników: benzo(a)piren(w), benzo(g,h,i)perylen(w), fluoranten(w), związki tributylocyny(w). Jest to spowodowane czynnikami wskazanymi w zestawie kolumn pn. „Wskazanie dominującego rodzaju presji determinujących stan wód”, które trwale uniemożliwiają osiągnięcie celów środowiskowych. Presje trwale uniemożliwiające osiągnięcie celów środowiskowych zaspokajają ważne potrzeby społeczno-gospodarcze	-	odstępstwo polegające na złagodzeniu celów środowiskowych jest związane z tym, że nie są osiągnięte cele środowiskowe JCWP w zakresie wskaźników: EFI+PL/IBI_PL; benzo(a)piren(w), związki tributylocyny(w). Jest to spowodowane czynnikami wskazanymi w zestawie kolumn pn. „Wskazanie dominującego rodzaju presji determinujących stan wód”, które trwale uniemożliwiają osiągnięcie celów środowiskowych. Presje trwale uniemożliwiające osiągnięcie celów środowiskowych zaspokajają ważne potrzeby społeczno-gospodarcze (określone w	odstępstwo polegające na złagodzeniu celów środowiskowych jest związane z tym, że nie są osiągnięte cele środowiskowe JCWP w zakresie wskaźników: benzo(a)piren(w), benzo(b)fluoranten(w), benzo(g,h,i)perylen(w), fluoranten(w), związki tributylocyny(w). Jest to spowodowane czynnikami wskazanymi w zestawie kolumn pn. „Wskazanie dominującego rodzaju presji determinujących stan wód”, które trwale uniemożliwiają osiągnięcie celów środowiskowych. Presje trwale uniemożliwiające osiągnięcie celów środowiskowych zaspokajają ważne potrzeby społeczno-gospodarcze	odstępstwo polegające na złagodzeniu celów środowiskowych jest związane z tym, że nie są osiągnięte cele środowiskowe JCWP w zakresie wskaźników: Benzo(a)piren (w), Związki tributylocyny (w). Jest to spowodowane czynnikami wskazanymi w zestawie kolumn pn. „Wskazanie dominującego rodzaju presji determinujących stan wód”, które trwale uniemożliwiają osiągnięcie celów środowiskowych. Presje trwale uniemożliwiające osiągnięcie celów środowiskowych zaspokajają ważne potrzeby społeczno-gospodarcze (określone w kolumnie pn. „Potrzeba społeczno-	odstępstwo polegające na złagodzeniu celów środowiskowych jest związane z tym, że nie są osiągnięte cele środowiskowe JCWP w zakresie wskaźników: benzo(a)piren(w), fluoranten(w). Jest to spowodowane czynnikami wskazanymi w zestawie kolumn pn. „Wskazanie dominującego rodzaju presji determinujących stan wód”, które trwale uniemożliwiają osiągnięcie celów środowiskowych. Presje trwale uniemożliwiające osiągnięcie celów środowiskowych zaspokajają ważne potrzeby społeczno-gospodarcze (określone w kolumnie pn. „Potrzeba	odstępstwo polegające na złagodzeniu celów środowiskowych jest związane z tym, że nie są osiągnięte cele środowiskowe JCWP w zakresie wskaźników: benzo(a)piren(w). Jest to spowodowane czynnikami wskazanymi w zestawie kolumn pn. „Wskazanie dominującego rodzaju presji determinujących stan wód”, które trwale uniemożliwiają osiągnięcie celów środowiskowych. Presje trwale uniemożliwiające osiągnięcie celów środowiskowych zaspokajają ważne potrzeby społeczno-gospodarcze (określone w kolumnie pn. „Potrzeba społeczno-

Nazwa JCWP	Mszaniec i Lechnawa do granicy państwa	Strwiąż	Daszówka	San do Chmielu	San od Chmielu do zb. Solina	Zb. Solina	Solinka	Czarna
		(określone w kolumnie pn. „Potrzeba społeczno-ekonomiczna zaspokajana przez źródło presji antropogenicznej determinującej na stan wód w stopniu zagrażającym osiągnięciu celów środowiskowych”) i na obecnym etapie stwierdza się brak alternatywnych opcji zaspokojenia tych potrzeb (zob. kolumna pn. „Uzasadnienie braku alternatywnych opcji”). Warunkiem odstępstwa jest pełne i terminowe wdrożenie programu działań (którego zakres i skuteczność określono w zestawach działań).		kolumnie pn. „Potrzeba społeczno-ekonomiczna zaspokajana przez źródło presji antropogenicznej determinującej na stan wód w stopniu zagrażającym osiągnięciu celów środowiskowych”) i na obecnym etapie stwierdza się brak alternatywnych opcji zaspokojenia tych potrzeb (zob. kolumna pn. „Uzasadnienie braku alternatywnych opcji”). Warunkiem odstępstwa jest pełne i terminowe wdrożenie programu działań (którego zakres i skuteczność określono w zestawach działań).	(określone w kolumnie pn. „Potrzeba społeczno-ekonomiczna zaspokajana przez źródło presji antropogenicznej determinującej na stan wód w stopniu zagrażającym osiągnięciu celów środowiskowych”) i na obecnym etapie stwierdza się brak alternatywnych opcji zaspokojenia tych potrzeb (zob. kolumna pn. „Uzasadnienie braku alternatywnych opcji”). Warunkiem odstępstwa jest pełne i terminowe wdrożenie programu działań (którego zakres i skuteczność określono w zestawach działań).	ekonomiczna zaspokajana przez źródło presji antropogenicznej determinującej na stan wód w stopniu zagrażającym osiągnięciu celów środowiskowych”) i na obecnym etapie stwierdza się brak alternatywnych opcji zaspokojenia tych potrzeb (zob. kolumna pn. „Uzasadnienie braku alternatywnych opcji”). Warunkiem odstępstwa jest pełne i terminowe wdrożenie programu działań (którego zakres i skuteczność określono w zestawach działań).	społecznoekonomiczna zaspokajana przez źródło presji antropogenicznej determinującej na stan wód w stopniu zagrażającym osiągnięciu celów środowiskowych”) i na obecnym etapie stwierdza się brak alternatywnych opcji zaspokojenia tych potrzeb (zob. kolumna pn. „Uzasadnienie braku alternatywnych opcji”). Warunkiem odstępstwa jest pełne i terminowe wdrożenie programu działań (którego zakres i skuteczność określono w zestawach działań).	źródło presji antropogenicznej determinującej na stan wód w stopniu zagrażającym osiągnięciu celów środowiskowych”) i na obecnym etapie stwierdza się brak alternatywnych opcji zaspokojenia tych potrzeb (zob. kolumna pn. „Uzasadnienie braku alternatywnych opcji”). Warunkiem odstępstwa jest pełne i terminowe wdrożenie programu działań (którego zakres i skuteczność określono w zestawach działań).
Odstępstwa art. 4 ust. 7	Nie, dla danej JCWP nie zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 7 Ramowej Dyrektywy Wodnej	Nie, dla danej JCWP nie zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 7 Ramowej Dyrektywy Wodnej	Nie, dla danej JCWP nie zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 7 Ramowej Dyrektywy Wodnej	Nie, dla danej JCWP nie zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 7 Ramowej Dyrektywy Wodnej	Nie, dla danej JCWP nie zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 7 Ramowej Dyrektywy Wodnej	Nie, dla danej JCWP nie zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 7 Ramowej Dyrektywy Wodnej	Nie, dla danej JCWP nie zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 7 Ramowej Dyrektywy Wodnej	Nie, dla danej JCWP nie zostało ustanowione odstępstwo z art. 4 ust. 7 Ramowej Dyrektywy Wodnej
Uzasadnienie odstępstwa	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabela 1. Charakterystyka Jednolitych Części Wód Powierzchniowych występujących na terenie gminy Czarna.

źródło: karty charakterystyki JCW (Jednolitych Części Wód) - <http://karty.apgw.gov.pl:4200/informacje>, Klasyfikacja RW 2022 r.

Ocena stanu Jednolitych Części Wód Powierzchniowych (JCWP) oraz zagrożenia wodno-klimatyczne

• Stan JCWP

Analiza stanu jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) występujących na terenie gminy wskazuje, iż wody powierzchniowe, o ile objęte były monitoringiem, charakteryzują się generalnie dobrym lub umiarkowanym stanem/potencjałem ekologicznym. Niemniej jednak ogólny stan JCWP oceniany jest jako **zły**, co wynika przede wszystkim z niespełnienia wymagań w zakresie **dobrego stanu chemicznego**.

Do głównych czynników wpływających negatywnie na stan chemiczny wód zalicza się:

- rozwój rozproszonych terenów zurbanizowanych (w tym infrastruktury transportowej i turystycznej),
- rozproszenie obszarów zainwestowanych,
- intensyfikację działalności rolniczej (szczególnie z wykorzystaniem nawozów i środków ochrony roślin),
- działalność leśną.

Program Strategiczny „Błękitny San”

Gmina została objęta **Programem Strategicznym „Błękitny San”**, przyjętym uchwałą nr 64/1533/24 Zarządu Województwa Podkarpackiego z dnia 30 grudnia 2024 r., wspólnie z 50 innymi jednostkami samorządowymi. Program ten stanowi narzędzie zintegrowanego rozwoju i zarządzania obszarami zlewniowymi w regionie. Wskazano w nim trzy główne priorytety:

1. Turystyczny i innowacyjny Błękitny San

Cel: Rozwój infrastruktury i podejmowanie innowacyjnych przedsięwzięć z zakresu turystyki celem pobudzenia aktywności gospodarczej obszaru oraz wzrost bezpieczeństwa mieszkańców i turystów na akwenach wodnych

2. Zrównoważona gospodarka środowiska Błękitnego Sanu

Cel: Wspieranie działań i inwestycji mających na celu zrównoważony rozwój gmin Błękitnego Sanu w zakresie gospodarki wodno-kanalizacyjnej, gospodarowania odpadami, ochrony różnorodności biologicznej i zachowania naturalnego krajobrazu.

3. Przeciwdziałanie ryzyku związanym z klęskami żywiołowymi i adaptacja do zmian klimatu

Cel: Przeciwdziałanie klęskom żywiołowym oraz negatywnym zjawiskom związanym ze zmianami klimatycznymi, celem stworzenia bezpiecznego obszaru dla mieszkańców i turystów.

Zagrożenie powodziowe

Na podstawie aktualnych **map zagrożenia i ryzyka powodziowego** opracowanych przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie, na terenie gminy wskazano wyłącznie **niewielkie obszary szczególnego zagrożenia powodzią**, zlokalizowane wzdłuż koryta rzeki **San** w południowo-zachodniej części gminy. Obszary te obejmują głównie tereny leśne i nieużytki.

Zagrożenie suszą

Zmieniające się warunki klimatyczne skutkują zwiększoną częstotliwością występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych, w tym suszy. Zjawisko to ma istotne znaczenie z punktu widzenia dostępności zasobów wodnych oraz bezpieczeństwa środowiskowego i społeczno-gospodarczego.

W celu przeciwdziałania skutkom suszy, wdrożony został **Plan przeciwdziałania skutkom suszy** (Dz. U. 2021 poz. 1615), przyjęty rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r.

Zgodnie z ww. dokumentem, obszar gminy został zaklasyfikowany do:

- **II klasy zagrożenia suszą ogólną** – oznaczającej umiarkowany poziom ryzyka,
- **III klasy zagrożenia suszą atmosferyczną** – wysoki poziom ryzyka (obszary silnie zagrożone),
- **I klasy zagrożenia suszą rolniczą** – niski poziom ryzyka (obszary słabo zagrożone),
- **III klasy zagrożenia suszą hydrologiczną** – wysoki poziom ryzyka (obszary silnie zagrożone).

Dane Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG-PIB) z 2024 r. (źródło: <https://susza.iung.pulawy.pl>) wskazują, że na terenie gminy **nie odnotowano przekroczenia kryteriów występowania suszy** w żadnej z analizowanych kategorii gleb.

Główne zagrożenia dla jakości wód

Do głównych zagrożeń dla jakości wód powierzchniowych na terenie gminy zalicza się:

- punktowe i liniowe źródła zanieczyszczeń bytowych oraz komunalnych (w tym zrzuty ścieków nieoczyszczonych lub niedostatecznie oczyszczonych),
- odpływ z terenów zurbanizowanych i utwardzonych, zwłaszcza infrastruktury drogowej,
- działalność rolniczą, w tym stosowanie nawozów mineralnych oraz środków ochrony roślin,
- turystykę masową oraz niekontrolowaną zabudowę rekreacyjną w pobliżu cieków wodnych.

Zidentyfikowane zagrożenia wymagają podejmowania działań o charakterze planistycznym i inwestycyjnym, służących poprawie jakości wód oraz zwiększeniu odporności środowiska na zmiany klimatyczne.

Wody podziemne i jednolite części wód podziemnych

Obszar gminy swym zasięgiem obejmuje dwie jednolite części wód podziemnych, JCWPd 168 i 169. Ich charakterystykę przedstawiono w poniższej tabeli.

Nr JCWPd	168	169
Kod JCWP	GW2000168	GW9000169
Stan chemiczny	dobry	dobry
Stan ilościowy	dobry	dobry
Stan ogólny	dobry	dobry
Wskaźniki determinujące stan chemiczny	nie dotyczy	nie dotyczy

Nr JCWPd	168	169
Wskaźniki determinujące stan ilościowy	nie dotyczy	nie dotyczy
Zidentyfikowane presje znaczące. Wynik analizy znaczących oddziaływań – JCWPd	pobór punktowy z ujęć wód podziemnych	brak zidentyfikowanej presji powodującej zagrożenie dla stanu JCWPd (brak czynnika sprawczego)
Rodzaj presji determinującej stan wód w obrębie danej JCWPd	ilościowa	NIE
Ocena ryzyka nieosiągnięcia celu środowiskowego	niezagrożona	niezagrożona
Cele środowiskowe	dobry stan chemiczny, dobry stan ilościowy	dobry stan chemiczny, dobry stan ilościowy
Termin osiągnięcia celów środowiskowych	nie dotyczy	nie dotyczy

Tabela 2. Charakterystyka Jednolitych Części Wód podziemnych występujących na terenie gminy Czarna.
źródło: karty charakterystyki JCWPd - <http://karty.apgw.gov.pl:4200/informacje>

Ocena JCWPd (2019 r.) wg Rozporządzenia MG MiŻŚ z dnia 11.10.2019 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu jednolitych części wód podziemnych (Dz. U. 2019 poz. 2148) wykazała, iż JCWPd 168 i 169 posiadają dobry stan ogólny.

Presją na stan ilościowy dla JCWPd jest pobór wód ujęciami punktowymi. Wyniki badań stanu chemicznego i ilościowego JCWPd 168 i 169 w latach⁶: 2012, 2016, 2019, pokazały stan dobry we wszystkich latach pomiarowych. Wpływ na to ma szczególnie duże powierzchnie terenów leśnych i małe powierzchnie terenów zurbanizowanych, a także stosunkowo niewielkie względem powierzchni terenów leśnych powierzchnie użytkowane rolniczo.

⁶ Za mapami stanu JCWPd - <https://mjwp.gios.gov.pl/mapa/mapa,172.html>

Główne zbiorniki wód podziemnych

Na terenie gminy nie występują **Zbiorniki Wód Podziemnych (ZWP)**. Najbliższy zbiornik zlokalizowany jest na północ od obszaru gminy, na terenie gminy Ustrzyki Dolne, i oznaczony jako **Lokalny Zbiornik Wód Podziemnych (LZWP) nr 431 – Zbiornik warstw krośnieńskich (Sanok–Lesko)**.

Zbiornik ten jest jednostką porowo-szczelinową, o łącznej powierzchni ok. 1 253 km², wydzieloną w obrębie wodonośnych utworów neogeńsko-paleogeńskich fliszu karpackiego – głównie w warstwach krośnieńskich występujących w obrębie centralnej depresji karpackiej.

Litologia zbiornika obejmuje:

- **warstwy krośnieńskie dolne** – piaskowce średnio- i gruboławicowe z przewarstwieniami łupków ilastych i marglistych,
- **warstwy krośnieńskie górne** – piaskowce cienkoławicowe z domieszką łupków ilastych.

W dolinach rzecznych, głównie w obrębie doliny Sanu, a także miejscowo w utworach zwietrzelinowych i koluwalnych (osuwiskowych), występuje **czwartorzędowy poziom wodonośny**. Ma on jedynie lokalne znaczenie użytkowe.

Głównym mechanizmem zasilania zbiornika fliszowego jest bezpośrednia infiltracja opadów atmosferycznych, natomiast w dolinach rzecznych obserwuje się także infiltrację wód powierzchniowych oraz dopływy ascenzyjne z głębszych stref wodonośnych. Efektywność zasilania uzależniona jest przede wszystkim od litologii zwietrzeliny oraz nachylenia stoków.

Zbiornik warstw krośnieńskich charakteryzuje się:

- zmiennymi warunkami hydrogeologicznymi,
- z reguły II klasą jakości wód,
- podwyższonymi koncentracjami związków żelaza i manganu (pochodzenia naturalnego),
- lokalnie zwiększonym stężeniem azotu amonowego (oddziaływanie antropogeniczne).

Zbiornik wykazuje wysoką do bardzo wysokiej podatność na zanieczyszczenia, co wynika z budowy geologicznej i warunków hydrogeologicznych

Zagrożenia dla wód podziemnych

Do głównych zagrożeń dla wód podziemnych na obszarze gminy należy zaliczyć:

- **zagrożenie stanu ilościowego**, wynikające głównie z punktowego poboru wód podziemnych,
- **zagrożenie stanu jakościowego**, związane z wysoką podatnością tych wód na zanieczyszczenia.

Wody podziemne w obrębie gminy charakteryzują się **zmiennym stanem ilościowym**, który pozostaje silnie uzależniony od wielkości i częstotliwości opadów atmosferycznych, a tym

samym od skuteczności infiltracji. W warunkach ograniczonego zasilania (np. w okresach suszy), może występować okresowe pogorszenie dostępności zasobów wodnych.

Pod względem jakościowym, wody podziemne wykazują **dużą do bardzo dużej podatność na zanieczyszczenia**, co wynika z:

- obecności przepuszczalnych utworów geologicznych w strefach zasilania,
- płytkiego zalegania zwierciadła wód gruntowych na wybranych obszarach,
- presji antropogenicznej związanej z:
 - zrzutami ścieków komunalnych i bytowych,
 - stosowaniem nawozów mineralnych i środków ochrony roślin w gospodarstwach rolnych, których nadmiar może przedostawać się do środowiska wodnego w wyniku spływu powierzchniowego lub infiltracji.

Pomimo występujących zagrożeń, stan ogólny wód podziemnych na terenie gminy, zgodnie z dostępnymi wynikami badań monitoringowych, **oceniany jest jako dobry**.

Gospodarka wodno-ściekowa

Za realizację zadań z zakresu zbiorowego zaopatrzenia w wodę na terenie gminy odpowiada Zakład Gospodarki Komunalnej w Czarnej Górnej. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego (Bank Danych Lokalnych, 2023), do sieci wodociągowej podłączonych jest **65,7% budynków mieszkalnych**, natomiast z wody dostarczanej sieciowo korzysta **54,2% ogółu mieszkańców gminy**.

Na terenie gminy funkcjonują obecnie **4 ujęcia wód powierzchniowych oraz 26 ujęć wód podziemnych** (na podstawie danych z Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej). W najbliższych latach planowane jest uruchomienie kolejnych **4 ujęć wód podziemnych**, w tym:

- 2 ujęcia w miejscowości Lipa,
- po 1 ujęciu w miejscowościach Paniszców i Polana.

Z uwagi na **uwarunkowania terenowe oraz rozproszenie zabudowy**, budowa jednolitego, gminnego systemu wodociągowego napotyka istotne **trudności techniczne i ekonomiczne**. Niemniej jednak, **istniejące zasoby wód podziemnych są wystarczające** do pokrycia obecnego oraz prognozowanego zapotrzebowania na wodę i nie stanowią bariery rozwoju gminy.

Woda przeznaczona na cele bytowe i gospodarcze na terenie gminy pobierana jest głównie z ujęć podziemnych, eksploatowanych lokalnie przez mieszkańców lub przez Zakład Gospodarki Komunalnej. Ujęcia powierzchniowe mają znaczenie uzupełniające i wykorzystywane są w ograniczonym zakresie.

Ujęcia powierzchniowe									
Ciek - nazwa	Miejscowość	Działka	Nr decyzji	Data decyzji	Data ważności	Status	Użytkownik	Pozwolenie	Opis
Żłobek	Czarna Górna		BOŚ.6223-5/04	08.09.2004	08.09.2014	decyzja nieaktualna	Gmina Czarna (pow. bieszczadzki)	Piętrzenie wód potoku Żłobek, pobór wody powierzchniowej z potoku Żłobek w m. Czarna Górna, odprowadzanie: ścieków sanitarnych z Osiedla Mieszkaniowego w Czarnej Górnej do potoku Żłobek, odprowadzenie wód opadowych z terenu osiedla mieszkalnego.	Piętrzenie wód potoku Żłobek, pobór wody powierzchniowej z potoku Żłobek w m. Czarna Górna, odprowadzanie: ścieków sanitarnych z Osiedla Mieszkaniowego w Czarnej Górnej do potoku Żłobek, odprowadzenie wód opadowych z terenu osiedla mieszkalnego.
San	Chrewt		BOŚ.6223-22/2002	15.10.2002	15.10.2012	decyzja nieaktualna	Wojewódzki Szpital Specjalistyczny im. Fryderyka Chopina w Rzeszowie	Pobór wody podziemnej ze studni głębinowej S-1 oraz na pobór wody powierzchniowej ze zbiornika solinskiego w m. Chrewt dla potrzeb Ośrodka Wypoczynkowego w Chrewcie.	Pobór wody powierzchniowej w sezonie turystycznym ze Zbiornika Solińskiego w m. Chrewt dla potrzeb Ośrodka Wypoczynkowego w Chrewcie.
potok bez nazwy	Czarna Górna	560/2	BOŚ.6223-5/08	11.02.2008	11.02.2018	decyzja nieaktualna	Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. w Warszawie - Oddział w Sanoku	1. Piętrzenie wód potoku bez nazwy będącego częścią dz. nr 560/2 zastawką melioracyjną, oraz retencjonowanie wody w zbiorniku ziemnym w ilości 1500m3 dla celów przeciwpożarowych. 2. Pobór wody z potoku bez nazwy	Pobór wody z potoku bez nazwy będącego częścią dz. nr 560/2 do zbiornika ziemnego dla celów przeciwpożarowych Centrum Konferencyjno-Rekreacyjnego w Czarnej Górnej w ilości Qśrd = 25,0 m3/d, Qh max = 1,05 m3/h.
potok Żłobek	Czarna Górna	12/6	RZ.ZUZ.3.4210.471.2020.PK	15.02.2021	02.03.2051	decyzja aktualna	Zakład Gospodarki Komunalnej Czarna Górna w Czarnej	I. Wygaszenie decyzji Starosty Bieszczadzkiego z dnia 16.03.2015r. znak: BOŚ.6341.3.2015 w części dot. poboru wody powierzchniowej z potoku Żłobek dz. 15 w m. Czarna Górna gm. Czarna (pkt 1 decyzji). II. Udzielenie pozwolenia na usługi wodne - pobór	Pobór wody powierzchniowej z potoku Żłobek w m. Czarna Górna dla zaspokojenia potrzeb bytowo-gospodarczych mieszkańców miejscowości przy zachowaniu przepływu nienaruszalnego w potoku Qn=0,0254 m3/s.
Ujęcia podziemne									
Ciek - nazwa	Miejscowość	Działka	Nr decyzji	Data decyzji	Data ważności	Status	Użytkownik	Pozwolenie	Opis
(Z-3)	Czarna Górna	967	RZ.ZUZ.3.4100.2.2021.JS	13.04.2021		decyzja aktualna	Zakład Gospodarki Komunalnej	Decyzja ustanawiająca strefę ochronną obejmującą wyłącznie teren ochrony bezpośredniej dla	zlokalizowanego na działce 105 w m. Skorodne gm. Lutowiska (ID ujęcia 9761)

							Czarna Górna w Czarnej	ujęcia wody: a) powierzchni. z pot. Żłobek dz. 12/6 w m. Czarna Górna gm. Czarna, b) S-1 dz. 3/7 w m. Olchowiec gm. Czarna, c) S-1 dz. 659/4 w m. Polana	
(S-1)	Olchowiec	3/7	RZ.ZUZ.3.4100.2.2021.JS	13.04.2021		decyzja aktualna	Zakład Gospodarki Komunalnej Czarna Górna w Czarnej	Decyzja ustanawiająca strefę ochronną obejmującą wyłącznie teren ochrony bezpośredniej dla ujęcia wody: a) powierzchni. z pot. Żłobek dz. 12/6 w m. Czarna Górna gm. Czarna, b) S-1 dz. 3/7 w m. Olchowiec gm. Czarna, c) S-1 dz. 659/4 w m. Polana	Strefa w kształcie kwadratu o boku 3,5m i pow. 12,25m ² dla ujęcia wody podziemnej - studnia S-1
(S-1)	Polana	659/4	RZ.ZUZ.3.4100.2.2021.JS	13.04.2021		decyzja aktualna	Zakład Gospodarki Komunalnej Czarna Górna w Czarnej	Decyzja ustanawiająca strefę ochronną obejmującą wyłącznie teren ochrony bezpośredniej dla ujęcia wody: a) powierzchni. z pot. Żłobek dz. 12/6 w m. Czarna Górna gm. Czarna, b) S-1 dz. 3/7 w m. Olchowiec gm. Czarna, c) S-1 dz. 659/4 w m. Polana	Strefa w kształcie kwadratu o boku 3,5m i pow. 12,25 m ² dla ujęcia wody podziemnej - studnia S-1
(Z-2)	Czarna Górna	105	RZ.ZUZ.3.4100.2.2021.JS	13.04.2021		decyzja aktualna	Zakład Gospodarki Komunalnej Czarna Górna w Czarnej	Decyzja ustanawiająca strefę ochronną obejmującą wyłącznie teren ochrony bezpośredniej dla ujęcia wody: a) powierzchni. z pot. Żłobek dz. 12/6 w m. Czarna Górna gm. Czarna, b) S-1 dz. 3/7 w m. Olchowiec gm. Czarna, c) S-1 dz. 659/4 w m. Polana	Strefa w kształcie prostokąta o wymiarach 4,5x2,0 i pow. 9,0 m ² dla ujęcia wody źródła Z-2
Czarna-67	Czarna		BOŚ.6223-13/09	03.12.2009	03.12.2029	decyzja aktualna	Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. w Warszawie - Oddział w Sanoku	Pobór wody podziemnej ze studni - odwiertu Czarna-67 dla potrzeb Centrum Konferencyjno-Rekreacyjnego w m. Czarna: Q _{śrd} =124,33 m ³ /d, Q _{maxh} =7,5 m ³ /h. Ustanowienie strefy ochronnej - teren ochrony bezpośredniej o wymiarach 20 x 20 m.	Ustanowienie strefy ochronnej - teren ochrony bezpośredniej o wymiarach 20 x 20m.

(S-1)	Chrewt	43/23, 43/24 , 43/30	BOŚ.6223-2/2003	21.01.2003	21.01.2013	decyzja nieaktualna	Zakład Wyrobow Powlekanych „Sanwil” w Przemysłu	Pobór wody podziemnej ze studni głębinowej w . Chrewt dla potrzeb Ośrodka Wypoczynkowego Zakładu Wyrobow Powlekanych „Sanwil” S.A. w Chrewcie.	Wymiary strefy 5x5 m.
(S-1)	Czarna Górna	180/1	RZ.ZUZ.3.4100.3.2021.JS	16.06.2021		decyzja aktualna	Gmina Czarna (pow. bieszczadzki)	Decyzja ustanawiająca z urzędu strefę ochronną obejmującą wyłącznie teren ochrony bezpośredniej dla ujęcia wody podziemnej: studni wierconych S-1 dz. 180/1 w m. Czarna Górna, S-2 dz. 403/1 w m. Czarna Dolna, S-3 dz. 403/2 w m. Czarna Dolna, S-	strefa w kształcie kwadratu o boku 9,5m i powierzchni 90,25m2
(S-2)	Czarna Dolna	403/1	RZ.ZUZ.3.4100.3.2021.JS	16.06.2021		decyzja aktualna	Gmina Czarna (pow. bieszczadzki)	Decyzja ustanawiająca z urzędu strefę ochronną obejmującą wyłącznie teren ochrony bezpośredniej dla ujęcia wody podziemnej: studni wierconych S-1 dz. 180/1 w m. Czarna Górna, S-2 dz. 403/1 w m. Czarna Dolna, S-3 dz. 403/2 w m. Czarna Dolna, S-	strefa w kształcie kwadratu o boku 10m i powierzchni 100m2
(S-3)	Czarna Dolna	403/2	RZ.ZUZ.3.4100.3.2021.JS	16.06.2021		decyzja aktualna	Gmina Czarna (pow. bieszczadzki)	Decyzja ustanawiająca z urzędu strefę ochronną obejmującą wyłącznie teren ochrony bezpośredniej dla ujęcia wody podziemnej: studni wierconych S-1 dz. 180/1 w m. Czarna Górna, S-2 dz. 403/1 w m. Czarna Dolna, S-3 dz. 403/2 w m. Czarna Dolna, S-	strefa w kształcie kwadratu o boku 10m i powierzchni 100m2
(S-4)	Czarna Dolna	388/1	RZ.ZUZ.3.4100.3.2021.JS	16.06.2021		decyzja aktualna	Gmina Czarna (pow. bieszczadzki)	Decyzja ustanawiająca z urzędu strefę ochronną obejmującą wyłącznie teren ochrony bezpośredniej dla ujęcia wody podziemnej: studni wierconych S-1 dz. 180/1 w m. Czarna Górna, S-2 dz. 403/1 w m. Czarna Dolna, S-3 dz. 403/2 w m. Czarna Dolna, S-	strefa w kształcie kwadratu o boku 10m i powierzchni 100m2

(S-1bis)	Lipie	113/2	RZ.ZUZ.3.4100.3.2021.JS	16.06.2021		decyzja aktualna	Gmina Czarna (pow. bieszczadzki)	Decyzja ustanawiająca z urzędu strefę ochronną obejmującą wyłącznie teren ochrony bezpośredniej dla ujęcia wody podziemnej: studni wierconych S-1 dz. 180/1 w m. Czarna Górna, S-2 dz. 403/1 w m. Czarna Dolna, S-3 dz. 403/2 w m. Czarna Dolna, S-	strefa w kształcie prostokąta o boku 19,5mx36,0m i powierzchni 702,00m ²
(S-4)	Lipie	509/3	RZ.ZUZ.3.4100.3.2021.JS	16.06.2021		decyzja aktualna	Gmina Czarna (pow. bieszczadzki)	Decyzja ustanawiająca z urzędu strefę ochronną obejmującą wyłącznie teren ochrony bezpośredniej dla ujęcia wody podziemnej: studni wierconych S-1 dz. 180/1 w m. Czarna Górna, S-2 dz. 403/1 w m. Czarna Dolna, S-3 dz. 403/2 w m. Czarna Dolna, S-	strefa w kształcie prostokąta o boku 3,0mx19,0m i powierzchni 57,00 m ²
(OI-1)	Lipie	275	RZ.ZUZ.3.4100.3.2021.JS	16.06.2021		decyzja aktualna	Gmina Czarna (pow. bieszczadzki)	Decyzja ustanawiająca z urzędu strefę ochronną obejmującą wyłącznie teren ochrony bezpośredniej dla ujęcia wody podziemnej: studni wierconych S-1 dz. 180/1 w m. Czarna Górna, S-2 dz. 403/1 w m. Czarna Dolna, S-3 dz. 403/2 w m. Czarna Dolna, S-	strefa o nieregularnym kształcie i powierzchni 140 m ²

Tabela 3. Ujęcia wód na terenie gminy.

źródło: dane RZGW Wody Polskie – Zarząd Zlewni w Przemyślu

Teren gminy charakteryzuje się **slabo rozwiniętą zbiorczą infrastrukturą kanalizacji sanitarnej**. Za realizację zadań z zakresu gospodarki ściekowej odpowiada **Zakład Gospodarki Komunalnej w Czarnej Górnjej**.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego (Bank Danych Lokalnych, stan na 2023 r.), gospodarka kanalizacyjna gminy przedstawia się następująco:

- **odsetek budynków mieszkalnych podłączonych do kanalizacji sanitarnej: 12,7%,**
- **odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej: 23,2%,**
- **długość czynnej sieci kanalizacyjnej: 4,3 km.**

Dominującym sposobem zagospodarowania ścieków komunalnych jest odprowadzanie ich do **zbiorników bezodpływowych**, z których są one okresowo usuwane za pomocą wozów asenizacyjnych. Drugim, szeroko stosowanym rozwiązaniem, są **przydomowe oczyszczalnie ścieków**, szczególnie w terenach rozproszonych i słabo zurbanizowanych.

Należy zwrócić uwagę, że **znaczna liczba zbiorników bezodpływowych** może stanowić **potencjalne zagrożenie środowiskowe**, zwłaszcza w przypadku ich nieszczelności, co może skutkować przenikaniem nieoczyszczonych ścieków do gruntu oraz zanieczyszczeniem wód podziemnych i powierzchniowych.

Na terenie gminy funkcjonuje **pięć oczyszczalni ścieków**, z czego większość ma **charakter lokalny** (obsługujący niewielkie skupiska zabudowy). Dodatkowo, jedna oczyszczalnia eksploatowana jest przez **kopalnię** i służy jej własnym potrzebom.

3.4 Uwarunkowania glebowe i przestrzeni rolniczej

Na terenie gminy dominują **gleby o ograniczonych właściwościach rolniczych**, o stosunkowo niskiej wartości bonitacyjnej. Są to przede wszystkim:

- **gleby brunatne kwaśne,**
- **gleby bielcowo-brunatne górskie**, występujące głównie w obniżeniach kotlinowatych.

Zdecydowana większość gruntów rolnych należy do **IV klasy bonitacyjnej**, co przekłada się na ograniczoną przydatność rolniczą. Tereny użytkowane rolniczo to głównie **użytki zielone i pastwiska**.

Wyższe klasy bonitacyjne gleb (III klasa) występują punktowo:

- w obrębie **terenów leśnych na północ od Czarnej Dolnej** oraz w rejonie **Czarnej Górnjej** (łącznie ok. 66 ha),
- w rejonie **Chrewtu i Wydrnego**, a także punktowo w **zachodniej części Czarnej Dolnej** (ok. 33 ha, w tym jedynie ok. 0,5 ha stanowią grunty orne, pozostałe to łąki i pastwiska).

Z uwagi na dominację gleb słabej klasy bonitacyjnej, prowadzenie intensywnej produkcji rolniczej jest nieopłacalne i może skutkować nadmiernym obciążeniem środowiska (np. w wyniku wzmożonego stosowania nawozów). **Zaleca się ograniczenie działalności**

rolniczej do obszarów o najwyższym potencjale glebowym, natomiast pozostałe tereny rolnicze powinny być wykorzystane głównie w kierunku **hodowli zwierząt** (np. bydła, koni), co sprzyja rozwojowi turystyki konnej – jednego z charakterystycznych elementów gospodarki lokalnej.

Struktura gospodarstw rolnych

Zgodnie z danymi **Powszechnego Spisu Rolnego 2020 r.**, na terenie gminy funkcjonowało:

- **295 gospodarstw rolnych** o łącznej powierzchni **4 485,51 ha**,
- największą grupę stanowiły gospodarstwa o powierzchni **1–5 ha** (120 gospodarstw),
- gospodarstwa o powierzchni **15 ha i więcej** stanowiły **ok. 18%** (54 gospodarstwa).

Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosiła 15,2 ha.

Struktura użytkowania gruntów rolnych:

- **łąki trwałe** – ok. **54%** powierzchni gruntów w gospodarstwach,
- **pastwiska** – ok. **20%**,
- **grunty orne pod zasiewami** – ok. **26,14 ha** (tylko 27 gospodarstw), z dominującymi uprawami: **owies i pszenica ozima**.

W zakresie produkcji zwierzęcej dominują:

- **chów bydła**, głównie krów mlecznych,
- **hodowla drobiu**, przede wszystkim drobiu kurzego.

W rejonie pomiędzy obrębami **Lipie, Michniowiec i Bystre** zidentyfikowano **obszary zdrenowane**, wykonane przed 2018 rokiem.

Zagrożenia dla gleb i przestrzeni rolniczej

Do najważniejszych zagrożeń dla jakości i funkcji gleb na terenie gminy zalicza się:

- **niekontrolowane zrzuty ścieków** bytowo-komunalnych do środowiska (gleby i wód powierzchniowych),
- **rozlewanie się zabudowy mieszkaniowej i infrastruktury komunikacyjnej**, prowadzące do wzrostu powierzchni utwardzonych (nieprzepuszczalnych),
- **prowadzenie upraw na glebach o niskiej przydatności rolniczej**, co generuje potrzebę intensyfikacji nawożenia i stosowania środków ochrony roślin, mogących prowadzić do zanieczyszczenia środowiska glebowego i wodnego.

3.5 Uwarunkowania wynikające z obecności gatunków chronionych roślin i zwierząt, obszarów chronionych, obszarów cennych przyrodniczo i walorów krajobrazowych

Obszary cenne przyrodniczo:

1. Bieszczadzki Park Narodowy

Dane podstawowe:

- Data utworzenia: 1973-08-14 na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 sierpnia 1973 r. w sprawie utworzenia Bieszczadzkiego Parku Narodowego (Dz.U. z 1973 r. Nr 31, poz. 179),

- Powierzchnia [ha]: 29202,1642,
- Obejmuje gminy: Cisna (gmina wiejska), Lutowiska (gmina wiejska), Ustrzyki Dolne (gmina miejsko-wiejska), Czarna (gmina wiejska)
- Powierzchnia otuliny [ha]: 55783,2000.
- Obszar objęty ochroną na podstawie prawa międzynarodowego: Rezerwat Biosfery UNESCO "Man and the Biosphere", objęty ochroną w 1992 r.
- Dokumenty ustanawiający plan ochrony: Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27 lipca 2022 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Bieszczadzkiego Parku Narodowego.
- Ustanowienie zadań ochronnych:
 - Zarządzenie nr 73 Ministra Środowiska z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie zadań ochronnych dla Bieszczadzkiego Parku Narodowego (Dz. Urz. z 2013 r. poz. 7),
 - Zarządzenie Nr 54 Ministra Środowiska z dnia 24 października 2013 r. zmieniające zarządzenie w sprawie zadań ochronnych dla Bieszczadzkiego Parku Narodowego (Dz. Urz. z 2013 r. poz. 64),
 - Zarządzenie nr 60 Ministra Środowiska z dnia 19 grudnia 2013 r. w sprawie zadań ochronnych dla Bieszczadzkiego Parku Narodowego (Dz. Urz. z 2013 r. poz. 70),
 - Zarządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 marca 2014 r. zmieniające zarządzenie w sprawie zadań ochronnych dla Bieszczadzkiego Parku Narodowego (Dz. Urz. z 2014 r. poz. 27),
 - Zarządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 stycznia 2015 r. w sprawie zadań ochronnych dla Bieszczadzkiego Parku Narodowego (Dz. Urz. z 2015 r. poz. 1),
 - Zarządzenie Ministra Środowiska z dnia 15 lutego 2016 r. w sprawie zadań ochronnych dla Bieszczadzkiego Parku Narodowego (Dz. Urz. z 2016 r. poz. 16).
- Pozostałe akty prawne:
 - Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 sierpnia 1989 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie utworzenia Bieszczadzkiego Parku Narodowego (Dz.U. z 1989 r. Nr 50, poz. 288),
 - Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 stycznia 1991 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie utworzenia Bieszczadzkiego Parku Narodowego (Dz.U. z 1991 r. Nr 11, poz. 39),
 - Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 listopada 1996 r. w sprawie Bieszczadzkiego Parku Narodowego (Dz.U. z 1996 r. Nr 144, poz. 664),
 - Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 listopada 1999 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie Bieszczadzkiego Parku Narodowego (Dz.U. 1999 nr 93 poz. 1068),
 - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 2 lipca 2003 r. w sprawie nadania statutu Bieszczadzkemu Parkowi Narodowemu (Dz. U. z 2003 r. Nr 136 poz. 1279),
 - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 18 lutego 2013 r. w sprawie nadania statutu Bieszczadzkemu Parkowi Narodowemu z siedzibą w Ustrzykach Górnych (Dz.U. z 2013 r. poz. 302),
 - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 października 2015 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie nadania statutu Bieszczadzkemu Parkowi Narodowemu z siedzibą w Ustrzykach Górnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 2051),
 - Obwieszczenie Ministra Środowiska z dnia 8 lutego 2016 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie nadania statutu

Bieszczadzkemu Parkowi Narodowemu z siedzibą w Ustrzykach Górnych (Dz. U. z 2016 poz. 215).

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27 lipca 2022 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Bieszczadzkiego Parku Narodowego celem ochrony Parku jest:

- *zachowanie wschodniokarpackiego krajobrazu gór średnich łączącego jego elementy naturalne i kulturowe;*
- *zachowanie wielkoobszarowego, unikatowego w skali kraju, układu górskich ekosystemów: leśnych, połoninowych, nieleśnych (łąk i pastwisk), torfowiskowych oraz wodnych z licznymi elementami wschodniokarpackimi wśród gatunków flory i fauny;*
- *zachowanie nienaruszonego stanu komponentów przyrody nieożywionej, w szczególności podłoża geologicznego, rzeźby terenu, warunków klimatycznych i hydrologicznych, pokrywy glebowej; zachowanie ekosystemów leśnych wschodniokarpackiej puszczy z dużym udziałem lasów o charakterze pierwotnym i naturalnym oraz stopniowe odtwarzanie zbliżonego do naturalnego składu gatunkowego drzewostanów zniekształconych antropogenicznie;*
- *zapewnienie niezakłóconego przebiegu procesów ekologicznych i ewolucyjnych charakterystycznych dla górskich lasów naturalnych strefy umiarkowanej, w szczególności procesów o charakterze wielkoobszarowym i długoterminowym;*
- *zachowanie charakterystycznego dla puszczy wschodniokarpackiej układu powiązań ekologicznych: ekosystem leśny – ssaki roślinożerne – duże drapieżniki;*
- *zachowanie populacji zwierząt kopytnych, w tym żubra (*Bison bonasus*), dzika (*Sus scrofa*) i jeleniowatych (*Cervidae*), dużych drapieżników, w tym niedźwiedzia brunatnego (*Ursus arctos*), wilka (*Canis lupus*), rysia (*Lynx lynx*) i zwierząt żyjących w dziuplach drzew, w szczególności sów (*Strigiformes*), dzięciołów (*Picinae*) i drobnych ssaków;*
- *zachowanie ostoi i siedlisk fauny puszczańskiej oraz ich wzajemnych powiązań przestrzennych przez zapewnienie ochrony korytarzy ekologicznych;*
- *zachowanie ekosystemów połoninowych stanowiących główne centra występowania gatunków wysokogórskich i wschodniokarpackich, w tym endemitów typowych dla Karpat Wschodnich;*
- *zachowanie ekosystemów łąk o wysokiej różnorodności gatunkowej, z udziałem gatunków wschodniokarpackich;*
- *zachowanie mało przekształconych ekosystemów wodnych występujących w naturalnej sieci potoków i rzek górskich z charakterystyczną dla nich fauną wodną;*
- *zachowanie tradycyjnie użytkowanych ekosystemów ziołorośli łąk i pastwisk o bardzo wysokiej różnorodności gatunkowej;*
- *zachowanie torfowisk wysokich o specyficznej strukturze zbiorowisk i gatunków;*
- *zachowanie populacji ptaków szponiastych (*Accipitriformes*), sów (*Strigiformes*) i bociana czarnego (*Ciconia nigra*);*
- *zachowanie populacji wydry (*Lutra lutra*) i bobra europejskiego (*Castor fiber*); zachowanie populacji drobnych ssaków, głównie nietoperzy (*Chiroptera*) i pilchowatych (*Gliridae*);*
- *zachowanie lokalnych populacji płazów (*Amphibia*) i gadów (*Reptilia*);*
- *zachowanie dużej różnorodności fauny bezkręgowców, z licznymi endemitami charakterystycznymi dla Karpat Wschodnich i Karpat Południowych;*

- zachowanie miejsc typowych (*loci typici*) gatunków bezkręgowców;
- zachowanie gatunków wschodniokarpackich i wysokogórskich we florze roślin naczyniowych; zachowanie stanowisk rzadkich roślin naczyniowych;
- zachowanie rzadkich gatunków mszaków, grzybów, porostów i śluzowców w szczególności typowych dla lasów o charakterze pierwotnym;
- zachowanie, eksponowanie i odtwarzanie zasobów materialnych i niematerialnych dziedzictwa kulturowego Bieszczadów;
- zachowanie integralności obszaru specjalnej ochrony ptaków Bieszczady (PLC180001), zwanego dalej „obszarem Natura 2000 Bieszczady”, w szczególności utrzymanie oraz przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin i zwierząt, i ich siedlisk, będących jego przedmiotami ochrony.

Obszar Parku obejmuje cenne przyrodniczo i krajobrazowo obszary: pasma Tarnicy i Halicza, Wielkiej Rawki, połoniny Wetlińskiej i pasmo graniczne. Obszar Parku jest miejscem występowania szczególnie cennych gatunków flory i fauny, wśród nich stwierdzono m.in.:

- 100 zbiorowisk zakwalifikowanych do 22 siedlisk przyrodniczych wymienionych w tzw. dyrektywie siedliskowej:
 - Pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków – kod 3220,
 - Wysokogórskie borówczyska bażynowe (*Empetro-Vaccinietum*) - kod 4060,
 - Subalpejskie zarośla wierzbowe wierzby lapońskiej lub śląskiej (*Salicetum lapponum*, *Salicetum silesiacae*) - kod 4080,
 - Wysokogórskie murawy acidofilne (*Juncion trifidi*) i bezwapienne wyleżyska śnieżne (*Salicion herbaceae*) - kod 6150,
 - Górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (*Nardion* – płaty bogate florystycznie) – kod 6230,
 - Ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*) kod 6430,
 - Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*) - kod 6510,
 - Górskie łąki konietlicowe użytkowane ekstensywnie (*Polygono-Trisetion*) - kod 6520,
 - Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe) - kod 7110,
 - Torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzeria-Caricetea*) – kod 7140,
 - Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk - kod 7230,
 - Piargi i gołoborza krzemianowe - kod 8110,
 - Ściany skalne i urwiska krzemianowe ze zbiorowiskami z *Androsacetalia vandellii* - kod 8220,
 - Jaskinie nieudostępnione do zwiedzania - kod 8310,
 - Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagetum*) - kod 9110,
 - Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*) - kod 9130,
 - Górskie jaworzyny ziołoroślone (*Aceri Fagetum*) - kod 9140,
 - Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*) – kod 9170,

- Jaworzyny i lasy klonowo-lipowe na stokach i zboczach (*Tilio platyphyllis-Acerion pseudoplatani*) – kod 9180,
- Bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi Pinetum*, *Pino mugo-Sphagnetum*, *Sphagno girgensohnii-Piceetum*) i brzozowo-sosnowe bagienne lasy borealne – kod 91D0,
- Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe – kod 91E0,
- Górskie bory świerkowe (*Piceion abietis*, część – zbiorowiska górskie) – kod 9410.
 - 3 gatunki roślin naczyniowych wymienione w załączniku II dyrektywy siedliskowej,
 - 3 gatunki mszaków wymienione w załączniku II dyrektywy siedliskowej,
 - 24 gatunki ((18 kręgowców i 6 bezkręgowców) w załączniku II do dyrektywy siedliskowej. 20 gatunków ptaków umieszczono w załączniku I do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz. Urz. UE L 20 z 26.01.2010, str. 7, z późn. zm.).

Wśród gatunków roślin i zwierząt objętych ochroną w ramach obszarów Natura 2000 Bieszczady, stwierdzono występowanie następujących gatunków roślin i zwierząt: Bezlist okrywowy (*Buxbaumia viridis*), Dzwonek piłkowany (*Campanula serrata*), Rzepik szczeciński (*Agrimonia pilosa*), Tocja karpacka (*Tozzia carpathica*), Widłoząb zielony (*Dicranum viride*), Biegacz urozmaïcony (*Carabus variolosus*), Biegacz Zawadzkiego (*Carabus zawadzki*), Bóbr europejski (*Castor fiber*), Brzanka (*Barbus meridionalis*), Czerwończyk nieparek (*Lycaena dispar*), Głowacz białopłetwy (*Cottus gobio*), Krasopani hera (*Callimorpha euplagia*, *Panaxia quadripunctaria*), Kumak górski (*Bombina variegata*), Minóg strumieniowy (*Lampetra planeri*), Mopek (*Barbastella barbastellus*), Nadobnica alpejska (*Rosalia alpina*), Niedźwiedź brunatny (*Ursus arctos*), Nocek duży (*Myotis myotis*), Nocek orzęsiony (*Myotis emarginatus*), Podkowiec mały (*Rhinolophus hipposideros*), Nocek Bechsteina (*Myotis bechsteinii*), Ryś (*Lynx lynx*), Skójkę gruboskorupowa (*Unio crassus*), raszka grzebieniasta (*Triturus cristatus* (*Triturus cristatus cristatus*)), Traszka karpacka (*Triturus montandoni*), Wilk (*Canis lupus*), Wydra (*Lutra lutra*), Zagłębek bruzdkowany (*Rhysodes sulcatus*), Zgnirotek cynobrowy (*Cucujus cinnaberinus*), Żbik (*Felis silvestris*), Żubr (*Bison bonasus*), Bocian czarny (*Ciconia nigra*), Derkacz (*Crex crex*), Dzięcioł białogrzbiety (*Dendrocopos leucotos*), Dzięcioł czarny (*Dryocopus martius*), Dzięcioł trójpalczasty (*Picoides tridactylus*), Dzięcioł zielonosiwy (*Picus canus*), Jarząbek (*Tetrastes bonasia*), Muchołówka białoszyja (*Ficedula albicollis*), Muchołówka mała (*Ficedula parva*), Orlik krzykliwy (*Aquila pomarina*), Orzeł przedni (*Aquila chrysaetos*), Płochacz halny (*Prunella collaris*), Płochacz halny (*Prunella collaris*), Puszczyk uralski (*Strix uralensis*), Sóweczka (*Glaucidium passerinum*), Trzmielojad (*Pernis apivorus*), Włochatka (*Aegolius funereus*).

Obszar gminy zlokalizowany jest w niewielkiej części w granicach Parku Narodowego, jest to na południowym - wschodzie gminy. Obszar otuliny obejmuje głównie południowo-wschodni obszar gminy zlokalizowany na południe od DW 894.

2. Ciśniańsko-Wetliński Park Krajobrazowy

Dane podstawowe:

- Data utworzenia: 1992-03-27 na podstawie Nr 17 Wojewody Krośnieńskiego z dnia 27 marca 1992 r. w sprawie utworzenia Ciśniańsko-Wetlińskiego Parku Krajobrazowego (Dz.U. Woj. Krośnieńskiego Nr 7, poz. 51, z 1992 r.).

- Powierzchnia [ha]: 51461,0000.

- Obejmuje gminy: Zagórz (gmina miejsko-wiejska), Cisna (gmina wiejska), Komańcza (gmina wiejska), Baligród (gmina wiejska), Solina (gmina wiejska), Czarna (gmina wiejska).

- Cele ochrony Parku (na podstawie Nr 17 Wojewody Krośnieńskiego z dnia 27 marca 1992 r. w sprawie utworzenia Ciśniańsko-Wetlińskiego Parku Krajobrazowego (Dz.U. Woj. Krośnieńskiego Nr 7, poz. 51, z 1992 r.):

- cele ochrony wartości przyrodniczych:

a) zachowanie trwałości ekosystemów leśnych i odtwarzanie różnorodności biocenoz leśnych zgodnie z uwarunkowaniami siedliskowymi oraz zachowanie ekosystemów nieleśnych ze szczególnym uwzględnieniem bogactwa szaty roślinnej obejmującej liczną grupę chronionych i rzadkich gatunków roślin na obszarze Bieszczadów Zachodnich,

b) zachowanie i ochrona gatunków dziko żyjących zwierząt, w szczególności rzadko występujących i zagrożonych wyginięciem, c) zachowanie ekosystemów wodnych i ochrona wód powierzchniowych;

- cele ochrony wartości historycznych i kulturowych:

a) ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego,

b) kultywowanie i przywracanie tradycyjnej kultury ludowej;

- cele ochrony walorów krajobrazowych:

a) zachowanie wartości estetycznych i kulturowych terenu oraz związanych z nim elementów przyrodniczych, ukształtowanych przez siły przyrody lub w wyniku działalności człowieka,

b) zapobieganie dewastacji i degradacji krajobrazu.

- Pozostałe akty prawne:

Lp.	Tytuł	Miejsce publikacji	Oznaczenie Dziennika Urzędowego	Data publikacji
1	Rozporządzenie Nr 24 Wojewody Krośnieńskiego z dnia 24 maja 1996 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie utworzenia Ciśniańsko-Wetlińskiego Parku Krajobrazowego	Dz. Urz. Woj. Krośnieńskiego	Dz. Urz. Woj. Krośnieńskiego Nr 21, poz. 108 z 1996 r.	
2	Ozporządzenie Wojewody Podkarpackiego z dnia 30 grudnia 2003 r. w sprawie zmiany rozporządzenia Wojewody Krośnieńskiego w sprawie utworzenia Ciśniańsko-Wetlińskiego Parku Krajobrazowego	Dz. Urz. Województwa Podkarpackiego	Dz. Urz. z 2003 r. Nr 185, poz. 3046	2003-12-31
3	Rozporządzenie Nr 64/05 Wojewody Podkarpackiego z dnia 16 czerwca 2005 r. w sprawie	Dz. Urz. Województwa Podkarpackiego	Dz. Urz. z 2005 r. Nr 82, poz. 1389	2005-06-17

Lp.	Tytuł	Miejsce publikacji	Oznaczenie Dziennika Urzędowego	Data publikacji
4	Ciśniańsko-Wetlińskiego Parku Krajobrazowego Uchwała NR XLVIII/991/14 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 23 czerwca 2014 r. w sprawie Ciśniańsko-Wetlińskiego Parku Krajobrazowego	Dz. Urz. Województwa Podkarpackiego	Dz. Urz. z 2014 r. poz. 1945	2014-07-10
5.	Uchwała Nr XLIX/820/18 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 29 stycznia 2018 r. zmieniająca uchwałę nr XLVIII/991/14 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 23 czerwca 2014r. sprawie Ciśniańsko-Wetlińskiego Parku Krajobrazowego	Dz. Urz. Województwa Podkarpackiego		2018-02-08
6.	Uchwała nr XXXVII/611/21 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 31 maja 2021 r. w sprawie zmiany uchwały Sejmiku Województwa Podkarpackiego w sprawie Ciśniańsko-Wetlińskiego Parku Krajobrazowego	Dz. Urz. Województwa Podkarpackiego	Dz. Urz. z 2021 r. poz. 2251	2021-06-21
7.	Uchwała nr LII/865/22 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 29 sierpnia 2022 r. w sprawie zmiany uchwał Sejmiku Województwa Podkarpackiego w sprawach parków krajobrazowych	Dz. Urz. Województwa Podkarpackiego	Dz. Urz. z 2022 r. poz. 3299	2022-09-12

Tabela 4. Ciśniańsko-Wetliński Park Krajobrazowy – akty prawne.

źródło: <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/>

Zgodnie z Uchwałą NR XLVIII/991/14 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 23 czerwca 2014 r. w sprawie Ciśniańsko-Wetlińskiego Parku Krajobrazowego (z późniejszymi zmianami), na obszarze Parku zakazuje się:

1) *realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko z wyłączeniem przedsięwzięć, o których mowa w art. 17 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody;*

2) *umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej (nie dotyczą czynności podlegających zakazom w stosunku do gatunków chronionych, wykonywanych na podstawie zezwoleń lub aktów prawa miejscowego wydanych przez uprawnione organy oraz wydawania tych zezwoleń i aktów prawa miejscowego, czynności w stosunku do gatunków wymienionych w rozporządzeniu Ministra Środowiska*

z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym; nie dotyczą czynności wykonywanych w ramach przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona procedura oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę i krajobraz Parku, w zakresie niezbędnym do realizacji tych przedsięwzięć; zabiegów czynnej ochrony przyrody wykonywanych przez organy ochrony przyrody);

3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych (nie dotyczą czynności wykonywanych w ramach przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona procedura oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę i krajobraz Parku, w zakresie niezbędnym do realizacji tych przedsięwzięć; zabiegów czynnej ochrony przyrody wykonywanych przez organy ochrony przyrody; zadrzewień rosnących na działkach oznaczonych w ewidencji gruntów jako grunty orne, za wyjątkiem zadrzewień rosnących w obrębie tych działek w odległości do 1 m od ich granic);

4) pozyskiwania dla celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów (nie dotyczy terenów złóż i zmian granic złóż, dla których udzielono obowiązujących w dniu 25 lipca 2014r. koncesji oraz prowadzenia działalności, o której mowa w art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze; nie dotyczy udzielenia lub zmiany koncesji, udzielonych dla terenów złóż, o których mowa w ust. 2, jeżeli przed ich zmianą została przeprowadzona procedura oceny oddziaływania na środowisko, która wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę i krajobraz Parku.);

5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwoślusiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych (nie dotyczą czynności wykonywanych w ramach przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona procedura oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę i krajobraz Parku, w zakresie niezbędnym do realizacji tych przedsięwzięć; zabiegów czynnej ochrony przyrody wykonywanych przez organy ochrony przyrody);

6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybacciej (nie dotyczą czynności wykonywanych w ramach przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona procedura oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę i krajobraz Parku, w zakresie niezbędnym do realizacji tych przedsięwzięć; zabiegów czynnej ochrony przyrody wykonywanych przez organy ochrony przyrody. Zwolnienie nie dotyczy drzew o parametrach określonych w zał. Nr 4 niniejszej uchwały oraz siedlisk priorytetowych wymienionych w załączniku nr 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty,

a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000);

- 1) likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych oraz starorzeczy;*
- 2) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;*
- 3) prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową;*
- 4) utrzymywania otwartych rowów ściekowych i zbiorników ściekowych;*
- 5) organizowania rajdów motorowych i samochodowych;*
- 6) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od:*
 - a) linii brzegów rzeki Oslawa, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych,*

b) zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących przy normalnym poziomie piętrzenia określonym w pozwoleniu wodnoprawnym, o którym mowa w art. 122 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne - z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej; Zakaz nie narusza lokalizacji obiektów budowlanych wskazanych w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i ostatecznych decyzjach administracyjnych, obowiązujących w dniu wejścia w życie niniejszej uchwały.

Strefa wyłączona z zabudowy na podstawie zakazu, o którym mowa w pkt 12), może podlegać ograniczeniu w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy lub w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego w ramach uzgodnień z ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, jeżeli nie wpłynie to znacząco negatywnie na ochronę przyrody Parku. Zakaz nie dotyczy oczyszczalni ścieków.

3. Park Krajobrazowy Doliny Sanu

Dane podstawowe:

- Data utworzenia: 1992-03-27 na podstawie Rozporządzenia Nr 18 Wojewody Krośnieńskiego z dnia 27 marca 1992 r. w sprawie utworzenia Parku Krajobrazowego Doliny Sanu (Dz. Urz. Woj. Krośnieńskiego Nr 7, poz. 52 z 1992 r.).

- Powierzchnia [ha]: 27728,0000.

- Obejmuje gminy: Lutowiska (gmina wiejska), Solina (gmina wiejska), Czarna (gmina wiejska).

- Cele ochrony Parku na podstawie Rozporządzenia Nr 18 Wojewody Krośnieńskiego z dnia 27 marca 1992 r. w sprawie utworzenia Parku Krajobrazowego Doliny Sanu (Dz. Urz. Woj. Krośnieńskiego Nr 7, poz. 52 z 1992 r.):

1. dla ochrony przyrody nieożywionej:

1) zachowanie charakterystycznych elementów przyrody nieożywionej, stanowiących świadectwo przeszłości geologicznej regionu, w tym także zjawisk i obiektów o charakterze antropogenicznym;

2) podtrzymanie naturalnych procesów kształtujących powierzchnię ziemi, zachowanie warunków siedliskowych do funkcjonowania ekosystemów oraz zachowanie reliktowych zabytków przyrody nieożywionej;

3) ograniczanie antropogenicznych przekształceń powierzchni ziemi;

4) udostępnianie dla celów naukowych, edukacyjnych i krajoznawczych cennych obiektów przyrody nieożywionej;

- 5) utrzymanie w stanie naturalnym terenów źródliskowych;
- 6) utrzymanie stanu czystości wód powierzchniowych oraz ochrona wód powierzchniowych i podziemnych,

2. dla ochrony przyrody ożywionej:

1) szaty roślinnej:

- a) zapewnienie trwałości lokalnych populacji gatunków roślin chronionych, rzadkich i zagrożonych;
- b) zachowanie pełnej różnorodności florystycznej w odniesieniu do wszystkich grup systematycznych;
- c) ograniczanie procesu neofityzacji flory;
- d) zachowanie pełnego inwentarza zbiorowisk roślinnych, w szczególności naturalnych i półnaturalnych, a także antropogenicznych związanych z tradycyjnymi formami zagospodarowania (fitocenozy segetalne), zachowanie wszystkich istotnych i charakterystycznych dla środowiska przyrodniczego typów ekosystemów,

2) dla ochrony fauny:

- a) zachowanie pełnego inwentarza naturalnej fauny w odniesieniu do wszystkich grup systematycznych;
- b) zapewnienie trwałości lokalnych populacji gatunków zwierząt chronionych, rzadkich i zagrożonych;
- c) zachowanie korytarzy ekologicznych.

3) utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów,

3. dla ochrony dóbr kultury:

- 1) zachowanie i ochrona zabytków kultury materialnej, a zwłaszcza cerkwi, kościołów, młynów, kapliczek i krzyży przydrożnych;
- 2) zachowanie i udostępnianie miejsc pamięci narodowej oraz śladów historii regionu, w szczególności udokumentowanych stanowisk archeologicznych;
- 3) zachowanie charakterystycznych cech architektury wiejskiej: budownictwa drewnianego oraz obiektów wykonanych ze skał fliszowych;
- 4) kultywowanie i przywracanie tradycyjnej kultury ludowej;
- 5) porządkowanie rodzimego krajobrazu kulturowego polegające m.in. na ochronie i restauracji jego charakterystycznych elementów;
- 6) udostępnianie istniejących zasobów kulturowych dla celów naukowych, krajoznawczych i edukacyjnych,

4. dla ochrony walorów krajobrazu:

- 1) zachowanie w niewielkim stopniu przekształconego krajobrazu rolniczego wynikającego z prowadzenia ekstensywnej gospodarki rolnej;
- 2) zachowanie różnorodnych odsłonieć geologicznych oraz wychodni skalnych;
- 3) zachowanie istniejącego krajobrazu wraz z jego składnikami, walorami fizjonomicznymi i więzaniami ekologicznymi;
- 4) zachowanie ciągów i punktów widokowych w celu udostępniania turystom;
- 5) zapobieganie dewastacji i degradacji krajobrazu.

- Pozostałe akty prawne:

Lp.	Tytuł	Miejsce publikacji	Oznaczenie Dziennika Urzędowego	Data publikacji
1	Rozporządzenie Wojewody Podkarpackiego z dnia 22 kwietnia 2004 r. w sprawie zmiany rozporządzenia Wojewody Krośnieńskiego w sprawie utworzenia Parku Krajobrazowego Doliny Sanu	Dz. Urz. Województwa Podkarpackiego	Dz. Urz. z 2004 r. Nr 46, poz. 483	2004-04-29
2	Rozporządzenie Nr 61/05 Wojewody Podkarpackiego z dnia 16 czerwca 2005 r. w sprawie Parku Krajobrazowego Doliny Sanu	Dz. Urz. Województwa Podkarpackiego	Dz. Urz. z 2005 r. Nr 82, poz. 1386	2005-06-17
3	Uchwała NR XLVIII/993/14 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 23 czerwca 2014 r. w sprawie Parku Krajobrazowego Doliny Sanu	Dz. Urz. Województwa Podkarpackiego	Dz. Urz. z 2014 r. poz. 1947	2014-07-10
4	Uchwała NR XLII/727/17 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 25 września 2017 r. zmieniająca uchwałę Nr XLVIII/993/14 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 23 czerwca 2014 r. w sprawie Parku Krajobrazowego Doliny Sanu	Dz. Urz. Województwa Podkarpackiego	Dz. Urz. z 2017 r. poz. 3238	2017-10-06
5.	Uchwała nr XXXVII/608/21 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 31 maja 2021 r. w sprawie zmiany uchwały Sejmiku Województwa Podkarpackiego w sprawie Parku Krajobrazowego Doliny Sanu	Dz. Urz. Województwa Podkarpackiego	Dz. Urz. z 2021 r. poz. 2248	2021-06-21
6.	Uchwała nr LII/865/22 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 29 sierpnia 2022 r. w sprawie zmiany uchwał Sejmiku Województwa Podkarpackiego w sprawach parków krajobrazowych	Dz. Urz. Województwa Podkarpackiego	Dz. Urz. z 2022 r. poz. 3299	2022-09-12

Tabela 5. Park Krajobrazowy Doliny Sanu – akty prawne.

źródło: <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/>

Zgodnie z Uchwałą Nr XLVIII/993/14 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 23 czerwca 2014 r. w sprawie Parku Krajobrazowego Doliny Sanu, na obszarze Parku zakazuje się:

1) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko z wyłączeniem przedsięwzięć, o których mowa w art.17 ust 3 ustawy o ochronie przyrody;

2) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego polowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej

i łowieckiej (nie dotyczą czynności podlegających zakazom w stosunku do gatunków chronionych, wykonywanych na podstawie zezwoleń lub aktów prawa miejscowego wydanych przez uprawnione organy oraz wydawania tych zezwoleń i aktów prawa miejscowego, czynności w stosunku do gatunków wymienionych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym, realizacji działań zapewniających bezpieczeństwo sanitarno - epidemiologiczne oraz mających na celu ochronę zdrowia lub życia; nie dotyczą czynności wykonywanych w ramach przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona procedura oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę i krajobraz Parku, w zakresie niezbędnym do realizacji tych przedsięwzięć; zabiegów czynnej ochrony przyrody wykonywanych przez organy ochrony przyrody);

3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych (nie dotyczą czynności wykonywanych w ramach przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona procedura oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę i krajobraz Parku, w zakresie niezbędnym do realizacji tych przedsięwzięć; zabiegów czynnej ochrony przyrody wykonywanych przez organy ochrony przyrody; zadrzewień rosnących na działkach oznaczonych w ewidencji gruntów jako grunty orne, za wyjątkiem zadrzewień rosnących w obrębie tych działek w odległości do 1 m od ich granic. Zwolnienie to nie dotyczy drzew o parametrach określonych w zał. Nr 4 niniejszej uchwały oraz siedlisk priorytetowych wymienionych w załączniku nr 1 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000);

4) pozyskiwania dla celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów (nie dotyczy terenów złóż i zmian granic złóż, dla których udzielono obowiązujących w dniu 25 lipca 2014r. koncesji oraz prowadzenia działalności, o której mowa w art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze; nie dotyczy udzielenia lub zmiany koncesji, udzielonych dla terenów złóż, o których mowa w ust. 2, jeżeli przed ich zmianą została przeprowadzona procedura oceny oddziaływania na środowisko, która wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę i krajobraz Parku);

5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwoświsiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych (nie dotyczą czynności wykonywanych w ramach przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona procedura oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę i krajobraz Parku, w zakresie niezbędnym do realizacji tych przedsięwzięć; zabiegów czynnej ochrony przyrody wykonywanych przez organy ochrony przyrody);

6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej (nie dotyczą czynności wykonywanych w ramach przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona procedura oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę i krajobraz Parku, w zakresie niezbędnym do realizacji tych przedsięwzięć; zabiegów czynnej ochrony przyrody wykonywanych przez organy ochrony przyrody);

7) likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno- błotnych;

8) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;

9) prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową;

10) utrzymywania otwartych rowów ściekowych i zbiorników ściekowych;

11) organizowania rajdów motorowych i samochodowych

12) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od:

a) linii brzegów rzeki Oslawa, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych,

b) zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących przy normalnym poziomie piętrzenia określonym w pozwoleniu wodnoprawnym, o którym mowa w art. 122 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. - Prawo wodne

- z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej; Zakaz nie narusza lokalizacji obiektów budowlanych wskazanych w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i ostatecznych decyzjach administracyjnych, obowiązujących w dniu wejścia w życie niniejszej uchwały.

Strefa wyłączona z zabudowy na podstawie zakazu, o którym mowa w pkt 12), może podlegać ograniczeniu w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy lub w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego w ramach uzgodnień z ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, jeżeli nie wpłynie to znacząco negatywnie na ochronę przyrody Parku.

Zakaz nie dotyczy oczyszczalni ścieków.

4. Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu

Dane podstawowe:

- Data utworzenia: 1998-01-01, na podstawie Rozporządzenia Nr 10 Wojewody Krośnieńskiego z dnia 2 lipca 1998 r. w sprawie utworzenia obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa krośnieńskiego (Dz. Urz. Woj. Krośnieńskiego z 1998 r. Nr 17/98, poz. 223).

- Powierzchnia [ha]: 99911,0000.

- Obejmuje gminy: Komańcza (gmina wiejska), Lesko (gmina miejsko-wiejska), Sanok (gmina wiejska), Czarna (gmina wiejska), Brzozów (gmina miejsko-wiejska), Bircza (gmina miejsko-wiejska), Zagórz (gmina miejsko-wiejska), Lutowiska (gmina wiejska), Baligród (gmina wiejska), Olszanica (gmina wiejska), Ustrzyki Dolne (gmina miejsko-wiejska), Solina (gmina wiejska), Dydnia (gmina wiejska), Nozdrzec (gmina wiejska).

- Wartość przyrodnicza i krajobrazowa: obszar stanowi otulinę Parków krajobrazowych Gór Słonnych, Ciśniańsko-Wetlińskiego i Doliny Sanu, otaczających Bieszczadzki Park Narodowy.

W granicach obszaru obowiązują zakazy ustalone na podstawie Uchwały NR XLVIII/998/14 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 23 czerwca 2014 r. w sprawie Wschodniobeskidzkiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego z 2014 r. poz. 1951 z dnia 201-07-2014 r., ze zmianami:

- Uchwała NR XXIV/443/16 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 27 czerwca 2016 r. w sprawie zmiany uchwały Nr XLVIII/998/14 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 23 czerwca 2014r. w sprawie Wschodniobeskidzkiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego z 2016 r. poz. 2167 z dnia 2016-07-07).

- Uchwała NR XLII/733/17 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 25 września 2017 r. zmieniająca uchwałę Nr XLVIII/998/14 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 23 czerwca 2014 r. w sprawie Wschodniobeskidzkiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego z 2017 r. poz. 3244 z dnia 2017-10-06).

- Uchwała nr LII/866/22 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 29 sierpnia 2022 r. w sprawie zmiany uchwał Sejmiku Województwa Podkarpackiego w sprawach obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego z Dz. Urz. z 2022 r. poz. 3300 z dnia 2022-09-12).

5. Obszary Natura 2000

1. Bieszczady

- Kod obszaru: PLC180001
- Rodzaj ochrony: Dyrektywa siedliskowa
- Data wyznaczenia przez KE: 2008-03-19
- Data wyznaczenia w Polsce: 2023-11-14
- Status: specjalny obszar ochrony siedlisk
- Powierzchnia [ha]: 111519,4600
- Obejmuje gminy: Zagórz (gmina miejsko-wiejska), Cisna (gmina wiejska), Komańcza (gmina wiejska), Lutowiska (gmina wiejska), Baligród (gmina wiejska), Solina (gmina wiejska), Czarna (gmina wiejska)

1) Akty prawne o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu: Decyzja Komisji z dnia 25 stycznia 2008 r. przyjmująca na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na alpejski region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument nr C(2008) 271) (2008/218/WE) (Dz. Urz. UE L 77 z 19.03.2008, str. 106 z dnia 19 marca 2008 roku).

2) Pozostałe akty prawne: Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 9 października 2023 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Bieszczady (PLC180001) (Dz. U. z 2023 r. poz. 2342 z dnia 30 października 2023 r.

3) **Ochrona:** Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27 lipca 2022 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Bieszczadzkiego Parku Narodowego (Dz. Urz. Wojewody Małopolskiego poz. 4258 z dnia 4 sierpnia 2014 r.)

2. Bieszczady

- Nazwa: Bieszczady
- Kod obszaru: PLC180001
- Rodzaj ochrony: Dyrektywa ptasia
- Data wyznaczenia w Polsce: 2004-11-05
- Status: obszar specjalnej ochrony ptaków
- Uwagi: Obszar wyznaczony rozporządzeniem w 2004 r. Obecnie obowiązującym aktem wyznaczającym obszar jest rozporządzenie z 2023 r.
- Powierzchnia [ha]: 111519,4600
- Obejmuje gminy: Zagórz (gmina miejsko-wiejska), Cisna (gmina wiejska), Komancza (gmina wiejska), Lutowiska (gmina wiejska), Baligród (gmina wiejska), Solina (gmina wiejska), Czarna (gmina wiejska)

1) Akty prawne o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu: Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 229, poz. 2313 z 21 października 2004 r.)

Obszar wyznaczony rozporządzeniem w 2004 r. Obecnie obowiązującym aktem wyznaczającym obszar jest rozporządzenie z 2023 r.

2) Pozostałe akty prawne:

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 września 2007 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 179, poz. 1275 z dnia 28 września 2007 r.)

- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. Nr 25, poz. 133 z dnia 04 lutego 2011 r.)

- **Ochrona:** Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27 lipca 2022 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Bieszczadzkiego Parku Narodowego (Dz. Urz. Wojewody Małopolskiego poz. 4258 z dnia 4 sierpnia 2014 r.)

W zakresie planu działań ochronnych ustalono cele działań ochronnych siedlisk i fauny obu ww. obszarów Natura 2000 w części pokrywającej się z obszarem Bieszczadzkiego Parku Narodowego:

1) *zachowanie wschodniokarpackiego krajobrazu gór średnich łączącego jego elementy naturalne i kulturowe;*

2) *zachowanie wielkoobszarowego, unikatowego w skali kraju, układu górskich ekosystemów: leśnych, połoninowych, nieleśnych (łąk i pastwisk), torfowiskowych oraz wodnych z licznymi elementami wschodniokarpackimi wśród gatunków flory i fauny;*

3) *zachowanie nienaruszonego stanu komponentów przyrody nieożywionej, w szczególności podłoża geologicznego, rzeźby terenu, warunków klimatycznych i hydrologicznych, pokrywy glebowej;*

- 4) zachowanie ekosystemów leśnych wschodniokarpackiej puszczy z dużym udziałem lasów o charakterze pierwotnym i naturalnym oraz stopniowe odtwarzanie zbliżonego do naturalnego składu gatunkowego drzewostanów zniekształconych antropogenicznie;
- 5) zapewnienie niezakłóconego przebiegu procesów ekologicznych i ewolucyjnych charakterystycznych dla górskich lasów naturalnych strefy umiarkowanej, w szczególności procesów o charakterze wielkoobszarowym i długoterminowym;
- 6) zachowanie charakterystycznego dla puszczy wschodniokarpackiej układu powiązań ekologicznych: ekosystem leśny – ssaki roślinożerne – duże drapieżniki;
- 7) zachowanie populacji zwierząt kopytnych, w tym żubra (*Bison bonasus*), dzika (*Sus scrofa*) i jeleniowatych (*Cervidae*), dużych drapieżników, w tym niedźwiedzia brunatnego (*Ursus arctos*), wilka (*Canis lupus*), rysia (*Lynx lynx*) i zwierząt żyjących w dziuplach drzew, w szczególności sów (*Strigiformes*), dzięciołów (*Picinae*) i drobnych ssaków;
- 8) zachowanie ostoi i siedlisk fauny puszczańskiej oraz ich wzajemnych powiązań przestrzennych przez zapewnienie ochrony korytarzy ekologicznych;
- 9) zachowanie ekosystemów połoninowych stanowiących główne centra występowania gatunków wysokogórskich i wschodniokarpackich, w tym endemitów typowych dla Karpat Wschodnich;
- 10) zachowanie ekosystemów łągów o wysokiej różnorodności gatunkowej, z udziałem gatunków wschodniokarpackich;
- 11) zachowanie mało przekształconych ekosystemów wodnych występujących w naturalnej sieci potoków i rzek górskich z charakterystyczną dla nich fauną wodną;
- 12) zachowanie tradycyjnie użytkowanych ekosystemów ziołorośli łąk i pastwisk o bardzo wysokiej różnorodności gatunkowej;
- 13) zachowanie torfowisk wysokich o specyficznej strukturze zbiorowisk i gatunków;
- 14) zachowanie populacji ptaków szponiastych (*Accipitriformes*), sów (*Strigiformes*) i bociana czarnego (*Ciconia nigra*);
- 15) zachowanie populacji wydry (*Lutra lutra*) i bobra europejskiego (*Castor fiber*);
- 16) zachowanie populacji drobnych ssaków, głównie nietoperzy (*Chiroptera*) i pilchowatych (*Gliridae*);
- 17) zachowanie lokalnych populacji płazów (*Amphibia*) i gadów (*Reptilia*);
- 18) zachowanie dużej różnorodności fauny bezkręgowców, z licznymi endemitami charakterystycznymi dla Karpat Wschodnich i Karpat Południowych;
- 19) zachowanie miejsc typowych (*loci typici*) gatunków bezkręgowców;
- 20) zachowanie gatunków wschodniokarpackich i wysokogórskich we florze roślin naczyniowych;
- 21) zachowanie stanowisk rzadkich roślin naczyniowych;
- 22) zachowanie rzadkich gatunków mszaków, grzybów, porostów i śluzowców w szczególności typowych dla lasów o charakterze pierwotnym;
- 23) zachowanie, eksponowanie i odtwarzanie zasobów materialnych i niematerialnych dziedzictwa kulturowego Bieszczadów;
- 24) zachowanie integralności obszaru specjalnej ochrony ptaków Bieszczady (PLC180001), zwanego dalej „obszarem Natura 2000 Bieszczady”, w szczególności utrzymanie oraz przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych, gatunków roślin i zwierząt, i ich siedlisk, będących jego przedmiotami ochrony.

6. Rezerваты przyrody

1) Krywe

- Data uznania: 1991-08-21
- Powierzchnia [ha]: 511,7300
- Rodzaj rezerwatu: krajobrazowy
- Typ rezerwatu: krajobrazów
- Podtyp rezerwatu: krajobrazów naturalnych
- Typ ekosystemu: różnych ekosystemów
- Podtyp ekosystemu: mozaiki różnych ekosystemów
- Obejmuje gminy: Lutowska (gmina wiejska), Czarna (gmina wiejska)

Akty prawne **o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu**: Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 8 lipca 1991 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. z 1991 r. Nr 25, poz. 172)

Ochrona: Zarządzenie Nr 2/20 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 10.03.2022 r. w sprawie

2) Sine Wiry

- Data uznania: 1988-02-15
- Powierzchnia [ha]: 444,5000
- Rodzaj rezerwatu: krajobrazowy
- Typ rezerwatu: krajobrazów
- Podtyp rezerwatu: krajobrazów naturalnych
- Typ ekosystemu: leśny i borowy
- Podtyp ekosystemu: lasów górskich i podgórskich
- Obejmuje gminy: Cisna (gmina wiejska), Solina (gmina wiejska), Czarna (gmina wiejska)

Akty prawne **o utworzeniu, ustanowieniu lub wyznaczeniu**: Zarządzenie Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dnia 29 grudnia 1987 r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (M.P. z 1988 r. Nr 5, poz. 47 z 15 lutego 1988 r.)

Ochrona: Zarządzenie Nr 3/22 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 10.03.2022 r. w sprawie **w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Sine Wiry”**. W zarządzeniu wskazano cele zadań ochronnych rezerwatu:

- identyfikację i ocenę istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz sposoby eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków, które określa załącznik nr 1 do zarządzenia;
- opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów, z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji poszczególnych zadań, które określa załącznik nr 2 do zarządzenia.

Lp.	Czynności	Sposób wykonania i zakres		Rozmiar i lokalizacja zadań ochronnych
		obligatoryjnie	fakultatywnie	
1	Obserwacja procesów naturalnych	Lustracje terenowe, wykonywane przez pracowników Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie i/lub pracowników Nadleśnictwa Cisną, według potrzeb, w celu wykrycia ewentualnych zagrożeń dla substancji przyrodniczej rezerwatu oraz podjęcia stosownych działań zapobiegawczych.		Obszar całego rezerwatu przyrody.
2	Koszenie zbiorowisk nieleśnych	Ekstensywne użytkowanie kośne wskazanych powierzchni	Użytkowanie kośne zgodne z wymogami odpowiedniego pakietu rolno-środowiskowo-klimatycznego w ramach obowiązującego PROW (realizowane przez Nadleśnictwo Cisną)	Aktualnie łączna powierzchnia ok. 5,7 ha na działce o nr ewid. 93, obręb Zawój, gmina Cisną.
3	Zapewnienie bezpieczeństwa ludziom korzystającym z wyznaczonego szlaku ruchu pieszego w rezerwacie przyrody	Usuwanie wywrotów i złomów zagrażających terenom graniczącym z rezerwatem przyrody z wyniesieniem poza teren rezerwatu.		W odległości ok. 20 m od wyznaczonego szlaku.
4	Utrzymanie szlaku ruchu pieszego w czystości	Kontrola szlaku i usuwanie pozostawionych śmieci.		Cały wyznaczony szlak ruchu pieszego.

Tabela 6. Opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów, z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji poszczególnych zadań.

źródło: Załącznik Nr 2 do zarządzenia Nr 3/22 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie

7. Pomniki przyrody

Na obszarze gminy wyznaczono 5 pomników przyrody. Są to w pomniki jednoobiektowe w postaci cennego drzewostanu.

Lp.	Nazwa	Data utworzenia	Opis granicy	Typ tworu	Opis pomnika	Akt prawny - utworzenie
1.	X	2003-11-14	-	Jednoobiektowy	lipa wiek około 150 lat	Uchwała Nr VI/57/03 Rady Gminy w Czarnej z dnia 29 września 2003 roku w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 149 poz. 1934 z dnia 30.10.2003r.
2.	X	2003-11-14	-	Jednoobiektowy	lipa wiek około 150 lat	Uchwała Nr VI/57/03 Rady Gminy w Czarnej z dnia 29 września 2003 roku w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 149 poz. 1934 z dnia 30.10.2003r.
3.	X	2003-11-14	drzewo rośnie w pasie drogi wojewódzkiej	Jednoobiektowy	lipa wiek około 150 lat	Uchwała Nr VI/57/03 Rady Gminy w Czarnej z dnia 29 września 2003 roku w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego Nr 149 poz. 1934 z dnia 30.10.2003r.
4.	X	2006-12-12	drzewo rośnie w sąsiedztwie zabytkowej cerkwi – obecnie kościoła rzymsko – katolickiego	Jednoobiektowy		Uchwała Nr XXVIII/264/06 rady Gminy w Czarnej z dnia 27 października 2006 roku w sprawie uznania drzew za pomnik przyrody Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego z dnia 27.11.2006 roku nr. 139 poz. 2001
5.	X	2006-12-26	drzewo rośnie na terenie starego cmentarza powstałego na początku xvi wieku	Jednoobiektowy	modrzew cirk około 150 lat	Uchwała Nr II/13/06 Rady Gminy w Czarnej z dnia 4 grudnia 2006 roku w sprawie uznania drzew za pomnik przyrody Dz. Urz. Woj. Podkarpackiego z dnia 11.12.2006 roku nr 148 poz. 2370

Tabela 7. Pomniki przyrody na terenie gminy Czarna.

źródło: <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/>

8. Użytki ekologiczne

Na obszarze gminy zlokalizowany jest jeden użytek ekologiczny na terenie wsi Tworylne. Jego charakterystykę przedstawia poniższa tabela.

Nazwa	Bez nazwy
Data utworzenia	30.05.1994 r.
Rodzaj użytku	Siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków
Cel ochrony	Zachowanie unikalnych walorów przyrodniczo- krajobrazowych
Akt prawny	Uchwała Nr XXIV(142)94 Rady Gminy w Czarnej z 24.05.1994 r. w sprawie uznania terenu wsi Tworylne za użytki ekologiczne

Tabela 8. Charakterystyka użytku ekologicznego na terenie gminy Czarna.

źródło: <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP>

9. Korytarze ekologiczne

Korytarze ekologiczne wyznaczone zostały w ramach „Projektu korytarzy ekologicznych łączących Europejska Sieć Natura 2000 w Polsce” (Jędrzejewski i in. 2005), zaktualizowanych w latach 2010-2012 przez Instytut Biologii Ssaków PAN w Białowieży, w ramach projektu „Ochrona obszarów siedliskowych i korytarzy ekologicznych dzięki faunie przy drogach szybkiego ruchu w Polsce”. Zgodnie z „Mapą przebiegu korytarzy ekologicznych w Polsce”, która opracowana została przez Zakład Badania Ssaków PAN w Białowieży (obecnie Instytut Biologii Ssaków) pod kierownictwem prof. dr. hab. Włodzimierza Jędrzejewskiego⁷. Przez obszar gminy przebiega korytarz ekologiczny Bieszczady (GKK-1), zajmuje on praktycznie cały obszar gminy, z wyłączeniem obszaru zabudowy wsi: Czarna Górna, Czarna Dolna, Lipie, Bystre i Michniowiec.

Założeniem przy opracowaniu sieci korytarzy ekologicznych było stworzenie narzędzia dla ochrony siedlisk i gatunków zagrożonych fragmentacją środowiska.

10. Szata roślinna i fauna

Szata roślinna obszaru gminy jest zdominowana głównie przez tereny leśne stanowiące blisko 2/3 jej obszaru. Dominującym gatunkiem drzew są buki (stanowiące blisko 50% drzewostanu) oraz jodły, olsze szare i sosny. Bardzo bogatą faunę reprezentują liczne gatunki porostów, mchów oraz grzybów. Wśród płazów spotkać można: salamandry płamiste i traszki górskie, wśród gadów: jaszczurki zwinki, żmije zygzakowate, gniewosza płamistego i węża Eskulapa. Bogata jest także fauna ptaków, wśród nich na terenie gminy spotkać można: orla przedniego, puchacza oraz bociana czarnego (szczególnie nad zbiornikami wodnymi) oraz ssaków, wśród nich m.in.: niedźwiedź brunatny, żubr, ryś, wilk, żbik, jelen szlachetny.

⁷ Jędrzejewski W., Nowak S., Stachura K., Skierczyński M., Mysłajek R. W., Niedziałkowski K., Jędrzejewska B., Wójcik J. M., Zalewska H., Pilot M., Górny M., Kurek R.T., Ślusarczyk R. Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce. Zakład Badania Ssaków PAN, Białowieża 2011

11.Obszary zieleni

Obszary zieleni w mają bardzo ważną rolę nie tylko jako obszary w części kompensujące niekorzystne oddziaływanie terenów zurbanizowanych, ale także posiadają walory ochrony przed hałasem, są miejscami retencji wód, pełnią także rolę rekreacyjno-wypoczynkowe. Jak zostało to wskazane powyżej około 2/3 obszaru gminy stanowią obszary leśne, będące nie tylko rezerwuarem wód, ale i obszarami występowania bogatej fauny i flory.

Głównymi terenami zieleni urządzonej na terenie gminy są cmentarze. Mając na uwadze, że obszar gminy stanowią głównie tereny mieszkaniowe jednorodzinne i zagrodowe, brak jest znacznym powierzchni zieleni parkowej ogólnodostępnej, gdyż funkcje terenów zieleni rekreacyjnej mieszkańców stanowią ogrody przydomowe.

Lata	Jednostka	2021	2022	2023
Parametr				
udział powierzchni terenów zieleni w powierzchni ogółem	%	0,09	0,09	0,09
tereny zieleni osiedlowej; powierzchnia; ogółem	ha	0,47	0,07	0,07
powierzchnia terenów zieleni ogółem na 1 mieszkańca	m ²	70,3	69,1	69,8
cmentarze; powierzchnia; ogółem	ha	5,85	5,85	5,85

Tabela 9. Dane dotyczące zieleni.

źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Zagrożenia dla środowiska przyrodniczego

Na podstawie analizy uwarunkowań środowiskowych obszaru gminy, zidentyfikowano szereg zagrożeń mogących mieć istotny wpływ na stan przyrody oraz funkcjonowanie obszarów cennych przyrodniczo. Do najważniejszych zagrożeń zalicza się:

- **Wysoki udział monokultur leśnych**, co znacząco obniża odporność ekosystemów leśnych na czynniki stresogenne, takie jak choroby, szkodniki czy ekstremalne warunki pogodowe. Brak zróżnicowania strukturalnego zwiększa podatność tych obszarów na degradację biologiczną.
- **Wpływ czynników środowiskowych na przyrodę**, w szczególności związanych z:
 - pogarszającą się jakością i zmiennością ilościową wód powierzchniowych i podziemnych,
 - zanieczyszczeniem gleb,
 - zmianami stosunków wodnych, w tym spadkiem poziomu wód gruntowych.
- **Postępujący rozwój zabudowy**, w tym turystycznej, skutkujący fragmentacją siedlisk, przekształceniem krajobrazu oraz **zajmowaniem przestrzeni o wysokich walorach przyrodniczych**.
- **Potencjalne zanikanie lub zmniejszanie liczebności populacji gatunków chronionych i cennych przyrodniczo**, jako skutek presji antropogenicznej oraz niekorzystnych zmian siedliskowych.

- **Niski stopień skanalizowania gminy**, przy jednoczesnym dominującym udziale **zbiorników bezodpływowych**, które w przypadku rozszczelnienia mogą prowadzić do skażenia gleb oraz zanieczyszczenia wód gruntowych i powierzchniowych.
- **Rozwój turystyki**, który – mimo pozytywnego wpływu na gospodarkę lokalną – może generować **wzrost presji na środowisko przyrodnicze**, zwłaszcza na obszarach o ograniczonej chłonności turystycznej (m.in. przez zadeptywanie cennych siedlisk roślinnych i płoszenie zwierzyny).
- **Występowanie nielegalnych składowisk odpadów oraz dzikich wysypisk**, które stanowią istotne źródło zanieczyszczenia środowiska, szczególnie w pobliżu cieków wodnych i terenów leśnych.

3.6 Uwarunkowania wynikające z jakości powietrza atmosferycznego

Obszar gminy Czarna został zakwalifikowany do **strefy podkarpackiej (kod strefy: PL1802)**, która obejmuje cały obszar województwa podkarpackiego z wyłączeniem miasta Rzeszów. Klasyfikacji dokonano na podstawie danych zawartych w opracowaniu „**Pięcioletnia ocena jakości powietrza w województwie podkarpackim – raport wojewódzki za lata 2019–2023**”, sporządzonym przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska.

Na podstawie wyników pomiarów oraz analiz modelowych przeprowadzonych w okresie pięcioletnim, dla strefy podkarpackiej, w której znajduje się gmina Czarna, określono klasy jakości powietrza dla poszczególnych zanieczyszczeń:

- **Klasa I (poniżej dolnego progu oszacowania)** została przypisana dla stężeń następujących zanieczyszczeń:
 - dwutlenek siarki (SO_2),
 - tlenki azotu (NO , NO_2),
 - tlenek węgla (CO),
 - benzen (C_6H_6),
 - metale ciężkie: ołów (**Pb**), arsen (**As**), kadm (**Cd**), nikiel (**Ni**) – występujące w pyłe zawieszonym **PM10**.

Oznacza to, że dla tych substancji **nie odnotowano przekroczeń poziomów dopuszczalnych** ani progów oszacowania – jakość powietrza dla tych parametrów oceniono jako **dobrą**.

- **Klasa IIb (powyżej górnego progu oszacowania i powyżej poziomu dopuszczalnego lub docelowego)** została przypisana dla:
 - dwutlenku azotu (NO_2),
 - pyłu zawieszonego **PM10**,
 - **Benzo(a)pirenu (B(a)P)** w pyłe **PM10**.

Oznacza to **przekroczenie poziomów dopuszczalnych i docelowych** dla tych substancji, co wskazuje na **niekorzystny stan jakości powietrza** w tym zakresie.

- **Klasa IIIa (powyżej górnego progu oszacowania, ale poniżej poziomu dopuszczalnego)** została przypisana dla:
 - **ozonu (O₃)**.

Dla tego zanieczyszczenia nie stwierdzono przekroczeń wartości dopuszczalnych, jednak **zarejestrowane stężenia były wysokie** i mogą wymagać działań prewencyjnych w przyszłości.

Na obszarze gminy Czarna jakość powietrza w latach 2019–2023 w odniesieniu do większości zanieczyszczeń utrzymywała się **na poziomie zgodnym z normami krajowymi i unijnymi**. Jednakże **przekroczenia wartości dopuszczalnych i docelowych** w przypadku **pyłu PM₁₀, dwutlenku azotu (NO₂) oraz benzo(a)pirenu (B(a)P)** wskazują na konieczność monitorowania źródeł emisji, w szczególności:

- emisji z sektora komunalno-bytowego (niska emisja z indywidualnych źródeł ogrzewania),
- emisji komunikacyjnej,
- zanieczyszczeń pochodzenia napływowego.

Zalecane jest wdrażanie działań zmierzających do ograniczenia emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych, w tym m.in. poprzez wymianę przestarzałych źródeł ciepła, ograniczanie emisji liniowej oraz edukację mieszkańców w zakresie jakości powietrza i jej wpływu na zdrowie.

Rodzaj zanieczyszczenia	Klasa strefy	Klasa parametru	Parametr	2019	2020	2021	2022	2023
Dwutlenek siarki (SO ₂)	1	X	S24	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO
Dwutlenek azotu (NO ₂)	1	1	S1	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO
		1	Sa	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO
Tlenek węgla (CO)	1	X	S8	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO
Benzen (C ₆ H ₆)	1	X	Sa	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO
Ozon (O ₃)	3a	X	S8	GPO < S ≤ PD	GPO < S ≤ PD	GPO < S ≤ PD	GPO < S ≤ PD	GPO < S ≤ PD
Pył zawieszony PM ₁₀	3b	3b	S24	S > PD	S > PD	S > PD	GPO < S ≤ PD	GPO < S ≤ PD
		2	Sa	GPO < S ≤ PD	DPO < S ≤ GPO	GPO < S ≤ PD	DPO < S ≤ GPO	DPO < S ≤ GPO
Pył zawieszony PM _{2,5}	3b	X	Sa	S > PD	GPO < S ≤ PD	GPO < S ≤ PD	GPO < S ≤ PD	DPO < S ≤ GPO
Ołów (Pb) w pyle zawieszonym PM ₁₀	1	X	Sa	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO
Arsen (As) w pyle zawieszonym PM ₁₀	1	X	Sa	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO

Rodzaj zanieczyszczenia	Klasa strefy	Klasa parametru	Parametr	2019	2020	2021	2022	2023
Kadm (Cd) w pyłe zawieszonym PM10	1	X	Sa	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO
Nikiel (Ni) w pyłe zawieszonym PM10	1	X	Sa	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO	S ≤ DPO
Benzo(a)piren (B(a)P) w pyłe zawieszonym PM10	3b	X	Sa	S > PD	S > PD	S > PD	S > PD	S > PD

- S ≤ DPO - stężenie zanieczyszczeń poniżej dolnego progu oszacowania,
- S ≤ GPO - stężenie zanieczyszczeń poniżej górnego progu oszacowania (oznaczenie obowiązuje tylko w ocenie wykonywanej dla ozonu),
- $DPO < S \leq GPO$ - stężenie zanieczyszczeń pomiędzy dolnym a górnym progiem oszacowania,
- $GPO < S \leq PD$ - stężenie zanieczyszczeń pomiędzy górnym progiem oszacowania a poziomem dopuszczalnym / docelowym,
- $S > PD$ - stężenie zanieczyszczeń powyżej poziomu dopuszczalnego / docelowego.
- S1 - stężenie 1-godzinne zanieczyszczenia,
- S8 - stężenie 8-godzinne (średnia krocząca, obliczana na podstawie stężeń 1-godz.) określane dla tlenku węgla i ozonu,
- S24 - stężenie średnie dobowe zanieczyszczenia,
- Sa - stężenie średnie roczne zanieczyszczenia.

Tabela 10. Ocena poziomu zanieczyszczeń powietrza ze względu na ochronę zdrowia ludzi.

źródło: Pięcioletnia ocena jakości powietrza w województwie podkarpackim raport wojewódzki za lata 2019-2023

Na terenie gminy Czarna główne źródła emisji zanieczyszczeń powietrza można sklasyfikować w trzech podstawowych grupach:

- **Emisja z sektora komunalno-bytowego (tzw. niska emisja)**

Największy udział w ogólnej emisji zanieczyszczeń na terenie gminy mają źródła indywidualne oraz zbiorowe systemy ogrzewania budynków, wykorzystujące głównie paliwa stałe (węgiel, miał węglowy, koks). Emisje te koncentrują się w sezonie grzewczym i obejmują m.in.:

- pył zawieszony (PM),
- dwutlenek siarki (SO₂),
- tlenki azotu (NO_x),
- tlenek węgla (CO),
- ozon troposferyczny (O₃),
- wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne (WWA, m.in. benzo(a)piren),
- dioksyne i furany.

Brak systemów filtracji i odpylania powoduje, że większość zanieczyszczeń trafia bezpośrednio do atmosfery.

- **Emisja komunikacyjna (emisja liniowa)**

Związana jest z ruchem pojazdów silnikowych oraz wtórnym unoszeniem zanieczyszczeń z nawierzchni drogowych. Na jakość powietrza wpływają:

- tlenki azotu (NO_x),
- benzen, toluen, ksyleny,

- metale ciężkie (np. Pb, Zn, Cu z pyłu drogowego),
- pyły drobne pochodzące z zużycia opon i nawierzchni dróg. Głównie ciągi komunikacyjne generujące emisje to **drogi wojewódzkie DW 894 i DW 896**, które cechują się podwyższonym natężeniem ruchu, w tym pojazdów ciężarowych i turystycznych.
- **Emisje z działalności gospodarczej, rolniczej i napływowe**
Dodatkowe źródła emisji to:
 - procesy technologiczne (np. oczyszczalnie ścieków),
 - emisje pochodzenia rolniczego (m.in. amoniak, pyły, związki azotu i fosforu),
 - emisje związane z nielegalnym **wypalaniem traw**,
 - zanieczyszczenia napływowe z sąsiednich obszarów.

Zauważa się, że w ostatnich latach na terenie gminy **następuje stopniowa redukcja emisji punktowej**, m.in. dzięki modernizacji systemów grzewczych w budynkach użyteczności publicznej (wprowadzenie ogrzewania gazowego). Mimo tego, **wzrastające natężenie ruchu drogowego** powoduje wzrost udziału emisji liniowej w ogólnej strukturze źródeł zanieczyszczeń.

Zagrożenia dla jakości powietrza

Na podstawie analizy uwarunkowań lokalnych wskazuje się następujące **główne zagrożenia dla jakości powietrza atmosferycznego** na terenie gminy:

- **Utrzymujący się wysoki poziom niskiej emisji**, wynikający z użytkowania przestarzałych instalacji grzewczych w gospodarstwach domowych oraz brak postępu w ich modernizacji.
- **Zwiększająca się emisja komunikacyjna**, związana ze wzrostem natężenia ruchu drogowego, zwłaszcza na drogach wojewódzkich i trasach turystycznych.
- **Emisje z sektora rolniczego**, w tym niekontrolowane spalanie resztek roślinnych i wypalanie łąk, które znacząco pogarszają jakość powietrza w sezonie wiosennym.
- **Brak wystarczających bodźców wspierających rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE)**, co hamuje proces odchodzenia od wysokoemisyjnych źródeł ciepła i energii.

3.7 Uwarunkowania wynikające ze stanu klimatu akustycznego

Wskaźniki dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku określone zostały w **Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2014 r., poz. 112)**. W kontekście planowania przestrzennego oraz oceny oddziaływań długookresowych, stosowane są wskaźniki hałasu długookresowego:

- **LDWN** – długookresowy średni poziom dźwięku dla pory dnia, wieczoru i nocy (24 h),
- **LN** – długookresowy średni poziom dźwięku dla pory nocnej.

Z kolei do celów kontrolnych i monitoringowych wykorzystywane są wskaźniki krótkookresowe:

- **LAeqD** – równoważny poziom dźwięku w ciągu dnia,

- **L_{Aeq}N** – równoważny poziom dźwięku w porze nocnej.

Źródła hałasu na terenie gminy

Na terenie gminy Czarna główne źródła emisji hałasu można sklasyfikować w następujących grupach:

- **Hałas komunikacyjny (transportowy)**

Dotyczy głównie hałasu generowanego przez ruch drogowy. Przez teren gminy przebiegają drogi wojewódzkie DW 894 i DW 896, na których występuje podwyższone natężenie ruchu – szczególnie w sezonie turystycznym. Zgodnie z wytycznymi Podkarpackiego Zarządu Dróg Wojewódzkich, mapy akustyczne są opracowywane dla odcinków dróg wojewódzkich o średniodobowym natężeniu ruchu przekraczającym **8219 pojazdów na dobę** (równoważne 3 mln pojazdów rocznie). W ramach rocznej oceny hałasu za rok 2023, prowadzonej przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, **brak było punktów pomiarowych zlokalizowanych bezpośrednio na terenie gminy**, w szczególności wzdłuż DW 894 i DW 896. Najbliższe punkty pomiarowe znajdowały się na terenie powiatu leskiego. Dla wybranych lokalizacji (PDH1 Hoczew, PDH5 Średnia Wieś, PDH7 Berezka, PDH13 Średnia Wieś – droga DW 894), odnotowano wartości L_{Aeq}D w zakresie od **61,7 dB do 68,9 dB**, co oznacza przekroczenia poziomu informacyjnego, jednak na nieznacznym poziomie. Przez teren gminy **nie przebiegają linie kolejowe**, dlatego też brak jest liniowych źródeł hałasu kolejowego.

- **Hałas przemysłowy**

Na obszarze gminy nie funkcjonują zakłady przemysłowe o znaczącym oddziaływaniu akustycznym. Tym samym **nie stwierdza się występowania hałasu przemysłowego**, który mógłby powodować zagrożenia dla obszarów mieszkaniowych lub cennych przyrodniczo.

- **Hałas z innych źródeł**

Do pozostałych źródeł hałasu zaliczyć należy m.in.:

- **maszyny rolnicze**, wykorzystywane sezonowo w czasie prowadzenia prac polowych (sianokosy, zbiory),
- **sezonowe źródła hałasu turystycznego**, np. ruch pojazdów, imprezy plenerowe (punktowe, incydentalne). Źródła te **mogą lokalnie generować uciążliwości akustyczne**, jednak ich oddziaływanie jest ograniczone czasowo i przestrzennie.

Na podstawie dostępnych danych oraz wyników rocznych ocen hałasu, należy uznać, że **obszar gminy Czarna nie jest zagrożony przekroczeniem dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku**. Brak rozbudowanej infrastruktury transportowej oraz przemysłowej ogranicza źródła hałasu ciągłego.

Wnioski i rekomendacje

W kontekście dalszego rozwoju gminy i ochrony obszarów cennych przyrodniczo oraz terenów mieszkaniowych, rekomenduje się:

- Monitorowanie natężenia ruchu drogowego na DW 894 i DW 896 oraz uwzględnianie danych z map akustycznych w procesach planistycznych, szczególnie z możliwym zwiększeniem wielkości ruchu samochodowego,
- Kontynuację rozwoju infrastruktury turystycznej i mieszkaniowej z uwzględnieniem zasad ładu przestrzennego i ograniczania uciążliwości akustycznych,
- Edukację mieszkańców i rolników w zakresie ograniczania emisji hałasu, zwłaszcza w godzinach nocnych i w pobliżu terenów szczególnie wrażliwych.
- Ograniczenie uciążliwości związanych ze zwiększaniem lokalnych powiązań transportowych, wskutek braku zmiany nawyków transportowych mieszkańców i wykorzystania w ramach codziennych podróży transportu zbiorowego, pieszego i rowerowego.

3.8 Uwarunkowania wynikające z obecności obiektów emitujących promieniowanie elektromagnetyczne

Za źródła emisji promieniowania elektroenergetycznego uznać można m.in. instalacje radiokomunikacyjne: stacje bazowe telefonii komórkowej, stacje radiowe, telewizyjne, radionawigacyjne, linie elektroenergetyczne, stacje transformatorowe.

Na terenie gminy występuje jedna **linia wysokiego napięcia 110 kV** przebiegająca w kierunku w południowo-zachodniej części gminy w rejonie drogi DW 894. Zaopatrzenie gminy w energię elektryczną odbywa się **ze stacji elektroenergetycznych Ustrzyki Dolne 110/15kV (GPZ) oraz stacji Smolnik 30/15kV gmina Lutowiska**. *Do linii zasilających teren gminy Czarna należą: linie SN o długości 62,1 km (z czego linie napowietrzne, to 61,2 km; a kablowe 0,9km) oraz linie nN o długości 65,3 km. Na obszarze gminy znajdują się także 44 stacje transformatorowe SN/nN.*⁸ Obecnie w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną występują rezerwy pozwalające na podłączenie dodatkowych odbiorców.

Na terenie gminy zlokalizowane są **stacje bazowe** w lokalizacjach (w ramach lokalizacji możliwe jest występowanie kilku masztów i nadajników – na podstawie <https://bts-gsm.eu/uke/c/52.79103272499399,15.376052856445314/z/12/n/1,2,3,6,17,/b/420,450,800,900,1800,2100,2600,3600,/s/G,U,L,5,C>):

- Żłobek – dz. nr 9/3,
- Czarna Górna, dz. nr 406/2
- Polana, dz. nr 289/1

Zgodnie z przeprowadzoną przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska Departament Monitoringu Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Rzeszowie, „Oceną poziomów pól elektromagnetycznych w roku 2023 w województwie podkarpackim, średnie natężenie pola elektromagnetycznego w ramach wszystkich punktach pomiarowych wynosiło 0,58 V/m. Przeprowadzone pomiary wykazały także, że na terenach wiejskich notowane są niższe wartości pól elektromagnetycznych w środowisku i znalazły się w przedziale wartości poniżej dolnego progu czułości sondy pomiarowej.

⁸ Program ochrony środowiska dla gminy Czarna na lata 2023-2026 z perspektywą na lata 2027-2030, str. 10

Zagrożenia środowiskowe związane z emisją pól elektromagnetycznych (PEM) mogą wystąpić w przypadku **kumulacji zabudowy mieszkaniowej w sąsiedztwie licznych źródeł promieniowania**, takich jak:

- linie elektroenergetyczne wysokiego napięcia,
- stacje bazowe telefonii komórkowej,
- inne instalacje radiokomunikacyjne i nadawcze.

Na terenie gminy Czarna **nie stwierdza się występowania dużych skupisk infrastruktury emitującej PEM** o natężeniu mogącym stanowić zagrożenie dla zdrowia ludzi czy środowiska przyrodniczego. Mając na uwadze **parametry techniczne stacji bazowych**, w tym wysokość montażu anten oraz zastosowanie rozwiązań zapewniających kierunkowość promieniowania, a także obowiązek **zachowania wymaganych odległości ochronnych od sieci elektroenergetycznych**, aktualne oddziaływanie PEM oceniane jest jako **marginalne**.

Zidentyfikowane potencjalne zagrożenia związane z oddziaływaniem PEM na obszarze gminy to:

- **brak systemowego monitoringu poziomu PEM** w środowisku, zwłaszcza w kontekście **rosnącego zapotrzebowania na transmisję danych** oraz rozwoju technologii bezprzewodowych (LTE, 5G),
- **możliwość lokalnego zwiększenia ekspozycji** na PEM w przypadku dalszej rozbudowy infrastruktury telekomunikacyjnej w bezpośrednim sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej.

Wnioski i rekomendacje

- Obecnie zagrożenie wynikające z emisji pól elektromagnetycznych na terenie gminy należy uznać za **nieistotne środowiskowo**.
- **Wskazane jest prowadzenie monitoringu i okresowych pomiarów PEM**, szczególnie w rejonach planowanej rozbudowy stacji bazowych telefonii komórkowej oraz w pobliżu linii elektroenergetycznych.
- W ramach procedur planistycznych i lokalizacyjnych dla nowych inwestycji infrastrukturalnych, należy uwzględniać **obowiązujące przepisy dotyczące ochrony przed PEM**, w tym normy określone w **Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 17 grudnia 2019 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. z 2019 r. poz. 2448)**.

3.9 Uwarunkowania wynikające z obecności obiektów OZE

W związku z wyczerpywaniem się kopalin służących do pozyskiwania energii oraz rosnącym zanieczyszczeniem środowiska spowodowanym emisją do powietrza związaną ze spalaniem głównie paliw stałych, konieczne jest podjęcie działań w celu dywersyfikacji źródeł ciepła i energii. Potencjał w tym zakresie posiada m.in. pozyskiwanie ciepła i energii ze źródeł odnawialnych związanych m.in. z energią wiatru, wody, promieniowania słonecznego, biomasy itp. W roku 2021 udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej na terenie

województwa podkarpackiego wynosił 18,2% i był nieznacznie wyższy niż średnia krajowa (ok. 14,7%).

Biomasa

Mając na uwadze częściowo rolniczy charakter gminy wykorzystanie biomasy może być alternatywą do pozyskiwania ciepła i energii. W roku 2013 szacowano, że potencjał techniczny biomasy na obszarze powiatu bieszczadzkiego wynosił dla:

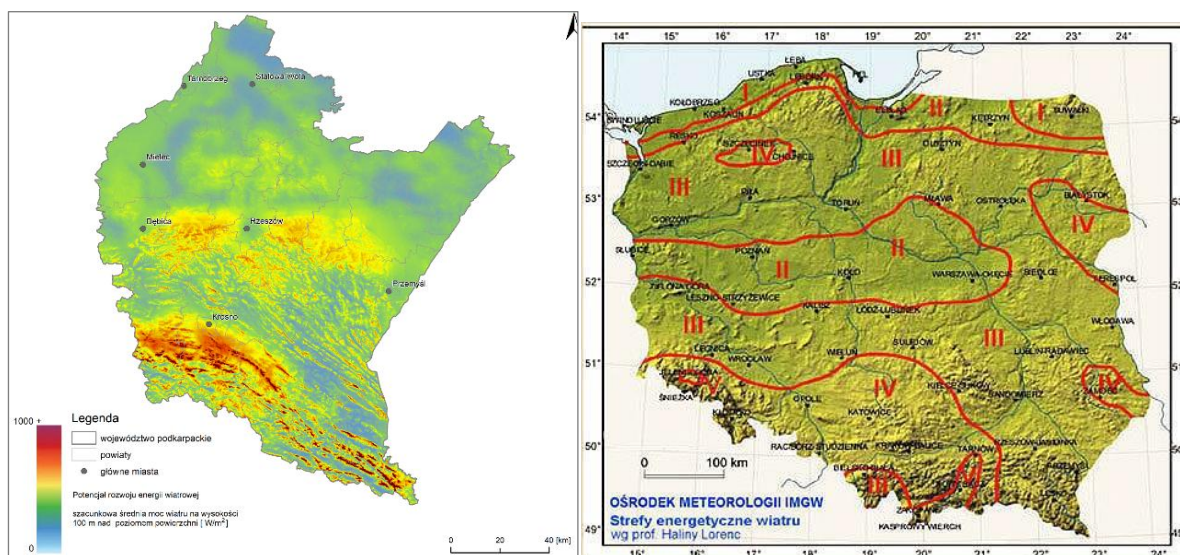
- biomasy leśnej – powyżej 70 GWh
- biomasy ze słomy i siana 10-30 GWh,
- biomasy z roślin energetycznych – 100-200 GWh,

Biogaz

Mając na uwadze częściowo rolniczy charakter gminy pozyskiwanie biogazu, czyli paliwa gazowego powstającego w wyniku fermentacji metanowej surowców powstających z produkcji rolniczej (odchodów, produktów ubocznych rolnictwa, ścieków itp.) lub biomasy leśnej. W roku 2013 szacowano, że potencjał techniczny biogazu na obszarze powiatu bieszczadzkiego wynosił poniżej 1GWh.

Energia wiatru

Obszar gmin zlokalizowany jest w rejonie o średnio korzystnych warunkach rozwoju energetyki wiatrowej. Obszar nie charakteryzuje się najlepszymi warunkami rozwoju energetyki wiatrowej w województwie podkarpackim, które zajmują głównie obszary powiaty krośnieńskiego. Potencjał techniczny energetyki wiatrowej na obszarze powiatu bieszczadzkiego szacowany był w roku 2013 na poziomie poniżej 230 GWh.

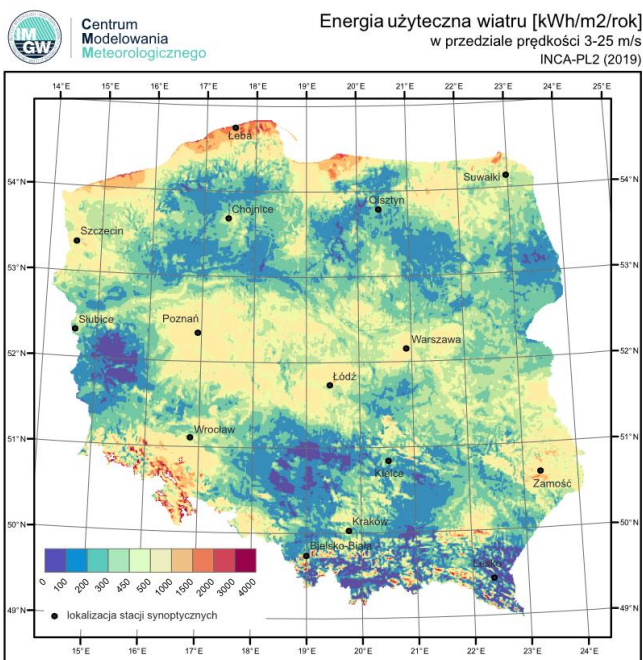

Rysunek 7. Potencjał wiatrowej energii elektrycznej w województwie podkarpackim.

źródło: Wojewódzki program przeciwdziałania zmianom klimatu i skutkom tych zmian z uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii i gospodarki w obiegu zamkniętym, IMGW

Opis mapy

- Strefa I – wybitnie korzystna • Strefa II – bardzo korzystna • Strefa III - korzystna • Strefa IV - mało korzystna
- Strefa V - niekorzystna

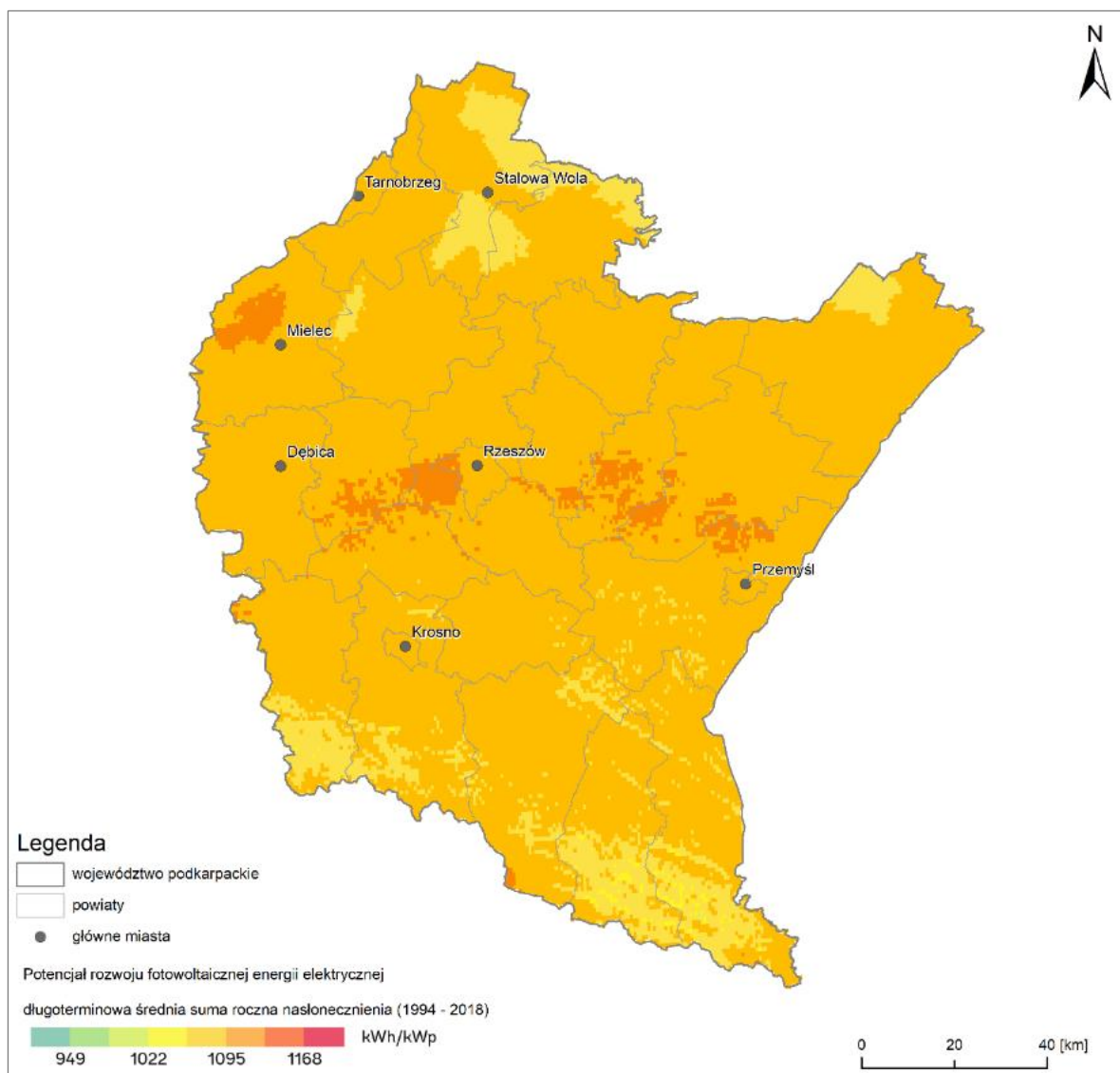

Rysunek 8. Energia użyteczna wiatru (kWh/m²/rok).

źródło: https://cmm.imgw.pl/cmm/wp-content/uploads/production/amew-pl/amew_inca_pl.pdf

Energia słoneczna

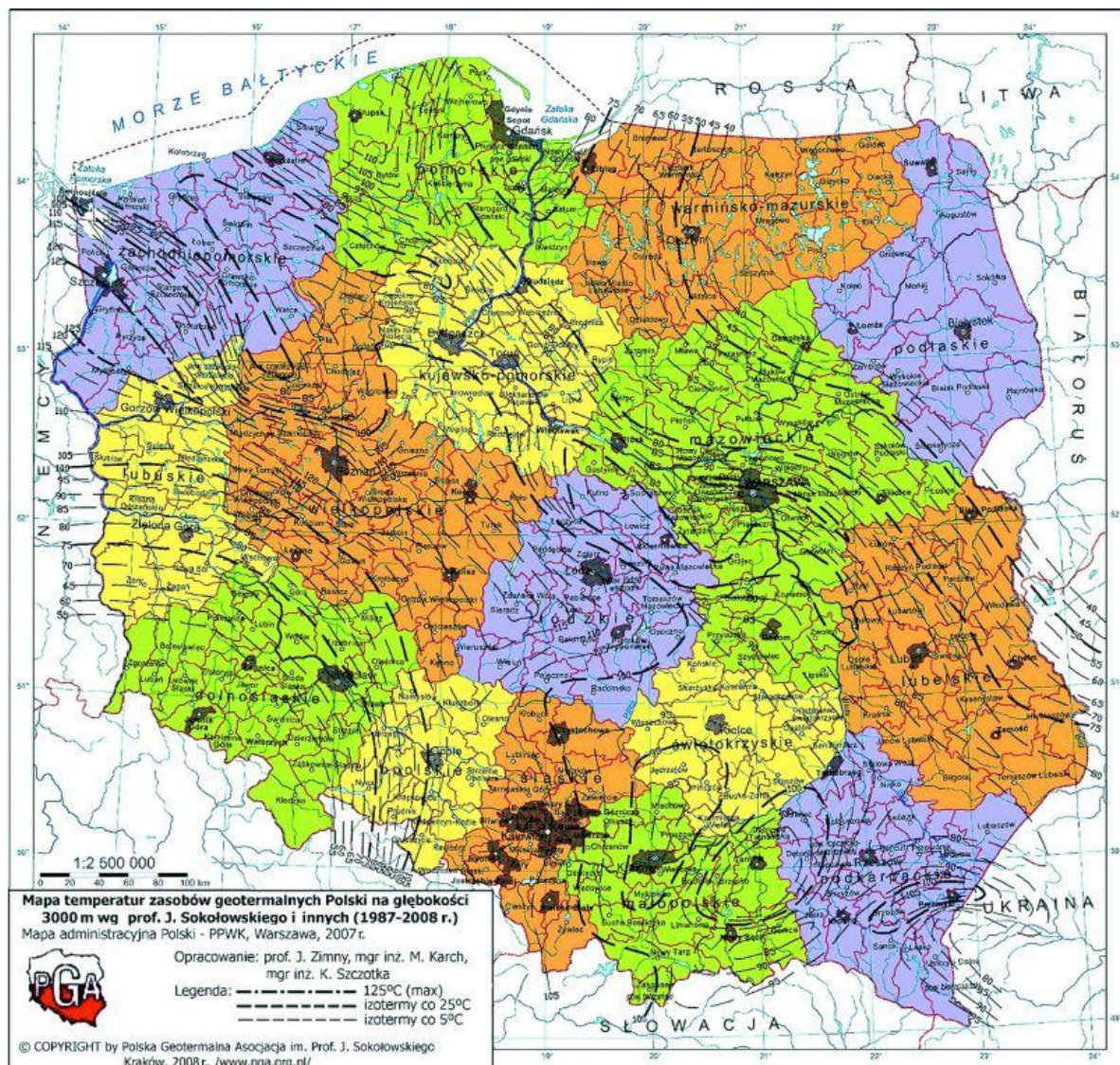
Wielkość nasłonecznienia na terenie gminy Czarna szacowana jest na ok. 1800 h/rok. Są to dobre warunki dla rozwoju energetyki słonecznej. W roku 2013 szacowano, że potencjał techniczny energetyki słonecznej na obszarze powiatu bieszczadzkiego wynosi w przedziale 26-35 MW.

Rysunek 9. Potencjał fotowoltaicznej energii elektrycznej w województwie podkarpackim.

źródło: Wojewódzki program przeciwdziałania zmianom klimatu i skutkom tych zmian z uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii i gospodarki w obiegu zamkniętym

Energia geotermalna

Rysunek 10. Zasoby geotermalne Polski.

źródło: Wojewódzki program przeciwdziałania zmianom klimatu i skutkom tych zmian z uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii i gospodarki w obiegu zamkniętym

„Analizując powyższą mapę rozkładu gęstości strumienia ciepłego można stwierdzić, iż budowa instalacji geotermalnych wysokiej entalpii w gminie nie jest uzasadniona. Jednakże można wykorzystać geotermię płytką przy zastosowaniu indywidualnych pomp ciepła. Pompa ciepła jest urządzeniem przenoszącym ciepło z ogólnie dostępnego środowiska cechującego się niewyczerpalnymi zasobami energii, tj. gruntu, wody lub powietrza (dolne źródło ciepła) do górnego źródła ciepła w postaci ciepła o wyższej temperaturze.”⁹

⁹ Program ochrony środowiska dla gminy Czarna na lata 2023-2026 z perspektywą na lata 2027-2030, str. 72

Energetyka wodna

Zgodnie z „*Wojewódzkim programem rozwoju odnawialnych źródeł energii dla województwa podkarpackiego*” obszar powiatu bieszczadzkiego posiada potencjał rozwoju energetyki wodnej poniżej 1MW (potencjał wód płynących bez budowli piętrzących). Są to wartości niższe niż średnia dla województwa podkarpackiego (5MW). W związku z tym energetyka wodna nie stanowi istotnego potencjału rozwoju odnawialnych źródeł energii.

Zagrożenia związane z rozwojem odnawialnych źródeł energii (OZE)

Rozwój odnawialnych źródeł energii (OZE) na terenie gminy Czarna, mimo szeregu korzyści środowiskowych wynikających z pozyskiwania czystej energii i ograniczania emisji zanieczyszczeń do atmosfery, może również nieść za sobą określone zagrożenia środowiskowe i społeczne.

Potencjalne oddziaływania i zagrożenia

Wśród głównych zagrożeń związanych z lokalizacją i funkcjonowaniem instalacji OZE wskazać należy:

- **Powstawanie odpadów poprodukcyjnych** – w szczególności w przypadku instalacji wykorzystujących biomasę lub produkujących biogaz, gdzie niekontrolowane zagospodarowanie pozostałości może prowadzić do zanieczyszczenia gleb i wód.
- **Kolizje z fauną** – turbiny wiatrowe mogą stanowić zagrożenie dla ptactwa i nietoperzy, zwłaszcza w przypadku lokalizacji w korytarzach migracyjnych lub na obszarach o wysokiej wartości przyrodniczej.
- **Oddziaływanie instalacji fotowoltaicznych na środowisko glebowe** – zajęcie powierzchni gleb przez naziemne panele fotowoltaiczne może prowadzić do ograniczenia dostępu światła słonecznego, zmniejszenia aktywności biologicznej gleby, a w dłuższej perspektywie – do obniżenia jej produktywności oraz zmian w lokalnym składzie gatunkowym roślinności.
- **Zmiany w stosunkach wodnych** – niektóre instalacje, szczególnie w przypadku większych farm, mogą wpływać na lokalne poziomy wód gruntowych, co może mieć znaczenie w rejonach wrażliwych hydrologicznie.
- **Potencjalne konflikty społeczne** – rozwój OZE, w szczególności większych farm wiatrowych czy biogazowni, może generować sprzeciw lokalnych społeczności związany z oddziaływaniem na krajobraz, hałasem, zapachami lub obawami o zdrowie.

Wnioski i rekomendacje

Z uwagi na powyższe zagrożenia, niezbędne jest, aby wszelkie działania związane z lokalizacją i realizacją inwestycji OZE były poprzedzane:

- rzetelną oceną oddziaływania na środowisko,
- analizą uwarunkowań lokalnych, w tym przyrodniczych i społecznych,
- konsultacjami społecznymi z mieszkańcami i interesariuszami,
- stosowaniem dobrych praktyk środowiskowych oraz technologii minimalizujących wpływ instalacji na środowisko.

Uwzględnienie aspektów środowiskowych i społecznych na etapie planowania inwestycji pozwoli zminimalizować ryzyka, a jednocześnie zapewnić zrównoważony rozwój sektora OZE na obszarze gminy.

3.10 Uwarunkowania krajobrazowe i wynikające z obecności obiektów cennych kulturowo

Miejscowość Czarna założona została przez **Andrzeja Wyderka w 1505 roku**. Założona osada była **osadą wielokulturową**, zamieszkiwaną głównie przez ludność **ruską i wołowską**. Obszar gminy w swojej historii był zarówno na terenach ziem polskich, ale i czasowo wchodził w skład **ZSRR**. Różnorodność kulturowa i społeczna gminy miała wpływ na **bogate dziedzictwo kulturowe gminy**. Występują **liczne cerkiewki, przydrożne kapliczki i inne zabytki sakralne**. Historia gminy jest nierozdzielnie związana z obecnym zagospodarowaniem występujących w jej granicach. Częściowo obszary obecnie niezabudowane jeszcze do połowy XX wieku stanowiły niewielkie osady, które wskutek „**akcji Wisła**” praktycznie przestały istnieć. Wysiedlanie, a następnie częściowo brak sukcesywnego zasiedlania obszarów gminy i rozbiórka istniejącej zabudowy, spowodowały, że tereny te polegały wtórnej sukcesji zieleni, jako tereny leśne lub zieleń nieurządzona. Obszary te zostały **całkowicie pozbawione zabudowy lub pozostały pojedyncze siedliska**. Przykładami takimi są m.in. wsie: Chrwet, Paniszczów, Rosochate, Rosolin, Serednie Małe, Sokołowa Wola, Tworylne, Wydrne.

Obiekty zabytkowe

Zabytki zlokalizowane na obszarze gminy wpisane do rejestru zabytków oraz gminnej ewidencji zabytków (przyjętej Zarządzeniem Nr 170/2021 Wójta Gminy Czarna z dnia 14 czerwca 2021 r., zaktualizowane w roku 2025) niewpisane do rejestru zabytków przedstawia poniższa tabela. Są to przede wszystkim **zabytki sakralne** oraz jeden **spichlerz** zlokalizowany w Bystre oraz **szkoła** w Polanie.

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Datowanie	Nr Rejestru Zabytków
1.	Bystre 14	cerkiew filialna greckokatolicka p.w. św. Michała Archaniola, drewniana	I. 1901-1902	A-318 z 18.03.1970
2.	Bystre 14	dzwonnica w zespole cerkwi filialnej greckokatolickiej p.w. św. Michała Archaniola, murowana	1939 r.	A-318 z 18.03.1970

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Datowanie	Nr Rejestru Zabytków
3.	Bystre 14	krzyż przydrożny w zespole cerkwi filialnej greckokatolickiej p.w. św. Michała Archanioła	ok. 1929 r.	
4.	Bystre	cmentarz greckokatolicki	XVII – XIX w.	
5.	Bystre	krzyż przydrożny	1 ćw. XX w.	
6.	Bystre 9	spichlerz, drewniany	1913 r.	
7.	Bystre	cokół krzyża przydrożnego	1 ćw. XX w. (1922 r.?)	
8.	Bystre	krzyż przydrożny	1 ćw. XX w.	
9.	Czarna Dolna	cmentarz greckokatolicki	k. XVIII w.	
10.	Czarna Dolna	kaplica rzymskokatolicka p.w. Narodzenia Najświętszej Marii Panny ob. kościół filialny, drewniana	1907 r.	
11.	Czarna Dolna	krzyż przydrożny	ok. 1923	
12.	Czarna Dolna	krzyż przydrożny	1 ćw. XX w.; krzyż l. 70. XX w.	
13.	Czarna Górna 110A	cerkiew greckokatolicka p.w. św. Dymitra ob. kościół parafialny rzymskokatolicki p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego, drewniana	1834 r.,	A-137 z 12.03.1969
14.	Czarna Górna	cmentarz grekokatolicki/rzymskokatolicki	l. 30. XIX w.	A-137 z 12.03.1969
15.	Czarna Górna 17	krzyż przydrożny	1 ćw. XXw.	
16.	Czarna Górna	krzyż przydrożny	1 ćw. XX w. (?)	
17.	Czarna Górna 124	krzyż przydrożny	1918 r.	
18.	Czarna Górna 132A	krzyż przydrożny	1918 r.	
19.	Czarna Górna 136	krzyż przydrożny	1 ćw. XX w.	

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Datowanie	Nr Rejestru Zabytków
20.	Czarna Górna	kapliczka przydrożna	1848 r. (zrekon. W 1996 r.)	
21.	Lipie	cmentarz grekokatolicki	pocz. XVII w.	A-319 z 18.03.1970
22.	Lipie	dzwonnica cerkiewna, murowana	1 poł. XIX w. (?)	A-319 z 18.03.1970
23.	Lipie	krzyż przydrożny	1 ćw. XX w.	
24.	Lipie	krzyż przydrożny	1 ćw. XX w.	
25.	Lipie	krzyż przydrożny	1 ćw. XX w.	
26.	Michniowiec 18	cerkiew grekokatolicka p.w. Narodzenia Bogarodzicy ob. kościół filialny rzymskokatolicki p.w. św. Jana Chrzciciela, drewniana	1863 r. lub 1868 r.	A-135 z 17.03.1969
27.	Michniowiec 18	dzwonnica w zespole cerkwi grekokatolickiej p.w. Narodzenia Bogarodzicy, drewniana	1904 r.	A-135 z 17.03.1969
28.	Michniowiec 18	krzyż misyjny w zespole cerkwi grekokatolickiej p.w. Narodzenia Bogarodzicy	1901 r.	
29.	Michniowiec	cmentarz grekokatolicki	l. 60. XIX w.	A-135 z 17.03.1969
30.	Michniowiec 3	krzyż przydrożny	1 ćw. XX w.	
31.	Michniowiec 6a	cokół kamienny	1 ćw. XX w.	
32.	Michniowiec 8	krzyż przydrożny	pocz. XX w.	
33.	Michniowiec 17	cokół krzyża przydrożnego	1938 r.	
34.	Michniowiec 17	krzyż przydrożny	1 ćw. XX w.	
35.	Michniowiec	cokół krzyża przydrożnego	1911 r.	
36.	Michniowiec	krzyż przydrożny	1 ćw. XX w.	
37.	Michniowiec	krzyż przydrożny	1 ćw. XX w.	
38.	Michniowiec	krzyż przydrożny	1 ćw. XX w.	
39.	Polana 27	cerkiew grekokatolicka p.w. św. Mikołaja ob. kościół rzymskokatolicki p.w. Przemienienia Pańskiego,	1790 r.	A-134 z 18.03.1969
40.	Polana 27	dzwonnica w zespole cerkwi grekokatolickiej p.w. św. Mikołaja, drewniana	1922 r.	A-134 z 18.03.1969

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Datowanie	Nr Rejestru Zabytków
41.	Polana 27	cmentarz grekokokatolicki	k. XVIII w.	A-134 z 18.03.1969
42.	Polana	cmentarz rzymskokatolicki	XVII/XVIII w.	
43.	Polana	dzwonnica kościelna, murowana	l. 1866 - 1900	
44.	Polana 67	szkoła powszechna, ob. szkoła podstawowa, drewniana	1933 r.	
45.	Rabe 34	cerkiew greckokatolicka p.w. św. Mikołaja ob. kościół filialny rzymskokatolicki p.w. Świętej Rodziny, drewniana	1858-1859 r.	A-133 z 15.03.1969
46.	Rabe 34	dzwonnica w zespole cerkwi greckokatolickiej p.w. św. Mikołaja, murowana	l. 40. XX w. (?)	
47.	Rabe 34	cmentarz przycerkiewny	ok. poł. XIX w.	A-133 z 15.03.1969
48.	Rabe	krzyż przydrożny	l ćw. XX w.	
49.	Sokołowa Wola	cmentarz grekokatolicki	XIX w.	
50.	Tworylne	dzwonnica cerkiewna, murowana	k. XIX w.	A-1761 z 2.11.2022
51.	Tworylne	cmentarz grekokatolicki	XIX w.	
52.	Żłobek 4	cerkiew greckokatolicka filialna p.w. Narodzenia Bogarodzicy ob. kościół rzymsko-katolicki filialny p.w. MB Nieustającej Pomocy, drewniana	1830 r.,	A-119 z 06.03.1969
53.	Żłobek	cmentarz grekokatolicki	pocz. XX w.	
54.	Żłobek	krzyż przydrożny	1922 r. (?)	

Tabela 11. Zabytki wpisane gminnej ewidencji zabytków do rejestru zabytków w gminie Czarna.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Podkarpackiego Wojewódzkiego Urzędu Zabytków oraz Gminnego program opieki nad zabytkami dla gminy Czarna na lata 2021-2024 - zarządzenie nr 170/2021 Wójta gminy Czarna z dnia 14 czerwca 2021 r., zaktualizowane w roku 2025.

Lp.	Miejscowość	Nr obszar u AZP	Nr stan. w AZP	Nr stan. w miejsc.	Typ stanowiska	Chronologia	Nr rejestru zabytków
1.	Bystre	118-83	29	1	punkt osadniczy punkt osadniczy	epoka kamienia pradzieje	

Lp.	Miejscowość	Nr obszar u AZP	Nr stan. w AZP	Nr stan. w miejsc.	Typ stanowiska	Chronologia	Nr rejestru zabytków
2.	Bystre	118-83	30	2	punkt osadniczy	epoka kamienia	
3.	Bystre	118-83	31	3	punkt osadniczy	epoka brązu	
4.	Bystre	118-83	32	4	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	
5.	Bystre	118-83	33	5	cerkiew	nowożytność	A-318 z 18.03.1970
6.	Bystre	118-83	34	6	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	
7.	Bystre	118-83	35	7	cmentarzysko płaskie, szkieletowe	nowożytność	
8.	<i>Bystre</i>	<i>118-83</i>	<i>36</i>	<i>8</i>	<i>miejsce kultowo-ofiarne</i>	<i>nowożytność</i>	
9.	Bystre	118-83	37	9	osada otwarta	nowożytność	
10.	Bystre	118-83	38	10	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	
11.	Bystre	118-83	39	11	miejsce produkcji	nowożytność	
12.	Bystre	118-83	40	12	miejsce produkcji	nowożytność	
13.	Bystre	118-83	41	13	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	
14.	Bystre	118-83	42	14	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	
15.	Bystre	118-83	43	15	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	
16.	<i>Chrewt</i>	<i>118-81</i>	<i>21</i>	<i>1</i>	<i>osada</i>	<i>późne, średniowiecze okres nowożytny</i>	
17.	<i>Chrewt</i>	<i>118-81</i>	<i>22</i>	<i>2</i>	<i>śląd osadnictwa</i>	<i>okres nowożytny</i>	
18.	<i>Chrewt</i>	<i>118-81</i>	<i>23</i>	<i>3</i>	<i>wieś</i>	<i>2 ćw. XVI w. - 1951 r.</i>	
19.	Czarna Dolna	118-82	11	1	cerkiew; cmentarzysko płaskie, szkieletowe	nowożytność nowożytność	
20.	Czarna Dolna	118-82	12	2	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	
21.	Czarna Dolna	118-82	13	3	osada otwarta	nowożytność	
22.	Czarna Dolna	118-82	14	4	punkt osadniczy	epoka kamienia	
23.	Czarna Dolna	118-82	15	5	punkt osadniczy	epoka kamienia	
24.	Czarna Dolna	118-82	16	6	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	
25.	Czarna Dolna	118-82	17	7	miejsce produkcji	nowożytność	
26.	Czarna Dolna	118-82	18	8	punkt osadniczy	epoka kamienia	
27.	Czarna Dolna	118-82	19	9	punkt osadniczy	nowożytność	
28.	Czarna Dolna	118-82	20	10	osada otwarta	nowożytność	
29.	Czarna Dolna	118-82	21	11	osada otwarta	nowożytność	
30.	Czarna Górna	118-83	1	1	punkt osadniczy	neolit	
31.	Czarna Górna	118-83	2	2	miejsce produkcji	nowożytność	
32.	Czarna Górna	118-83	3	3	osada otwarta	nowożytność	
33.	Czarna Górna	118-83	4	4	punkt osadniczy osada otwarta	epoka kamienia nowożytność	

Lp.	Miejscowość	Nr obszar u AZP	Nr stan. w AZP	Nr stan. w miejsc.	Typ stanowiska	Chronologia	Nr rejestru zabytków
34.	Czarna Górna	118-83	5	5	punkt osadniczy	epoka kamienia	
35.	Czarna Górna	118-83	6	6	osada otwarta	nowożytność	
36.	Czarna Górna	118-83	7	7	punkt osadniczy	nowożytność	
37.	Czarna Górna	118-83	8	8	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	
38.	Czarna Górna	118-83	9	9	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	
39.	Czarna Górna	118-83	10	10	punkt osadniczy	pradzieje	
40.	Czarna Górna	118-83	11	11	punkt osadniczy	nowożytność	
41.	Czarna Górna	118-83	12	12	punkt osadniczy	nowożytność	
42.	Czarna Górna	118-83	13	13	punkt osadniczy	pradzieje	
43.	Czarna Górna	118-83	14	14	punkt osadniczy	epoka kamienia	
44.	Lipie	119-83	2	1	osada otwarta	nowożytność	
45.	Lipie	119-83	3	2	punkt osadniczy	epoka kamienia	
46.	Lipie	119-83	4	3	osada otwarta	nowożytność	
47.	Lipie	118-83	18	4	punkt osadniczy	epoka kamienia	
48.	Lipie	118-83	19	5	punkt osadniczy	epoka kamienia	
49.	Lipie	118-83	20	6	cerkiew; cmentarzysko płaskie, szkieletowe	nowożytność nowożytność	A-319 z 18.03.1970
50.	Lipie	118-83	21	7	punkt osadniczy	paleolit schyłkowy	
51.	Lipie	118-83	22	8	osada otwarta	nowożytność	
52.	Lipie	118-83	23	9	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	
53.	Lipie	118-83	24	10	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	
54.	Lipie	118-83	25	11	punkt osadniczy	epoka kamienia	
55.	Michniowiec	119-83	5	1	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	
56.	Michniowiec	119-83	6	2	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	
57.	Michniowiec	118-83	26	3	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	
58.	Michniowiec	118-83	27	4	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	
59.	Michniowiec	118-83	28	5	punkt osadniczy	nowożytność	
60.	Michniowiec	118-83	45	7	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	
61.	Michniowiec	118-83	46	8	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	
62.	Michniowiec	118-83	47	9	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	
63.	Michniowiec	118-83	48	10	punkt osadniczy	epoka kamienia	
64.	Michniowiec	118-83	49	11	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	
65.	Michniowiec	118-83	50	12	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	
66.	Michniowiec	118-83	51	13	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	
67.	Michniowiec	118-83	52	14	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	
68.	Michniowiec	118-83	53	15	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	
69.	Michniowiec	118-83	54	16	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	

Lp.	Miejscowość	Nr obszar u AZP	Nr stan. w AZP	Nr stan. w miejsc.	Typ stanowiska	Chronologia	Nr rejestru zabytków
70.	Michniowiec	118-83	55	17	cmentarzysko płaskie, szkieletowe	nowożytność	A-135 z 18.03.1969
71.	Michniowiec	118-83	44	18	miejsce produkcji	nowożytność	
72.	Olchowiec	118-81	24	1	śląd osadnictwa śląd osadnictwa śląd osadnictwa	prahistoria? późne średniowiecze/ okres nowożytny okres nowożytny	
73.	Olchowiec	118-81	25	2	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	późne średniowiecze lub okres nowożytny okres nowożytny (XVI-XVIII w.)	
74.	Paniszczów	118-82	1	1	osada otwarta	nowożytność	
75.	Paniszczów	118-82	2	2	cerkiew	nowożytność	
76.	Polana	119-82	2	1	osada otwarta	nowożytność	
77.	Polana	119-82	3	2	osada otwarta	nowożytność	
78.	Polana	119-82	4	3	osada otwarta	nowożytność	
79.	Polana	119-82	5	4	osada otwarta	nowożytność	
80.	Polana	119-82	6	5	kaplica	nowożytność	
81.	Polana	118-82	3	6	miejsce produkcji (młyn wodny)	nowożytność	
82.	Polana	118-82	4	7	cmentarzysko szkieletowe, płaskie	nowożytność	A-134 z 18.03.1969
83.	Polana	118-82	5	8	kościół; cmentarzysko szkieletowe, płaskie	nowożytność nowożytność	
84.	Rabe	117-83	1	1	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
85.	Rabe	117-83	2	2	śląd osadnictwa	epoka kamienia	
86.	Rabe	117-83	3	3	śląd osadnictwa	epoka kamienia, epoka nowożytna	
87.	Rosochate	119-82	7	1	osada otwarta	nowożytność	
88.	Rosochate	119-82	8	2	miejsce produkcji	nowożytność	
89.	Rosochate	119-82	9	3	fortyfikacje nowożytne	nowożytność	
90.	Rosolin	118-82	6	1	osada otwarta	nowożytność	
91.	Rosolin	118-82	7	2	cerkiew; cmentarzysko płaskie, szkieletowe	nowożytność nowożytność	
92.	Rosolin	118-82	8	3	dwór	nowożytność	
93.	Serednie Małe	119-82	1	1	osada otwarta	nowożytność	
94.	Sokołowa Wola	118-82	9	1	osada otwarta	nowożytność	

Lp.	Miejscowość	Nr obszar u AZP	Nr stan. w AZP	Nr stan. w miejsc.	Typ stanowiska	Chronologia	Nr rejestru zabytków
95.	Sokołowa Wola	118-82	10	2	cerkiew; cmentarzysko płaskie, szkieletowe	nowożytność nowożytność	
96.	Tworylne	119-81	4	2	cerkwisko	l. 20. XVI w., 1876 r., 1993 r.	
97.	Tworylne	119-81; 120-81	1	9	nieistniejąca wieś	ok. poł. XVI w. - l. 1946-1947	W granicach stanowiska znajduje się murowana dzwonnica parawanowa z k. XIX w. wpisana do rejestru zabytków pod nr A-1761 z 2.11.2022
98.	Żłobek	118-83	15	1	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	
99.	Żłobek	118-83	16	2	cerkiew; cmentarzysko płaskie, szkieletowe	nowożytność nowożytność	
100.	Żłobek	118-83	17	3	miejsce kultowo-ofiarne	nowożytność	

Tabela 12. Zabytki archeologiczne na terenie gminy Czarna.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Podkarpackiego Wojewódzkiego Urzędu Zabytków do ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków w 2025 roku.

Dla obszaru województwa podkarpackiego został przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Podkarpackiego nr XIII/218/25 z dnia 31 marca 2025 r. audyt krajobrazowy. Zgodnie z zapisami audytu Krajobrazowego dla podkarpackiego na obszarze gminy Czarna zasięg swój mają następujące obszary priorytetowe:

ID	ID_1398	ID_1460	ID_1498	ID_1520
TYP	11	3	2	8
TYP NAZWA	Wodnogospodarcze	Leśne	Bagiennie-łukowe - głównie bezleśne	Podmiejskie i osadnicze
PODTYP	11a	3b	2a	8b
PODTYP NAZWA	Duże sztuczne zbiorniki wodne o różnych funkcjach	Z przewagą siedlisk lasowych	Z udziałem ekstensywnie użytkowanych łąk	Wielkie kompleksy hotelowo-sportowe
KOD KRAJOBRAZU	18-522.11-15	18-522.12-01	18-522.12-39	18-522.12-61
PRIORYTET	TAK	TAK	TAK	TAK
POW HA	2016	18334	145	42
POW KM2	20,16	183,34	1,45	0,42

GMINA	Czarna, Solina, Ustrzyki Dolne	Cisna, Czarna, Lutowiska, Solina	Czarna	Czarna
--------------	-----------------------------------	-------------------------------------	--------	--------

Tabela 13. Wykaz obszarów priorytetowych wyznaczonych na terenie gminy Czarna.

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Audytu Krajobrazowego Województwa Podkarpackiego

ID_1398; Kod krajobrazu: 18-522.11-15, podtyp: 11a	
Rekomendacje i wnioski dotyczące kierunków i zasad kształtowania zabudowy, zagospodarowania i użytkowania terenów, adekwatnie do charakterystyki, wartości i zagrożeń zidentyfikowanych, dla możliwości zachowania wartości danego krajobrazu	– Ochrona walorów krajobrazowych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju. – Możliwość realizowania inwestycji celu publicznego z uwzględnieniem walorów przyrodniczych, kulturowych i estetyczno-widokowych krajobrazu. – Ochrona jakości krajobrazu w przypadku modernizacji istniejącej i realizacji nowej infrastruktury technicznej. – Prowadzenie racjonalnej gospodarki surowcowej. – Realizacja inwestycji celu publicznego wyłącznie z uwzględnieniem walorów przyrodniczo-krajobrazowych. – Realizacja zadań ochronnych na obszarze rezerwatu przyrody Nad Jeziorem Myczkowieckim. – Użytkowanie terenu w sposób zapewniający zrównoważony rozwój, z zachowaniem wysokich walorów środowiska. – Racjonalne zarządzanie wodą oraz ochrona jej zasobów. – Przeciwdziałanie niekorzystnym zmianom stosunków wodnych. – Wykorzystanie walorów krajobrazowych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji z poszanowaniem jakości krajobrazu.

Rekomendacje w zakresie zadań mających na celu zachowanie dotychczasowego stanu lub doprowadzenie do stanu pożądanego, adekwatnie do charakterystyki, wartości i zagrożeń zidentyfikowanych, dla możliwości zachowania wartości danego krajobrazu, w zakresie:	Rozpoczęcia, kontynuacji lub zaniechania różnych form gospodarowania terenem, w tym działalności rolniczej, leśnej oraz gospodarki wodnej	Zachowanie/utrzymanie obecnego krajobrazu.
	Zabiegów renaturalizacyjnych oraz zabiegów odnowy obiektów kultury materialnej	Konserwacja, naprawa i modernizacja istniejącej infrastruktury, uwzględniająca aspekty ekologiczne, estetyczne i społeczne.
	Koordynacji działań podejmowanych dla osiągnięcia celów występujących na danym obszarze objętym formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, oraz form ochrony zabytków, o których mowa w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	– Prowadzenie wszelkiej działalności w sposób zrównoważony, minimalizujący negatywne oddziaływania w stosunku do obiektów i obszarów podlegających ochronie. – Podejmowanie działań dla osiągnięcia celów dotyczących obszarów i obiektów chronionych.
	Konieczności podejmowania działań mających na celu utrzymanie dotychczasowej funkcji danego krajobrazu, w tym funkcji korytarzy ekologicznych	– Możliwość stosowania rozwiązań niwelujących uciążliwości akustyczne z poszanowaniem walorów krajobrazowych. – Zachowanie cennych przyrodniczo ekosystemów wodnych, mogących stanowić element lokalnych korytarzy ekologicznych.
1460; Kod krajobrazu: 18-522.12-01, podtyp: 3b		
Rekomendacje i wnioski dotyczące kierunków i zasad kształtowania zabudowy, zagospodarowania i użytkowania terenów, adekwatnie do charakterystyki, wartości i zagrożeń zidentyfikowanych, dla możliwości zachowania wartości danego krajobrazu		– Ochrona walorów krajobrazowych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju. – Ograniczanie zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne. – Na terenie Bieszczadzkiego Parku Narodowego realizacja zapisów planu ochrony BdPN zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 27 lipca 2022 r.

		w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Bieszczadzkiego Parku Narodowego (Dz.U. 2022 poz. 1919). – Realizacja zadań ochronnych na obszarze rezerwatów przyrody Hulskie im. Stefana Myczkowskiego, Krywe i Sine Wiry. – Wykorzystanie walorów krajobrazowych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji z poszanowaniem jakości krajobrazu. – Możliwość realizowania inwestycji celu publicznego z uwzględnieniem walorów przyrodniczych, kulturowych i estetyczno-widokowych krajobrazu. – Ochrona jakości krajobrazu w przypadku modernizacji istniejącej i realizacji nowej infrastruktury technicznej. – Utrzymanie szlaków migracji zwierząt. – Minimalizacja negatywnych oddziaływań hałasu na środowisko. – Współpraca samorządów i podejmowanie działań zwiększających wiedzę i świadomość mieszkańców oraz pracowników jst w zakresie utrzymania i ochrony zasobów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.
Rekomendacje w zakresie zadań mających na celu zachowanie dotychczasowego stanu lub doprowadzenie do stanu pożądanego, adekwatnie do charakterystyki, wartości i zagrożeń zidentyfikowanych, dla możliwości zachowania wartości danego krajobrazu, w zakresie:	Rozpoczęcia, kontynuacji lub zaniechania różnych form gospodarowania terenem, w tym działalności rolniczej, leśnej oraz gospodarki wodnej	– Zachowanie/utrzymanie obecnego charakteru krajobrazu. – Kontynuacja gospodarki wodnej, rolniczej i leśnej. – Prowadzenie racjonalnej i zrównoważonej gospodarki leśnej. – Odpowiednie gospodarowanie gruntami, ograniczające erozję gleb. – Zapobieganie fragmentacji kompleksów leśnych i ochrona różnorodności biologicznej. – Ochrona strefy brzegowej cieków poprzez zapobieganie dewastacji brzegów oraz niszczeniu naturalnej roślinności. – Utrzymanie terenów podmokłych. – Utrzymanie strefy ekotonowej. – Utrzymanie ekosystemów leśnych, łąkowych oraz zadrzewień i zakrzewień śródpolnych. – Kontynuacja ochrony ekosystemów leśnych na terenie Bieszczadzkiego PN. – Utrzymanie naturalnego charakteru cieków. – Utrzymanie naturalnych terenów zalewowych. – Możliwość realizowania małej retencji.
	Zabiegów renaturalizacyjnych oraz zabiegów odnowy	– Eliminowanie gatunków obcych i inwazyjnych stanowiących zagrożenie dla zbiorowisk leśnych. – Utrzymanie/przywracanie do właściwego stanu ochrony chronionych gatunków siedlisk

	obiektów kultury materialnej	przyrodniczych, chronionych gatunków roślin, grzybów, zwierząt i ich siedlisk. – Utrzymanie/przywracanie terenów podmokłych, zabagnionych, młak, torfowisk, jako terenów ważnych dla gatunków i siedlisk zależnych od wód. – Maksymalne ograniczanie prowadzenia odwadniania gruntów podmokłych, zabagnionych. – Zachowanie naturalnych koryt rzek i potoków. – Nasadzenia drzew prowadzić w oparciu o gatunki rodzime dostosowane do siedliska. – Ograniczanie procesu eutrofizacji wód. – Ochrona ekosystemów leśnych przed inwazją szkodliwych owadów i grzybowych chorób infekcyjnych czy szkodami abiotycznymi o charakterze klęskowym.
	Koordinacji działań podejmowanych dla osiągnięcia celów występujących na danym obszarze objętym formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, oraz form ochrony zabytków, o których mowa w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	– Realizacja wszelkich przedsięwzięć w sposób niepowodujący znaczących oddziaływań dla celów i przedmiotów ochrony ustanowionych dla poszczególnych obszarów objętych ochroną. – Podejmowanie działań prowadzących do osiągnięcia celów wyznaczonych dla obszarów chronionych. – Integracja działań podejmowanych przez różne instytucje odpowiedzialne za ochronę przyrody, zabytków oraz planowanie przestrzenne, oparta na współpracy, komunikacji, wymianie informacji i wiedzy oraz monitoringu wypracowanych wspólnie działań.
	Konieczności podejmowania działań mających na celu utrzymanie dotychczasowej funkcji danego krajobrazu, w tym funkcji korytarzy ekologicznych	– Utrzymanie ekosystemów leśnych i łąkowych w celu ochrony gatunków związanych z tymi ekosystemami. – Utrzymanie obudowy biologicznej rzek i potoków jako elementu krajobrazu. – Zachowanie powiązań między istniejącymi siedliskami w celu ochrony bioróżnorodności. – Ochrona obszarów o korzystnych warunkach dla bytowania i migracji zwierząt.
ID 1498; Kod krajobrazu: 18-522.12-39 podtyp: 2a		
Rekomendacje i wnioski dotyczące kierunków i zasad kształtowania zabudowy, zagospodarowania i użytkowania terenów, adekwatnie do charakterystyki, wartości i zagrożeń zidentyfikowanych, dla możliwości		– Zachowanie istniejących ekosystemów ekstensywnie użytkowanych łąk oraz przeciwdziałanie ich degradacji. – Zachowanie istniejących lądowych ekosystemów hydrogenicznych oraz

zachowania wartości danego krajobrazu	przeciwdziałanie ich degradacji, w tym osuszania. – Kształtowanie systemu przyrodniczego, zachowanie jego spójności przestrzennej. – Realizacja zadań ochronnych na obszarze rezerwatu przyrody Krywe. – Ochrona walorów krajobrazowych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju. – Ograniczanie zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne. – Ochrona przestrzeni rolniczej oraz ograniczanie zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze, w szczególności gleb klas I-III. – Możliwość realizowania inwestycji celu publicznego z uwzględnieniem walorów przyrodniczych, kulturowych i estetyczno-widokowych krajobrazu. – Ograniczanie zainwestowania terenów zagrożonych powodzią. – Wykorzystanie walorów krajobrazowych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji z poszanowaniem jakości krajobrazu. – Współpraca samorządów i podejmowanie działań zwiększających wiedzę i świadomość mieszkańców oraz pracowników jst w zakresie utrzymania i ochrony zasobów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.
---	---

Rekomendacje w zakresie zadań mających na celu zachowanie dotychczasowego stanu lub doprowadzenie do stanu pożądanego, adekwatnie do charakterystyki, wartości i zagrożeń zidentyfikowanych, dla możliwości zachowania wartości danego krajobrazu, w zakresie:	Rozpoczęcia, kontynuacji lub zaniechania różnych form gospodarowania terenem, w tym działalności rolniczej, leśnej oraz gospodarki wodnej	– Zachowanie/utrzymanie obecnego charakteru krajobrazu. – Przeciwdziałanie sukcesji naturalnej. – Kontynuacja gospodarki wodnej, rolniczej i leśnej. – Utrzymanie ekosystemów łąkowych. – Utrzymanie struktury ekologicznej krajobrazu.
	Zabiegów renaturalizacyjnych oraz zabiegów odnowy obiektów kultury materialnej	– Utrzymanie/przywracanie do właściwego stanu ochrony chronionych gatunków siedlisk przyrodniczych, chronionych gatunków roślin, grzybów, zwierząt i ich siedlisk. – Zapobieganie sukcesji naturalnej.
	Koordinacji działań podejmowanych dla osiągnięcia celów występujących na danym obszarze objętym formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, oraz form ochrony zabytków, o których mowa w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	– Realizacja wszelkich przedsięwzięć w sposób niepowodujący znaczących oddziaływań dla celów i przedmiotów ochrony ustanowionych dla poszczególnych obszarów objętych ochroną. – Zachowanie prawnych form ochrony zabytków. – Podejmowanie działań prowadzących do osiągnięcia celów wyznaczonych dla obszarów chronionych. – Integracja działań podejmowanych przez instytucje zajmujące się ochroną przyrody, w tym współpraca, wymiana informacji i koordynacja podejmowanych działań.
	Konieczności podejmowania działań mających na celu utrzymanie dotychczasowej funkcji danego krajobrazu, w tym funkcji korytarzy ekologicznych	– Utrzymanie ekosystemów łąk użytkowanych ekstensywnie pełniących funkcje przyrodnicze i krajobrazowe w celu ochrony gatunków związanych z tymi ekosystemami. – Zachowanie powiązań przyrodniczych między istniejącymi siedliskami w celu ochrony różnorodności biologicznej. – Stosowanie zabiegów ukierunkowanych na zatrzymanie lub spowolnienie odpływu wód.

ID_1520 Kod krajobrazu: 18-522.12-61, podtyp: 8b		
Rekomendacje i wnioski dotyczące kierunków i zasad kształtowania zabudowy, zagospodarowania i użytkowania terenów, adekwatnie do charakterystyki, wartości i zagrożeń zidentyfikowanych, dla możliwości zachowania wartości danego krajobrazu		– Utrzymanie dotychczasowego charakteru krajobrazu z wykorzystaniem istniejących układów zieleni i wód. – Rozwój obszarów zurbanizowanych uwzględniający potrzeby i możliwości jednostki osadniczej. – Realizacja inwestycji celu publicznego wyłącznie z uwzględnieniem walorów przyrodniczo-krajobrazowych. – Ochrona krajobrazu wraz z kształtowaniem estetyki przestrzeni, w tym podejmowanie tzw. "uchwał krajobrazowych". – Współpraca samorządów i podejmowanie działań zwiększających wiedzę i świadomość mieszkańców oraz pracowników jst w zakresie utrzymania i ochrony zasobów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, m.in. poprzez kultywowanie oraz organizowanie wydarzeń promujących tradycyjne zwyczaje. – Ochrona walorów krajobrazowych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju. – Ochrona przestrzeni rolniczej oraz ograniczanie zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze, w szczególności gleb klas I-III. – Ochrona jakości krajobrazu poprzez przeciwdziałanie dysharmonii i fragmentacji z zachowaniem zwartej charakteru zabudowy nawiązującej do istniejących obiektów i otoczenia. – Wykorzystanie walorów krajobrazowych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji z poszanowaniem jakości krajobrazu.

Rekomendacje w zakresie zadań mających na celu zachowanie dotychczasowego stanu lub doprowadzenie do stanu pożądanego, adekwatnie do charakterystyki, wartości i zagrożeń zidentyfikowanych, dla możliwości zachowania wartości danego krajobrazu, w zakresie:	Rozpoczęcia, kontynuacji lub zaniechania różnych form gospodarowania terenem, w tym działalności rolniczej, leśnej oraz gospodarki wodnej	– Zagospodarowanie terenu z dużym udziałem różnorodności zieleni. – Ochrona terenów otwartych w celu zachowania bioróżnorodności, zdolności retencyjnych i pozostałych ekologicznych funkcji obszarów. – Wykorzystanie i zwiększanie lokalnego potencjału do świadczenia usług ekosystemowych. – Rozwój odnawialnych źródeł energii z uwzględnieniem wpływu inwestycji na krajobraz.
	Zabiegów renaturalizacyjnych oraz zabiegów odnowy obiektów kultury materialnej	X
	Koordynacji działań podejmowanych dla osiągnięcia celów występujących na danym obszarze objętym formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, oraz form ochrony zabytków, o których mowa w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami	– Prowadzenie wszelkiej działalności w sposób zrównoważony, minimalizujący negatywne oddziaływanie w stosunku do obiektów i obszarów podlegających ochronie. – Podejmowanie działań dla osiągnięcia celów dotyczących obszarów i obiektów chronionych. – Integracja działań podejmowanych przez różne instytucje odpowiedzialne za ochronę przyrody, zabytków oraz planowanie przestrzenne, oparta na współpracy, komunikacji, wymianie informacji i wiedzy oraz monitoringu wypracowanych wspólnie działań.
	Konieczności podejmowania działań mających na celu utrzymanie dotychczasowej funkcji danego krajobrazu, w tym funkcji korytarzy ekologicznych	– Utrzymanie zróżnicowania ekologicznego krajobrazu. – Ochrona lokalnych powiązań przyrodniczych na obszarze zabudowanym z systemem ekologicznym o znaczeniu ponadlokalnym.

Tabela 14. Rekomendacje i wnioski dla obszarów priorytetowych wyznaczonych na terenie gminy Czarna.
źródło: opracowanie własne na podstawie danych Audytu Krajobrazowego Województwa Podkarpackiego

IV. EKOFIZJOGRAFICZNE UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO OBSZARU GMINY

1. Ochrona walorów krajobrazowych, przyrodniczych i architektonicznych

- w zakresie zagospodarowania terenów należy wskazać minimalne powierzchnie terenu biologicznie czynnego, maksymalną powierzchnię zabudowy oraz maksymalną wysokość budynków,
- układ funkcjonalno-przestrzenny musi uwzględniać naturalne cechy środowiska, występowanie obszarów migracji fauny i flory oraz naturalnych powiązań przyrodniczych. Istotnym jest brak przecinania naturalnych korytarzy migracji fauny,
- uprawy polowe nie stanowią dużych powierzchni gminy, stąd też nie przewiduje się wzrostu zapotrzebowania na tereny przeznaczone pod uprawy rolnicze,
- należy zachować w maksymalnym zakresie otwarte powierzchnie łąk i pastwisk, stanowiące nie tylko cenny element krajobrazu, ale i służący prowadzonej hodowli zwierząt,
- nowe tereny inwestycyjne nie mogą oddziaływać na cenne elementy przyrodnicze i krajobrazowe obszaru gminy, wpływać na pogarszanie ich jakości oraz pogarszać stanu występujących cennych ekosystemów, szczególnie siedlisk objętych ochroną przyrodniczą,
- w celu zachowania walorów przyrodniczych terenów rolniczych zaleca się utrzymanie pasmowych zadrzewień i zakrzewień śródpolnych,
- nowa zabudowa mieszkaniowa powinna najpierw uzupełniać istniejącą tkankę zabudowy następnie powinna być lokalizowana w ramach zwartych kompleksów zabudowy, w celu ograniczenia występowania enklaw zabudowy,
- nowe tereny mieszkaniowe powinny być wyposażone w maksymalnym zakresie w infrastrukturę techniczną, szczególnie w zakresie infrastruktury wodno-ściekowej,
- nowa zabudowa powinna być dostosowana pod względem architektonicznym, do parametrów zabudowy sąsiedniej, po to aby nie zaburzała ona ładu przestrzennego obszaru oraz krajobrazu kulturowego,
- w zakresie gospodarki rolnej zaleca się zabezpieczenie gruntów rolnych przed zmianą ich przeznaczenia na cele nierolnicze, racjonalne gospodarowanie przestrzenią oraz ochronę gruntów przed erozją wodną i wietrzną poprzez wykorzystanie zadrzewień śródpolnych oraz zadarniania wzdłuż cieków wodnych,
- należy chronić tereny leśne, poprzez racjonalną gospodarkę leśną oraz nietworzenie monokultur leśnych oraz zalesianie szczególnie gruntów o niskiej klasie bonitacyjnej.

2. Ochrona środowiska gruntowo – wodnego

- należy w maksymalnym możliwym zakresie rozwijać system gospodarki wodno-ściekowej. Ograniczyć wykorzystywanie zbiorników bezodpływowych do gromadzenia ścieków,
- obszarami szczególnej ochrony przed nadmiernym oddziaływaniem antropogenicznym powinny obszary dolin rzek,
- należy zapobiegać nadmiernemu chemizmowi gleb, zwłaszcza w zakresie stosowania środków ochrony roślin,

- gleby zdegradowane, szczególnie w ramach obszarów pokopalnianych, należy rekultywować,
- eliminowanie niekoncesjonowanej eksploatacji złóż,
- ograniczenie możliwości wystąpienia suszy poprzez działania związane z retencją wód,
- należy wody opadowe z terenów nieprzepuszczalnych, szczególnie z terenów dróg, podczyszczać w miejscu powstania przed przekazaniem ich do odbiornika,
- zmniejszenie antropopresji na stan ilościowy wód, poprzez pobór z indywidualnych ujęć wód,
- w maksymalnym możliwym zakresie należy retencjonować wody opadowe,
- należy zwiększać poziom naturalnej retencji leśnej i glebowej,
- należy dążyć do wprowadzania i pozostawienia zadrzewień i zakrzewień wzdłuż koryt rzek, ochronę starorzeczy, pozostawienia na terenach dolinnych podmokłych obszarów łąkowych,
- należy ograniczyć możliwość lokalizacji nowej zabudowy na obszarach o ujawnionych procesach krasowych, płytko zalegających wodach gruntowych,
- należy chronić ujęcia wód, poprzez niewprowadzanie zagospodarowania mogącego powodować ich zanieczyszczenie oraz przestrzegać wyznaczonych stref ochronnych.

3. Ochrona powietrza atmosferycznego

- należy dążyć do znacznego ograniczenia emisji gazowych i pyłowych do powietrza wynikających z niskiej emisji m.in poprzez wymianę indywidualnych systemów grzewczych i wykorzystanie w większym zakresie odnawialnych źródeł energii,
- należy ograniczyć poziom niskiej emisji, szczególnie w okresie grzewczym, poprzez prowadzenie termomodernizacji budynków i poprawę efektywności energetycznej budynków,
- modernizacja dróg i odsunięcie nowej zabudowy od głównych szlaków komunikacyjnych,
- rozwój elementów infrastruktury pieszej i rowerowej,
- rozwój błękitno-zielonych rozwiązań w ramach prowadzonych działań inwestycyjnych.

4. Ochrona klimatu akustycznego

- w przypadku przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu od terenów dróg sąsiadujących z terenami mieszkaniowymi zaleca się stosowanie pasów izolacyjnych, głównie jako zieleni izolacyjnej,
- modernizacja dróg i odsunięcie nowej zabudowy od głównych szlaków komunikacyjnych,
- lokalizacja poszczególnych terenów powinna uwzględniać wymagania z zakresu ochrony akustycznej terenów wrażliwych, objętych tą ochroną, zgodnie z przepisami odrębnymi,
- lokalizacja względem siebie poszczególnych funkcji powinna uwzględniać ich wzajemne oddziaływanie pod kątem emisji hałasu. Tereny uciążliwe pod tym względem powinny być izolowane od terenów wrażliwych na uciążliwość emisji hałasu,
- z uwagi na tzw. zjawisko ulotu, należy przestrzegać ograniczenia w zabudowie i zagospodarowaniu terenów wynikające z występowania stref technicznych od linii elektroenergetycznych.

Określenie przydatności poszczególnych terenów dla rozwoju funkcji użytkowych, a w szczególności: mieszkaniowej, przemysłowej, wypoczynkowo-rekreacyjnej, rolniczej, leśnej, komunikacyjnej, z uwzględnieniem infrastruktury niezbędnej do prawidłowego spełniania tych funkcji.

Przydatność środowiska dla różnych warunków użytkowania i form zagospodarowania obszaru związana jest z cechami i walorami środowiska. W celu określenia predyspozycji poszczególnych terenów uwzględniając poszczególne elementy środowiska wskazano obszary cenne do zachowania pod funkcje przyrodnicze opisane także rozdziale V. opracowania. Określono także obszary predysponowane do funkcji rolniczej, stanowiące głównie grunty wysokich klas bonitacyjnych (w przypadku Czarnej są to niewielkie obszary gleb III klasy bonitacyjnej) i grunty orne. Poza tym wskazano obszary predysponowane do rozwoju terenów zurbanizowanych, nie zaliczane do żadnej z powyższych kategorii, spełniające określone warunki wskazane w dalszej części rozdziału.

Na podstawie przeprowadzonych analiz wskazuje się ocenę przydatności środowiska dla głównych rodzajów użytkowania i form zagospodarowania obszaru gminy:

- tereny rolnicze – gleby występujące na terenie gminy wykazują stosunkowo słabe właściwości dla rozwoju rolnictwa. Są to głównie gleby brunatne kwaśne, i bielkowo-brunatne górskie w obniżeniach kotlinowatych. Posiadają one głównie niskie klasy bonitacyjne, maksymalnie IV (występują niewielkie obszary III klasy bonitacyjne). Tereny rolnicze na to głównie pastwiska i użytki zielone. Wszystkie powyższe aspekty wskazują, iż pod kątem środowiskowym prowadzenie działalności rolniczej powinno zostać ograniczone do obszarów o najwyższym potencjale.

- tereny leśne – zajmują one większość obszaru gminy. Są to to cenne buczyny z domieszką innych gatunków. Prowadzona w nich gospodarka leśna powinna uwzględniać naturalne cechy siedlisk i unikać tworzenia monokultur leśnych. Mając na uwadze możliwą sukcesję terenów leśnych na obszary, na których zakończono eksploatację surowców naturalnych, ograniczono produkcję rolniczą lub były to dawne tereny siedliskowe, które zostały wysiedlone, jednym ze sposobów ich zagospodarowania jest przeznaczenie na cele leśne, co może wpłynąć na zwiększenie areału lasów;

- tereny przemysłowe i usługowe – przemysł na obszarze gminy praktycznie nie występuje. Funkcje usługowe spełniają głównie niewielkie obiekty o lokalnym charakterze. Duży udział wśród usług stanowią usługi rekreacji i wypoczynku. Rozwój funkcji turystycznej gminy wykorzystującej jej naturalny potencjał jest jednym z zasadniczych potencjalnych kierunków rozwoju.

- tereny mieszkaniowe – stanowią ją głównie obszary o niskiej intensywności zabudowy. Jest to głównie zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna i zagrodowa, rozproszona. Rozwój terenów mieszkaniowych powinien zostać oparty o uzupełnienie istniejących zespołów zabudowy. Szczególnie istotne jest utrzymanie charakteru zabudowy. Zbyt duży poziom urbanizacji nieść może za sobą wzrost przestrzeni nieprzepuszczalnych, zmiany w zakresie ekosystemów, niszczenie cennych siedlisk przyrodniczych. Ważnym w tym aspekcie jest także odpowiedni dostęp do infrastruktury technicznej, który ograniczy możliwości przenikania zanieczyszczeń do środowiska, szczególnie dotyczy to ograniczenia odprowadzania ścieków do zbiorników bezodpływowych. Również rodzaj nowej zabudowy i jej rozwój powinien

uwzględniać występujące uwarunkowania, a przede wszystkim nowe tereny mieszkaniowe powinny najpierw uzupełniać istniejącą tkankę zabudowy, nie powodować znacznego wzrostu jej intensywności, a także ograniczać jej wkraczanie w tereny otwarte, tak aby nie tworzyć enklaw zabudowy, a nowa zabudowa nie stanowiła barier antropogenicznych dla istniejących korytarzy migracji fauny i flory. Tereny predysponowane do rozwoju terenów inwestycyjnych (zurbanizowanych) w tym zabudowy mieszkaniowej, stanowią głównie obszary wokół istniejących siedlisk zabudowy, charakteryzujące się korzystnymi warunkami podłoża gruntowego oraz dla których brak jest preferencji do rozwoju funkcji rolniczej.

Oceniając wszelkie uwarunkowania gminy, w ramach *Mapy nr 5. Uwarunkowania ekofizjograficzne*, przedstawiono przestrzennie obszary cenne do zachowania i przeznaczenia pod funkcje przyrodnicze, o walorach przyrodniczych wskazywać w opracowaniu. Są to głównie tereny wskazane do ochrony na podstawie przepisów odrębnych (obszary przyrodnicze chronione), obszary szczególnego zagrożenia powodzią.

Na terenie gminy wskazano także obszary predysponowane do funkcji rolniczej, które stanowią przede wszystkim gleby wysokich klas bonitacyjnych i istniejących gruntów ornych.

W celu oceny predyspozycji poszczególnych obszarów wyznaczono także tereny występowania barier antropogenicznych. Wśród nich wskazano: tereny głównych dróg wojewódzkich, obiektów infrastruktury technicznej (linii elektroenergetycznej wysokiego napięcia), obszary wyłączone z użytkowania lub o ograniczeniach w tym zakresie, do których zaliczono: obszary cmentarzy wraz ze strefą ochronną, obszary występowania osuwisk, lub ruchów masowych ziemi, obszary występowania złóż, obszary czynnych odwiertów wraz ze strefą ochronną 50 m, obszary o nachyleniu terenu powyżej 20° (gdzie lokalizowanie zabudowy nie jest wskazane).

Po uwzględnieniu wszystkich powyższych uwarunkowań wyznaczono obszary predysponowane do rozwoju terenów zurbanizowanych (w tym zabudowy mieszkaniowej). Zajmują one tereny nie zaliczane do obszarów cennych do zachowania pod funkcje przyrodnicze oraz obszarów predysponowanych do funkcji rolniczej, przy uwzględnieniu występujących barier antropogenicznych. Dodatkowo wyznaczone obszary predysponowane do rozwoju terenów zurbanizowanych wskazano w odległości maksymalnie 100 m od istniejących terenów zainwestowanych (w celu braku rozpraszania zabudowy) oraz charakteryzujące się korzystnymi warunkami podłoża budowlanego.

W ramach opracowania ekofizjograficznego wskazano nowe potencjalne obszary predysponowane do rozwoju terenów zurbanizowanych w rejonie wsi: Czarna Dolna i Górna, Żłobek, Rabe, Lipie, Michniowiec, Bystre. W mniejszym zakresie w rejonie wsi: Chrewt i Polana. Związane jest to przede wszystkim z większym potencjałem w zakresie uzupełniania istniejących obszarów inwestycyjnych i mniejszym zakresem koniecznej ochrony przyrodniczej i rolniczej.

V. INFORMACJE O ZAWARTOŚCI I GŁÓWNYCH CELACH PROJEKTU PLANU OGÓLNEGO

Gmina Czarna jest gminą wiejską, z dominującym udziałem terenów leśnych i rolniczych (głównie łąk, pastwisk), z małym udziałem terenów upraw, z uwagi na stosunkowo niską klasę bonitacyjną większości gleb. Wśród terenów zabudowanych występuje głównie zabudowa zagrodowa, mieszkaniowa jednorodzinna, mieszkaniowa wielorodzinna, usługowa oraz letniskowa. Ta ostatnia związana jest z występującymi wysokimi walorami krajobrazowymi i turystycznymi, z bogatą siecią terenów wędrówkowych, występującymi zbiornikami wodnymi oraz bogatą fauną i florą. W miejscowościach Bystre, Czarna Górna, Czarna Dolna, Polana, Rabe, Lipie, Żłobek, Michniowcu i w niewielkiej części Chrewcie zabudowa jest bardzo przemieszana (obok siebie występują różne rodzaje zabudowy wskazane powyżej) i zlokalizowana jest wzdłuż dróg wojewódzkich i powiatowych. Jest to zabudowa o charakterze raczej rozproszonym i luźnym. Rejon osiedla Kopalnia i centrum Czarnej Górnej oraz przy drodze powiatowej w Czarnej Dolnej charakteryzuje występowanie zabudowy o większym stopniu zwarcia i intensywności. Główne skupiska zabudowy letniskowej i rekreacji indywidualnej występują głównie w rejonie miejscowości Chrewt i Olchowiec gdzie na cyplach nad Jeziorem Solińskim następuje intensywny rodzaj tego rodzaju zagospodarowania, zlokalizowany w oparciu o plany miejscowe (ograniczono zasięg możliwego rozlewania się tych terenów na cenne obszary doliny rzeki i Zatoki Potoku Czarnego). W projekcie planu ogólnego gminy Czarna zdecydowano się nie wskazywać znacznych powierzchni nowych terenów pod zabudowę zagrodową, ze względu na przeobrażenia jakie przechodzą miejscowości znajdujące się w gminie. Przeobrażenia te polegające na odchodzeniu społeczności od rolnictwa na wielofunkcyjny charakter miejscowości wiejskich oraz obecny trend inwestycyjny w gminie polegający na powstawaniu nowej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz letniskowej (o czym świadczą działania inwestycyjne obecnie odbywające się na terenie gminy oraz zakres złożonych wniosków do planu ogólnego). Zabezpieczono jednak tereny rolnicze przez wykorzystaniem ich na inne funkcje w ramach strefy produkcji rolniczej.

Przy sporządzaniu Planu ogólnego gminy Czarna uwzględniono szereg uwarunkowań rozwoju przestrzennego, które mają znaczenie dla kształtowania potencjalnych oddziaływań na środowisko. W szczególności odniesiono się do:

- polityki przestrzennej gminy określonej w „Strategii rozwoju gminy Czarna” oraz w dokumentach o charakterze ponadlokalnym, w tym w „Strategii rozwoju Powiatu Bieszczadzkiego”,
- ustaleń „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa podkarpackiego”,
- rekomendacji i wniosków wynikających z audytu krajobrazowego,
- rozmieszczenia istniejących i planowanych obiektów infrastruktury społecznej, transportowej i technicznej, wraz z obowiązującymi ograniczeniami w ich zagospodarowaniu,
- innych uwarunkowań środowiskowych, społecznych i gospodarczych istotnych dla oceny wpływu realizacji Planu na poszczególne komponenty środowiska.

Przyjęte kierunki rozwoju gminy wskazują głównie na rozwój nowych terenów inwestycyjnych w ramach istniejących zespołów zabudowy. Nowe tereny wskazane pod zabudowę w zakresie dopuszczonego sposobu zagospodarowania oraz parametrów i wskaźników zabudowy

uwzględniają zasady i sposób zagospodarowania w ramach sąsiednich terenów zabudowanych i ustaleń wskazanych w obowiązujących planach miejscowych. Ma to na celu, aby ewentualna nowa zabudowa nie odbiegała swymi parametrami oraz intensywnością zabudowy od zabudowy sąsiedniej.

W dalszym ciągu koncentracja zabudowy występować będzie w ramach głównych ciągów komunikacyjnych tj. dróg wojewódzkich i powiatowych. Z wyłączeniem części obecnie rozwijających się terenów lotniskowych i rekreacji indywidualnej w rejonie miejscowości Chrewt i Olchowiec, wykorzystującej potencjał turystyczny Jeziora Solińskiego, jednak w ograniczonej wielkości, uwzględniając funkcje przyrodnicze obszaru.

Obserwując obecne struktury przyrodnicze, skoncentrowane głównie na południowo-zachodnim obszarze gminy, należy wskazać, iż zachowują one dobrą odporność na istniejące zagospodarowanie i zachowują naturalne właściwości do regeneracji. Zachowanie obszarów cennych przyrodniczo jako wolnych od zabudowy, związane jest przede wszystkim z koniecznością zachowania siedlisk przyrodniczych, gwarantujących utrzymanie fauny i flory. Ich zniekształcenie lub niekorzystny wpływ na choć jeden z elementów środowiska, może powodować ich regresję lub całkowite zniszczenie. Wprowadzona ustaleniami planu ogólnego struktura funkcjonalno-przestrzenna i relacja pomiędzy terenami zurbanizowanymi i otwartymi nie powinna naruszać istniejącej równowagi środowiskowej. Utrzymane zostały tereny zieleni o różnym przeznaczeniu (urządzone, nieurządzone, leśne, dolin rzek itp.), będące rezerwuarem siedlisk przyrodniczych.

Ustalenia planu ogólnego uwzględniają również potrzebę zachowania walorów kulturowych gminy wiejskiej, w tym tradycyjnego charakteru zabudowy oraz ładu przestrzennego. Odpowiednie kształtowanie planowanego zagospodarowania przestrzennego, jak również precyzyjne określenie wskaźników i parametrów nowej zabudowy, umożliwi utrzymanie tożsamości przestrzennej wsi zarówno na terenach już zagospodarowanych, jak i przeznaczonych do dalszego rozwoju.

W przypadku rozwoju nowej zabudowy istotne znaczenie ma zapewnienie jej odpowiedniego wyposażenia w infrastrukturę techniczną, w tym przede wszystkim systemy kanalizacyjne i zaopatrzenie w wodę. Należy podkreślić, że obecny poziom skanalizowania obszaru gminy – poza enklawami intensywnie zabudowanymi – jest niewystarczający. Powszechne stosowanie zbiorników bezodpływowych na ścieki bytowe może stanowić istotne zagrożenie sanitarno-środowiskowe, w szczególności dla jakości wód gruntowych i powierzchniowych, a także dla gleby, w związku z tym istotnym jest zapewnienie odpowiedniego stanu technicznego zbiorników bezodpływowych.

Rozwój zabudowy mieszkaniowej, lotniskowej, usługowej terenów komunikacyjnych, wiąże się również z potencjalnym wzrostem emisji zanieczyszczeń do powietrza, w szczególności w zakresie tzw. niskiej emisji (pochodzącej z indywidualnych źródeł ciepła) oraz emisji komunikacyjnej. W tym kontekście szczególnie istotne są zmiany w zakresie przepisów odrębnych, wynikających z polityki klimatycznej Unii Europejskiej i wdrażanych stopniowo do prawa krajowego. Zakładają one sukcesywne odchodzenie od wysokoemisyjnych źródeł ciepła i energii na rzecz rozwiązań niskoemisyjnych i odnawialnych.

W konsekwencji, rozwój zabudowy powinien iść w parze z modernizacją źródeł ogrzewania oraz zwiększonym wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii, takich jak przede wszystkim energia słoneczna, co przyczyni się to do ograniczenia emisji zanieczyszczeń powietrza,

poprawy jakości życia mieszkańców oraz realizacji celów klimatyczno-energetycznych na poziomie lokalnym i krajowym.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami w zakresie planowania przestrzennego w ramach planu ogólnego wyznaczono następujące **strefy planistyczne**:

1) strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową wielorodzinną, z określonym podstawowym profilem funkcjonalnym: teren zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, teren usług, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej;

2) strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową jednorodzinną, z określonym podstawowym profilem funkcjonalnym: teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, teren usług, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej;

3) strefa wielofunkcyjna z zabudową zagrodową, z określonym podstawowym profilem funkcjonalnym: teren zabudowy zagrodowej, teren produkcji w gospodarstwach rolnych, teren akwakultury i obsługi rybactwa, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej;

4) strefa usługowa, z określonym podstawowym profilem funkcjonalnym: teren usług, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej;

5) strefa handlu wielkopowierzchniowego, z określonym podstawowym profilem funkcjonalnym: teren handlu wielkopowierzchniowego, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej;

6) strefa gospodarcza z określonym podstawowym profilem funkcjonalnym: teren produkcji, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej;

7) strefa produkcji rolniczej, z określonym podstawowym profilem funkcjonalnym: teren produkcji w gospodarstwach rolnych, teren wielkotowarowej produkcji rolnej, teren akwakultury i obsługi rybactwa, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej;

8) strefa infrastrukturalna, z określonym podstawowym profilem funkcjonalnym: teren infrastruktury technicznej, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych;

9) strefa zieleni i rekreacji, z określonym podstawowym profilem funkcjonalnym: teren zieleni urządzonej, teren plaży, teren wód, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej;

10) strefa cmentarzy, z określonym podstawowym profilem funkcjonalnym: teren cmentarza, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej;

11) strefa górnictwa, z określonym podstawowym profilem funkcjonalnym: teren górnictwa i wydobywania, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej;

12) strefa otwarta, z określonym podstawowym profilem funkcjonalnym: teren rolnictwa z zakazem zabudowy, teren lasu, teren zieleni naturalnej, teren wód, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej;

13) strefa komunikacyjna z określonym podstawowym profilem funkcjonalnym: teren autostrady, teren drogi ekspresowej, teren drogi głównej ruchu przyspieszonego, teren drogi głównej, teren komunikacji kolejowej i szynowej, teren komunikacji kolei linowej, teren komunikacji wodnej, teren komunikacji lotniczej, teren obsługi komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej.

Dla kilku obszarów w ramach wyznaczonych stref wyznaczono także dodatkowy profil przestrzenny stref planistycznych, dostosowany do potrzeb rozwoju przestrzennego poszczególnych obszarów.

W ramach planu ogólnego poszczególne rodzaje stref, zostały zróżnicowane nie tylko w zakresie dopuszczonych profili dodatkowych, ale także względem wskaźników zabudowy terenu. Przykładowo w ramach strefy wielofunkcyjnej z zabudową mieszkaniową jednorodzinną wyznaczono kilka różnych rodzajów jej zagospodarowania. Dotyczy to także innych wyznaczonych stref planistycznych, co wynikała ze szczegółowej analizy zasad zabudowy i zagospodarowania obszarów.

Strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową wielorodzinną (SW) ma marginalne znaczenie. Są to obszary istniejącej zabudowy, zlokalizowane punktowo w miejscowościach: Żłobek, Czarna Górna, Czarna Dolna, Polana, Żłobek i Olchowiec. Obszary te formą i wielkością zabudowy odbiegają w niewielkim zakresie od pozostałej zabudowy mieszkaniowej. Są one z reguły wyższe (do około 3-4 kondygnacji mieszkalnych) i posiadają większą powierzchnię zabudowy.

Strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową jednorodzinną (SJ) została wyznaczona przede wszystkim w oparciu o istniejący stan zagospodarowania, ustalenia obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz wyznaczone obszary uzupełnienia zabudowy, zgodnie z art. 13d ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Uwzględniono również zgłaszane potrzeby rozwoju zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.

Na terenie gminy występuje zróżnicowana struktura zabudowy pod względem intensywności, wielkości działek oraz sposobu zagospodarowania, dlatego wyznaczono 23 podtypy strefy SJ, różnicując parametry i wskaźniki zagospodarowania w zależności od lokalnych uwarunkowań przestrzennych. W obszarach objętych obowiązującymi planami miejscowymi przyjęto parametry zgodne z ich ustaleniami, natomiast na terenach istniejącej zabudowy dostosowano je do aktualnego sposobu zagospodarowania. W obszarach uzupełnienia zabudowy przyjęto ograniczoną intensywność zabudowy, odpowiadającą istniejącemu charakterowi zabudowy, co sprzyja zachowaniu ładu przestrzennego i walorów krajobrazowych.

Ze względu na turystyczny charakter gminy, zabudowa letniskowa i rekreacji indywidualnej została dopuszczona jako profil dodatkowy we wszystkich strefach SJ. Zabudowa tego typu występuje w wielu miejscowościach gminy, jednak największe jej koncentracje zlokalizowane są w Olchowcu i Chrewcie, gdzie została zrealizowana głównie na podstawie obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Z uwagi na specyfikę zagospodarowania oraz wysokie walory krajobrazowe i rekreacyjne rejonu Jeziora Solińskiego, dla tych terenów nie wyznaczono obszarów uzupełnienia zabudowy. Oznacza to, że ewentualny

dalszy rozwój zabudowy będzie możliwy wyłącznie na podstawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, co umożliwi zachowanie większej kontroli nad procesami inwestycyjnymi.

Przyjęte rozwiązania sprzyjają koncentracji zabudowy w istniejących strukturach osadniczych, ograniczają jej niekontrolowane rozpraszanie oraz umożliwiają zachowanie ładu przestrzennego i walorów krajobrazowych. Jednocześnie należy uwzględnić, że rozwój funkcji turystycznych i rekreacyjnych, zwłaszcza w rejonie Jeziora Solińskiego, może powodować sezonowy wzrost presji na środowisko, związany przede wszystkim ze zwiększonym ruchem turystycznym, większym obciążeniem infrastruktury technicznej oraz intensywniejszym użytkowaniem terenów rekreacyjnych. Z uwagi na ograniczenie możliwości rozwoju zabudowy poza obowiązującymi planami miejscowymi oraz koncentrację nowych inwestycji w wyznaczonych obszarach, prognozuje się, że oddziaływania te będą miały charakter lokalny i nie powinny prowadzić do istotnego pogorszenia stanu środowiska.

Z uwagi na rolniczy charakter obszaru gminy, zabudowa zagrodowa jest jedną z głównych form zabudowy, zabezpieczającą potrzeby mieszkaniowe. Na obszarze gminy zdefiniowano 10 rodzajów **strefy wielofunkcyjnej z zabudową zagrodową (SZ)**. Dopuszczona została na nich (jako profil dodatkowy) możliwość lokalizowania usług, w celu rozwoju funkcji turystycznej gminy i dywersyfikacji źródeł dochodu rolników, wskutek spadku roli produkcji rolniczej na terenie gminy. Zgodnie z ustaleniami planu ogólnego wskazano głównie możliwość rozwoju zabudowy o niskim udziale powierzchni zabudowy w ramach działki budowlanej, z dużym udziałem powierzchni biologicznie czynnej i wysokości maksymalnie do 3 kondygnacji, dopuszczając w profilu dodatkowym (dla większości): teren usług, teren zieleni naturalnej, teren lasu, teren wód.

Strefa usługowa (SU) w projekcie planu ogólnego wyznaczona została w celu zaspokojenia zarówno potrzeb społecznych (sankcjonując i wskazując miejsca lokalizacji obiektów użyteczności publicznej), ale i wskazano możliwość lokalizacji terenów wykorzystywanych na funkcje turystyczne, handlu i innych usług określonych w profilu podstawowym i profilach dodatkowych.

Na terenie gminy zidentyfikowano następujące formy usług: ujęte w osobne strefy wskaźnikowe

- Ośrodki wypoczynkowe z domkami letniskowymi ujęte w strefę 1SU
- Ośrodki wypoczynkowe, zajazdy, pensjonaty, hotele ujęte w strefę 2SU oraz 5SU
- Drobne usługi, budynki OSP oraz świetlice wiejskie ujęte w strefę 3SU
- Szkoły, biblioteki, muzea, galerie handlowe, urzędy ujęte w strefy 4SU i 5SU
- Kościoły, cerkwie ujęte w strefy 6SU,
- Kompleks hotelowy na osiedlu Czarna Kopalnia ujęty w strefę 7SU.

Główna koncentracja terenów usługowych została wyznaczona w rejonie rzeki San oraz Jeziora Solińskiego, w szczególności w miejscowości Chrewt, gdzie przewiduje się rozwój usług związanych z turystyką, rekreacją i obsługą ruchu turystycznego. Znaczne koncentracje terenów usługowych wskazano również w obrębie największych ośrodków osadniczych gminy, tj. w miejscowościach Czarna Górna, Czarna Dolna, Żłobek i Polana, gdzie pełnią one funkcje obsługi mieszkańców i odwiedzających. Ponadto wyznaczono większe tereny usług

na niezabudowanych działkach, zlokalizowanych w miejscach o szczególnych predyspozycjach rozwojowych, jako ofertę inwestycyjną o znaczeniu ponadlokalnym. Obejmują one w szczególności teren w Chrewcie przeznaczony pod rozwój usług turystycznych związanych z Jeziołem Solińskim, teren w Czarnej Górnej w sąsiedztwie najstarszej na świecie czynnej kopalni ropy naftowej i gazu ziemnego, stwarzający potencjał dla rozwoju funkcji muzealnych i edukacyjnych, oraz teren w Czarnej Dolnej, zlokalizowany w rejonie złóż geotermalnych, przeznaczony pod rozwój usług rekreacyjnych, turystycznych i uzdrowiskowych.

Z punktu widzenia środowiskowego koncentracja funkcji usługowych w wyznaczonych lokalizacjach ogranicza ryzyko ich rozpraszania na terenach otwartych oraz umożliwia wykorzystanie istniejącej lub planowanej infrastruktury technicznej. Jednocześnie rozwój usług turystycznych i rekreacyjnych może powodować lokalny wzrost presji na środowisko, związany ze zwiększonym ruchem turystycznym oraz intensywniejszym użytkowaniem terenów. Ze względu na ograniczony zasięg wyznaczonych stref oraz konieczność ich realizacji zgodnie z ustaleniami planów miejscowych i przepisami odrębnymi, przewiduje się, że oddziaływania te będą miały charakter lokalny i nie spowodują istotnego pogorszenia stanu środowiska.

W ustalenia planu ogólnego wskazano także niewielki obszar **strefy handlu wielkopowierzchniowego (SH)**, zlokalizowany w Czarnej Górnej. Stanowić ma on zabezpieczenie wzrastających potrzeb lokalnej ludności i potencjalnych turystów oraz ewentualne skrócenie łańcuchów dostaw oraz zapewnienie szerszego dostępu do usług.

Strefa produkcji rolniczej (SR), z uwagi na dominującą działalność rolniczą, jako zasadniczego elementu gospodarki gminy. W projekcie Planu ogólnego wyznaczono cztery rodzaje stref produkcji rolniczej, różniące się charakterem zagospodarowania oraz zakresem dopuszczalnej zabudowy.

- **Strefa SR1** obejmuje tereny największych gospodarstw rolnych i hodowlanych, zlokalizowanych głównie w miejscach dawnych Państwowych Gospodarstw Rolnych (PGR), gdzie obecnie funkcjonują duże gospodarstwa specjalizujące się w produkcji rolnej i hodowlanej. Strefa umożliwi rozwój istniejącej infrastruktury produkcyjnej, koncentrując zabudowę w już przekształconych obszarach i ograniczając presję na pozostałe tereny rolnicze.

- **Strefa SR2** została wyznaczona w bezpośrednim sąsiedztwie stref wielofunkcyjnych z zabudową zagrodową (SZ). Jej celem jest stworzenie możliwości rozwoju mniejszych, najczęściej rodzinnych gospodarstw rolnych poprzez dopuszczenie lokalizacji pojedynczych budynków gospodarczych i innych obiektów bezpośrednio związanych z prowadzeniem działalności rolniczej. Zabudowa będzie miała charakter uzupełniający wobec istniejących struktur osadniczych, ograniczając zjawisko rozpraszania zabudowy na terenach otwartych.

- **Strefa SR3** obejmuje pozostałe tereny użytkowane rolniczo, na których prowadzona jest produkcja rolna i które objęte są systemem dopłat bezpośrednich. Dopuszczono możliwość realizacji pojedynczych budynków gospodarczych oraz innych obiektów służących prowadzeniu gospodarstwa, takich jak płyty obornikowe czy zbiorniki na nawozy naturalne. Zabudowa będzie miała charakter sporadyczny i rozproszony, natomiast dominującą formą zagospodarowania pozostaną grunty rolne użytkowane zgodnie z ich przeznaczeniem. Na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wskazane będzie wyznaczenie terenów

rolnych wyłączonych z możliwości zabudowy, co pozwoli zachować ciągłość przestrzeni produkcyjnej oraz ograniczyć nadmierne rozpraszanie zabudowy.

- **Strefa SR4** - na wybranych terenach stref produkcji rolniczej dopuszczono również lokalizację elektrowni słonecznych, co umożliwi rozwój odnawialnych źródeł energii przy jednoczesnym zachowaniu dominującej funkcji rolniczej tych obszarów. Rozwiązanie to sprzyja dywersyfikacji działalności rolniczej i wpisuje się w kierunki transformacji energetycznej, przy zachowaniu wymagań wynikających z przepisów odrębnych oraz ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych.

Największa grupa obszarów produkcji rolniczej wskazana została w Czarnej Dolnej, Lipie, Michniowcu, Żłobku, Rabe oraz Sokołowej Woli.

Na etapie opracowania planu miejscowego konieczne będzie wskazane szczegółowych funkcji poszczególnych terenów w tym wyznaczenie terenów rolniczych z zakazem zabudowy. Z uwagi na szeroki zakres przeznaczeń dopuszczonym w ramach strefy.

Strefa gospodarcza (SP) obejmuje obszary wyznaczone w Czarnej Dolnej i w Czarnej Górnej. Są to drobne działalności gospodarcze, jak tartak, piekarnia, działalność obsługi pojazdów, magazyny. Działalności te nie generują uciążliwości dla terenów sąsiednich, z uwagi na rodzaj i skalę prowadzonych działalności.

Strefa infrastrukturalna (SI) obejmuje głównie obszary, na których zlokalizowane są istniejące obiekty i urządzenia infrastruktury technicznej oraz tereny przeznaczone pod ich rozwój. Wyznaczono ją przede wszystkim dla większych terenów infrastruktury technicznej, obejmujących m.in. oczyszczalnię ścieków, gminną sortownię odpadów, teren rekultywacji odpadów w Lipiu oraz stację paliw w Czarnej Górnej. Do stref infrastrukturalnych zaliczono również tereny masztów telekomunikacyjnych oraz wybrane istniejące drogi, które ze względów formalnych nie mogły zostać ujęte w strefie komunikacyjnej. Pozostałe obiekty infrastruktury technicznej o powierzchni mniejszej niż 5000 m² zostały dopuszczone w profilach podstawowych pozostałych stref planistycznych, zgodnie z przepisami odrębnymi.

W ramach strefy SI wyznaczono trzy podstrefy:

- SI1 – obejmującą tereny wyposażone w zabudowę kubaturową lub objęte obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, dla których ustalono parametry i wskaźniki zagospodarowania. W profilu dodatkowym dopuszczono możliwość lokalizacji terenów usług, produkcji oraz zieleni i wód.

- SI2 – obejmującą pozostałe tereny infrastruktury technicznej, w tym obiekty telekomunikacyjne oraz drogi nieujęte w strefie komunikacyjnej. Dla strefy tej nie określono parametrów zabudowy, co umożliwia realizację obiektów dostosowanych do wymagań technologicznych wynikających z pełnionej funkcji. Dopuszczono jednocześnie możliwość realizacji terenów zieleni i wód.

- SI3 – obejmującą teren wyznaczony w obowiązującym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego „Olchowiec 1”, dla którego, ze względu na specyficzne uwarunkowania oraz ustalone w planie miejscowym parametry zagospodarowania, wyznaczono odrębną strefę planistyczną. W ramach profilu dodatkowego dopuszczono możliwość lokalizacji usług oraz terenów zieleni i wód.

Strefa zieleni i rekreacji (SN) obejmuje liczne tereny przeznaczone pod rozwój funkcji rekreacyjnych, sportowych i wypoczynkowych, co wynika z turystycznego charakteru gminy. W ramach strefy wyznaczono pięć podstref (SN1–SN5), różniących się zakresem dopuszczalnego zagospodarowania. Dominującą funkcją pozostają tereny zieleni urządzonej i naturalnej, plaże, tereny sportu i rekreacji oraz wody. W większości podstref (SN1, SN2, SN4 i SN5) w profilu dodatkowym dopuszczono usługi związane z obsługą ruchu turystycznego i rekreacyjnego, obejmujące m.in. usługi sportu i rekreacji, turystyki, gastronomii, handlu detalicznego, kultury i rozrywki, a w części stref również edukacji oraz zdrowia i pomocy społecznej. Wyjątek stanowi strefa SN3, przeznaczona na ogólnodostępne tereny zieleni i wypoczynku, dla której nie przewidziano możliwości realizacji zabudowy. Przyjęte rozwiązania sprzyjają rozwojowi funkcji rekreacyjnych i turystycznych przy jednoczesnym zachowaniu wysokiego udziału powierzchni biologicznie czynnej oraz ograniczeniu intensywności zabudowy.

Strefa cmentarza (SC) obejmuje obszary istniejących (czynnych i nieczynnych) i potencjalnych cmentarzy. W strefach cmentarzy (SC2), oprócz podstawowej funkcji grzebalnej i uzupełniającej, wyznacza się również dodatkowy profil dodatkowy obejmujący usługi handlu detalicznego o charakterze towarzyszącym.

W ramach obszaru opracowania wyznaczono następujące obszary cmentarzy:

- cmentarz w Czarnej Górnej – chrześcijański cmentarz czynny,
- cmentarz w Polance - cmentarz czynny,
- cmentarz w Czarnej Dolnej – nieczynny,
- cmentarz w Polance – nieczynny,
- cmentarz w Bystrej – nieczynny,
- cmentarz w Polance – nieczynny,
- cmentarz w Lipie – nieczynny,
- cmentarz z Żłobku – nieczynny,
- cmentarz w Rabe – nieczynny,
- cmentarz w Michniowcu,

Zgodnie z przyjętymi ustaleniami planu ogólnego przewiduje się wśród dwóch czynnych cmentarz wyłącznie powiększenie cmentarza w Czarnej Górnej o działkę nr 133.

W oparciu o dostępne dane dokonano analizy zagospodarowania polegającego na poszerzeniu terenu cmentarza w Czarnej Górnej (planowany do powiększenia od dz. nr 133), pod kątem wymagań rozporządzenia Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 25 sierpnia 1959 r. w sprawie określenia, jakie tereny pod względem sanitarnym są odpowiednie na cmentarze (Dz. U. z 1959 r. Nr 52 poz. 315). W toku przeprowadzonych analiz ustalono następujące predyspozycje pod rozbudowę cmentarza:

- **Szkodliwe oddziaływanie na otoczenie** - planowana rozbudowa istniejącego cmentarza w Czarnej Górnej przewidziana jest w kierunku zachodnim od obecnych granic nekropolii. W odległości do 50 m od projektowanego terenu występują przede wszystkim strefy usług (SU), strefy produkcji rolniczej (SR), strefa otwarta (SO) oraz strefa zieleni i rekreacji (SN). W strefie SU dopuszczono możliwość lokalizacji zabudowy usługowej, natomiast w strefie SR wyłącznie

ograniczoną zabudowę związaną z prowadzeniem działalności rolniczej. Strefy SO oraz SN pełnią funkcje terenów otwartych i zieleni, przy czym w części terenów SN nie dopuszczono lokalizacji zabudowy.

Pomimo dopuszczenia zabudowy w części sąsiednich stref planistycznych, realizacja nowych obiektów będzie musiała uwzględniać wymagania wynikające z rozporządzenia Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 25 sierpnia 1959 r. w sprawie określenia, jakie tereny pod względem sanitarnym są odpowiednie na cmentarze, w szczególności dotyczące zachowania odpowiednich odległości od zabudowy mieszkaniowej oraz obiektów związanych z zaopatrzeniem ludności w wodę. Na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego możliwe będzie wyznaczenie odpowiednich linii zabudowy i innych ograniczeń zagospodarowania, co pozwoli wyeliminować możliwość lokalizacji obiektów niezgodnych z wymaganiami sanitarnymi. W konsekwencji planowana rozbudowa cmentarza nie powinna powodować ponadnormatywnego oddziaływania na tereny sąsiednie.

- **Położenie na obrzeżach miejscowości** – lokalizacja w oddaleniu od terenów istniejącej i planowanej zabudowy miejscowości Czarnej Górnej, ogranicza potencjalne konflikty przestrzenne i społeczne związane z funkcjonowaniem cmentarza. Jednocześnie bliskość przystanków komunikacji publicznej przy drodze wojewódzkiej 896 oraz parkingu na terenie cmentarza umożliwia łatwy i ogólnodostępny dojazd do obiektu.

- **Korzystne warunki wodne** – zwierciadło wód podziemnych występuje przeciętnie na głębokości szacowanej ponad 4 m p.p.t. (szczegółowa głębokość wymaga odpowiednich pomiarów) a więc znacznie poniżej wymaganej przez przepisy § 2.1 głębokości 2,5 m. Oznacza to odpowiednią izolację miejsc pochówku od wód gruntowych.

- **Rodzaj, struktura, zawilgocenie, zawartość węglanu wapnia oraz stopień kwasowości gruntów** – na obszarze planowanej rozbudowy cmentarza występują gleby brunatne kwaśne (Bk), wykształcone z gliny lekkiej pylastej, zaliczane do kompleksu przydatności rolniczej - zbożowy kompleks górski. Charakteryzują się one umiarkowaną przepuszczalnością, korzystnymi właściwościami filtracyjnymi oraz typowym dla tego rodzaju gleb kwaśnym odczynem i niewielką zawartością węglanu wapnia. Brak cech trwałego podmoknięcia oraz właściwości sorpcyjne gliniastego podłoża wskazują na korzystne warunki gruntowe dla lokalizacji cmentarza, przy zachowaniu wymagań sanitarnych i odpowiednich warunków wodno-gruntowych.

- **Położenie na niewielkim wyniesieniu terenu** – obszar planowanej rozbudowy cmentarza opada w kierunku wschodnim tj. w kierunku terenu cmentarza istniejącego.

- **Kierunek przepływu wód gruntowych** – wody podziemne przemieszczają się południowo-wschodnim w kierunku dolin rzecznych.

- **Izolacja od zabudowy mieszkaniowej** – teren rozbudowy oddzielony jest od istniejącej zabudowy gruntami rolnymi, łąkami i pastwiskami. W strefie 50 m od planowanej rozbudowy występuje jedynie budynek sakralny, a dokumenty planistyczne nie przewidują możliwości jej lokalizowania.

- **Spełnienie wymogów sanitarnych** – W granicach strefy 150 m od projektowanego terenu rozbudowy cmentarza zlokalizowane są jedynie pojedyncze obiekty gospodarcze i o funkcji mieszkaniowej znajduje się przy granicy strefy 150 m i obejmują one jeden budynek mieszkalny jednorodzinny oraz zabudowę zagrodową. Nieruchomości te posiadają dostęp do

sieci wodociągowej, a gospodarka ściekowa prowadzona jest z wykorzystaniem szczelnych zbiorników bezodpływowych, co spełnia wymagania sanitarne dotyczące lokalizacji cmentarzy. W analizowanym obszarze nie występują zakłady produkujące lub przechowujące artykuły żywności, zakłady żywienia zbiorowego ani ujęcia wody przeznaczonej do spożycia i celów gospodarczych, takie jak studnie, źródła czy strumienie wykorzystywane do poboru wody. Tym samym planowana rozbudowa cmentarza spełnia wymagania wynikające z przepisów sanitarnych dotyczących lokalizacji cmentarzy.

- **Ograniczone zagrożenie powodziowe** – analizowany teren nie znajduje się w granicach obszarów szczególnego zagrożenia powodzią wyznaczonych dla scenariuszy naturalnych wezbrań rzecznych.

Wniosek:

Analizowany teren charakteryzuje się korzystnymi uwarunkowaniami topograficznymi, hydrogeologicznymi i sanitarnymi dla rozbudowy istniejącego cmentarza, w zakresie możliwym do oceny na podstawie dostępnych materiałów źródłowych. Uwarunkowania przestrzenne oraz sposób zagospodarowania terenów sąsiednich nie wskazują na występowanie istotnych konfliktów funkcjonalnych, a wymagania sanitarne dotyczące ochrony otoczenia mogą zostać zapewnione poprzez odpowiednie ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, w szczególności wyznaczenie linii zabudowy oraz ograniczeń w lokalizacji obiektów podlegających ochronie sanitarnej. Ostateczne potwierdzenie przydatności terenu oraz szczegółowe określenie lokalizacji miejsc grzebalnych powinno nastąpić na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz dokumentacji projektowej, w oparciu o szczegółowe badania geotechniczne i hydrogeologiczne.

Strefa górnicza (SG) obejmuje złoża kruszywa w rejonie Czarnej Dolnej oraz złoża ropy naftowej w Czarnej Górnej, gdzie prowadzone jest obecnie wydobywanie. Wyznaczone obszary w granicach obszaru i terenu górniczego nie wpływają niekorzystnie na tereny sąsiednie. Oddziaływanie środowiskowe wydobywania kruszyw, metodą odkrywkową skutkować może zniekształceniem lokalnym krajobrazu, jednak zakończenie procesu wydobywania skutkować musi przeprowadzeniem procesu rekultywacji.

Największą powierzchnię gminy przeznaczono na **strefę otwartą (SO)**.

W projekcie Planu ogólnego gminy Czarna wyszczególniono dwie główne rodzaje stref otwartych (SO), które pełnią kluczową rolę w kształtowaniu ładu przestrzennego oraz w ochronie zasobów przyrodniczych:

- **Strefa SO1** – strefą tą zostały objęte lasy oraz tereny rolnictwa znajdujące się na północ i wschód od dróg wojewódzkich DW894 (Małej Pętli Bieszczadzkiej) i DW896 (Wielkiej Pętli Bieszczadzkiej). Jest to część gminy objęta wyłącznie Bieszczadzkim Obszarem Chronionego Krajobrazu. W profilu dodatkowym został dopuszczony teren zieleni urządzonej
- **Strefa SO2** – został objęty cały obszar południowo-zachodniej części gminy, na którym znajdują się licznie występujące obszary chronione wyznaczone na podstawie Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz miejsca występowania siedlisk chronionych gatunków roślin i zwierząt. Ta część gminy zostaje wyłączona z zagospodarowania zabudową, z wyjątkiem nielicznych terenów już zainwestowanych.

Dla strefy nie ustalono wskaźników i parametrów zabudowy, co umożliwia realizację obiektów i urządzeń związanych z gospodarką leśną oraz funkcjami rekreacyjnymi i turystycznymi lasów. Wyjątkiem obszary szczególnego zagrożenia powodzią (zaliczone do strefy SO1), dla których przyjęto wskaźniki wielkości zabudowy na poziomie 0 oraz minimalną powierzchnię biologicznie czynną na 100%, co wyklucza możliwość lokalizacji na nich zabudowy.

Na terenach rolnych obowiązują ograniczenia wynikające z przepisów odrębnych, które wykluczają możliwość realizacji zabudowy wymagającej zgłoszenia lub uzyskania decyzji administracyjnych.

Z punktu widzenia oddziaływania na środowisko, przyjęty podział na strefy otwarte pozwala na różnicowanie form użytkowania w zależności od ich potencjału przyrodniczego oraz stopnia wrażliwości na presję inwestycyjną. Szczególnie istotne jest wyłączenie z zagospodarowania obszarów SO2, co stanowi istotny mechanizm minimalizujący ryzyko degradacji siedlisk i zapewniający spójność lokalnego systemu obszarów chronionych.

Strefa komunikacji (SK)

obejmuje obszary głównych dróg w gminie – drogi wojewódzkie.

W ramach planu ogólnego wyznaczono obszar uzupełnienia zabudowy (OZU).

Delimitacja tego obszaru nastąpiła, zgodnie z zasadami wskazanymi w Rozporządzeniu Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 2 maja 2024 r. w sprawie sposobu wyznaczania obszaru uzupełnienia zabudowy w planie ogólnym gminy (Dz.U. 2024 poz. 729). Przeprowadzone analizy wykazały, że łączna powierzchnia rdzenia OUZ wynosi 159,8 ha. W projekcie planu ogólnego dopuszczono jedynie ograniczone rozszerzenie Obszarów Uzupełnienia Zabudowy (OUZ), polegające przede wszystkim na dostosowaniu ich granic do istniejących działek zagospodarowanych oraz włączeniu wybranych działek niezainwestowanych, objętych głównie strefami planistycznymi z funkcją mieszkaniową. Przy wyznaczaniu OUZ uwzględniono złożone wnioski, stopień uzbrojenia terenu oraz dostępność komunikacyjną. Takie rozwiązanie sprzyja koncentracji zabudowy i ogranicza jej rozpraszanie na terenach otwartych.

Odmienne zasady przyjęto dla obszarów rekreacyjnych położonych nad Jeziorem Solińskim i środowiskowe tych terenów założono, że rozwój zabudowy będzie możliwy wyłącznie na podstawie ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W konsekwencji obszary te wyłączono z Obszarów Uzupełnienia Zabudowy, zapewniając większą kontrolę nad przyszłym zagospodarowaniem oraz lepszą ochronę walorów przyrodniczych i krajobrazowych.

VI. OCENA WPŁYWU USTALEŃ PLANU OGÓLNEGO NA POSZCZEGÓLNE KOMPONENTY ŚRODOWISKA

6.1 Analiza i ocena wpływu rozwiązań funkcjonalno-przestrzennych na środowisko

Ustalenia planu ogólnego dla gminy Czarna przewidują możliwość wyznaczenia nowych terenów inwestycyjnych, które stanowić będą uzupełnienie istniejących struktur osadniczych, z lokalizacją terenów mogących przyjąć funkcję mieszkaniową głównie w obszarach uzupełnienia zabudowy.

Pomimo wprowadzenia nowych funkcji inwestycyjnych, zasadniczą część obszaru gminy zachowa swoje funkcje przyrodnicze. Charakterystyczną cechą przestrzeni pozostanie mozaikowa struktura zagospodarowania, z dominacją terenów leśnych, łąk i pastwisk, uzupełnianych obszarami zabudowy mieszkalno-zagrodowej oraz terenami użytkowanymi rolniczo.

Nowe tereny o funkcji mieszkaniowej odpowiadają na zapotrzebowanie wynikające z prognoz demograficznych oraz bilansu terenów przeprowadzonego na potrzeby opracowania planu ogólnego.

Zgodnie z przyjętymi ustaleniami, zdecydowana większość powierzchni gminy pozostanie obszarem otwartym, wyłączonym z zabudowy. Przeznaczenie tych terenów obejmuje m.in.:

- grunty rolne z zakazem zabudowy,
- obszary leśne,
- tereny zieleni naturalnej,
- wody powierzchniowe.

Taki kierunek planowania pozwala na zachowanie przyrodniczego charakteru gminy oraz wspiera zrównoważony rozwój. Planowana struktura przestrzenna opiera się na zwartej zabudowie w wybranych obszarach funkcjonalno-przestrzennych, co stwarza możliwości wykorzystania walorów przyrodniczo-krajobrazowych gminy w celach turystycznych i rekreacyjnych.

Na obecny układ zabudowy wpływ miały zarówno uwarunkowania geologiczno-geograficzne, jak i historyczne – w tym m.in. przesiedlenia ludności oraz związane z nimi przekształcenia przestrzenne. Znaczna część dawnych zabudowań uległa degradacji lub została rozebrana i nie została odtworzona.

Analiza przyrodnicza gminy wskazuje, że przy dotychczasowym, ekstensywnym sposobie zagospodarowania, środowisko biologiczne wykazuje znaczną odporność na zmiany. Jego naturalną właściwością jest zdolność do regeneracji, o ile zachowane zostaną właściwe dla danego gatunku siedliska. Kluczowym czynnikiem warunkującym ochronę bioróżnorodności i bogactwa gatunkowego jest utrzymanie ciągłości procesów przyrodniczych oraz naturalnych siedlisk.

Zaproponowana w planie struktura przestrzenna – oparta na równowadze pomiędzy terenami zurbanizowanymi a obszarami otwartymi – nie narusza istniejącej równowagi środowiskowej.

W ramach opracowywanego dokumentu do istniejących/możliwych problemów, istotnych z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu można zaliczyć:

1. Emisje zanieczyszczeń atmosferycznych:

1) Zarówno nowe tereny mieszkaniowe, jak i już istniejąca zabudowa generują – szczególnie w okresie grzewczym – niską emisję. Rozszerzanie terenów inwestycyjnych może prowadzić do wzrostu emisji, jednak z uwagi na obowiązek stosowania w nowych inwestycjach źródeł ciepła o wyższej sprawności i niższej emisyjności, wzrost ten nie powinien znacząco wpływać na warunki aerosanitarnie. Kluczowe znaczenie ma natomiast termomodernizacja istniejącej zabudowy oraz stopniowe przechodzenie na źródła energii przyjazne środowisku.

2) Liniowym źródłem zanieczyszczeń są drogi i tereny komunikacyjne. Dlatego istotne jest lokalizowanie terenów mieszkaniowych w odpowiedniej odległości od tras o dużym natężeniu ruchu. W obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenie zaleca się stosowanie zieleni izolacyjnej jako naturalnej bariery ochronnej.

3) Działalność rolnicza wiąże się z możliwością okresowego występowania zanieczyszczeń aerosanitarnych związanych z prowadzonymi zabiegami agrotechnicznymi. Mając na uwadze, stosunkowo niską klasę bonitacyjną gleb występujących na terenie gminy dominującą rolę będzie miała zwierząt. Hodowla zwierząt może powodować emisję do powietrza różnych substancji, zarówno gazów, jak i pyłów, które mogą oddziaływać na środowisko i zdrowie ludzi. Do głównych składników emisji zalicza się:

- **Ammoniak (NH_3)** – powstaje w wyniku rozkładu azotu zawartego w odchodach zwierzęcych. Emisja amoniaku przyczynia się do zakwaszenia gleb i eutrofizacji wód powierzchniowych oraz może prowadzić do powstawania pyłów zawieszonych w powietrzu (PM),
- **Metan (CH_4)** – uwalniany głównie z układu pokarmowego przeżuwaczy w procesie fermentacji jelitowej (tzw. entericzny). Metan jest gazem cieplarnianym, mającym znaczący wpływ na zmiany klimatyczne,
- **Podtlenek azotu (N_2O)** – powstaje w wyniku rozkładu azotu w nawozach naturalnych i oborniku, przyczyniając się do efektu cieplarnianego i zmian w składzie chemicznym atmosfery,
- **Lotne związki organiczne (LZO)** – mogą pochodzić z fermentacji pasz i odchodów zwierzęcych, w mniejszym stopniu z użycia środków dezynfekcyjnych,
- **Pyły i drobnocząsteczkowe zanieczyszczenia** – unoszone z powierzchni gnojowicy, pasz lub kurzu w budynkach inwentarskich, mogą wpływać na jakość powietrza w najbliższym otoczeniu gospodarstw.

Skala emisji zależy od liczebności zwierząt, rodzaju hodowli, stosowanych technologii utrzymania oraz sposobu przechowywania i stosowania nawozów naturalnych. W kontekście prognozy oddziaływania na środowisko istotne jest uwzględnienie, że emisje te mogą wpływać zarówno lokalnie (w obrębie gospodarstwa i najbliższej okolicy), jak i regionalnie, poprzez transport amoniaku i pyłów zawieszonych. W ramach planu ogólnego wyznaczono obszary strefy produkcji rolniczej, jednak szczegółowy zakres dopuszczeń w ramach poszczególnych terenów (w tym możliwości lokalizacji zabudowy) powinien być doprecyzowany na etapie opracowania planu miejscowego.

Środki ograniczające negatywne oddziaływanie obejmują m.in.:

- właściwe przechowywanie i zabiegi nawozowe obornika i gnojowicy,

- stosowanie zadaszonych zbiorników,
- ograniczenie bezpośredniego wietrzenia budynków inwentarskich w kierunku terenów wrażliwych,
- odpowiednią lokalizację gospodarstw i uwzględnienie odległości od terenów mieszkaniowych.

Dodatkowo na terenach rolniczych sporadycznie obserwowane jest wypalanie traw, co wiąże się nie tylko z emisją do powietrza, ale również niszczy istniejący ekosystem.

2. Uciążliwości klimatu akustycznego w sąsiedztwie dróg.

Oddziaływanie na klimat akustyczny na terenie gminy w dalszym ciągu związane będzie z oddziaływaniem ruchu samochodowego wzdłuż głównych dróg tj. DW894 i DW896 i dróg powiatowych. Są to główne ciągi komunikacyjne gminy, które stanowią także ważne osie rozwojowe gminy i stanowią obszarowo miejsca koncentracji zabudowy. Rozwój funkcji turystycznej gminy może powodować okresowo zwiększanie emisji hałasu, związanej ze zwiększonym ruchem kołowym. Poza tym okresowo prowadzona działalność rolnicza generować może emisja hałasu. Jednak mając na uwadze malejący udział upraw rolniczych, nie przewiduje się znacznego oddziaływania tego rodzaju hałasu.

W celu ograniczenia uciążliwości wynikających z ruchu samochodowego, zaleca się wprowadzenie odpowiednich rozwiązań **minimalizujących jego negatywny wpływ na środowisko oraz zdrowie ludzi.**

W szczególności rekomenduje się:

- **lokalizowanie pasów zieleni izolacyjnej** wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych, w odległości zapewniającej bezpieczeństwo ruchu drogowego oraz niepowodującej zagrożeń dla uczestników ruchu,
- **stosowanie materiałów o podwyższonej izolacyjności akustycznej** przy realizacji inwestycji w bezpośrednim sąsiedztwie dróg o dużym natężeniu ruchu,
- **lokowanie zabudowy niewrażliwej na hałas** (np. obiekty usługowe, techniczne) w charakterze ekranowania akustycznego chroniącego tereny mieszkaniowe lub rekreacyjne,
- **wykorzystanie dostępnych technologii i narzędzi ograniczających negatywne oddziaływanie transportu samochodowego**, w tym rozwiązań sprzyjających ograniczeniu emisji hałasu, zanieczyszczeń powietrza oraz drgań.

Wdrażanie powyższych zaleceń sprzyja poprawie jakości środowiska życia mieszkańców oraz przyczynia się do łagodzenia skutków presji komunikacyjnej na obszary cenne przyrodniczo i krajobrazowo.

3. Degradacja terenów zieleni, w tym terenów cennych przyrodniczo i niekontrolowany rozwój zabudowy.

Obszar gminy charakteryzuje się znacznym udziałem powierzchni terenów leśnych oraz zieleni otwartej. W strukturze przestrzennej obszarów zabudowanych dominują tereny o funkcji mieszkalno-zagrodowej.

Potencjalny rozwój zabudowy mieszkaniowej oraz turystycznej może prowadzić do wzrostu presji inwestycyjnej, szczególnie w kierunku cennych przyrodniczo obszarów, zwłaszcza tych zlokalizowanych w rejonach atrakcyjnych krajobrazowo i turystycznie. W odpowiedzi na to zagrożenie, zgodnie z ustaleniami planu ogólnego, tereny o wysokich walorach przyrodniczych zostały w większości przypisane do **strefy otwartej**, co ogranicza możliwość ich przekształcania i zabudowy. Tym samym tworzone są zwarte obszary funkcjonalno-przestrzenne, a rozwój terenów zurbanizowanych pozostaje przestrzennie ograniczony, nie wpływając negatywnie na ogólny, przyrodniczy charakter znacznej części gminy.

Warto podkreślić, że znaczna część planowanej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej została zlokalizowana w obrębie już istniejących obszarów zurbanizowanych lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie (w ramach obszaru uzupełnienia zabudowy). Ponadto, w przypadku wskazania nowych terenów możliwych do zagospodarowania, plan ogólny wprowadza **minimalne wymagania dotyczące powierzchni biologicznie czynnej**, co ma na celu ograniczenie wpływu inwestycji na środowisko i zachowanie równowagi ekologicznej.

Tereny leśne w gminie mają charakter trwały i nieprzewidywana jest ich istotna redukcja. Dodatkowo, istotną rolę pełnią rozproszone formy zieleni – zadrzewienia śródpolne, zakrzaczenia, niewielkie zagajniki w terenach rolniczych, a także zieleń łąkowa towarzysząca ciekom wodnym. Tworzą one tzw. ciągi zieleni nieurządzonej, układające się w systemy „pasmowe” lub „wyspowe”, które zwiększają różnorodność biologiczną oraz stanowią siedliska i ostoje dla dzikiej fauny (np. ptasie remizy, ostojowiska zwierzyny).

Obszary te nie są objęte planami przekształceń przestrzennych i – zgodnie z założeniami planu ogólnego – nie będą podlegać znaczącym zmianom funkcjonalnym, co sprzyja zachowaniu stabilności ekosystemów i różnorodności biologicznej na obszarze gminy.

6.2 Wpływ ustaleń planu ogólnego na elementy środowiska we wzajemnym powiązaniu

Teren gminy charakteryzuje się znacznym udziałem powierzchni terenów leśnych oraz zieleni otwartej. Zabudowa skupia się głównie w formie terenów mieszkalno-zagrodowych, zlokalizowanych wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych. Planowany rozwój przestrzenny zakłada przede wszystkim uzupełnianie istniejącej zabudowy, ograniczając ekspansję na obszary o wysokich walorach przyrodniczych.

Cenne przyrodniczo tereny, zgodnie z ustaleniami planu ogólnego, zostały w większości zaliczone do stref otwartych, co ogranicza możliwość ich przekształcenia na cele zabudowy i pozwala na kształtowanie zwartych, funkcjonalno-przestrzennych struktur zagospodarowania. Trwały wydaje się być również areal terenów leśnych. Istniejące zadrzewienia i zakrzaczenia, zarówno w formie zwartych kompleksów leśnych, jak i rozproszonych form, takich jak śródpolne „zagajniki” położone na terenach rolniczych oraz zieleń wysoka i łąkowa towarzysząca potokom i ciekom wodnym, tworzą „obudowę biologiczną” cieków oraz ciągi zieleni nieurządzonej. Zieleni tej nadano charakter układów „pasmowych” oraz „wyspowych”, co przyczynia się do zwiększenia różnorodności biologicznej na obszarze gminy – pełniąc funkcje „ptasich remiz”, ostoji zwierzyny czy korytarzy migracyjnych. Obszary te nie są obecnie objęte intensywną presją inwestycyjną i zgodnie z ustaleniami planu ogólnego, nie będą podlegały znaczącym przekształceniom przestrzennym. W związku z tym przewiduje się utrzymanie ich obecnego charakteru oraz funkcji przyrodniczych i ekologicznych. Co prawda

w rejonie rzeki San i Zatoki Potoku Czarne planuje się rozwój głównie ekstensywnych terenów zabudowy letniskowej (również na terenach zieleni naturalnej), jednak zbyt wysoka intensywność zabudowy została zablokowana wyznaczonymi wskaźnikami planu ogólnego, dopuszczającymi niewielkie obszarowo, ekstensywne zabudowania. Plan ogólny nie przewiduje zasadniczych przekształceń przyrodniczego charakteru gminy.

Wpływ na gleby i powierzchnię ziemi

Wprowadzenie nowej zabudowy mieszkaniowej, zagrodowej, letniskowej i usługowej, a także infrastruktury komunikacyjnej, wiązać się będzie z lokalnym ograniczeniem powierzchni biologicznie czynnych oraz zmniejszeniem przestrzeni produkcyjnej gleb. Zmianie może ulec rzeźba terenu w wyniku robót ziemnych. W celu ograniczenia negatywnego wpływu ustalono obowiązek zachowania od 30% do 70% powierzchni działek jako biologicznie czynnych, zależnie od funkcji terenu dla większości stref. Dodatkowo niewielkie planowany przyrost zabudowy nie będzie wpływał znacząco na zmniejszenie powierzchni przepuszczalnych. Na etapie planu miejscowego z uwagi na szeroki zakres dopuszczonych profili podstawowych w ramach strefy SR, konieczne będzie określenie i wyznaczenie terenów z bezwzględnym zakazem zabudowy. Na obszarze gminy występuje 732 osuwiska oraz 8 terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi, wynikających z uwarunkowań geologicznych i urozmaiconej rzeźby terenu. Największe zagrożenie stanowią osuwiska aktywne i aktywne okresowo, które wymagają szczególnego uwzględnienia przy planowaniu zagospodarowania przestrzennego. Ustalenia planu ograniczają możliwość lokalizacji nowej zabudowy na terenach o najwyższym ryzyku geodynamicznym, natomiast realizacja inwestycji na takich obszarach wymaga każdorazowo szczegółowej oceny warunków geologiczno-inżynierskich oraz zastosowania odpowiednich rozwiązań technicznych. Przyjęte rozwiązania ograniczają ryzyko negatywnego oddziaływania na powierzchnię ziemi oraz aktywizacji procesów osuwiskowych.

Wpływ na wody powierzchniowe i podziemne

Oceny wpływu ustaleń planu dokonano w odniesieniu do celów środowiskowych określonych w obowiązującym Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły, uwzględniając stan Jednolitych Części Wód Powierzchniowych (JCWP), Jednolitych Części Wód Podziemnych (JCWPd), zidentyfikowane presje oraz ocenę ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych.

Obszar objęty planem położony jest w granicach Jednolitych Części Wód Podziemnych GW2000168 oraz GW9000169. Obie JCWPd charakteryzują się dobrym stanem chemicznym oraz dobrym stanem ilościowym, a ich stan ogólny oceniono jako dobry. Dla obu części wód celem środowiskowym jest utrzymanie dobrego stanu chemicznego oraz dobrego stanu ilościowego. Jednocześnie oceniono, że nie są one zagrożone nieosiągnięciem wyznaczonych celów środowiskowych. W przypadku JCWPd GW2000168 zidentyfikowano jedynie presję ilościową związaną z punktowym poborem wód podziemnych, natomiast dla JCWPd GW9000169 nie wskazano istotnych presji mogących wpływać na pogorszenie ich stanu.

W odniesieniu do Jednolitych Części Wód Powierzchniowych analiza Planu gospodarowania wodami wykazała, że większość JCWP położonych na obszarze gminy została zakwalifikowana jako zagrożona ryzykiem nieosiągnięcia celów środowiskowych. Wyjątek stanowią JCWP Solinka oraz Daszówka, dla których nie stwierdzono zagrożenia nieosiągnięciem celów

środowiskowych. Dla wszystkich JCWP podstawowym celem środowiskowym pozostaje osiągnięcie lub utrzymanie co najmniej dobrego stanu ekologicznego (lub potencjału ekologicznego w przypadku silnie zmienionych części wód) oraz dobrego stanu chemicznego, zgodnie z wymaganiami Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Zidentyfikowane presje wpływające na stan wód powierzchniowych mają charakter hydromorfologiczny i wynikają z przekształceń koryt cieków oraz regulacji stosunków wodnych. Istotną rolę odgrywają również presje rozproszone związane z rozwojem obszarów zurbanizowanych, obejmujące transport, odpływ miejski oraz rozwój funkcji turystycznych, a także presje wynikające z działalności rolniczej i leśnej.

Przy wyznaczaniu stref planistycznych uwzględniono istniejące uwarunkowania hydrogeologiczne i hydrograficzne, w tym przebieg cieków, warunki występowania wód podziemnych, lokalizację ujęć wód i stref ich ochrony oraz potrzebę ograniczania presji na zlewnie cieków. Rozwój nowej zabudowy skoncentrowano przede wszystkim w obrębie istniejących struktur osadniczych, natomiast na terenach rolniczych przyjęto rozwiązania ograniczające możliwość lokalizacji zabudowy.

Większość terenów rolniczych objęto przeznaczeniem umożliwiającym prowadzenie produkcji rolnej bez możliwości realizacji dużych obszarów zabudowy, natomiast możliwość lokalizacji intensywniejszej zabudowy związanej zasadniczo z produkcją rolną ograniczono do terenów istniejących dużych gospodarstw rolniczych. Takie rozwiązanie ogranicza rozpraszanie zabudowy na terenach otwartych (pozwalać na lokalizacje wyłącznie w niewielkim zakresie na większości terenów produkcji rolniczej zabudowy bezpośrednio związanej z prowadzoną produkcją rolniczą), zmniejsza presję urbanizacyjną na zlewnie cieków oraz ogranicza ryzyko zwiększenia ilości ścieków bytowych i powierzchni uszczelnionych. Jednocześnie sprzyja zachowaniu ciągłości terenów biologicznie czynnych oraz utrzymaniu naturalnej retencji wód opadowych.

Realizacja ustaleń planu może powodować lokalny wzrost ilości ścieków bytowych oraz niewielkie zwiększenie powierzchni uszczelnionych, jednak skala nowych terenów przeznaczonych pod zabudowę pozostaje ograniczona i stanowi głównie uzupełnienie istniejących struktur funkcjonalno-przestrzennych. Plan zakłada odprowadzanie ścieków zgodnie z obowiązującymi przepisami, w pierwszej kolejności do systemów kanalizacji sanitarnej, a na terenach pozbawionych sieci dopuszcza stosowanie szczelnych zbiorników bezodpływowych lub przydomowych oczyszczalni ścieków. Przy zachowaniu wymagań technicznych oraz prawidłowej eksploatacji rozwiązania te nie powinny powodować pogorszenia jakości środowiska gruntowo-wodnego.

W konsekwencji prognozuje się, że realizacja ustaleń planu nie będzie powodowała pogorszenia stanu Jednolitych Części Wód Powierzchniowych ani Jednolitych Części Wód Podziemnych oraz nie utrudni osiągnięcia wyznaczonych dla nich celów środowiskowych. Przyjęte rozwiązania przestrzenne ograniczają możliwość wzrostu presji wynikających z rozwoju rozproszonej zabudowy, sprzyjają ochronie zasobów wodnych oraz pozostają zgodne z celami środowiskowymi określonymi w Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły.

Gmina częściowo znajduje się w obszarach szczególnego zagrożenia powodzią (głównie wzdłuż rzeki San), jednak planowane tereny inwestycyjne są bezpośrednio poza występowaniem tych obszarów, a same obszary szczególnego zagrożenia powodzią zostały wyłączone z możliwości lokalizacji zabudowy. W związku z ryzykiem suszy (m.in. ryzyka wystąpienia suszy

atmosferycznej i hydrologicznej), szczególnie istotne jest utrzymanie terenów leśnych i zieleni nieurządzonej jako rezerwuarów retencji wodnej i wpływających na opóźnienie spływu powierzchniowego.

W projekcie planu ogólnego większość terenów zmeliorowanych przeznaczono do strefy produkcji rolniczej (SR2), dopuszczając możliwość lokalizacji rozproszonej zabudowy związanej z prowadzeniem gospodarstw rolnych, w szczególności pojedynczych budynków gospodarczych i produkcyjnych. Istnienie urządzeń melioracji wodnych nie stanowi przeszkody dla realizacji takiej zabudowy, pod warunkiem zachowania ich drożności, ciągłości funkcjonowania oraz uwzględnienia wymagań wynikających z przepisów odrębnych. Przyjęte rozwiązania pozwalają na utrzymanie funkcji rolniczej terenów, jednocześnie ograniczając ingerencję w istniejący system melioracyjny.

Wpływ na powietrze atmosferyczne

W sezonie grzewczym oraz przy zjawiskach inwersyjnych może dochodzić do okresowego pogorszenia jakości powietrza, szczególnie w związku z indywidualnym ogrzewaniem na paliwa stałe. Dodatkowym czynnikiem wpływającym na pogorszenie stanu atmosfery będzie zwiększony ruch kołowy na modernizowanych i planowanych trasach komunikacyjnych (co jest możliwe w przypadku rozwoju terenów o funkcji mieszkaniowej i turystycznej). Ustalenia planu ogólnego stwarzają warunki ograniczające wielkość nowych terenów przeznaczonych do zabudowy, wskazują zachowanie dużych powierzchni terenów biologicznie czynnych w przypadku realizacji nowych inwestycji. Zieleni przypisuje się również funkcję łagodzącą lokalne zmiany klimatu, choć jej efektywność ogranicza się do okresu wegetacyjnego i nie ograniczą one jednak lokalnych podwyższonych stężeń zanieczyszczeń na terenach mieszkaniowych w pobliżu terenów komunikacyjnych.

Wpływ na klimat akustyczny

Hałas komunikacyjny będzie głównym czynnikiem akustycznym w gminie. Z uwagi na brak dróg wyższej kategorii niż wojewódzkie, nie przewiduje się stosowania ekranów akustycznych. W przypadku realizacji zabudowy na terenach narażonych na oddziaływanie hałasu, zaleca się stosowanie rozwiązań projektowych z wykorzystaniem materiałów o podwyższonej izolacyjności akustycznej. Dodatkowo wskazane jest lokalizowanie obiektów mniej wrażliwych na hałas w sposób umożliwiający ekranowanie zabudowy wymagającej ochrony akustycznej. Zastosowanie zieleni izolacyjnej może przynieść pozytywny efekt redukcji hałasu, pod warunkiem zastosowania pasów zieleni o odpowiedniej szerokości i zróżnicowanej strukturze pionowej, co pozwala na efektywne pochłanianie oraz rozpraszanie fal dźwiękowych.

Należy również zauważyć, że poza hałasem generowanym przez ruch komunikacyjny, możliwe jest sporadyczne występowanie hałasu związanego z prowadzeniem prac rolniczych. Oddziaływanie to będzie jednak krótkotrwałe, lokalne i nieistotne w kontekście ogólnej oceny klimatu akustycznego obszaru gminy.

Wpływ na świat roślinny i zwierzęcy

Ustalenia planu ogólnego przewidują objęcie ochroną terenów cennych przyrodniczo znajdujących się w granicach gminy, uwzględniając fakt, iż cały jej obszar znajduje się w zasięgu form ochrony przyrody. Planowany rozwój terenów zurbanizowanych i inwestycyjnych będzie

siłą rzeczy odbywać się w sąsiedztwie obszarów przyrodniczo cennych, jednak w ograniczonym zakresie oraz – w przeważającej mierze – z pominięciem terenów leśnych, siedlisk łąkowych oraz dolin rzecznych.

Ustalenia planu ogólnego zasadniczo legalizują istniejące zagospodarowanie przestrzenne oraz przewidują jego niewielką rozbudowę o funkcje zbliżone lub uzupełniające względem już istniejących. Nowe obszary przeznaczone pod zabudowę będą charakteryzowały się intensywnością oraz skalą odpowiadającą przyległym, zainwestowanym jednostkom osadniczym lub ustaleniom wynikającym z obowiązujących planów miejscowych. Nie przewiduje się wprowadzania zabudowy o wysokiej intensywności ani znaczącej redukcji powierzchni biologicznie czynnej.

Potencjalna realizacja nowych inwestycji, w tym zabudowy mieszkaniowej lub usługowej na terenach rolnych bądź łąkowych, może w niewielkim zakresie wpłynąć na ograniczenie lokalnych siedlisk roślinnych oraz liczby gatunków zwierząt migrujących, na skutek synantropizacji środowiska i tworzenia barier ekologicznych. Należy jednak zaznaczyć, że na terenie gminy zachowane zostały potencjalne korytarze ekologiczne, powiązane z dolinami rzeczными oraz kompleksami leśnymi. Obszary wskazane pod rozwój nie pokrywają się z miejscami identyfikowanymi jako siedliska cennej flory i fauny, szczegółowo zostanie to omówione w dalszej części dokumentu)

Skala przewidywanej zabudowy, ograniczona do obrębu istniejących jednostek urbanistycznych, pozwala prognozować, że rozwój przestrzenny nie spowoduje znaczącego pogorszenia warunków bytowania roślin i zwierząt ani obniżenia różnorodności biologicznej na poziomie gminy. Niemniej, należy liczyć się z możliwością pojawienia się punktowych uciążliwości dla środowiska przyrodniczego, takich jak wzrost emisji zanieczyszczeń do powietrza, możliwość skażenia gleb oraz wód powierzchniowych i podziemnych substancjami ropopochodnymi. Oddziaływania te mogą lokalnie wpłynąć na stan zieleni wysokiej, jakość gleb oraz warunki hydrologiczne, które mają znaczenie dla występowania wybranych gatunków.

Podkreślić jednak należy, że tereny o szczególnej wartości przyrodniczej zostały wyłączone spod planowanego zagospodarowania i powinny zachować swoje walory, mimo postępującego rozwoju przestrzennego gminy.

Wpływ na klimat lokalny

Ustalenia planu ogólnego – jak wskazano wcześniej – w przeważającej części dotyczą uzupełniania istniejących terenów inwestycyjnych. W związku z tym nie przewiduje się istotnych zmian w zakresie kształtowania klimatu lokalnego. Skutki rozwoju zabudowy mogą mieć jedynie marginalne znaczenie dla warunków aerosanitarnych, głównie w kontekście ograniczenia swobodnego przewietrzania terenu. Z tego względu istotne jest zachowanie oraz dalszy rozwój systemu zieleni, szczególnie w formie zieleni urządzonej i nieurządzonej, pełniącej funkcje buforowe.

Tereny zabudowane, charakteryzujące się większym udziałem powierzchni nieprzepuszczalnych, mogą prowadzić do lokalnego podwyższania temperatury powietrza, zwłaszcza w okresach intensywnego nasłonecznienia. Korzystnym czynnikiem wpływającym na mikroklimat gminy jest jednak utrzymanie rozległych obszarów jako terenów otwartych, objętych zakazem zabudowy, w tym szczególnie obszarów leśnych oraz zieleni nieurządzonej.

Tego typu zagospodarowanie sprzyja retencji chłodu, poprawie przewietrzania oraz ogólnej stabilizacji lokalnych warunków klimatycznych.

Wpływ na krajobraz

Plan ogólny zakłada rozwój oparty o kontynuację istniejącego zagospodarowania. Zmiany krajobrazowe będą punktowe i nie wpłyną istotnie na tożsamość kulturową przestrzeni. Nowe inwestycje wpiszą się w istniejące struktury krajobrazowe. Niewielkie zmiany krajobrazu mogą nastąpić w przypadku eksploatacji kruszyw w ramach strefy planistycznej SG na terenie złoża Polana i na terenie gdzie eksploatowane są złoża ropy, poprzez wprowadzenie obcych dla środowiska obiektów technicznych. Jednak po zakończonym procesie eksploatacji konieczne jest przeprowadzenie rekultywacji wszystkich eksploatowanych obszarów złóż. W przestrzeni gminy występują nieliczne, wysokie konstrukcje masztowe. Ich skala i charakter nie stanowią czynnika istotnie deprecjonującego wartości krajobrazowe tego terenu.

Wpływ na ludzi

Nie przewiduje się, aby realizacja ustaleń zawartych w planie ogólnym prowadziła do zwiększenia negatywnego oddziaływania na zdrowie ludzi. Planowany – ograniczony – rozwój terenów inwestycyjnych może potencjalnie wiązać się ze wzrostem emisji zanieczyszczeń do powietrza, wód i gruntu. Jednak skuteczność przepisów odrębnych, w szczególności w zakresie sposobu pozyskiwania energii cieplnej, obowiązku korzystania z systemów wodno-kanalizacyjnych oraz zachowania odpowiednich parametrów zabudowy (np. wskaźników intensywności i powierzchni biologicznie czynnej), stanowi istotne narzędzie minimalizujące ewentualne negatywne skutki środowiskowe. Na obszarze gminy występują liczne osuwiska oraz tereny zagrożone ruchami masowymi ziemi, które mogą stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa ludzi oraz istniejącej i projektowanej zabudowy. Ustalenia planu uwzględniają występowanie tych zjawisk przy wyznaczaniu kierunków zagospodarowania, ograniczając możliwość lokalizacji nowej zabudowy na terenach o najwyższym ryzyku. W przypadku realizacji inwestycji na obszarach osuwiskowych konieczne będzie przeprowadzenie szczegółowych badań geologiczno-inżynierskich oraz zastosowanie odpowiednich zabezpieczeń technicznych. Przyjęte rozwiązania ograniczają ryzyko wystąpienia zagrożeń dla życia, zdrowia i mienia mieszkańców oraz sprzyjają bezpiecznemu zagospodarowaniu przestrzeni.

Realizacja planu – przy założeniu przestrzegania obowiązujących regulacji i wytycznych planistycznych – może przyczynić się do poprawy jakości środowiska, co z kolei będzie miało bezpośredni, korzystny wpływ na zdrowie mieszkańców. W szczególności należy zwrócić uwagę na znaczenie działań zmierzających do poprawy warunków aerosanitarnych oraz jakości wód powierzchniowych i podziemnych.

Warunkiem skuteczności tych działań jest jednak konsekwentne stosowanie przepisów dotyczących ochrony środowiska oraz realizacja polityki przestrzennej gminy w zgodzie z ustaleniami planu ogólnego – w tym rozwój systemów infrastruktury technicznej oraz zwiększenie udziału energii i ciepła pochodzących ze źródeł odnawialnych.

Wpływ realizacji farm fotowoltaicznych

Na terenach, którym przypisano strefę planistyczną SR (produkcji rolniczej) na części terenów (dwie istniejące farmy oraz dopuszczenie wskazane w ramach trzech dużych gospodarstw rolniczych) dopuszczono w ramach profilu dodatkowego możliwość realizacji elektrowni słonecznych. Rozwój OZE jest działaniem proekologicznym, jednak na określonych obszarach może nieść on za sobą także pewne niekorzystne oddziaływania na środowisko, szczególnie mając na uwadze znaczną przyrodniczą rolę obszaru gminy. Poniżej wskazano zarówno zalety i wady wskazanych lokalizacji dopuszczonych w planie ogólnym rodzajów OZE.

ELEKTROWNIE SŁONECZNE

Zalety:

- **Brak emisji zanieczyszczeń powietrza i hałasu podczas eksploatacji** – korzystny wpływ na jakość powietrza i zdrowie mieszkańców oraz brak negatywnego oddziaływania akustycznego. W czasie produkcji energii elektrycznej nie powstają szkodliwe gazy cieplarniane oraz nie są emitowane dźwięki mogące stanowić zanieczyszczenie klimatu akustycznego.
- **Minimalna ingerencja w glebę** – konstrukcje montowane są punktowo, bez trwałego uszczelnienia powierzchni, co umożliwia utrzymanie ciągłości biologicznej gleby.
- **Możliwość współistnienia z rolnictwem ekstensywnym (agrofotowoltaika)** – umożliwia wypas zwierząt lub zachowanie użytków zielonych, co zmniejsza presję na krajobraz rolniczy.
- **Neutralność zapachowa i niska uciążliwość eksploatacyjna** – nie powodują konfliktów społecznych i nie oddziałują negatywnie na otaczające siedliska.
- **Możliwość pełnej rekultywacji terenu po okresie eksploatacji** – infrastruktura jest demontowalna, co pozwala na przywrócenie wartości krajobrazowych.
- **Pośredni wpływ w zakresie możliwości powstania nowych miejsc żerowania i gniazdowania** – lokalizacja elektrowni słonecznych poza terenami wykorzystywanymi intensywnie przez ptactwo może spowodować powstanie nowych miejsc żerowania (np. łuszczyka zerującego w trawach i krzewach pomiędzy panelami) oraz gniazdowania np. na wspornikach utrzymujących panel.

Wady

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. 2019, poz. 1839) wskazuje w § 3. ust. pkt 54, lit. b, że do przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko zalicza się: „zabudowę przemysłową, w tym zabudowę systemami fotowoltaicznymi, lub magazynową, wraz z towarzyszącą jej infrastrukturą, o powierzchni zabudowy nie mniejszej niż: (...) 1 ha na obszarach innych niż wymienione w lit. a)” (w literze a wymienia się obszary chronione zgodnie z ustawą o ochronie przyrody).

Do możliwych wad lokalizowania elektrowni słonecznych można zaliczyć:

- **Zmiana charakteru krajobrazu rolniczego i otwartego** – wprowadzenie dużych, błyszczących powierzchni może zakłócić spójność krajobrazową obszarów chronionych. Przy sprawnym zarządzaniu taką elektrownią jej zlokalizowanie – zwłaszcza w zubożonym krajobrazie rolniczym – może być korzystne dla ptaków, stanowiąc urozmaicenie krajobrazu.

Możliwość lokalizacji elektrowni słonecznych na obszarze gminy Czarna została dopuszczona na terenach, które w niewielkim zakresie użytkowane są pod prowadzenie upraw. Obecne badania i stosowane technologie zmieniają podejście do ich lokalizacji, stosowane są rozwiązania pozwalające na równoległe prowadzenie eksploatacji paneli bez konieczności wyłączania terenu z eksploatacji rolniczej, czyli na równoległym prowadzeniu w ramach farm fotowoltaicznych zarówno upraw polowych, jak i wypasu zwierząt (produkcja zwierzęca jest dominującą funkcją rolnictwa w gminie Czarna).

- **Zajęcie gruntów rolnych wysokiej jakości – może wpływać negatywnie na produkcję rolną i spójność funkcjonalną terenów wiejskich.**

Na obszarze gminy Czarna dominującym rodzajem działalności rolniczej, jest prowadzenie gospodarstw hodowlanych. Stąd też lokalizacja farm fotowoltaicznych nie tylko przyczyni się do wzrostu poziomu pozyskiwania tzw. „czystej energii”, ale także z uwagi na generalnie niskie klasy bonitacyjne gleb niekorzystne dla prowadzenia upraw, nie uszczupli powierzchni upraw i zdolności produkcyjnych rolnictwa.

- **Fragmentacja siedlisk przyrodniczych – inwestycje w farmy fotowoltaiczne mogą prowadzić do przekształceń środowiskowych, w tym utraty siedlisk naturalnych, ich podziału oraz modyfikacji warunków niezbędnych do bytowania roślin i zwierząt.**

Montaż paneli oraz towarzysząca im infrastruktura (np. ogrodzenia) mogą ograniczać swobodną migrację zwierząt oraz utrudniać naturalne procesy sukcesji roślinnej. Dodatkowo, prace budowlane i działania eksploatacyjne mogą niekorzystnie wpływać na awifaunę, powodując płoszenie ptaków oraz zmniejszenie atrakcyjności obszaru jako miejsca odpoczynku i żerowania. Wskazuje się, że duże kompleksy paneli mogą wywoływać efekt odstraszenia. Jednak mając na uwadze ograniczone przestrzenną wielkość obszarów na których dopuszczono możliwość lokalizacji farm fotowoltaicznych nie przewiduje się występowania tego zagrożenia.

- **Efekt olśnienia (glare) i potencjalne zakłócenia dla ptaków – może oddziaływać negatywnie na lokalne populacje awifauny, zwłaszcza w rejonach cennych przyrodniczo.**

Zastosowanie nowoczesnych rozwiązań technologicznych, takich jak panele fotowoltaiczne z powłoką antyrefleksyjną, minimalizuje ryzyko wystąpienia zjawiska olśnienia, które mogłoby zaburzać orientację ptaków i wpływać na ich szlaki migracyjne. W przeciwieństwie do elektrowni wiatrowych, instalacje fotowoltaiczne nie posiadają elementów ruchomych, przez co nie stanowią bezpośredniego zagrożenia kolizyjnego dla ptaków. Po zakończeniu prac budowlanych teren farmy może nadal pełnić funkcje siedliskowe, zwłaszcza dla gatunków gniazdujących na ziemi. Co więcej, zmniejszenie intensywności użytkowania rolniczego (np. brak prac uprawowych i stosowania chemikaliów) sprzyja ograniczeniu śmiertelności płazów, gadów oraz drobnych ssaków, poprawiając warunki dla lokalnej bioróżnorodności. Wskazane w planie ogólnym lokalizacje elektrowni słonecznych są poza miejscami lęgowymi fauny oraz nie powinny powodować barier migracji dla większej zwierzyny.

Aby zminimalizować oddziaływanie instalacji fotowoltaicznych, zwłaszcza tych zajmujących powierzchnie terenów otwartych, zastosowano się lub proponuje się zastosowanie na etapie realizacji do następujących głównych założeń:

1. **Unikanie lokalizacji w kluczowych siedliskach awifauny** – planowanie inwestycji powinno wykluczać obszary lęgowe oraz miejsca intensywnego bytowania gatunków rzadkich i średniolichnych, np. derkacza;

2. **Wprowadzenie zielonej infrastruktury** – pomiędzy rzędami paneli warto sadzić niskopienne, naturalne żywopłoty, które ograniczają ryzyko kolizji ptaków, szczególnie gatunków wodnych i przelotnych;

3. **Podziemne prowadzenie instalacji elektroenergetycznej** – przewody przesyłowe energii elektrycznej powinny być prowadzone pod powierzchnią gruntu, co zmniejsza zagrożenie dla ptaków oraz ogranicza fragmentację siedlisk;

4. **Dostosowanie harmonogramu prac do sezonu lęgowego** – wszelkie prace budowlane oraz większe działania eksploatacyjne należy prowadzić poza okresem lęgowym ptaków. Pozwala to zminimalizować ryzyko płoszenia lub niszczenia gniazd;

5. **Ekstensywne gospodarowanie roślinnością między panelami** – pasy trawiaste pomiędzy ogniwami nie powinny być nawożone ani opryskiwane środkami chemicznymi. Zaleca się ich ręczne wykaszanie lub kontrolowany wypas zwierząt (np. owiec), co sprzyja bioróżnorodności;

6. **Zezwolenie na spontaniczną sukcesję roślinności zielnej** – naturalne wkraczanie ziół i dzikich gatunków chwastów w międzyrzędziach stwarza korzystne warunki żerowania dla wielu gatunków ptaków i owadów, wzmacniając walory ekologiczne inwestycji.

Reasumując, lokalizacja odnawialnych źródeł energii w postaci elektrowni słonecznych umożliwia pozyskiwanie energii ze źródeł odnawialnych przy ograniczonym oddziaływaniu na środowisko. Przy właściwie przeprowadzonym procesie projektowania, uwzględniającym uwarunkowania środowiskowe, oraz prawidłowej eksploatacji, instalacje fotowoltaiczne nie powinny powodować znaczących negatywnych oddziaływań na poszczególne komponenty środowiska. Ze względu na stosunkowo niewielką powierzchnię terenów przeznaczonych pod ich lokalizację oraz możliwość zachowania powierzchni biologicznie czynnej, ich realizacja może sprzyjać utrzymaniu lub lokalnemu wzbogaceniu różnorodności biologicznej.

VI. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, ZMNIEJSZANIE LUB KOMPENSOWANIE NEGATYWNYCH DZIAŁAŃ NA ŚRODOWISKO ORAZ PROPOZYCJE ROZWIĄZAŃ ALTERNATYWNYCH

Główne zagrożenia dla środowiska na obszarze gminy wynikają z postępującej degradacji przestrzeni, spowodowanej niekontrolowanym rozwojem terenów zurbanizowanych kosztem gruntów rolnych i obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej. Towarzyszy temu pogorszenie jakości układów komunikacyjnych, co wpływa negatywnie na stan środowiska gruntowo-wodnego, jakość powietrza oraz klimat akustyczny.

Niekontrolowana intensyfikacja inwestycji na terenach dotychczas niezabudowanych szczególnie w południowej części gminy, w tym zieleni nieurządzonej będącej siedliskiem naturalnym fauny i flory, szczególnie w rejonach o najwyższej atrakcyjności turystycznej w północnym–zachodzie gminy, prowadziłyby do pogorszenia stanu przyrody, krajobrazu i jakości życia mieszkańców. Stąd też ustalenia planu porządkują planowane zasady zagospodarowania przestrzeni i zachowania ładu przestrzennego.

Tereny przemysłowe mają marginalne znaczenie, a eksploatacja surowców naturalnych prowadzona jest w niewielkim zakresie.

Z uwagi na dominację zabudowy jednorodzinnej i zagrodowej, istotnym zagrożeniem jest niska emisja, szczególnie w sezonie grzewczym, wynikająca z wykorzystywania indywidualnych źródeł ciepła. Plan ogólny dopuszcza lokalizację odnawialnych źródeł energii w postaci elektrowni słonecznych, co może przyczynić się do ograniczenia emisji i poprawy bilansu energetycznego.

Ze względu na specyfikę rolniczą gminy, istotne jest przeciwdziałanie negatywnym skutkom rolnictwa intensywnego, takim jak nadmierne stosowanie nawozów czy nielegalne zrzuty ścieków.

Plan ogólny nie przewiduje istotnego rozwoju zabudowy rolniczej, wskazując jednocześnie na konieczność utrzymania dużych powierzchni terenów zielonych, rolnych i leśnych jako formy ochrony zasobów środowiskowych. Wskazać należy że nawet wyznaczenie terenu w ramach strefy SR nie ma na celu całkowitego dopuszczenia upraw, czy zabudowy produkcji rolniczej, a większość tych terenów to łąki i pastwiska. Na terenach tych w ramach opracowywanego planu miejscowego należy określić tereny rolnicze wyłączone z możliwości lokalizacji zabudowy (co dopuszczono w ramach profilu dodatkowego strefy). Promowanie programów rolno-środowiskowych UE, racjonalizacja nawożenia oraz dostosowanie form użytkowania gruntów do warunków przyrodniczych są kluczowe dla zrównoważonego rozwoju.

Cały obszar gminy objęty jest różnymi formami ochrony przyrody, co nakłada szczególne obowiązki przy prowadzeniu działań inwestycyjnych. Plan ogólny ogranicza możliwość rozwoju zabudowy mieszkaniowej i zagrodowej, preferując utrzymanie otwartego krajobrazu z przewagą łąk, pastwisk i terenów leśnych.

Zrównoważony rozwój zabudowy powinien integrować aspekty środowiskowe, społeczne, przyrodnicze i ekonomiczne, przy jednoczesnym zachowaniu ładu przestrzennego. W szczególności:

- nowa zabudowa musi być powiązana z dostępem do infrastruktury technicznej, zwłaszcza kanalizacji,
- realizacja inwestycji musi być zgodna z ustaleniami planu ogólnego, w tym parametrami i wskaźnikami zagospodarowania,
- należy bezwzględnie chronić ekosystemy objęte ochroną prawną oraz zachować ich dotychczasowy sposób użytkowania,
- unikać lokalizacji inwestycji w obszarach cennych przyrodniczo i rolniczo,
- przed realizacją inwestycji w sąsiedztwie terenów chronionych wymagane są inwentaryzacje przyrodnicze,
- drzewostany o szczególnej wartości muszą być objęte ochroną,
- prace budowlane powinny być prowadzone z uwzględnieniem okresów lęgowych i rozrodczych zwierząt,
- inwestycje powinny zapewniać odpowiednie zabezpieczenia termiczne i ograniczać niską emisję,
- zabudowa powinna harmonizować z warunkami przyrodniczymi i krajobrazem,
- ochrona zabytków musi być prowadzona zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Plan ogólny stanowi kompromis pomiędzy potrzebą rozwoju społeczno-gospodarczego, a koniecznością ochrony środowiska i krajobrazu. Obszar gminy, dzięki swoim walorom przyrodniczym, jest szczególnie predysponowany do rozwoju funkcji turystycznej. Stąd też ustalenia planu ogólnego w znacznym zakresie muszą wziąć pod uwagę kształtowanie odpowiednich przestrzeni inwestycyjnych, jednak z ograniczeniem wielkości i zasięgu zabudowy. Przykładem jest tutaj rozwój różnych form zagospodarowania w rejonie Zatoki Potoku Czarnego w rejonie Olchowca i Chrewtu.

Przyjęte w planie rozwiązania są zgodne z przepisami krajowymi i unijnymi, a także ze strategicznymi dokumentami planistycznymi. Ograniczają presję inwestycyjną na obszary cenne, koncentrując zabudowę w określonych lokalizacjach, co wpływa na zmniejszenie negatywnego oddziaływania na środowisko.

Plan ogólny nie przewiduje alternatywnych scenariuszy rozwoju, gdyż przyjęte rozwiązania uwzględniają zróżnicowane uwarunkowania środowiskowe, społeczne, ekonomiczne i kulturowe i są one optymalne, pod kątem uwzględnienia wszystkich ww. elementów. Stanowi on podstawę prowadzenia racjonalnej polityki przestrzennej, realizowanej poprzez plany miejscowe oraz decyzje lokalizacyjne.

VIII. ANALIZA I OCENA CELÓW OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONYCH NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM ISTOTNYCH Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

Projekt planu ogólnego gminy Czarna nawiązuje do określonych w dokumentach strategicznych celów ochrony środowiska.

Dokumentami rangi międzynarodowej o charakterze przestrzennym, stanowiącym podstawę do formułowania celów ochrony środowiska w programach krajowych są konwencje międzynarodowe m.in.:

1) Konwencja Wiedeńska w sprawie ochrony warstwy ozonowej z 1985 r. Dokument zakłada, iż zwiększanie się, a nawet emisja na obecnym poziomie chlorofluorowęgla i halonów może spowodować znaczną szkodę w warstwie ozonowej.

2) Protokół Montrealski w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową z 1987 r. Jest rozwinięciem konwencji wiedeńskiej, kładzie szczególny nacisk na rozwiązania formalno-prawne w zakresie ochrony warstwy ozonowej.

3) Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu z 1992 r. Konwencja zakładająca systematyczną konieczność ograniczania emisji zanieczyszczeń do powietrza.

4) Konwencja o różnorodności biologicznej z 1992 r. Konwencja ta kładzie nacisk na ochronę bioróżnorodności, właściwy dostęp do zasobów genetycznych, a także ich przekazywanie i właściwy transfer technologii. Kładzie nacisk na wykorzystanie zasobów biologicznych, stwarzanie możliwości do tworzenia programów naprawczych dla obszarów zdegradowanych, stwarzanie właściwych programów edukacyjnych i informacyjnych dla społeczeństwa o znaczeniu i możliwościach ochrony bioróżnorodności.

5) Konwencja o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt z 1979 r. (Konwencja Bońska). Konwencja ustala katalog gatunków dzikich zwierząt wędrownych stanowiący załącznik do konwencji.

6) Konwencja o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów niebezpiecznych (Konwencja Bazylejska). Konwencja ta kładzie nacisk na ochronę człowieka i środowiska, poprzez redukcję do minimum emisji odpadów niebezpiecznych, a także niekontrolowany ich import i eksport.

7) Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska (Konwencja z Aarhus). Konwencja kładzie nacisk na udział społeczeństwa w procesie tworzenia prawa, szczególnie związane z inwestycjami mogącymi oddziaływać na środowisko.

Do najważniejszych dokumentów Wspólnotowych dotyczących ochrony środowiska:

Dyrektywy Unii Europejskiej:

1) 98/83/UE z dnia 3 listopada 1998 r. w sprawie jakości wód przeznaczonych do spożycia przez ludzi,

- 2) Dyrektywy Ramowej UE dotyczącej wody, przyjętej w 1997 r.,
- 3) Dyrektywy 98/15/EC z 27 lutego 1998 r. dot. wprowadzania zanieczyszczeń do wód,
- 4) Dyrektywy Ramowej w sprawie ogólnych zasad gospodarowania odpadami 75/442/EWG z 15 lipca 1975 r., Dyrektywy 9/31 WE w sprawie odpadów niebezpiecznych,
- 5) Dyrektywy 43/92 EEC z 21 maja 1992 r. (z późn. zm.) w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory oraz Dyrektywy 79/409/EWG z 2 kwietnia 1979 r. o ochronie ptaków, będąca podstawą tworzenia Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000,
- 6) Strategia na rzecz bioróżnorodności 2030 („Przywracanie przyrody do naszego życia”).

Zgodnie z celami i wytycznymi zawartymi w dokumentach strategicznych rangi międzynarodowej oraz wspólnotowej, projekt planu ogólnego gminy Czarna został opracowany w sposób umożliwiający realizację zasad zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska. W szczególności:

- **nie przewiduje się istotnego pogorszenia warunków aerosanitarnych** – plan nie powinien wpływać negatywnie na jakość powietrza, klimat akustyczny oraz inne czynniki wpływające na zdrowie i komfort życia mieszkańców.
- **podkreślono konieczność ochrony bioróżnorodności**, m.in. poprzez utrzymanie i ochronę terenów zielonych, lasów oraz innych obszarów przyrodniczych istotnych dla zachowania różnorodności biologicznej. Ograniczono również możliwości lokalizacji nowej zabudowy na tych obszarach. Koncentrując głównie tereny inwestycyjne poprzez uzupełnienie zespołów zabudowy istniejącej.
- **zachowano integralność korytarzy ekologicznych oraz tras migracyjnych fauny i flory**, poprzez pozostawienie tych terenów jako otwartych, lub nie wpływając na przerwanie istniejących korytarzy migracji, co sprzyja zachowaniu ciągłości przyrodniczej.
- **nie prognozuje się znaczącego negatywnego oddziaływania na obszary cenne przyrodniczo**, w tym na tereny objęte ochroną w ramach sieci Natura 2000 oraz inne formy ochrony przyrody występujące na obszarze gminy. Ograniczono możliwość lokalizacji zabudowy w rejonie występujących siedlisk przyrodniczych oraz miejsc lokalizacji cennej fauny i flory w południowo-zachodniej części gminy oraz w części północnej gminy. Obszarowo nowe tereny inwestycyjne w niewielkim zakresie obejmują obszary istniejących siedlisk, jednak wprowadzone zasady zagospodarowania na etapie opracowania planu miejscowego lub przy wydawaniu decyzji lokalizacyjnych, może ograniczyć możliwość lokalizacji nowej zabudowy na terenach siedliskowych.
- **zapewniono szeroki udział społeczeństwa** w procesie opracowania i uchwalania planu, zgodnie z zasadami przejrzystości, partycypacji społecznej i dostępu do informacji o środowisku.
- **uwzględniono możliwość rekultywacji zdegradowanych terenów powyrobowiskowych**, z przeznaczeniem ich na nowe obszary przyrodnicze i tworzenie ekosystemów charakteryzujących się wysokim poziomem bioróżnorodności.

Opracowany plan ogólny gminy Czarna uwzględnia zapisy dokumentów strategicznych o randze krajowej m.in.:

1) Polityka Ekologiczna Państwa 2030¹⁰

Celem głównym Polityki Ekologicznej Państwa 2030 jest rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców, który odpowiada wprost celowi z obszaru „Środowisko” w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR). PEP2030 doprecyzowuje zapisy SOR i przedstawia praktyczne rozwiązania dla poszczególnych kierunków interwencji.

Ujęto je w trzech celach środowiskowych, dodatkowo wspieranych przez dwa cele horyzontalne:

- Cel szczegółowy I: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego;*
- Cel szczegółowy II: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska;*
- Cel szczegółowy III: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych;*
- 2 cele horyzontalne: (1) Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa, (2) Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska.*

2) Krajowy Program Zwiększania Lesistości – jest to dokument uwzględniający i pokazujący m.in. problem terenów leśnych ich ochrony i prowadzenia zalesień w aspekcie planowania przestrzennego. Na terenie opracowania zachowuje się istniejące tereny leśne, a jednocześnie postuluje się wprowadzanie dodatkowych dolesień, powiązanych z istniejącymi lasami w jeden zwarty system.

3) Krajowy Plan Gospodarki Odpadami – uwzględnia przeciwdziałanie zanieczyszczeniu środowiska odpadami. Realizowane to może być poprzez zwiększenie segregacji, a także wtórne wykorzystanie odpadów. Ustalenia w tym zakresie zawarte są w przepisach odrębnych.

4) Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych (VI aktualizacji) jako realizacja dyrektywy 91/271/EWG – dokument ten wskazuje główne problemy w dziedzinie gospodarki ściekami, określając diagnozę stanu wyposażenia głównych aglomeracji, wraz z określeniem przyszłych potrzeb w tym zakresie, a także zagospodarowania ścieków. Ustalenia planu ogólnego kładą nacisk na szersze wykorzystanie zbiorczej kanalizacji, ograniczenie znacznego wzrostu liczby zbiorników indywidualnych.

Powiązanie projektu planu ogólnego gminy Czarna z głównymi dokumentami szczebla międzynarodowego i Wspólnotowego:

1. Polityka Spójności na lata 2021 – 2027

Określono 6 głównych celów:

Cel 1: Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa

Cel 2: Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa

Cel 3: Lepiej połączona Europa

¹⁰ na podstawie: <https://www.gov.pl/web/ia/polityka-ekologiczna-panstwa-2030-pep2030>

Cel 4: Europa o silniejszym wymiarze społecznym

Cel 5: Europa bliżej obywateli

Cel 6: Łagodzenie skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu

2. Europejski Zielony Ład

Nadrzędnym celem jest **uzyskanie neutralności klimatycznej**.

Na elementy Europejskiego Zielonego Ładu składają się:

- 1) dostarczanie czystej i bezpiecznej energii;
- 2) wdrażanie gospodarki o obiegu zamkniętym;
- 3) budynki o niższym zapotrzebowaniu na energię;
- 4) przyspieszenie przejścia na zrównoważoną i inteligentną mobilność;
- 5) ochrona i odbudowa ekosystemów oraz bioróżnorodności;
- 6) przystosowanie się do zmiany klimatu;
- 7) ochrona zdrowia.

3. Zrównoważona Europa do 2030 r.

Jest to nadrzędna strategia UE w zakresie celów zrównoważonego rozwoju.

W ramach strategii wskazano określono 17 celów zrównoważonego rozwoju, z czego w zakresie ochrony środowiska i przyrody wskazano:

Cel 3. – dobre zdrowie i jakość życia,

Cel 6. – czysta woda i warunki sanitarne,

Cel 7. – czysta i dostępna energia,

Cel. 11. – zrównoważone miasta i społeczności,

Cel 13 – działania w dziedzinie klimatu,

Cel 14 - życie pod wodą,

Cel. 15. – życie na lądzie

4. Strategia na rzecz bioróżnorodności 2030

„Strategia na rzecz bioróżnorodności 2030 jest wszechstronnym, ambitnym i długoterminowym planem mającym na celu ochronę przyrody i odwrócenie procesu degradacji ekosystemów. Głównym celem strategii jest odbudowa bioróżnorodności w Europie do 2030 r. poprzez zastosowanie konkretnych działań i wypełnienie zobowiązań.”¹¹

5. Strategia UE w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu

Naczelnym zadaniem strategii jest przygotowanie i zwiększenie odporności Europy na zmiany klimatu.

¹¹ <https://www.gov.pl/web/wprpo2020/strategia-na-rzecz-bioroznorodnosci-2030>

Spójność planu ogólnego ze Strategiami i politykami szczebla międzynarodowego i Wspólnotowego:

1. W projekcie planu ogólnego wyznaczono funkcjonalno-przestrzenne obszary uzupełniające istniejący układ osadniczy, z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju przestrzennego.

2. Wskazano tereny przeznaczone pod rozwój funkcji usługowej i turystycznej, które pełnią kluczową rolę w rozwoju gospodarczym gminy. Ich zagospodarowanie zostało zaplanowane z poszanowaniem uwarunkowań środowiskowych i przyrodniczych.

3. W ramach proponowanych kierunków rozwoju dopuszczono możliwość lokalizacji infrastruktury technicznej, niezbędnej dla rozwoju społecznego, a także inwestycji w odnawialne źródła energii (OZE), pod warunkiem minimalizacji ich negatywnego oddziaływania na środowisko.

4. Zapewniono odpowiedni bilans przestrzeni wspierających funkcje mieszkaniowe, co sprzyjać będzie rozwojowi infrastruktury społecznej oraz tworzeniu obszarów o charakterze wielofunkcyjnym.

5. W granicach obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej dopuszczone zainwestowanie nie powinno prowadzić do naruszenia integralności środowiska, zaburzenia bioróżnorodności ani degradacji walorów krajobrazowych.

6. Wskazane przeznaczenia terenów uwzględniają ograniczenia wynikające z obowiązujących przepisów ochrony środowiska, ochrony przyrody i planowania przestrzennego.

7. Rekomenduje się rozwój proekologicznych rozwiązań w zakresie infrastruktury technicznej, w szczególności systemów ograniczających emisję zanieczyszczeń do powietrza, wody i gleby, a także wspierających efektywne gospodarowanie zasobami.

Powiązanie projektu planu ogólnego gminy Czarna z głównymi dokumentami szczebla krajowego i regionalnego:

1. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR)

Głównym celem SOR jest „Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym”.

Dodatkowo wskazano cele szczegółowe

Cel I. - Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną.

Cel II. - Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony.

Cel III. - Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

2. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Jest to podstawowy dokument strategiczny polityki regionalnej państwa. Jej głównym celem jest efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji

dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju kraju, co tworzyć będzie warunki do wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym osiągnięciu spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.

Określono także cele szczegółowe:

- 1) zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym;
- 2) wzmacnianie przewag konkurencyjnych;
- 3) podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

3. Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030

Celem głównym dokumentu jest to **zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu.**

Określono także cele szczegółowe:

Cel 1. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dobrego stanu środowisk.

Cel 2. Skuteczna adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich.

Cel 3. Rozwój transportu w warunkach zmian klimatu.

Cel 4. Zapewnienie zrównoważonego rozwoju regionalnego i lokalnego z uwzględnieniem zmian klimatu.

Cel 5. Stymulowanie innowacji sprzyjających adaptacji do zmian klimatu.

Cel 6. Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu.

4. Strategia Rozwoju Województwa – Podkarpackie 2030 (UCHWAŁA NR XXVII/458/20 SEJMIKU WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO z dnia 28 września 2020 r.)

W dokumencie określone zostały poszczególne obszary tematyczne. W zakresie obszaru Infrastruktura dla zrównoważonego rozwoju i środowiska wskazano cel: *Rozbudowa infrastruktury służącej rozwojowi oraz optymalizacja wykorzystania zasobów naturalnych i energii przy zachowaniu dbałości o stan środowiska przyrodniczego.*

Wskazano przy tym główne priorytety (w ramach obszaru 3 – zgodnie ze **Strategią**):

3.1. Bezpieczeństwo energetyczne i OZE

Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego regionu oraz optymalizacji wykorzystania energii i zwiększenie udziału OZE w bilansie energetycznym województwa

3.2. Rozwój infrastruktury transportowej oraz integracji międzygaleziowej transportu

Poprawa zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz zrównoważenie struktury komunikacyjnej na obszarze województwa

3.3. Poprawa dostępności komunikacyjnej wewnątrz regionu oraz rozwój transportu publicznego

Poprawa wewnętrznej dostępności komunikacyjnej zapewniającej spójność przestrzenną regionu oraz integrację obszarów funkcjonalnych.

3.4. Rozwój infrastruktury informacyjno-komunikacyjnej w regionie

Rozbudowa wysokiej jakości sieci informacyjno-komunikacyjnej dla zapewnienia możliwości rozwojowych województwa oraz dostępności do usług

3.5. Rozwój infrastruktury służącej prowadzeniu działalności gospodarczej i turystyki

Tworzenie miejsc umożliwiających prowadzenie działalności gospodarczej i rozwój usług turystycznych

3.6. Przeciwdziałanie i minimalizowanie skutków zagrożeń wywołanych czynnikami naturalnymi

Zwiększenie odporności wszystkich struktur regionalnych na zagrożenia wynikające ze zmian klimatycznych

3.7. Zapobieganie i minimalizowanie skutków zagrożeń antropogenicznych

Ograniczenie negatywnych skutków oddziaływania rozwoju cywilizacyjnego na stan środowiska

3.8. Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego, w tym ochrona i poprawianie stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu

Ochrona środowiska oraz zachowanie różnorodności biologicznej w regionie.

5. Program Strategicznego Rozwoju Bieszczad, Załącznik nr 1 do Uchwały nr 44/1168/24 Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie z dnia 29 października 2024 r.

W ramach Programu wskazano, że obszar gminy w ramach Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR) został wskazany, jako Obszary Strategicznej Inwestycji (OSI), wśród nich znalazły się obszary zagrożone trwałą marginalizacją, do których zaliczona została m.in. gmina Czarna. W ramach KSRR - *Wzmocnienie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją. Kluczowe jest zdynamizowanie rozwoju społeczno-gospodarczego w oparciu o lokalne potencjały, rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności, poprawa dostępu do podstawowych usług publicznych czy zniwelowanie wykluczenia transportowego. Ponadto dostosowanie infrastruktury technicznej (energetycznej, telekomunikacyjnej, wodno-kanalizacyjnej) i społecznej warunkującej rozwój gospodarczy i wyższą jakość życia mieszkańców, ograniczenie skutków peryferyjnego położenia obszarów przygranicznych poprzez wielopłaszczyznowe wykorzystanie potencjału współpracy transgranicznej. Należy również kontynuować działania w zakresie ochrony i poprawy stanu środowiska przyrodniczego.*¹²

6. Program ochrony środowiska dla Województwa Podkarpackiego na lata 2024-2027 z perspektywą do 2031 r. (UCHWAŁA Nr LXXI/1229/24 SEJMIKU WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO W RZESZOWIE z dnia 26 lutego 2024 r. w sprawie uchwalenia Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego na lata 2024-2027 z Perspektywą do 2031 r.)

- 1) Ochrona klimatu zmiany klimatu - Planowanie strategiczne uwzględniające;
- 2) Ochrona powietrza - poprawa jakości powietrza;
- 3) Zagrożenia hałasem - poprawa klimatu akustycznego;
- 4) Pola elektromagnetyczne - ochrona przed polami elektromagnetycznymi;
- 5) Gospodarowanie wodami - zrównoważona gospodarka wodna;

¹² Program Strategicznego Rozwoju Bieszczad, Załącznik nr 1 do Uchwały nr 44/1168/24 Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie z dnia 29 października 2024 r. – str. 20-21

- 6) Gospodarka wodno-ściekowa - racjonalna gospodarka wodno-ściekowa;
- 7) Zasoby geologiczne - Ochrona i racjonalna gospodarka zasobami geologicznymi wraz z minimalizacją negatywnego wpływu na środowisko;
- 8) Gleby - ochrona powierzchni ziemi, gleb oraz minimalizowanie i usuwanie skutków zmian klimatu, w tym osuwisk;
- 9) Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów - racjonalna gospodarka odpadami;
- 10) Zasoby przyrodnicze:
 - ochrona i zrównoważone użytkowanie zasobów przyrodniczych i walorów krajobrazowych,
 - ochrona oraz tworzenie zieleni na terenach zabudowanych,
 - prowadzenie trwale zróżnicowanej gospodarki leśnej;
- 11) Zagrożenia poważnymi awariami - ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii oraz minimalizacja ich skutków.

Spójność planu ogólnego ze Strategiami i politykami szczebla międzynarodowego i Wspólnotowego:

Opracowany plan ogólny gminy jest zgodny z celami i założeniami dokumentów strategicznych szczebla międzynarodowego i wspólnotowego, w tym w szczególności w zakresie zrównoważonego rozwoju, ochrony środowiska, racjonalnego gospodarowania przestrzenią oraz ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej.

Plan tworzy spójną strukturę funkcjonalno-przestrzenną gminy, zapewniając ramy dla rozwoju zgodnego z uwarunkowaniami środowiskowymi i krajobrazowymi. Proponowane kierunki zagospodarowania uwzględniają zarówno potencjał przyrodniczy, jak i ograniczenia wynikające z obecności obszarów cennych przyrodniczo, w tym obszarów Natura 2000 oraz Bieszczadzkiego Parku Narodowego.

Rozwój terenów inwestycyjnych zaplanowano jako uzupełnienie istniejących układów osadniczych, co przeciwdziała zjawisku rozproszonej zabudowy oraz fragmentacji przestrzeni. Uwzględniono również ograniczenia wynikające z warunków glebowych i przyrodniczych – zwłaszcza niską przydatność rolniczą większości gleb – co skutkowało ograniczeniem powierzchni przeznaczonych pod intensywną produkcję rolną.

Położono nacisk na rozwój funkcji usługowych i turystycznych, traktowanych jako alternatywne wobec rolnictwa kierunki rozwoju gminy, z poszanowaniem wartości przyrodniczych. Rozmieszczenie obszarów funkcjonalnych zaprojektowano z uwzględnieniem istniejących siedlisk przyrodniczych (szczególnie w południowej i północnej części gminy), pozostawiając znaczną część terenów leśnych i łąkowych w dotychczasowym użytkowaniu.

Wskazano także na element poprawy walorów środowiskowych szczególnie w zakresie zmniejszenia emisji do powietrza, poprzez danie możliwości rozwoju elektrowni słonecznych (ograniczonych przestrzennie), które mogłyby stanowić element obcy dla cennego krajobrazu przyrodniczego, który jednym z podstawowych walorów społecznych o gospodarczych gminy.

Ustalenia planu ogólnego pełnią również funkcję regulacyjną, określając katalog dopuszczalnych funkcji oraz wskaźniki i parametry zabudowy, co sprzyja ładu przestrzennemu i minimalizacji presji inwestycyjnej na obszary chronione. W efekcie plan

jest zgodny z zasadami zintegrowanego planowania przestrzennego oraz celami ochrony środowiska wynikającymi z aktów prawa międzynarodowego i UE.

IX. INFORMACJE O MOŻLIWYM ODDZIAŁYWANIU NA OBSZARY NATURA 2000, OBSZARY CHRONIONE SIEDLISKA I GATUNKI CHRONIONE ORAZ KORYTARZE EKOLOGICZNE

Obszar gminy Czarna zlokalizowany jest w granicach wielu obszarów objętych ochroną przyrodniczą są to: park narodowy, parki krajobrazowe, obszar chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, rezerваты przyrody, pomniki przyrody, użytki ekologiczne.

Ustalenia planu ogólnego nie zmieniają głównego przeznaczenia terenów, na których zlokalizowane są pomniki przyrody, dlatego **nie prognozuje się negatywnego oddziaływania ustaleń planu ogólnego na wyznaczone pomniki przyrody.**

Ocena planowanego zagospodarowania na poszczególne obszary objęte ochroną przyrody, zostały scharakteryzowane poniżej. Zasięg poszczególnych obszarów objętych ochroną siedliskową przedstawia załącznik graficzny prognozy.

Bieszczadzki Park Narodowy wraz z otuliną - nie prognozuje się znaczących negatywnych oddziaływań na obszar.

Ustalenia planu ogólnego wskazują w granicach Bieszczadzkiego Parku Narodowego oraz jego otuliny, strefę planistyczną otwartą, w ramach której dopuszczalne formy użytkowania terenu nie wpływają negatywnie na przedmiot ochrony Parku oraz nie przewidują lokalizacji nowej zabudowy mogącej generować uciążliwości środowiskowe. Przeważająca część tego obszaru pozostaje w dotychczasowym użytkowaniu leśnym i łąkowym, co sprzyja zachowaniu jego wartości przyrodniczych, krajobrazowych i ekologicznych.

W północnej części otuliny Parku, wzdłuż drogi wojewódzkiej DW894 (tzw. mała pętla bieszczadzka), usankcjonowano istniejące tereny inwestycyjne uzupełniając występujące luki zabudowy, co porządkuje stan zagospodarowania przestrzennego bez wprowadzania nowych presji zabudowy. Ponadto, w miejscowości Chrewt, Wydrne, Serednie Małe, Polana wskazano obszary jako strefę produkcji rolniczej, z przeznaczeniem pod użytkowanie rolnicze, zgodne z obecnym profilem działalności (gospodarstwo agroturystyczne, produkcja rolnicza) i charakterem otoczenia.

Dodatkowe obszary o funkcji inwestycyjnej zlokalizowano głównie po południowej stronie DW894, w rejonie miejscowości Polana, gdzie sankcjonowane jest istniejące zainwestowanie, a jego uzupełnienie przewidziano w ograniczonym zakresie. Planowana zabudowa ma charakter punktowy i dotyczy głównie terenów niezalesionych, co ogranicza wpływ na ekosystemy leśne oraz pozwala na tworzenie zwartej, uporządkowanej struktury przestrzennej.

Utrzymanie dotychczasowego poziomu zainwestowania oraz jego niewielkie zwiększenie w ramach logicznie wydzielonych jednostek planistycznych, sprzyja zachowaniu integralności i spójności obszaru Parku Narodowego i jego otuliny. Nie dopuszczono do potencjalnego rozpraszania zabudowy, a wskazane formy zagospodarowania nie wprowadzają dodatkowych presji środowiskowych. W efekcie, **ustalenia planu ogólnego nie wpłyną negatywnie na funkcjonowanie Parku ani na realizację jego celów ochronnych.**

Ciśniańsko-Wetliński Park Krajobrazowy – nie prognozuje się znaczących negatywnych oddziaływań na obszar.

Obszar Parku obejmuje wyłącznie niewielki obszar południowo-zachodniej części gminy, w granicach którego w planie ogólnym wyznaczono strefę planistyczną otwartą, w zakresie której określono profil funkcjonalny podstawowy: teren rolnictwa z zakazem zabudowy, teren lasu, teren zieleni naturalnej, teren wód, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej.

Ustalenia planu ogólnego nie wpłyną negatywnie na ustalone cele ochrony Parku (zgodnie z rozporządzeniem Wojewody Podkarpackiego z dnia 30 kwietnia 2004 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony Ciśniańsko-Wetlińskiego Parku Krajobrazowego Dz. Urz. z 2004 r. Nr 70, poz. 766) tj.:

- cele ochrony wartości przyrodniczych:

- a) zachowanie trwałości ekosystemów leśnych i odtwarzanie różnorodności biocenoz leśnych zgodnie z uwarunkowaniami siedliskowymi oraz zachowanie ekosystemów nieleśnych ze szczególnym uwzględnieniem bogactwa szaty roślinnej obejmującej liczną grupę chronionych i rzadkich gatunków roślin na obszarze Bieszczadów Zachodnich,
- b) zachowanie i ochrona gatunków dziko żyjących zwierząt, w szczególności rzadko występujących i zagrożonych wyginięciem,
- c) zachowanie ekosystemów wodnych i ochrona wód powierzchniowych;

- cele ochrony wartości historycznych i kulturowych:

- a) ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego,
- b) kultywowanie i przywracanie tradycyjnej kultury ludowej;

- cele ochrony walorów krajobrazowych:

- a) zachowanie wartości estetycznych i kulturowych terenu oraz związanych z nim elementów przyrodniczych, ukształtowanych przez siły przyrody lub w wyniku działalności człowieka,
- b) zapobieganie dewastacji i degradacji krajobrazu.

Park Krajobrazowy Doliny Sanu – nie prognozuje się znaczących negatywnych oddziaływań na obszar.

Większość obszaru Parku Krajobrazowego objęta została **strefą planistyczną otwartą**, w której dopuszczalne sposoby użytkowania terenów nie oddziałują negatywnie na jego przedmiot ochrony ani nie powodują presji urbanizacyjnej. Utrzymano dotychczasowe kierunki zagospodarowania przestrzennego, zakładające użytkowanie **leśne oraz łąkowe**, co sprzyja zachowaniu wartości przyrodniczych oraz krajobrazowych.

W północnej części Parku, wzdłuż drogi wojewódzkiej DW894 (tzw. małej pętli bieszczadzkiej), **usankcjonowano istniejące tereny inwestycyjne**, nie wprowadzając nowych form zagospodarowania mogących wpływać na integralność przyrodniczą parku. Dodatkowo, w miejscowości Chrewt, wskazano nowe obszary jako **strefę produkcji rolniczej** – z przeznaczeniem pod rolnicze użytkowanie gruntów w otoczeniu istniejącego gospodarstwa agroturystycznego. Charakter użytkowania w tym obszarze zachowuje walory krajobrazowe i nie generuje konfliktów środowiskowych.

W rejonie miejscowości Polana (na południe od DW894), wprowadzone **strefy inwestycyjne** sankcjonując istniejące zainwestowanie i w ograniczonym zakresie przewidują jego uzupełnienie, co przyczynia się do tworzenia zwartych jednostek planistycznych, bez

negatywnego wpływu na otoczenie. Wskazane tereny inwestycyjne obejmują głównie **grunty niezalesione**, co ogranicza ingerencję w ekosystemy leśne.

Wprowadzone w planie ogólnym ustalenia **nie będą oddziaływać negatywnie na ustanowione cele ochrony Parku Krajobrazowego**. Kierunki zagospodarowania przestrzennego zostały określone w sposób zapewniający zachowanie wartości przyrodniczych, krajobrazowych i ekologicznych, a ich realizacja nie naruszy integralności środowiska przyrodniczego. Planowane działania uwzględniają w szczególności:

- **brak ingerencji w charakterystyczne elementy przyrody nieożywionej**, w tym formy geologiczne i geomorfologiczne, stanowiące istotne składniki tożsamości krajobrazowej Parku;
- **znikomy zakres zainwestowania**, który nie wpływa na procesy kształtowania powierzchni ziemi, a jednocześnie **umożliwia zachowanie istniejących siedlisk przyrodniczych** o wysokiej wartości ekologicznej;
- **ograniczenie wpływu na stan ilościowy i jakościowy wód powierzchniowych i podziemnych**, w tym brak dopuszczenia do działań mogących prowadzić do zmiany stosunków wodnych lub zanieczyszczenia zasobów wodnych;
- **zminimalizowanie presji antropogenicznej**, co sprzyja utrzymaniu dobrego stanu obszarów siedliskowych, lasów oraz łąk – stanowiących naturalne środowisko bytowania wielu gatunków flory i fauny;
- **utrzymanie ciągłości i funkcjonalności istniejących korytarzy ekologicznych**, bez ich przerywania czy barierowania przez nowe formy zagospodarowania;
- **zachowanie leśnego charakteru krajobrazu** z niewielkim udziałem użytkowania rolniczego, co koresponduje z dotychczasową strukturą użytkowania przestrzennego i walorami krajobrazowymi;
- **ochronę cennych elementów krajobrazowych** przed degradacją i dewastacją poprzez ograniczenie możliwości rozwoju zabudowy oraz pozostawienie zdecydowanej większości obszaru w dotychczasowym, ekstensywnym użytkowaniu.

Wszystkie zapisy planu zostały sformułowane w sposób **spójny z zasadami ochrony przyrody**, określonymi w przepisach ustawowych oraz dokumentach strategicznych dla danego obszaru, przy jednoczesnym poszanowaniu lokalnych uwarunkowań społeczno-gospodarczych.

Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu – nie prognozuje się znaczących negatywnych oddziaływań na obszar.

Obszar objęty ochroną charakteryzuje się dużą lesistością i względnie małym stopniem przekształcenia antropogenicznego. Urozmaicony jest on mozaiką pól, łąk i pastwisk wraz z zabudową wsi i miasteczek. Jest to obszar szczególnie atrakcyjny dla turystyki i rekreacji, z czystymi rzekami i strumieniami, ze zdrowymi lasami porastającymi niezbyt wysokie góry. Walory przyrodnicze są związane przede wszystkim z siedliskami buczyn karpackich, obfitujących w gatunki gdzie indziej rzadkie i chronione.

Ustalenia planu ogólnego nie wprowadzają zagospodarowania zwiększającego w istotny sposób antropopresję na tereny leśne, pozostawiając przy tym mozaikowy charakter obszaru gminy. Rozwój terenów inwestycyjnych jest stosunkowo niewielki i uwzględnia rzeczywiste zapotrzebowanie na nowe tereny przeznaczone pod zabudowę. Jako obszar szczególnie atrakcyjny dla rozwoju turystyki, plan ogólny wskazuje na konieczność ochrony cennych

walorów krajobrazowych gminy, stanowiących jej podstawowy potencjał przyrodniczy i gospodarczy. Cel ten realizowany jest nie tylko poprzez ograniczenie zasięgu terenów inwestycyjnych, ale również poprzez określenie parametrów i zasad kształtowania zabudowy, tak aby nowa zabudowa harmonizowała z istniejącym zagospodarowaniem i nie stanowiła elementu obcego pod względem skali oraz gabarytów. Znaczna część obszaru gminy znajduje się w granicach obszarów chronionego krajobrazu, co powoduje, że nieunikniony rozwój zabudowy będzie odbywał się również w ich obrębie. Będzie to jednak rozwój kontrolowany i ograniczony, skoncentrowany głównie w istniejących strukturach osadniczych oraz realizowany z uwzględnieniem wymagań wynikających z przepisów dotyczących ochrony przyrody i krajobrazu. W granicach obszaru występują nieliczne wysokie konstrukcje masztowe, których skala i charakter nie stanowią czynnika istotnie deprecjonującego wartości krajobrazowe tego terenu.

Obszary Natura 2000

Bieszczady OSO PLC180001 i Bieszczady SOO PLC180001 – nie prognozuje się znaczących negatywnych oddziaływań na obszar, możliwe jest punktowe negatywne oddziaływanie na poszczególne siedliska, jednak uciążliwości są i mogą być skutecznie minimalizowane ustaleniami planów miejscowych i zasadami zagospodarowania, przy wydawaniu odpowiednich decyzji administracyjnych.

W południowo - zachodniej części gminy w granicach obszaru Natura 2000 SOO PLC180001, na terenie gminy Czarna występują siedliska:

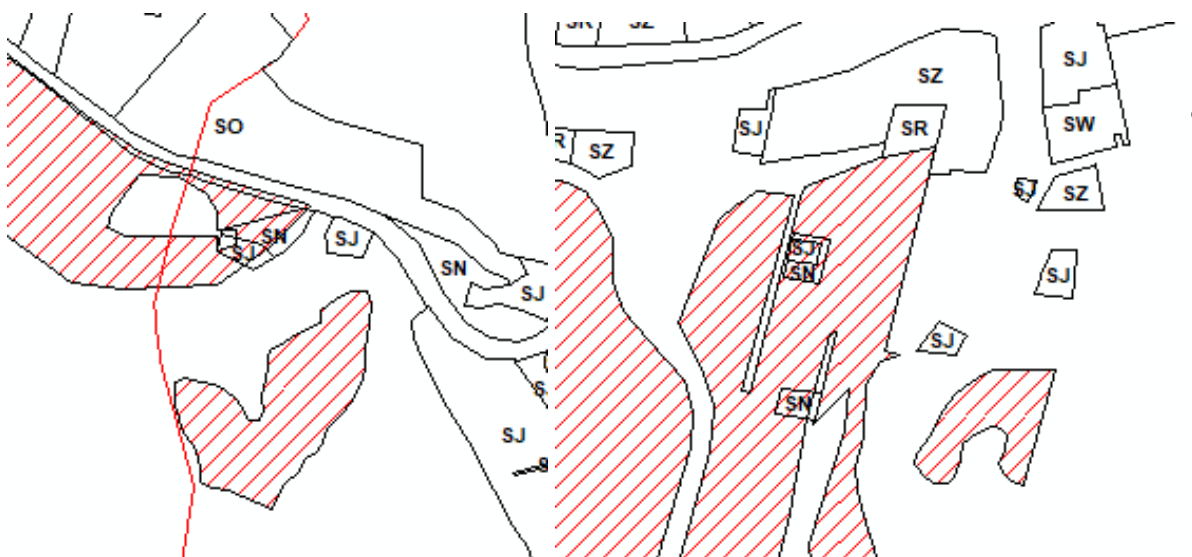
- 3220 Pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków
- 6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)
- 9110 Kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagetum*)
- 9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*)
- 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*)
- 91E0* Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródłiskowe.

Siedliska wskazane zostały głównie na obszarach, dla których w planie ogólnym określono obszary strefy planistycznej otwartej. W ramach której nie wskazuje się możliwości zabudowy terenów, a możliwy sposób zagospodarowania jest zgodny ze stanem faktycznym zapewniającym zachowanie siedlisk i ich właściwą ochronę. Dodatkowo przez część siedlisk przebiegają tereny drogi wojewódzkiej 894.

W miejscowościach Polana i Wydrne, w zasięgu siedliska 6510 „Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)”, wyznaczono niewielkie obszary stref wielofunkcyjnych z zabudową mieszkaniową jednorodzinną (SJ) oraz zabudową zagrodową (SZ), obejmujące głównie istniejącą zabudowę i jej niewielkie uzupełnienia. Dopuszczona zabudowa ma charakter ekstensywny, z ograniczoną powierzchnią zabudowy (do 20%) oraz wysokim udziałem powierzchni biologicznie czynnej (co najmniej 60%). W strefach tych dopuszczono również profile dodatkowe, m.in. zabudowę letniskową, usługi oraz tereny zieleni, lasów i wód, co ogranicza skalę potencjalnych przekształceń siedliska.

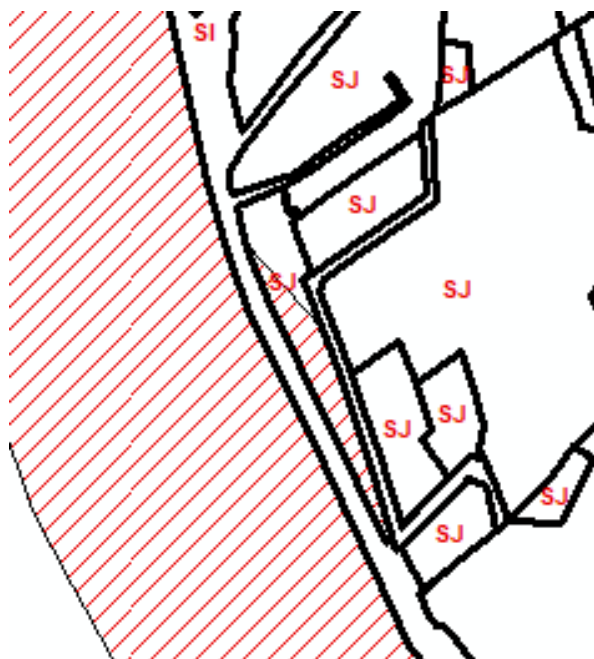
W pozostałych obszarach występowania siedliska 6510, w szczególności w rejonie Chrewtu i Olchowca oraz punktowo w innych częściach gminy, zasięg stref innych niż strefa otwarta (SO) został ograniczony do niezbędnego minimum. W granicach siedliska występują jedynie punktowo strefy zieleni i rekreacji (SN) oraz strefy komunikacji (SK), związane głównie z przebiegiem Małej Pętli Bieszczadzkiej i istniejącym zagospodarowaniem. Przyjęte rozwiązania sprzyjają zachowaniu dominującego charakteru siedliska oraz ograniczają możliwość jego przekształcania.

Poniżej przedstawiono zasięg siedlisk w ramach stref planistycznych innych niż strefa otwarta dla siedliska 6510.

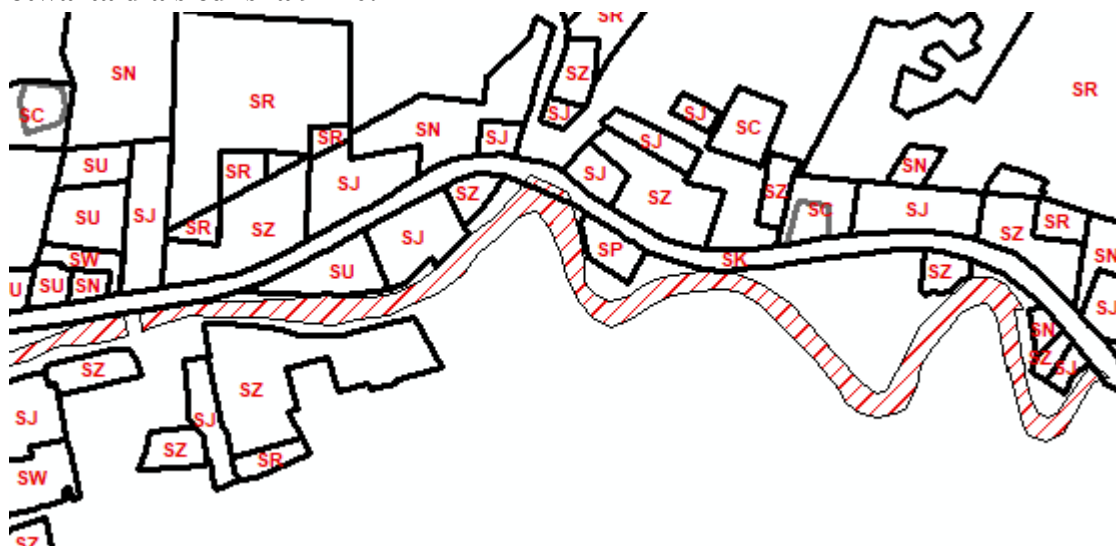
W miejscowości Olchowiec w zasięgu siedliska 9130 Żyzne buczyny (*Dentario glandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*), wyznaczony został obszar, dla którego przypisano strefę wielofunkcyjną z zabudową mieszkaniową jednorodziną (SJ). Jest to obszar, dla którego wysokość zabudowy nie powinna przekraczać w większości 2-3 kondygnacji, powierzchnia zabudowy powinna wynosi maksymalnie 35%, a powierzchnia biologicznie czynna co najmniej 50%. Są to więc obszary przeznaczone głównie do zabudowy o charakterze ekstensywnym. Dla obszaru wyznaczono profil dodatkowy - teren zabudowy letniskowej lub rekreacji indywidualnej, teren zieleni naturalnej, teren lasu, teren wód.

Poniżej przedstawiono zasięg siedlisk w ramach stref planistycznych innych niż strefa otwarta dla siedliska 9130.

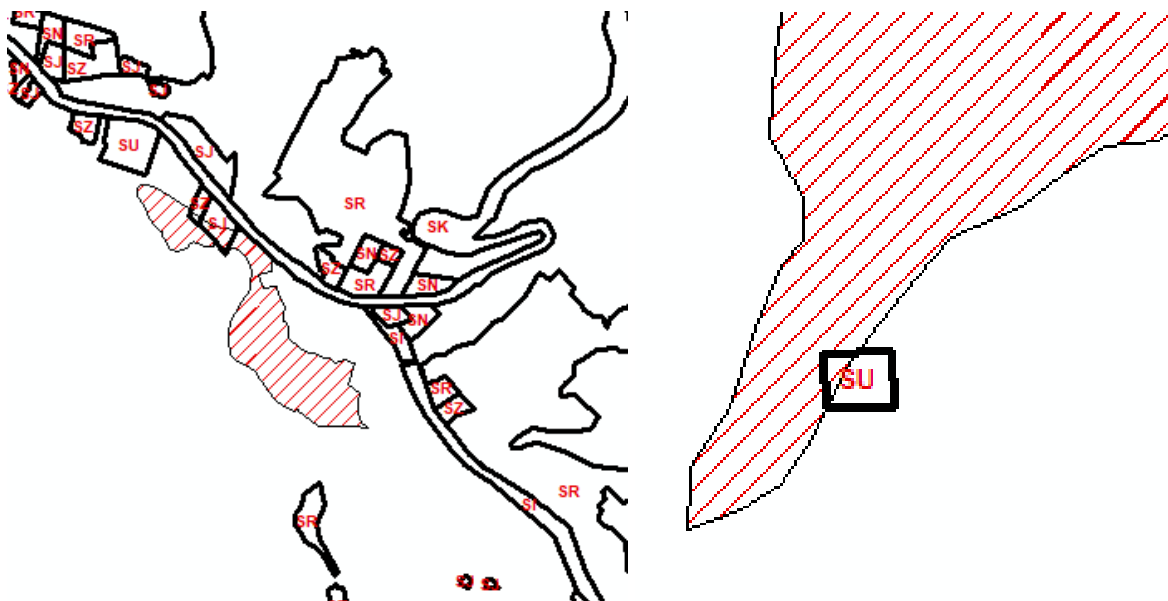
W miejscowościach Olchowiec, Chrewt, Wydrne, Polana w zasięgu siedliska 91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe, wyznaczone zostały obszary stref: wielofunkcyjnej z zabudową mieszkaniową jednorodzinną, zieleni naturalnej, produkcji rolniczej, wielofunkcyjnej z zabudową zagrodową. Są to obszary przeznaczone głównie do zabudowy, gdzie obszary siedlisk zajmują zazwyczaj niewielkie fragmenty ww. obszarów. Ewentualna zabudowa nie powinna wkraczać w granice siedliska, co należy usankcjonować odpowiednimi przeznaczeniami terenów w planie miejscowym. Punktowo obszar siedliska znajduje się także w na terenie małej pętli bieszczadzkiej.

Poniżej przedstawiono zasięg siedlisk w ramach stref planistycznych innych niż strefa otwarta dla siedliska 91E0.

W miejscowościach Olchowiec i Polana w zasięgu siedliska 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum) wyznaczone zostały obszary stref: wielofunkcyjnej z zabudową mieszkaniową jednorodzinną, wielofunkcyjna z zabudową zagrodową oraz usługowa. Są to obszary przeznaczone głównie do zabudowy o charakterze ekstensywnym, z powierzchnią biologicznie czynną na poziomie co najmniej 50-60%. Obszary siedlisk zajmują zazwyczaj niewielkie fragmenty ww. obszarów. Punktowo obszar siedliska znajduje się także w na terenie małej pętli bieszczadzkiej.

Poniżej przedstawiono zasięg siedlisk w ramach stref planistycznych innych niż strefa otwarta dla siedliska 9170.

Obszary siedlisk 9110 Kwaśne buczyny (Luzulo-Fagetum), 3220 Pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków objęte zostały ustaleniami planu ogólnego, jako strefa otwarta, gdzie utrzymane jest obecne użytkowanie tych terenów.

Wskazać należy, iż wyznaczone w projekcie planu obszary zajmujące częściowo wyznaczone siedliska, stanowią w przeważającej części uzupełnienie istniejącej zabudowy bądź sankcjonują stan zagospodarowania już istniejący. Zmiany obejmują głównie powiększenie obszarów przeznaczonych pod zabudowę w ramach strefy wielofunkcyjnej z zabudową mieszkaniową jednorodzinną, przy zachowaniu ekstensywnego charakteru zagospodarowania. Nie całość obszaru objętego zmianą, przeznaczona będzie pod zabudowę. Szczegółowe przeznaczenie poszczególnych działek powinno być każdorazowo ustalane z uwzględnieniem zasięgu występowania siedlisk przyrodniczych. Wprowadzenie nowej zabudowy możliwe jest wyłącznie w przypadkach, gdy nie dochodzi do degradacji ani niszczenia siedlisk przyrodniczych.

Zgodnie z Planem Zadań Ochronnych dla obszaru Natura 2000 Bieszczady PLC180001, na obszarze położonym w granicach administracyjnych gminy Czarna przewiduje się prowadzenie działań ochronnych dla następujących siedlisk przyrodniczych:

- **siedlisko 3220** – pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków: obowiązuje całkowity brak ingerencji w celu zachowania integralności siedliska.
- **siedlisko 6510** – ekstensywnie użytkowane łąki świeże: tereny zlokalizowane na gruntach leśnych i łąkowych należy zabezpieczyć przed wydeptywaniem i niszczeniem roślinności. Wskazane jest również podejmowanie działań mających na celu regenerację zniszczonych fragmentów muraw.
- **siedliska 9110, 9130, 9170** – różne typy lasów bukowych i mieszanych: rekomenduje się ograniczenie ingerencji w ich strukturę przestrzenną oraz utrzymanie istniejącej mozaiki siedliskowej.
- **siedlisko 91E0** – łągi wierzbowo-topolowe, olszowo-jesionowe oraz olsy źródliskowe: wskazane jest zachowanie siedlisk, szczególnie poprzez wyłączenie ich z obszarów przeznaczonych pod inwestycje.

W granicach obszaru Natura 2000 dominującą formą przeznaczenia pozostaje strefa otwarta (SO). Największe powierzchnie stref innych niż SO wyznaczono w rejonie Chrewtu i Olchowca, co wynika przede wszystkim z ustaleń obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz istniejącego zagospodarowania terenu. Obejmują one strefy wielofunkcyjne z zabudową mieszkaniową jednorodzinną (SJ), strefy usług (SU) oraz strefy zieleni i rekreacji (SN) – wyznaczone poza ustaleniami obowiązujących planów miejscowych. W strefie SN jw. dopuszczono w profilu dodatkowym usługi związane m.in. z turystyką, rekreacją, gastronomią, handlem i kulturą, przy jednoczesnym zachowaniu wysokiego minimalnego udziału powierzchni biologicznie czynnej. Tereny te zlokalizowane są poza zasięgiem najcenniejszych siedlisk przyrodniczych, jednak mogą potencjalnie umożliwiać realizację niewielkich obszarów zainwestowania. W związku z tym na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego konieczne będzie precyzyjne określenie sposobu zagospodarowania oraz skali nowej zabudowy, tak aby rozwój funkcji turystycznych nie powodował wzrostu presji na sąsiadujące siedliska przyrodnicze i przedmioty ochrony obszaru Natura 2000. Pozostałe strefy inne niż SO występują jedynie punktowo, głównie wzdłuż Małej Pętli Bieszczadzkiej, i mają niewielki zasięg przestrzenny.

Gatunki chronione – ssaki (wydra, bóbr, niedźwiedź) – nie przewiduje się znaczących negatywnych oddziaływań.

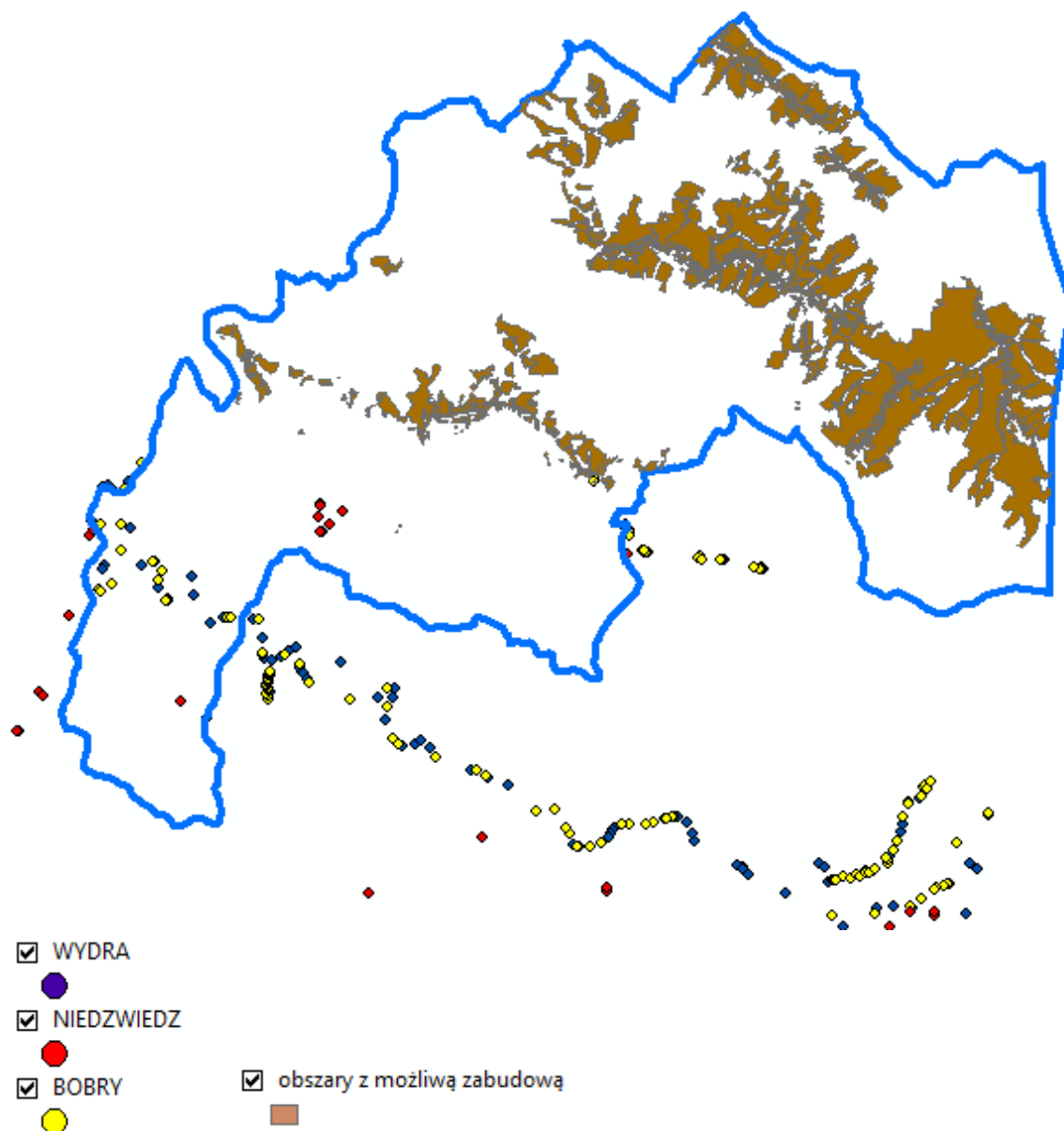
W analizowanym obszarze stwierdzono występowanie gatunków chronionych ssaków, takich jak **wydra (*Lutra lutra*)**, **bóbr europejski (*Castor fiber*)** oraz **niedźwiedź brunatny (*Ursus arctos*)**. Gatunki te objęte są ochroną prawną na podstawie przepisów krajowych oraz dyrektyw unijnych (Dyrektywa Siedliskowa 92/43/EWG).

Siedliska ww. gatunków zlokalizowane są przede wszystkim w obrębie terenów leśnych oraz w dolinach cieków wodnych, które nie są objęte zmianami funkcji przestrzennej wynikającymi z zapisów planu. Areal tych siedlisk pozostaje bez zmian, a proponowane przeznaczenia terenów nie ingerują bezpośrednio w kluczowe obszary bytowania tych gatunków.

W związku z powyższym **nie przewiduje się wystąpienia znaczących negatywnych oddziaływań na populacje i siedliska** wydry, bobra ani niedźwiedzia brunatnego. Realizacja

zapisów planu nie powinna przyczynić się do pogorszenia stanu ochrony tych gatunków ani do fragmentacji ich siedlisk.

Zidentyfikowane występowanie wydry, niedźwiedzia brunatnego i bobra na terenie gminy Czarna

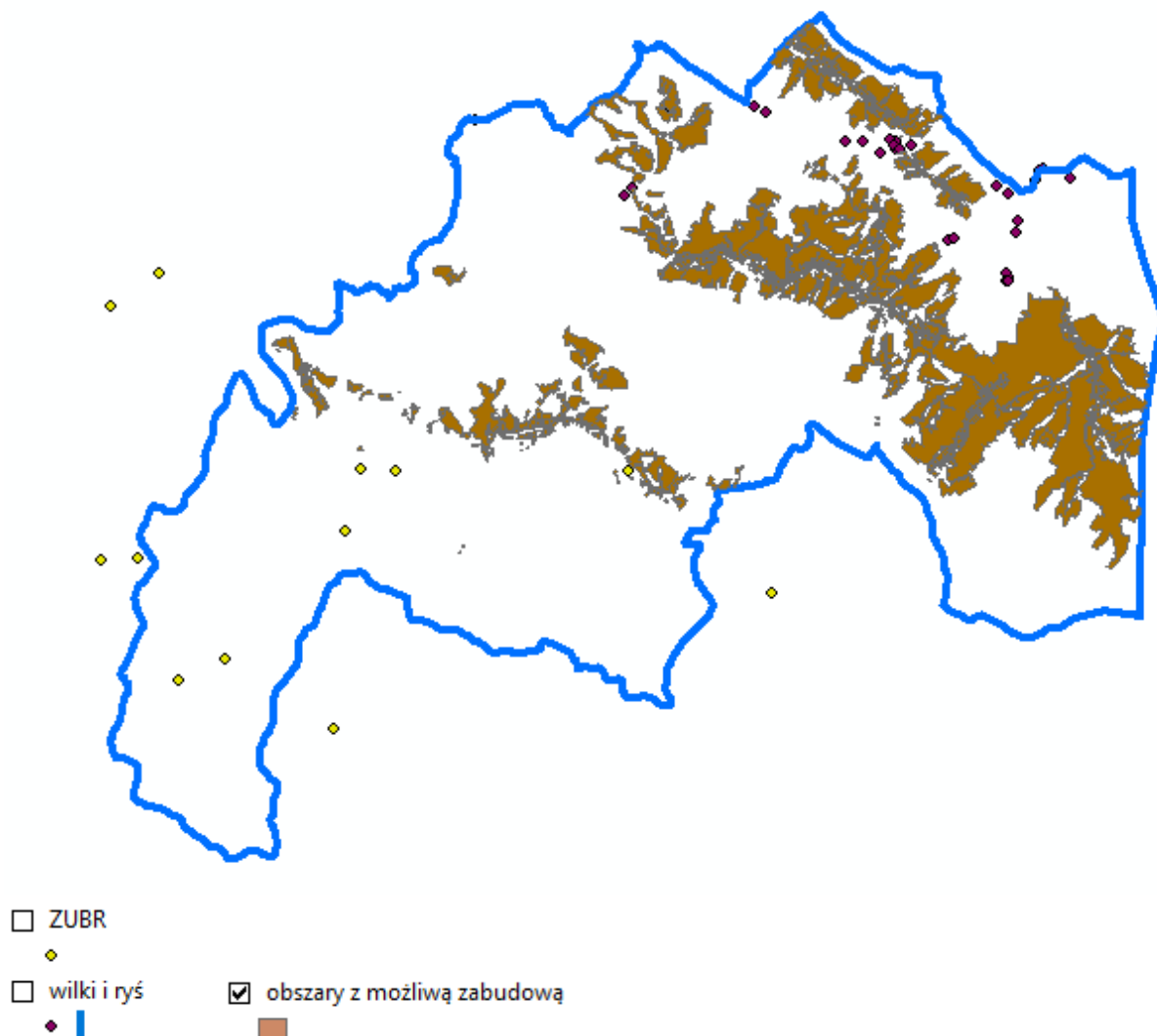
Jako tereny inwestycyjne przyjęto wszystkie strefy dla których powierzchnia zabudowy jest większa niż 0.

Gatunki chronione – ssaki (wilk, ryś i żubr) – nie przewiduje się znaczących negatywnych oddziaływań.

Południowo - zachodni obszar gminy znajduje się w zasięgu występowania żubra. Z kolei występowanie wilka stwierdzono głównie w północnej części gminy. Występują one głównie w rejonie siedlisk leśnych. Zgodnie z ustaleniami planu areał tych siedlisk pozostaje praktycznie

bez zmian, a proponowane przeznaczenia terenów nie ingerują bezpośrednio w kluczowe obszary bytowania tych gatunków.

Zidentyfikowane występowanie wilka, rysia i bobra na terenie gminy Czarna

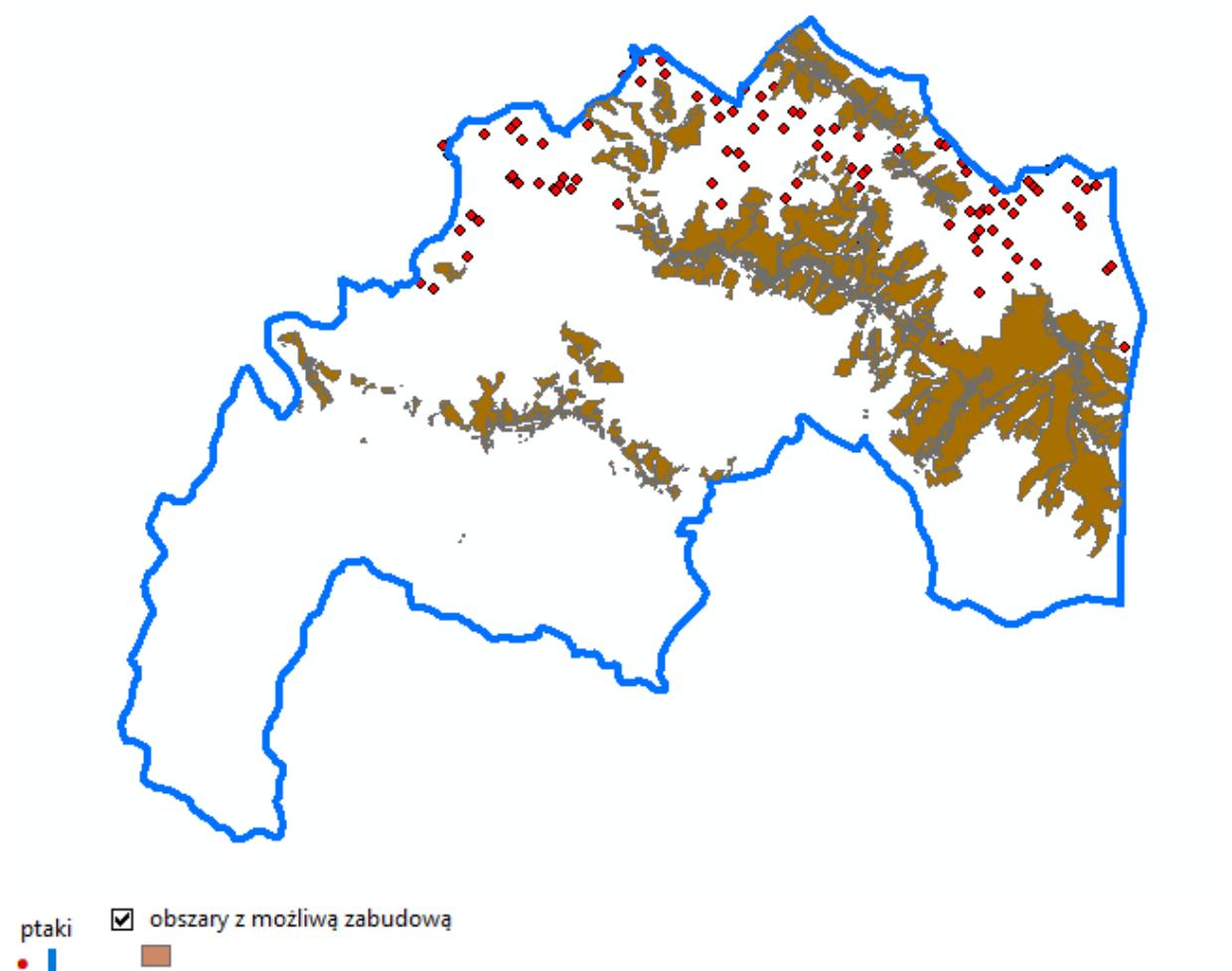

Jako tereny inwestycyjne przyjęto wszystkie strefy dla których powierzchnia zabudowy jest większa niż 0.

Gatunki chronione – ptaki

Na terenie gminy stwierdzono występowanie siedlisk następujących gatunków ptaków objętych ochroną: dzięcioł białogrzbiety, dzięcioł czarny, dzięcioł trójpalczasty, dzięcioł zielonosiwy, jarząbek, muchołówka białoszyja, muchołówka mała, orlik krzykliwy. Rozmieszczenie siedlisk przedstawia poniższa ilustracja.

Zidentyfikowane występowanie chronionych gatunków ptaków na terenie gminy Czarna

Jako tereny inwestycyjne przyjęto wszystkie strefy dla których powierzchnia zabudowy jest większa niż 0.

Gatunki chronione – ptaki (dzięcioł białogrzbiety) – nie przewiduje się znaczących negatywnych oddziaływań.

Dzięcioł białogrzbiety (*Dendrocopos leucotos*) jest gatunkiem występującym na terenie gminy, w rejonie miejscowości Rosochate, w ramach terenów leśnych na północ od Paniszowa, Harwat i Sokołowej Woli. Preferuje obszary lasów liściastych i mieszanych, szczególnie o wysokim udziale martwego drewna.

Zgodnie z ustaleniami planu ogólnego, obszary stwierdzonego występowania tego gatunku zostały przypisane do strefy planistycznej otwartej, w której obowiązuje zakaz lokalizacji nowej zabudowy. Oznacza to, że potencjalne siedliska dzięcioła białogrzbietego nie zostaną naruszone. Ponadto plan ogólny nie ingeruje w istniejące tereny leśne i zadrzewione, które stanowią kluczowe środowisko życia dla tego gatunku. W związku z powyższym nie przewiduje się wystąpienia negatywnego oddziaływania na siedliska dzięcioła białogrzbietego ani innych gatunków ptaków związanych z siedliskami leśnymi.

Gatunki chronione – ptaki (dzięcioł czarny) – nie przewiduje się znaczących negatywnych oddziaływań.

Dzięciół czarny (*Dryocopus martius*) zasiedla wszystkie większe kompleksy leśne w starszych klasach wieku. Preferuje zróżnicowane typy siedlisk leśnych – od borów, poprzez buczyny, dąbrowy i grądy, aż po lasy łęgowe. Gatunek ten może również występować w rozległych, starych parkach zlokalizowanych na obrzeżach miast. Unika natomiast niewielkich zadrzewień oraz drzewostanów w młodszych klasach wieku.

W obrębie trwale zajmowanego terytorium dzięciola czarnego kluczowe znaczenie ma obecność co najmniej kilkuhektarowych fragmentów starodrzewi, liczących przynajmniej 100 lat. Występuje on na terenie gminy, w rejonie miejscowości Rosochate w południowej części gminy oraz w północnej części gminy w ramach terenów leśnych obrębu Paniczów, Sokołowa Wola, Rabe, Czarna Górna, Żłobek, Bystre.

Zgodnie z ustaleniami planu ogólnego, obszary stwierdzonego występowania tego gatunku zostały przypisane do strefy planistycznej otwartej, w której obowiązuje zakaz lokalizacji nowej zabudowy. Oznacza to, że potencjalne siedliska dzięciola białogrzbietego nie zostaną naruszone. Ponadto plan ogólny nie ingeruje w istniejące tereny leśne i zadrzewione, które stanowią kluczowe środowisko życia dla tego gatunku. W związku z powyższym nie przewiduje się wystąpienia negatywnego oddziaływania na siedliska dzięciola czarnego ani innych gatunków ptaków związanych z siedliskami leśnymi.

Gatunki chronione – ptaki (dzięciół trójpalczasty) – nie przewiduje się znaczących negatywnych oddziaływań.

Dzięciół trójpalczasty (*Picoides tridactylus*) jest gatunkiem silnie związanym z naturalnymi, wilgotnymi lasami iglastymi i mieszanymi w starszych klasach wieku, zwłaszcza z drzewostanami świerkowymi, jodłowymi oraz olszowymi. Preferuje lasy z dużym udziałem martwego drewna, w tym drzew obumierających lub martwych stojących, które stanowią zarówno źródło pokarmu, jak i miejsca gniazdowania. Unika siedlisk silnie przekształconych, młodych drzewostanów oraz niewielkich fragmentów leśnych.

Występuje on na terenie gminy, w rejonie miejscowości Rosochate w południowej części gminy, w rejonie doliny Czarnej oraz na północy w rejonie kompleksów leśnych na terenie Paniszowa, Sokołowej Woli, Rabe, Czarnej Dolnej, Żłobka i Bystrego..

Zgodnie z ustaleniami planu ogólnego, obszary stwierdzonego występowania tego gatunku zostały przypisane głównie do strefy planistycznej otwartej, w której obowiązuje zakaz lokalizacji nowej zabudowy. Nie przewiduje się ingerencji w tereny leśne, zadrzewione ani w siedliska wilgotne i dolinne, stanowiące kluczowe środowiska życia tego gatunku.

W związku z powyższym nie przewiduje się negatywnego oddziaływania planu na populację dzięciola trójpalczastego ani na inne gatunki ptaków związanych z dojrzałymi ekosystemami leśnymi.

Gatunki chronione – ptaki (dzięciół zielonosiwy) – nie przewiduje się znaczących negatywnych oddziaływań.

Dzięciół zielonosiwy (*Picus canus*) gniazduje głównie w dojrzałych lasach liściastych i mieszanych o umiarkowanym zwarcie, w których występują martwe lub zamierające drzewa, wykorzystywane do drążenia dziupli. Preferuje skraje lasów przylegające do otwartych przestrzeni – takich jak łąki, zręby, powierzchnie wiatrolomowe czy nieużytki. Najczęściej spotykany jest w buczynach, grądach i łęgach, rzadziej w borach.

Na obszarze objętym opracowaniem planistycznym, zgodnie z zapisami planu ogólnego w rejonie występowania gatunku tj. w rejonie miejscowości Rosochate, wskazuje się strefę

otwartą, z zakazem zabudowy. Nie przewiduje się ingerencji w tereny leśne, zadrzewione ani dolinne. W związku z tym potencjalne siedliska dzięcioła zielonosiwego nie zostaną naruszone, a tym samym nie przewiduje się negatywnego oddziaływania na populację tego gatunku ani innych ptaków związanych z lasami liściastymi i ekotonami leśno-łąkowymi.

Gatunki chronione – ptaki (kos obrożny) – nie przewiduje się znaczących negatywnych oddziaływań.

Drozd obrożny (*Turdus torquatus*), gniazduje głównie na terenach górskich z obecnością drzew i krzewów m.in. w rejonie występowania jałowca, jarzębiny, borówki czy wrzosu.

Na obszarze gminy występuje on w północnej jej części w ramach kompleksu leśnego na północ od Sokołowej Woli. W planie ogólnym nie przewiduje się ingerencji ww. tereny leśne, w związku z tym potencjalne siedliska drozda obrożnego nie zostaną naruszone, a tym samym nie przewiduje się negatywnego oddziaływania na populację tego gatunku.

Gatunki chronione – ptaki (jarząbek) – nie przewiduje się znaczących negatywnych oddziaływań.

Jarząbek (*Tetrastes bonasia*) jest gatunkiem leśnym, zasiedlającym rozległe kompleksy lasów mieszanych i liściastych, często o charakterze naturalnym lub półnaturalnym. Preferuje drzewostany w średnich i starszych klasach wieku z dobrze rozwiniętym podszytem i runem, a także z obecnością martwego drewna. Szczególnie istotne dla gatunku są spokojne fragmenty lasów grądowych, olsów i borów mieszanych, często w sąsiedztwie dolin rzecznych, strumieni lub podmokłych zagłębień terenu.

Gatunek ten unika terenów silnie przekształconych, młodych monokultur oraz lasów pozbawionych podszytu i zbyt intensywnie użytkowanych gospodarczo.

Na obszarze objętym opracowaniem planistycznym, zgodnie z zapisami planu ogólnego w rejonie występowania gatunku tj. w rejonie miejscowości Rosochate oraz na północy w rejonie kompleksów leśnych obrębu Paniszów, Sokołowa Wola, Czarna Dolna, Rabe, Żłobek i Bystre, wskazuje się głównie strefę otwartą, z zakazem zabudowy. Nie przewiduje się ingerencji w tereny leśne, zadrzewione ani dolinne. W związku z tym potencjalne siedliska jarzębka nie zostaną naruszone, a tym samym nie przewiduje się negatywnego oddziaływania na populację tego gatunku ani innych gatunków ptaków leśnych wrażliwych na przekształcenia siedlisk.

Gatunki chronione – ptaki (mucholówka białoszyja) – nie przewiduje się znaczących negatywnych oddziaływań.

Mucholówka białoszyja (*Ficedula albicollis*) to gatunek objęty ochroną, związany z dobrze zachowanymi lasami liściastymi i mieszanymi w średnich i starszych klasach wieku, szczególnie z grądami, buczynami oraz lasami łąkowymi. Preferuje drzewostany z bogatym runem i podszytem oraz obecnością dziuplastych drzew, które wykorzystuje do gniazdowania. Gatunek unika lasów młodych, silnie przekształconych oraz ubogich siedlisk borowych.

Mucholówka białoszyja jest wskaźnikiem wysokiego stopnia naturalności siedliska i jakości struktury lasu, dlatego jej obecność świadczy o istotnych walorach przyrodniczych danego obszaru.

Na obszarze objętym opracowaniem planistycznym, zgodnie z zapisami planu ogólnego w rejonie występowania gatunku tj. w rejonie południowej granicy gminy Czarna z gminą Lutowiska, wskazuje się strefę otwartą, z zakazem zabudowy. Nie przewiduje się ingerencji w tereny leśne, zadrzewione ani dolinne – co oznacza, że potencjalne siedliska mucholówki białoszyjej nie zostaną naruszone. W związku z tym nie przewiduje się negatywnego

oddziaływania na ten gatunek ani inne ptaki związane z dojrzałymi ekosystemami leśnymi.

Gatunki chronione – ptaki (mucholówka mała) – nie przewiduje się znaczących negatywnych oddziaływań.

Mucholówka mała (*Ficedula parva*) to gatunek chroniony, zasiedlający dojrzałe lasy liściaste i mieszane, zwłaszcza buczyny, grądy i olszyny o dobrze rozwiniętym podszycie i strukturze pionowej. Preferuje drzewostany w średnich i starszych klasach wieku, z obecnością dziuplastych drzew niezbędnych do gniazdowania. Mucholówka mała unika lasów silnie przekształconych, monokultur oraz drzewostanów w młodszych klasach wieku.

Występowanie tego gatunku wiąże się z obszarami o wysokim stopniu naturalności, często zlokalizowanymi w dolinach rzecznych lub w mozaikach siedlisk leśno-zadrzewieniowych.

Na obszarze objętym opracowaniem planistycznym, zgodnie z zapisami planu ogólnego w rejonie występowania gatunku tj. w rejonie południowej granicy gminy Czarna z gminą Lutowska oraz na północy w rejonie kompleksów leśnych na Paniszowa, Sokołowej Woli, Rabe, Żłobka i Bystrej., wskazuje się generalnie strefę otwartą z zakazem zabudowy. Nie przewiduje się ingerencji w tereny leśne, zadrzewione ani dolinne, które stanowią potencjalne siedliska mucholówki małej. W związku z powyższym nie przewiduje się negatywnego oddziaływania na populację tego gatunku ani na inne ptaki leśne wymagające zachowania dojrzałych struktur drzewostanów.

Gatunki chronione – ptaki (orlik krzykliwy) – nie przewiduje się znaczących negatywnych oddziaływań.

Orlik krzykliwy (*Clanga pomarina*) to chroniony gatunek ptaka drapieżnego, objęty ochroną gatunkową ścisłą oraz wymieniony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Gniazduje w starych, luźnych lasach liściastych, mieszanych i borach, najczęściej w pobliżu otwartych terenów – takich jak łąki, pastwiska, ugory czy tereny podmokłe – które stanowią jego żerowiska. Gniazda zakłada na dużych, starych drzewach, zwykle w spokojnych fragmentach lasów.

Gatunek jest szczególnie wrażliwy na przekształcenia siedlisk oraz niepokojenie w okresie lęgowym. Kluczowe znaczenie dla jego obecności ma zachowanie mozaiki środowisk: starych drzewostanów i otwartych przestrzeni.

Na obszarze objętym opracowaniem planistycznym, zgodnie z zapisami planu ogólnego w rejonie występowania gatunku tj. w rejonie miejscowości Polana (w jej południowej części), w północnej części gminy w ramach kompleksów leśnych w rejonie Paniszowa, Czarnej Dolnej, Rabe, Bystrej, Lipii, Czarnej Górnej wskazuje się głównie strefę otwartą, z zakazem zabudowy. W rejonie Czarnej Górnej siedliska orlika zinwentaryzowano w rejonie strefy wielofunkcyjnej z zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, oraz w rejonie strefy produkcji rolniczej. Nie przewiduje się jednak ingerencji w tereny leśne, zadrzewione ani w doliny rzeczne czy inne obszary cenne przyrodniczo, stanowiące potencjalne miejsca gniazdowania lub żerowiska orlika krzykliwego. W związku z tym nie przewiduje się negatywnego oddziaływania na ten gatunek.

Gatunki chronione – ptaki (orzeł przedni) – nie przewiduje się znaczących negatywnych oddziaływań.

Orzeł przedni (*Aquila chrysaetos*) to chroniony gatunek ptaka drapieżnego, objęty ochroną gatunkową ścisłą oraz wymieniony w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Gniazduje w starych, luźnych lasach liściastych, mieszanych i borach, z dużymi starymi drzewami, najczęściej w pobliżu otwartych terenów – takich jak łąki, pastwiska, ugory czy tereny podmokłe – które stanowią jego żerowiska.

Gatunek jest szczególnie wrażliwy na przekształcenia siedlisk oraz niepokojenie w okresie lęgowym.

Na obszarze objętym opracowaniem planistycznym, zgodnie z zapisami planu ogólnego w rejonie występowania gatunku tj. w ramach kompleksów leśnych w na północ od obrębu Bystre, nie przewiduje się ingerencji w tereny leśne, zadrzewione czy inne obszary cenne przyrodniczo, stanowiące potencjalne miejsca gniazdowania lub żerowiska orla przedniego. W związku z tym nie przewiduje się negatywnego oddziaływania na ten gatunek.

Gatunki chronione – ptaki (sóweczka) – nie przewiduje się znaczących negatywnych oddziaływań.

Sóweczka (*Glaucidium passerinum*) to chroniony gatunek ptaka objęty **ściśle ochroną gatunkową** w Polsce oraz wymieniony w **Załączniku I Dyrektywy Ptasiej**. Gniazduje w górskich i niższych lasach iglastych najczęściej preferuje starsze drzewostany w towarzystwie polan, osiek, krawędzi lasów w pobliżu źródeł wody lub wilgotnych stref.

Na obszarze objętym opracowaniem planistycznym w rejonie występowania gatunku tj. w ramach kompleksów leśnych pomiędzy obrębami Rabe i Czarnej Dolnej, nie przewiduje się ingerencji w tereny leśne, zadrzewione czy inne obszary cenne przyrodniczo, stanowiące potencjalne miejsca gniazdowania lub żerowiska siniaka. W związku z tym nie przewiduje się negatywnego oddziaływania na ten gatunek.

Gatunki chronione – ptaki (siniak) – nie przewiduje się znaczących negatywnych oddziaływań.

Siniak (*Columba oenas*) to chroniony gatunek ptaka sklasyfikowany na Czerwonej Liście Polski jako **Least Concern (LC)**. Gniazduje w starych lasach liściastych, mieszanych najczęściej w pobliżu otwartych terenów – takich jak łąki, pastwiska czy polany – które stanowią jego żerowiska.

Na obszarze objętym opracowaniem planistycznym w rejonie występowania gatunku tj. w ramach kompleksów leśnych w na północ od obrębu Bystre oraz w ramach kompleksu leśnego między obrębami Rabe i Sokołowa Wola, nie przewiduje ingerencji w tereny leśne, zadrzewione czy inne obszary cenne przyrodniczo, stanowiące potencjalne miejsca gniazdowania lub żerowiska siniaka. W związku z tym nie przewiduje się negatywnego oddziaływania na ten gatunek.

Rezerваты przyrody

Krywe – nie prognozuje się znaczących negatywnych oddziaływań na obszar.

Obszar rezerwatu obejmuje wyłącznie niewielki obszar południowo-zachodniej części gminy, wzdłuż rzeki San. W granicach rezerwatu, w planie ogólnym wyznaczono strefę planistyczną otwartą, w zakresie której określono profil funkcjonalny podstawowy: teren rolnictwa z zakazem zabudowy, teren lasu, teren zieleni naturalnej, teren wód, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej.

W ramach wyznaczonego rezerwatu przyrody, celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych przełomowego fragmentu doliny Sanu pod pasmem Otrytu z wieloma interesującymi zbiorowiskami roślinnymi oraz rzadkimi gatunkami roślin i zwierząt.

Zgodnie z ustaleniami planu ogólnego nie przewiduje się zmian w zakresie istniejącego użytkowania terenów.

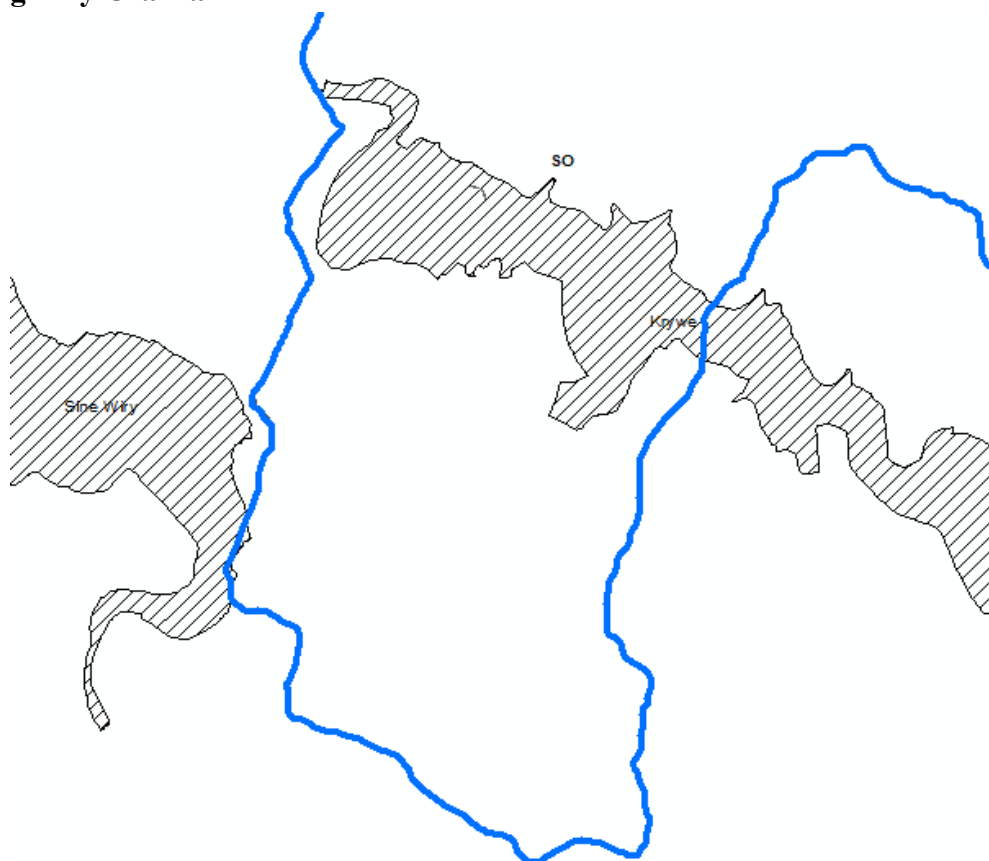
Sine Wiry – nie prognozuje się znaczących negatywnych oddziaływań na obszar.

Obszar rezerwatu obejmuje wyłącznie niewielki obszar południowo-zachodniej części gminy, tuż przy jej granicy. W granicach rezerwatu, w planie ogólnym wyznaczono strefę planistyczną otwartą, w zakresie której określono profil funkcjonalny podstawowy: teren rolnictwa z zakazem zabudowy, teren lasu, teren zieleni naturalnej, teren wód, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej.

W ramach wyznaczonego rezerwatu przyrody, celem ochrony jest zachowanie przełomowego odcinka rzeki Wetliny wraz z otaczającym ją zespołem leśnym z fragmentami starodrzewu bukowo-jodłowego

Zgodnie z ustaleniami planu ogólnego nie przewiduje się zmian w zakresie istniejącego użytkowania terenów i wskazane jest zachowanie istniejących zbiorowisk leśnych.

Zagospodarowanie wskazane w planie ogólnym w ramach rezerwatów przyrody na terenie gminy Czarna

Rezerваты przyrody ☒ obszary z możliwą zabudową
☐ ☐

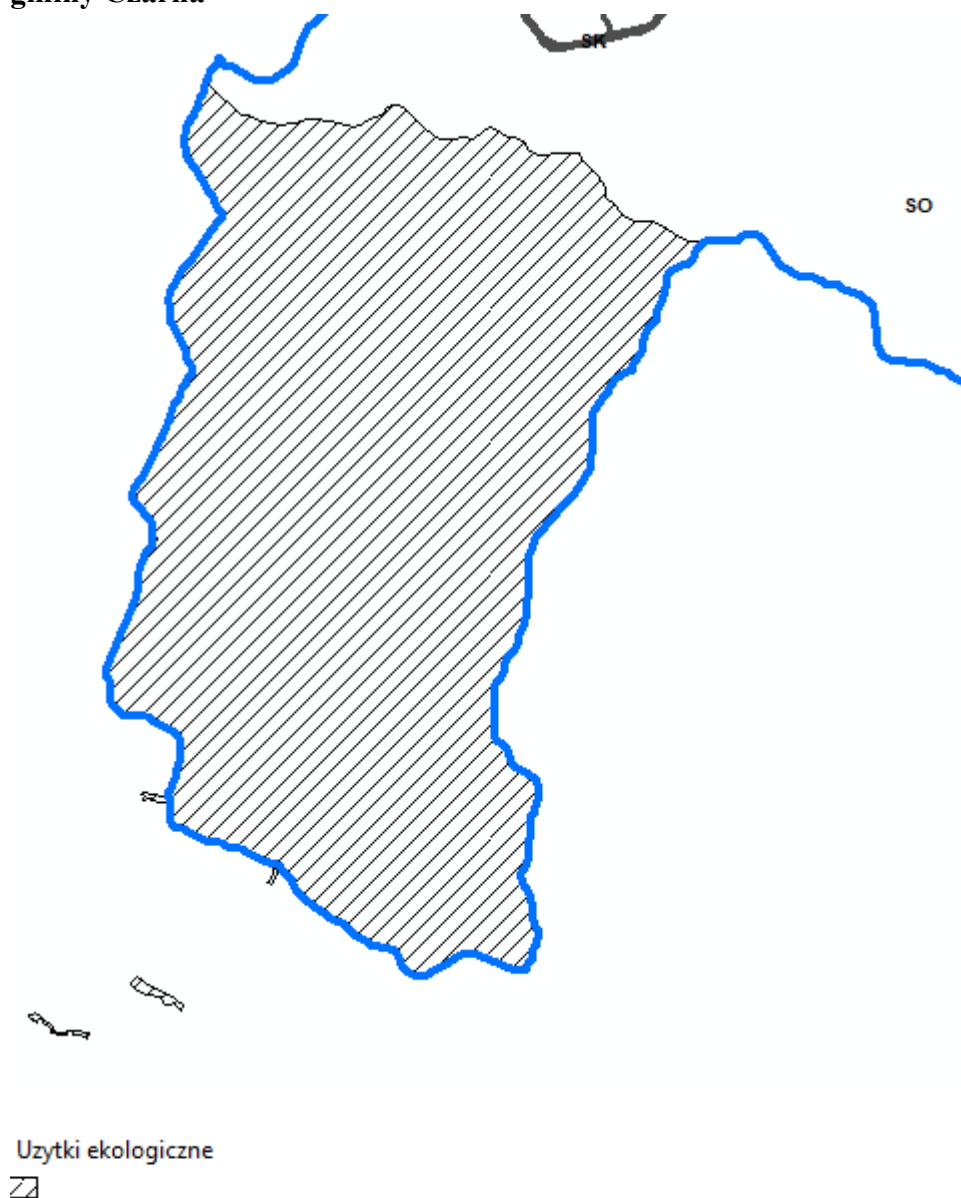
Jako tereny inwestycyjne przyjęto wszystkie strefy dla których powierzchnia zabudowy jest większa niż 0.

Użytki ekologiczne – nie prognozuje się znaczących negatywnych oddziaływań na obszar.

Na obszarze gminy zlokalizowany jest jeden użytek ekologiczny na terenie wsi Tworylne, na obszarze którego zgodnie z ustaleniami planu ogólnego projektuje się wyznaczenie

strefy otwartej, w ramach której nie przewiduje się lokalizowania nowej zabudowy oraz dwóch niewielkich obszarów produkcji rolniczej. Dodatkowo na niewielkim obszarze użytku wskazano obszar strefy produkcji rolniczej, który nie będzie wpływał na cel ochrony użytku. Ustalenia planu ogólnego sankcjonują zachowanie dotychczasowego zagospodarowania, co wpłynie na zachowanie unikalnych walorów przyrodniczo - krajobrazowych oraz ochrony siedlisk przyrodniczych i stanowisk rzadkich lub chronionych gatunków.

Zagospodarowanie wskazane w planie ogólnym w ramach użytku ekologicznego na terenie gminy Czarna

Korytarze ekologiczne – nie przewiduje się znaczących negatywnych oddziaływań na drożność i funkcjonalność korytarza ekologicznego przebiegającego przez gminę.

W zakresie wpływu ustaleń planu ogólnego na korytarz ekologiczny Bieszczady (GKK-1) wskazuje się:

1) Brak ingerencji w strukturę środowiska:

- areal lasów w gminie pozostaje praktycznie nienaruszony – plan nie zakłada wycinki czy fragmentacji drzewostanów,
- tereny wodne, w tym doliny rzek i potoków, również pozostają nietknięte przez planowane zmiany;

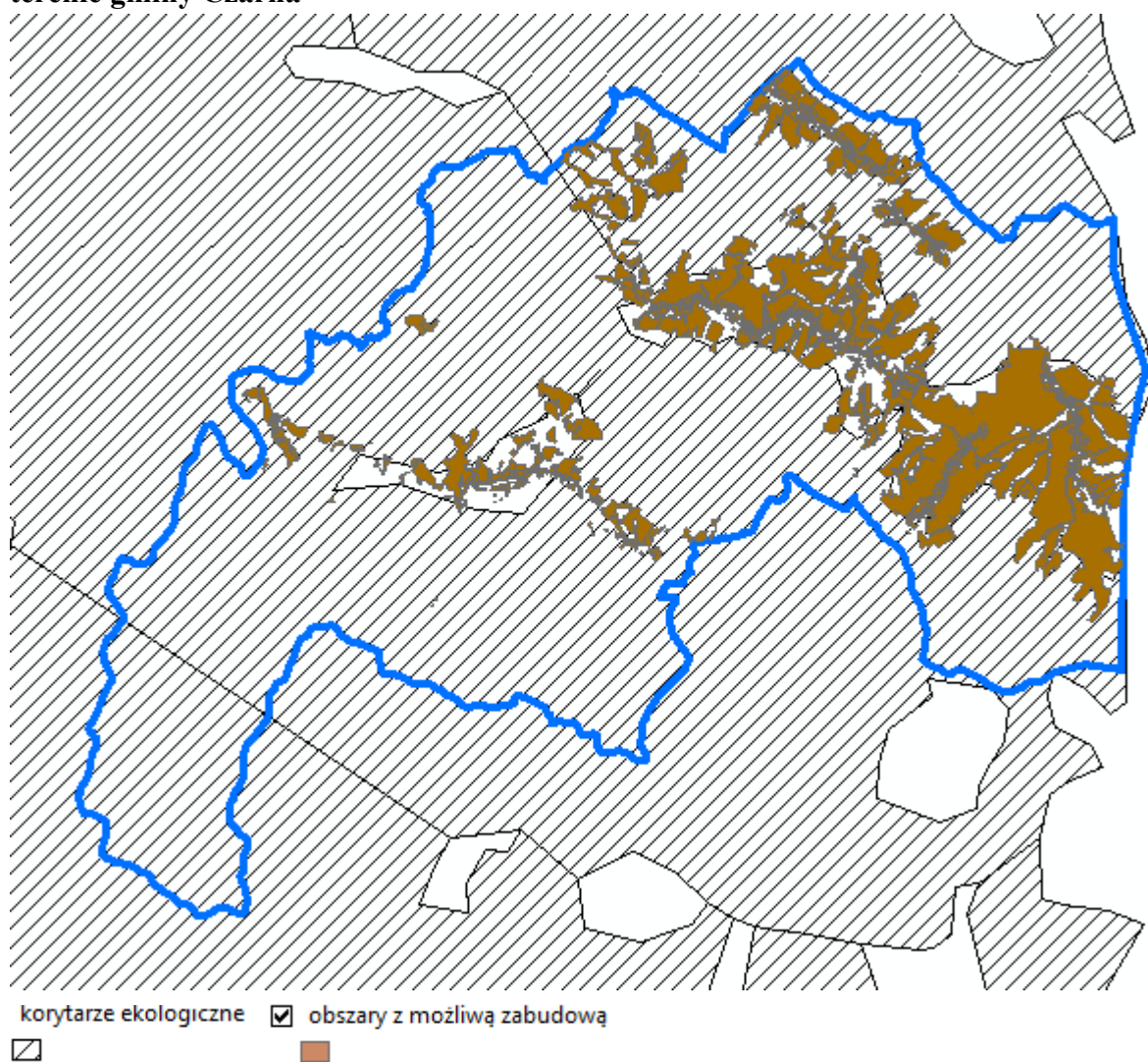
2) Minimalne nasilenie zabudowy:

- plan dopuszcza rozwój i uzupełnienie zabudowy jednorodzinnej, zagrodowej i letniskowej jedynie w obrębie istniejących jednostek urbanistycznych,
- zabudowa ta jest relatywnie niewielka w stosunku do obecnej i zlokalizowana tak, by **nie zakłócać naturalnej drożności korytarzy**;

3) Zachowanie drożności oraz funkcjonalności korytarza:

- plan nie przewiduje powstania barier przestrzennych ani fragmentacji korytarzy ekologicznych – co zapewnia **nienaruszoną ciągłość ekologiczną**.

Zagospodarowanie wskazane w planie ogólnym w ramach korytarza ekologicznego na terenie gminy Czarna

Jako tereny inwestycyjne przyjęto wszystkie strefy dla których powierzchnia zabudowy jest większa niż 0.

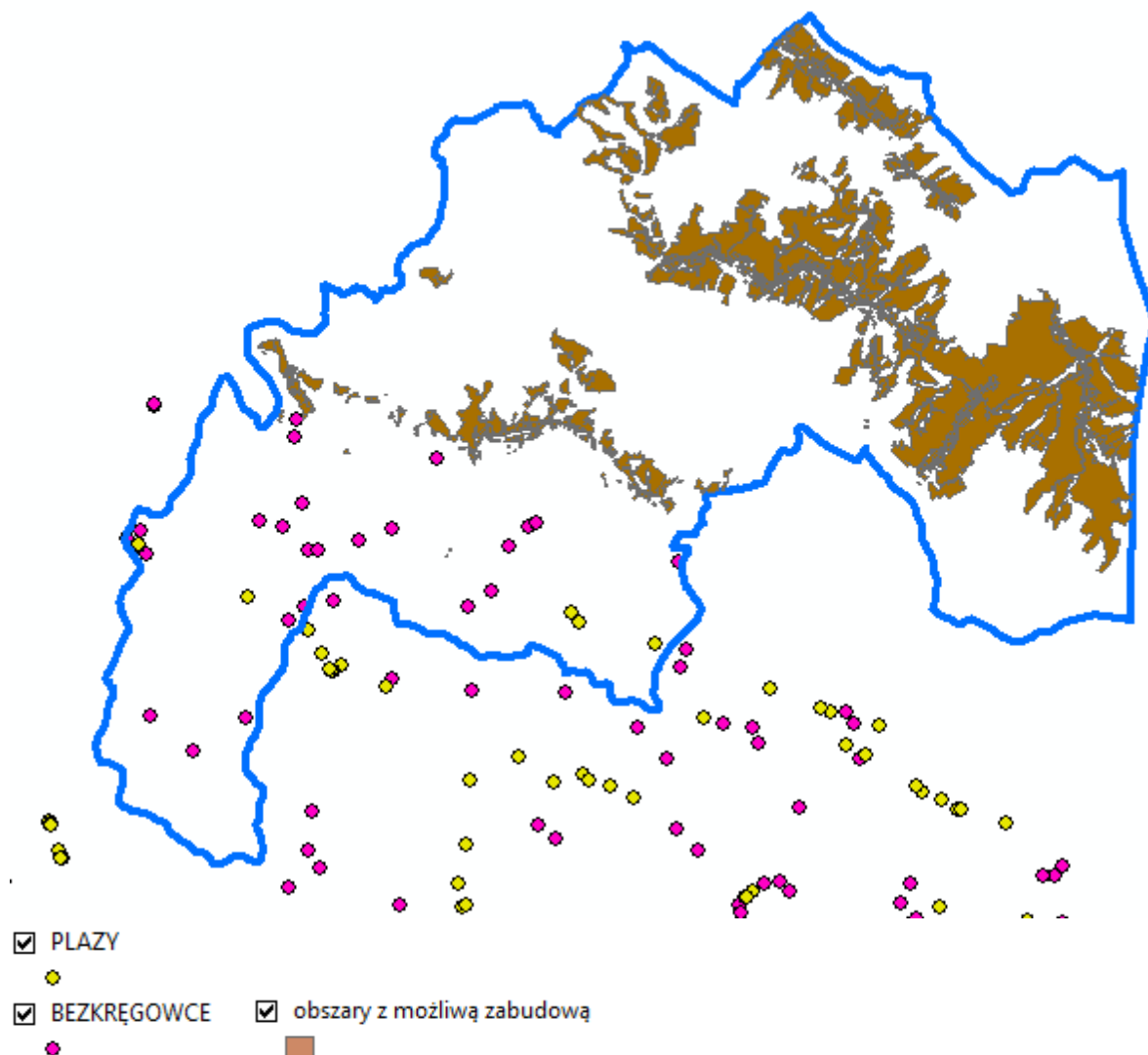
Bezkręgowce (biegacz urozmaicony, Krasopani hera, Krasopani hera, Skójka gruboskorupowa, Zagłębek bruzdkowany, Zgniotek cynobrowy) – nie przewiduje się znaczących negatywnych oddziaływań.

Wymienione gatunki bezkręgowców zajmują na terenie gminy głównie obszar południowej jej części (na południe od małej pętli bieszczadzkiej). Są to tereny przeznaczone w planie ogólnym pod obszary strefy otwartej, gdzie nie przewiduje się lokalizacji nowej zabudowy. Nie przewiduje ingerencji w tereny leśne, zadrzewione ani w doliny rzeczne czy inne obszary cenne przyrodniczo, stanowiące potencjalne miejsca bytowania wymienionych gatunków bezkręgowców.

Plazy (kumak górski) – nie przewiduje się znaczących negatywnych oddziaływań.

Kumak górski (*Bombina variegata*) jest gatunkiem chronionym, wymienionym w Załączniku II i IV Dyrektywy Siedliskowej oraz objętym ochroną gatunkową ścisłą w Polsce. Preferuje on zasiedlanie głównie terenów górskich i podgórskich, lokalnie obszarów niżu. Preferuje mozaikę siedlisk o naturalnym charakterze – wilgotne lasy liściaste i mieszane, doliny potoków, obrzeża lasów oraz łąki śródleśne i pastwiska. Jest on silnie związany z siedliskami o niskim poziomie antropopresji. Wrażliwy jest na przekształcenia siedlisk wodnych ich zanieczyszczenie i fragmentację środowiska. Na obszarze gminy Czarna jego występowanie stwierdzono w rejonie dolin rzecznych Sanu w rejonie Tworylnych oraz w dolinach cieków wodnych rejonu miejscowości Rosochate w południowej części gminy. Są to tereny przeznaczone w planie ogólnym pod obszary strefy otwartej, gdzie nie przewiduje się lokalizacji nowej zabudowy. Nie przewiduje się ingerencji w tereny dolin rzecznych czy inne obszary cenne przyrodniczo, stanowiące potencjalne miejsca bytowania kumaka górskiego.

Zagospodarowanie wskazane w planie ogólnym w ramach stwierdzonych siedlisk płazów i bezkręgowców na terenie gminy Czarna

Jako tereny inwestycyjne przyjęto wszystkie strefy dla których powierzchnia zabudowy jest większa niż 0.

Gatunki chronione - rośliny – nie przewiduje się znaczących negatywnych oddziaływań.

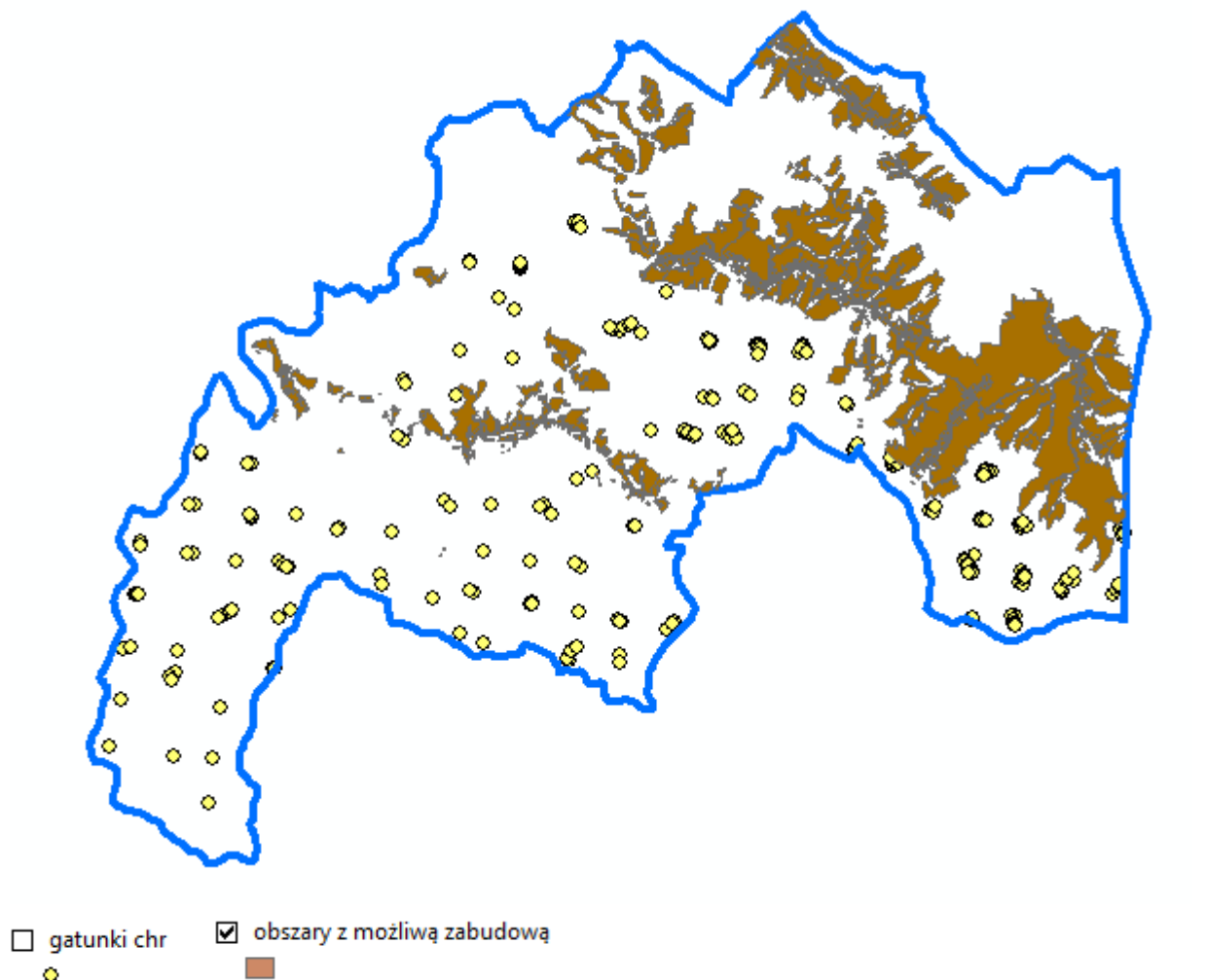
W kontekście prognozy oddziaływania na środowisko planu ogólnego, w którym zasięg występowania stwierdzonych stanowisk roślin takich jak: bielistka siwa (*Leucobryum glaucum*), brodawkowiec czysty (*Pseudoscleropodium purum*), centuria pospolita (*Centaurium erythraea*), ciemierzycza zielona (*Helleborus viridis*), czerniec gronkowy (*Melampyrum arvense*), dzióbekowiec Zetterstedta (*Eurhynchium angustirete*), gnieźnik leśny (*Neottia nidus-avis*), obrazek alpejski (*Saxifraga paniculata*), rzepik sześciolistny (*Agrimonia pilosa*), fałdownik nastroszoni (*Rhytidiadelphus squarrosus*), gniadosz (*Pedicularis sylvatica*), goryczka trojęściowa (*Gentiana asclepiadea*), pióropusznik strusi (*Matteuccia struthiopteris*), gruszyczka mniejsza (*Pyrola minor*), korzeniówka pospolita (*Corallorhiza trifida*), kruszczyk siny (*Epipactis purpurata*), liczydło górskie (*Lysimachia europaea*), kruszczyk szerokolistny (*Epipactis helleborine*), kukulki Fuchsa (*Dactylorhiza fuchsii*), podrzeń żebrowiec (*Blechnum*

spicant), pokrzyk wilcza-jagoda (*Atropa belladonna*), rokitnik pospolity (*Pleurozium schreberi*), podkolan biały (*Platanthera bifolia*), listera jajowata (*Listera ovata*), paprotnik Brauna (*Thelypteris phegopteris*), paprotnik kolczysty (*Dryopteris carthusiana*), parzydełko leśne (*Aruncus sylvestris*), skosatka parzochowata (*Deschampsia cespitosa*), pierwiosnka wyniosła (*Primula elatior*), rozchodnik karpacki (*Sedum carpathicum*), torfowiec karpacki (*Sphagnum carpathicum*), tujowiec tamaryszkowaty (*Thuidium tamariscinum*), torfowiec obły (*Sphagnum teres*), widłak goździsty (*Lycopodium clavatum*), płonnik mnogozarodnikowy (*Lycopodium annotinum*), wawrzynek wilczelyko (*Daphne mezereum*), widłoząb kędzierzawy (*Dicranum polysetum*), widłak jałowcowaty (*Lycopodium annotinum*), wiciokrzew suchodrzew (*Lonicera periclymenum*), wroniec widlasty (*Huperzia selago*) jest zlokalizowany głównie w strefie otwartej, gdzie nie przewiduje się zmian w zagospodarowaniu terenów, można stwierdzić:

- **brak dodatkowej presji na stanowiska roślin:** z uwagi na brak planowanych zmian w zagospodarowaniu terenów, nie przewiduje się dodatkowej presji na stanowiska wymienionych roślin,
- **utrzymanie obecnego przeznaczenia terenów:** niewielkie siedliska rzepika sześciolistnego zlokalizowane na obszarze planowanej strefy zieleni i rekreacji powinny utrzymać obecne przeznaczenie jako tereny łąkowe, co sprzyja zachowaniu ich naturalnych warunków. Pozostałe obszary występowania siedlisk ww. flory nie powinny podlegać przekształceniom wpływającym na ich występowanie,
- **zachowanie bioróżnorodności:** obszar występowania wymienionych gatunków to tereny gminy zalesione lub na których występują tereny łąkowe, co sprzyja zachowaniu bioróżnorodności i stabilności ekosystemów.

Podsumowując, prognoza oddziaływania na środowisko planu ogólnego wskazuje na brak negatywnego wpływu na stanowiska wymienionych roślin, pod warunkiem utrzymania obecnego przeznaczenia terenów i braku znaczących zmian w zagospodarowaniu.

Zagospodarowanie wskazane w planie ogólnym w ramach stwierdzonych gatunków chronionych na terenie gminy Czarna

Jako tereny inwestycyjne przyjęto wszystkie strefy dla których powierzchnia zabudowy jest większa niż 0.

ANLIZA USTALEŃ PLANU OGÓLNEGO WZGLĘDEM USTALEŃ AUDYTU KRAJOBRAZOWEGO

Zgodnie z ustaleniami zawartymi w części dotyczącej uwarunkowań, na obszarze województwa podkarpackiego – zgodnie z uchwałą Sejmiku Województwa Podkarpackiego nr XIII/218/25 z dnia 31 marca 2025 r. – został przyjęty audyt krajobrazowy.

W oparciu o zapisy *Audyty krajobrazowego dla województwa podkarpackiego*, na terenie gminy Czarna zidentyfikowano cztery obszary priorytetowe:

- **ID_1398, typ 2 – Wodnogospodarcze (kod krajobrazu: 18-522.11-15):** Obejmuje tereny doliny rzeki Sanu. W sąsiedztwie dopuszcza się ekstensywną zabudowę mieszkaniową i letniskową, z dominującym udziałem terenów zieleni i rekreacji oraz strefą otwartą, w której obowiązuje zakaz zabudowy. Planowane zagospodarowanie sprzyja

zachowaniu walorów przyrodniczych i krajobrazowych doliny rzecznej, nie wpływa negatywnie na stosunki wodne ani jakość wód, przy zachowaniu racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej.

- **ID_1460, typ 3 – Leśne (kod krajobrazu: 18-522.12-01):**

Obejmuje tereny wskazane jako strefa otwarta, dla których przewidziano utrzymanie obecnego sposobu użytkowania i zakaz realizacji nowej zabudowy. Zasady zagospodarowania sprzyjają zachowaniu ekosystemów leśnych, przeciwdziałają ich degradacji, zapewniają spójność systemu przyrodniczego oraz umożliwiają zrównoważony rozwój przestrzenny z poszanowaniem wartości przyrodniczych i krajobrazowych.

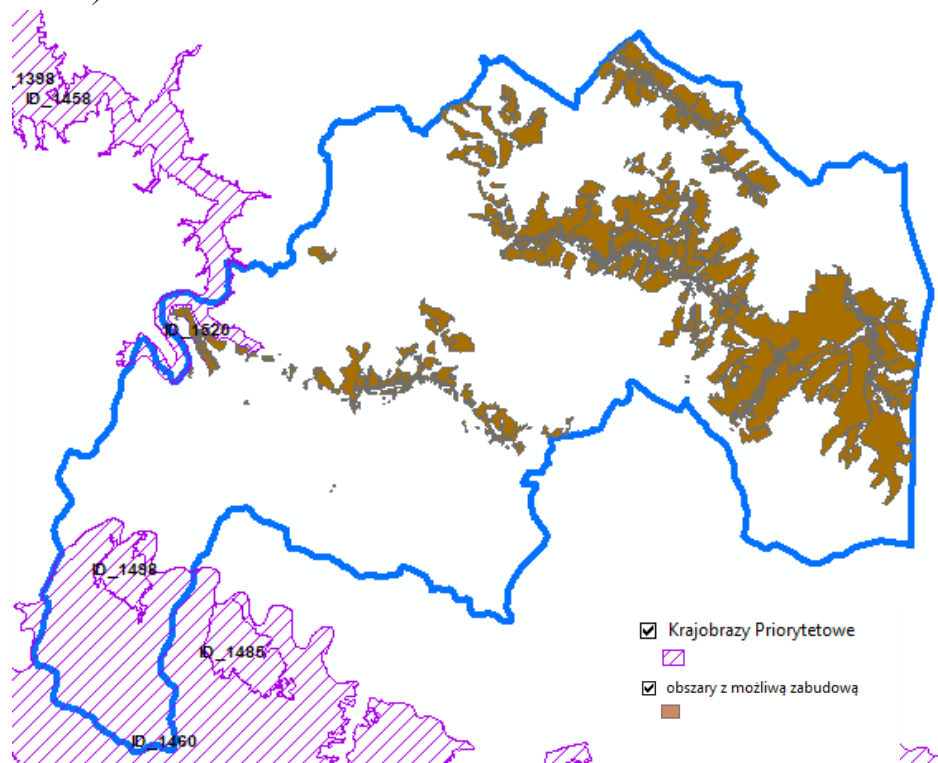
- **ID_1498, typ 2 – Bagienny-ląkowe, głównie bezleśne (kod krajobrazu: 18-522.12-39):**

Tereny wskazane jako strefa otwarta, z zakazem lokalizacji nowej zabudowy. Utrzymanie dotychczasowego sposobu zagospodarowania umożliwia ochronę ekstensywnie użytkowanych łąk, przeciwdziałając ich degradacji, wspiera zachowanie krajobrazów rolniczych i ogranicza przekształcanie gruntów leśnych na cele nieleśne.

- **ID_1520, typ 8 – Podmiejskie i osadnicze (kod krajobrazu: 18-522.12-61):**

Zlokalizowany w rejonie Zatoki Potoku Czarnego, obszar ten przeznaczony jest pod ekstensywną zabudowę mieszkaniową jednorodzinną i letniskową oraz niewielkie usługi. Planowane zagospodarowanie sprzyja utrzymaniu istniejącego charakteru zabudowy oraz krajobrazu, zachowaniu zwartej struktury osadniczej i wykorzystaniu walorów przyrodniczo-krajobrazowych dla rozwoju funkcji turystycznych i rekreacyjnych.

Zagospodarowanie wskazane w planie ogólnym w ramach wyznaczonych obszarów priorytetowych wyznaczonych w ramach audytu krajobrazowego, na terenie gminy Czarna *(Jako tereny inwestycyjne przyjęto wszystkie strefy dla których powierzchnia zabudowy jest większa niż 0).*

X. POTENCJALNE ZMIANY STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU

Zasady prowadzenia polityki przestrzennej na terenie gminy zostały zmienione, poprzez wprowadzenie przez ustawę z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianę ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2023 r., poz. 1688 z dnia 24.08.2023 r., zmieniony ustawą z dnia 4 kwietnia o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw Dz. U 2025 poz. 527) ograniczenia obowiązywania dotychczasowych studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego do dnia 30 czerwca 2026 r. i wprowadzenie nowego dokumentu w postaci planu ogólnego.

Opracowany plan ogólny uwzględnia się przy opracowywaniu planów miejscowych oraz stanowi on podstawę prawną decyzji o warunkach zabudowy. Jest więc narzędziem prowadzenia polityki przestrzennej w gminie oraz stanowi podstawę do prowadzonych działań inwestycyjnych. Mając na uwadze, iż od 1 września 2026 r. decyzja lokalizacyjna będzie musiała być wydana wyłącznie w granicach obszaru uzupełnienia zabudowy, wskazanych w planach ogólnych, a także decyzje lokalizacyjne mają być zgodne z funkcją zabudowy i zagospodarowania terenu zgodnie z profilem funkcjonalnym strefy planistycznej wyznaczonej dla danego obszaru oraz parametrami i wskaźnikami zabudowy określonymi w planie ogólnym dla danej strefy (w zakresie określonym w ustawie, z określonymi w ustawie wyjątkami). Oznacza, to iż realizacja działań inwestycyjnych wbrew lub w przypadku braku planu ogólnego będzie bardzo ograniczona, a dla większości inwestycji niemożliwa.

Ustalenia planu ogólnego nie wskazują wyłącznie potencjalnych możliwości rozwoju obszaru gminy, ale także określony sposób porządkowania istniejącego zagospodarowania. Mając na uwadze istniejące zdefiniowane zagrożenia środowiskowe związane m.in. ze stosowaniem do pozyskiwania ciepła głównie indywidualnych palenisk, możliwego niekontrolowanego rozwoju zabudowy turystycznej, nie wymagającej pozwolenia na budowę, zrzuty ścieków oraz źródła zanieczyszczeń bytowe i komunalne, zagrożenie ich stanu ilościowego, co jest związane z punktowym poborem wód, niski poziom rozwoju systemu zbiorczej kanalizacji sanitarnej, możliwość zanieczyszczenia i zwiększenie poziomu chemizacji gleb, wskutek niekontrolowanego rozwoju terenów upraw i wzrostu poziomu ich nawożenia, brak realizacji postanowień planu ogólnego może przyczynić się do degradacji środowiska, pogłębiania się konfliktów przestrzennych, spadkiem jakości życia mieszkańców, ale i spadkiem poziomu ochrony terenów cennych przyrodniczo, których wielkość jest bardzo duża na obszarze gminy.

Ustalenia planu ogólnego stanowią także element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Brak realizacji postanowień planu ogólnego może powodować konflikty pomiędzy potrzebami społeczno-ekonomicznymi, a koniecznością ochrony cennego środowiska przyrodniczego. Brak uporządkowania systemu rozwoju terenów inwestycyjnych, komunikacyjnych, infrastruktury

technicznej, może prowadzić do rozpraszania zabudowy, ewentualnego pogorszenia środowiska gruntowo – wodnego, powietrza, klimatu akustycznego. Spontaniczny rozwój zabudowy może powodować przerwanie ciągłości i integralności systemów przyrodniczych i przyczyniłoby się do ekspansji antropogenicznej. Ograniczenia w zakresie zagospodarowania poszczególnych obszarów objętych specjalnymi zasadami ochrony (tereny strefy od cmentarzy, obszary zagrożenia powodzią itp.), dają gwarancję ochrony środowiska przyrodniczego w zakresie ograniczenia rozwoju obszarów inwestycyjnych.

XI. METODY ANALIZY REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTU PLANU OGÓLNEGO

Metody analizy wpływu postanowień realizacji planu ogólnego na środowisko:

1. Wpływ wprowadzonego zagospodarowania na środowisko:
 - monitoring środowiska w zakresie i metod określonych w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, dla inwestycji które jej wymagają,
 - ocena i monitoring środowiska wykonywanego przez instytucje w zakresie monitoringu państwowego środowiska,
 - oceny i analizy wniosków/skarg dotyczących uciążliwości prowadzonych działalności.
2. Przestrzeganie ustaleń planu ogólnego w zakresie realizacji polityki przestrzennej określonej w planie ogólnym.

W zakresie realizacji ustaleń planu ogólnego winna być prowadzona okresowa ocena zainwestowania obszaru gminy i realizacji ustaleń, wykonywana zgodnie z przepisami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Proponuje się następujące metody analizy skutków realizacji planu ogólnego:

- gromadzenie i rejestrowanie wniosków związanych ze zmianą planu miejscowego,
- okresowa ocena warunków i jakości klimatu akustycznego i innych elementów środowiska w oparciu o prowadzony monitoring państwowy oraz własne badania, tak aby nie powielać już wykonanych badań,
- ocena jakości powietrza względem liczby instalacji wykorzystujących paliwa ekologiczne i stopnia likwidacji przestarzałych palenisk,
- stopień skanalizowania obszaru gminy, poprzez udział gospodarstw domowych podłączonych do systemu kanalizacji,
- jakość wód powierzchniowych i podziemnych,
- ilość odpadów wytwarzanych na mieszkańca gminy i udział odpadów pochodzących z selektywnej zbiórki, nie będących odpadami zmieszanymi,
- analiza uciążliwości akustycznej dróg.

XII. PROGNOZA ZMIAN ŚRODOWISKA W WYNIKU REALIZACJI USTALEŃ PLANU OGÓLNEGO

12.1 Przyjęte założenia

Opracowany plan ogólny musi być spójny ze strategią rozwoju gminy.

Zgodnie z obowiązującą Strategią Rozwoju Gminy Czarna 2023-2030, przyjęto trzy zasadnicze cele strategiczne:

I. Wysoka jakość i dostępność infrastruktury społecznej, wzmacniającej kapitał społeczny.

II. Budowa zintegrowanej oferty turystycznej gminy, bazującej na posiadanych zasobach, w szczególności walorach przyrodniczo-krajobrazowych.

III. Rozwój infrastruktury służącej ochronie środowiska, wzrostowi gospodarczemu oraz jakości życia mieszkańców.

Przyjęte cele rozwoju gminy w zakresie szeroko pojętej ochrony środowiska zakładają m.in. rozwój systemów wodno-kanalizacyjnych, modernizację sieci transportu zbiorowego, wsparcie budowy indywidualnych oczyszczalni przydomowych, zadania informacyjne i promocyjne w zakresie prawidłowego gospodarowania zasobami wodnymi i małej retencji, wsparcie w zakresie wymiany wysokoemisyjnych źródeł ciepła, i rozbudowy instalacji OZE, termomodernizację budynków użyteczności publicznej, zachowanie systemu przyrodniczego gminy, promowanie segregacji odpadów, zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców. Przyjęte kierunki rozwoju gminy w *Strategii*, wyraźnie wskazują na proekologiczny rozwój gminy, nie tylko w ramach prowadzonych działań inwestycyjnych, ale także zwiększania świadomości mieszkańców gminy i turystów.

Projekt planu ogólnego został opracowany z myślą o zrównoważonym rozwoju gospodarczym i przestrzennym gminy, ze szczególnym uwzględnieniem funkcji turystycznej jako dominującego kierunku rozwoju. Integralnym i zasadniczym elementem założeń planistycznych jest konieczność zachowania i ochrony terenów o wysokiej wartości przyrodniczej, krajobrazowej oraz kulturowej, a także minimalizacja potencjalnych, negatywnych skutków realizacji zapisów planu na poszczególne komponenty środowiska.

W ramach przyjętej struktury planistycznej wyznaczono strefy funkcjonalno-przestrzenne, odpowiadające określonym kierunkom użytkowania terenu. Struktura ta została uzupełniona o mechanizmy ograniczające możliwość rozproszenia zabudowy, co ma na celu zarówno ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary cenne ekologicznie, jak i zapewnienie spójności układu przestrzennego gminy.

W sytuacjach, w których niemożliwe było całkowite wyeliminowanie potencjalnych negatywnych oddziaływań wynikających z projektowanego przeznaczenia terenu, zapisy planistyczne zostały tak dostosowane, aby oddziaływania te zostały maksymalnie zredukowane. Osiągnięto to m.in. poprzez odpowiednie rozmieszczenie funkcji przestrzennych, eliminację wzajemnych kolizji użytkowania, a także przez zastosowanie zapisów ograniczających skalę i intensywność zabudowy w newralgicznych lokalizacjach.

Z uwagi na zróżnicowany charakter planowanych funkcji przestrzennych oraz ich możliwe, odmienne skutki środowiskowe, dokonano systematyzacji i agregacji stref planistycznych w cztery główne grupy funkcjonalne, sklasyfikowane według przewidywanego stopnia oddziaływania na środowisko. Dla każdej z tych grup określono:

- **charakter i siłę oddziaływania** (lokalne, regionalne),
- **czas trwania i trwałość skutków** (krótkoterminowe, długoterminowe, odwracalne lub nieodwracalne),
- **możliwość rozprzestrzeniania się oddziaływań** poza granice obszaru objętego planem, w tym na tereny sąsiednie,
- **podatność środowiska na zmiany i jego zdolność regeneracji.**

W rezultacie wydzielono cztery zasadnicze grupy stref planistycznych: obszary o korzystnym wpływie na środowisko, **tereny o neutralnym lub niewielkim niekorzystnym wpływie na środowisko, tereny o możliwym niekorzystnym wpływie na środowisko, tereny o niekorzystnym wpływie na środowisko**, których charakterystykę w kolejnym podrozdziale.

12.2 Prognoza skutków wpływu ustaleń planu ogólnego na środowisko

Wyznaczone grupy stref planistycznych, charakteryzują następującym oddziaływaniem na środowisko:

Grupa A – obszary o korzystnym wpływie na środowisko.

Do grupy A zaklasyfikowano strefy planistyczne, których funkcje przestrzenne oddziałują w sposób pozytywny na środowisko przyrodnicze, klimat lokalny oraz jakość życia mieszkańców. Są to:

1. **Strefa cmentarzy (SC1)** – obejmuje tereny istniejących i projektowanych cmentarzy, które – ze względu na swój charakter użytkowania – nie generują presji inwestycyjnej, stanowią istotny element zieleni urządzonej i zachowują znaczny udział powierzchni biologicznie czynnej.
2. **Strefa zieleni i rekreacji (SN3)** – obejmuje parki, zieleńce, tereny sportowo-rekreacyjne oraz inne formy przestrzeni publicznej o dominującej funkcji wypoczynkowej i przyrodniczej, nie wskazując w profilu dodatkowym możliwości lokalizacji różnych form usług.
3. **Strefa otwarta** – obszary niezabudowane, użytkowane ekstensywnie lub pozostające w stanie naturalnym, pełniące funkcje ochronne i ekologiczne, w tym m.in. lasy, łąki, pastwiska, tereny nieużytków, czy naturalnych zadrzewień.

Wpływ na środowisko i uwarunkowania przestrzenne

Obszary przypisane do Grupy A pełnią szereg funkcji środowiskowych i społecznych, w tym:

- **podtrzymywanie i wzmacnianie lokalnej bioróżnorodności** poprzez zapewnienie siedlisk dla flory i fauny, w tym gatunków chronionych i objętych ochroną strefową,
- **zachowanie integralności krajobrazu przyrodniczego**, szczególnie w kontekście korytarzy ekologicznych, terenów widokowych oraz enklaw przyrody,
- **brak negatywnego wpływu na obszary chronione**, a w przypadkach, gdy pokrywają się z takimi terenami, wpisują się w ich funkcje ochronne bez generowania presji inwestycyjnej,
- **funkcja buforowa** – ograniczająca lub neutralizująca niekorzystny wpływ terenów sąsiednich (np. zabudowy mieszkaniowej czy usługowej) na środowisko,
- **zachowanie ciągłości terenów biologicznie czynnych**, co przekłada się na mniejszą fragmentację ekosystemów,
- **poprawa lokalnego mikroklimatu**, m.in. przez zmniejszenie efektu miejskiej wyspy ciepła oraz zwiększenie retencji wodnej i filtracji powietrza,
- **ochrona gleb przed erozją, nadmiernym przesuszeniem i zanieczyszczeniem**, dzięki nienaruszonej pokrywie roślinnej,
- **wspieranie funkcji społecznych** – tereny te służą rekreacji, wypoczynkowi, edukacji przyrodniczej i integracji społecznej,
- **wzmacnianie wartości estetycznych i widokowych obszaru**, stanowiąc ważny element ekspozycji walorów krajobrazowych.

Charakterystyka oddziaływania

- **Zasięg:** Oddziaływanie ograniczone jest przede wszystkim do skali lokalnej; funkcje te nie generują efektów transgranicznych ani oddziaływań regionalnych.
- **Trwałość i odwracalność oddziaływań:** Działania podejmowane na tych terenach mają charakter **odwracalny**; przy ograniczonych ingerencjach możliwa jest pełna regeneracja środowiska.
- **Bezpośrednie wpływy na tereny sąsiednie:** Brak istotnych, negatywnych oddziaływań. Tereny mogą wręcz łagodzić skutki użytkowania terenów przyległych.
- **Funkcja środowiskowa i klimatyczna:** Wzmacnianie funkcji regulacyjnych ekosystemów, w tym cyrkulacji powietrza, sekwestracji dwutlenku węgla i poprawy jakości wód opadowych.
- **Oddziaływanie na mienie:** Tereny tej grupy nie wpływają bezpośrednio na wartość mienia ani nie stwarzają ryzyka kolizji funkcjonalnej z zabudową.

Podsumowując, obszary grupy A stanowią fundament lokalnej polityki ekologicznej i klimatycznej. Ich zachowanie i ochrona mają kluczowe znaczenie dla jakości życia mieszkańców oraz długofalowej odporności środowiskowej gminy. Utrzymanie i ewentualne rozszerzenie tej kategorii funkcjonalnej powinno być traktowane jako działanie strategiczne z punktu widzenia planowania przestrzennego i ochrony środowiska.

Grupa B - tereny o neutralnym lub niewielkim niekorzystnym wpływie na środowisko.

Oddziałują na elementy środowiska poprzez:

Do grupy B zaklasyfikowano strefy planistyczne, które – choć przewidują wprowadzenie zabudowy i związane z nią przekształcenia środowiskowe – oddziałują na komponenty środowiska w sposób ograniczony, w przeważającej mierze lokalny i możliwy do kontrolowania z wykorzystaniem standardowych instrumentów planistycznych oraz zasad ładu przestrzennego.

W skład Grupy B wchodzi następujące strefy funkcjonalno-przestrzenne:

1. **Strefa zieleni i rekreacji (SN1, SN2, SN4, SN5)** – obejmuje parki, zieleńce, tereny sportowo-rekreacyjne oraz inne formy przestrzeni publicznej o dominującej funkcji wypoczynkowej i przyrodniczej (z możliwością dodatkowo lokalizacji zabudowy głównie o funkcji usługowej i rekreacyjnej).
2. **Strefa cmentarzy (SC2)** – obejmuje tereny istniejących i projektowanych cmentarzy wraz z obiektami kultu religijnego, generujące określoną powierzchnię zabudowy, które – ze względu na swój charakter użytkowania – nie generują presji inwestycyjnej poza zabudową o charakterze sakralnym, stanowią istotny element zieleni urządzonej i zachowują znaczny udział powierzchni biologicznie czynnej.
3. **Strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową jednorodzinną** – obszary przeznaczone głównie pod niską zabudowę mieszkaniową, uzupełnioną o funkcje usługowe o zasięgu lokalnym.
4. **Strefa wielofunkcyjna z zabudową zagrodową** – tereny mieszkaniowo-gospodarcze, gdzie działalność rolnicza jest łączona z funkcją zamieszkania.
5. **Strefa produkcji rolniczej (SR2 i SR3)** – obszary użytkowane rolniczo, w tym także prowadzenie hodowli i chowu zwierząt, niosące potencjalne uciążliwości zapachowe i emisje związków biogenych, z możliwością lokalizacji potencjalnej zabudowy o niewielkiej skali.

Wpływ na środowisko i uwarunkowania przestrzenne

Obszary tej grupy charakteryzuje umiarkowany poziom przekształcenia środowiska, wynikający przede wszystkim z realizacji zabudowy mieszkaniowej i usługowej. Niemniej jednak przewidziane w planie zapisy ograniczają intensywność tych oddziaływań poprzez m.in.:

- **zachowanie odpowiedniego udziału powierzchni biologicznie czynnych**, którego minimalny poziom jest dostosowany do funkcji oraz skali zabudowy – im niższa intensywność zabudowy, tym większy udział terenów biologicznie czynnych,
- **ograniczoną skalę inwestycji** – przewiduje się obiekty letniskowo-usługowe o małej skali, niskiej uciążliwości i niewielkim zasięgu obsługi, co minimalizuje potencjalne negatywne oddziaływania na środowisko,
- **ograniczony zasięg oddziaływań** – oddziaływanie na elementy środowiska ogranicza się w zdecydowanej większości przypadków do terenu objętego inwestycją i nie wykracza poza jego granice,
- **emisje do powietrza** - emisje odorowe i związki azotu i fosforu w przypadku hodowli i upraw intensywnych, ograniczoną przez lokalizowanie działalności rolniczej poza większymi skupiskami ludności,

- **zwiększony poziom hałasu i ruchu kołowego** – szczególnie w obrębie stref produkcji rolnej, m.in. w związku z dostawami, odbiorem produktów rolnych czy intensyfikacją transportu lokalnego, niwelowany poprzez lokalizację względem siebie funkcji nieuciążliwych,
- **występowanie zieleni towarzyszącej zabudowie**, która może pełnić rolę kompensacyjną i pozytywnie wpływać na mikroklimat oraz estetykę krajobrazu,
- **utrzymanie wartości widokowych krajobrazu** poprzez odpowiednie formowanie zabudowy oraz ograniczenie jej wysokości i rozproszenia.

Charakterystyka oddziaływania

- **Zasięg:** Oddziaływanie przestrzenne jest **ograniczone lokalnie**, obejmujące w głównej mierze teren inwestycji i bezpośrednie otoczenie; nie stwierdza się wpływów o charakterze regionalnym czy transgranicznym.
- **Trwałość i odwracalność skutków:** Potencjalne zmiany środowiskowe mają **średni stopień trwałości**; większość z nich może być **odwracalna** lub ograniczona poprzez działania naprawcze (np. rekultywacja terenu, nasadzenia kompensacyjne).
- **Potencjalne źródła presji:** W przypadku terenów zabudowy mieszkaniowej głównym źródłem oddziaływania jest **niska emisja** (pyły i gazy pochodzące z indywidualnych źródeł ogrzewania), która – przy odpowiednich działaniach ograniczających (np. wymiana źródeł ciepła, działania antysmogowe) – może być skutecznie kontrolowana. Drugim rodzajem presji występującym w przypadku zagospodarowania terenów wskazanych w grupie, jest zwiększenie powierzchni terenów nieprzepuszczalnych – może być kontrolowane poprzez zachowanie odpowiednich wskaźników powierzchni biologicznie czynnych.
- **Oddziaływanie na krajobraz:** Są to tereny o niskiej intensywności zabudowy, z reguły wkomponowane w krajobraz.
- **Oddziaływanie na mienie:** Brak istotnych zagrożeń dla mienia prywatnego i publicznego; funkcje realizowane na tych terenach są zgodne z oczekiwaniami mieszkańców i nie generują konfliktów społecznych.
- **Wpływ na ludzi i klimat:** Tereny tej grupy, zwłaszcza w zakresie zieleni i zabudowy o niskiej intensywności, mają **korzystny wpływ na mikroklimat lokalny**, oferując jednocześnie przestrzeń do życia, wypoczynku i usług podstawowych.

Podsumowując, grupa B obejmuje tereny, które – mimo wprowadzenia zabudowy i częściowego przekształcenia środowiska – nie stanowią istotnego zagrożenia dla zasobów przyrodniczych. Ich rozwój może być prowadzony w sposób zrównoważony, pod warunkiem zachowania proporcji między zabudową a terenami biologicznie czynnymi oraz wdrożenia odpowiednich rozwiązań ograniczających oddziaływanie inwestycyjne na środowisko. Są to tereny kluczowe dla zaspokajania podstawowych potrzeb mieszkańców gminy, a jednocześnie możliwe do pogodzenia z celami ochrony środowiska.

Grupa C - tereny o możliwym niekorzystnym wpływie na środowisko.

Do grupy C zaklasyfikowano strefy planistyczne, których użytkowanie przestrzenne może generować okresowe lub trwałe oddziaływania niekorzystne na komponenty środowiska przyrodniczego i społecznego. Przekształcenia te mają zazwyczaj charakter **średnio lub długoterminowy**, a ich odwracalność jest **ograniczona**, szczególnie w przypadku trwałej zabudowy lub intensywnych form działalności gospodarczej, czy funkcje handlowe i mieszkaniowe o dużej skali.

Do tej grupy zaliczono następujące strefy funkcjonalno-przestrzenne:

1. **Strefa usługowa** – obejmująca lokalne usługi publiczne i komercyjne, z ograniczoną intensywnością zagospodarowania terenu.
2. **Strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową wielorodzinną** – obszary o dużej gęstości zaludnienia, intensywnej zabudowie oraz zwiększonej emisji zanieczyszczeń, zwłaszcza w sezonie grzewczym (niska emisja).
3. **Strefa handlu wielkopowierzchniowego** - jako obszar rozwojowy dla inwestycji komercyjnych, zgodnie z polityką przestrzenną ukierunkowaną na aktywizację gospodarczą i przeciwdziałanie degradacji przestrzeni przemysłowych.
4. **Strefa produkcji rolniczej (SR1 i SR4)** – obszary większych gospodarstw hodowlanych, w miejscach skupienia większych budynków gospodarskich, są to miejsca po byłych PGR-ach, które dziś stanowią prężnie funkcjonujące gospodarstwa hodowlane oraz takie na których możliwa jest lokalizacja elektrowni słonecznych.

Wpływ na środowisko i uwarunkowania przestrzenne

Tereny tej grupy charakteryzują się różnorodnym oddziaływaniem na środowisko, w zależności od rodzaju prowadzonej działalności. Wyróżnia się tu następujące aspekty wpływu:

- **zachowanie terenów biologicznie czynnych** – obowiązuje zróżnicowany procent powierzchni biologicznie czynnej, zależny od typu zabudowy i intensywności użytkowania; często stanowi on jedynie minimalną, wymaganą ustawowo wartość,
- **emisja zanieczyszczeń** – głównie **emisja niska** w przypadku zabudowy mieszkaniowej, możliwa do zniwelowania przez rozwój OZE na terenie gminy i przechodzenie z tradycyjnych palenisk na paliwa stałe na paleniska proekologiczne,
- **wprowadzanie zabudowy przestrzennie obcej** dla tradycyjnego krajobrazu – w szczególności w przypadku dużych obiektów handlowych, usługowych, lub bloków mieszkalnych, elektrowni słonecznych, jednak odpowiednie zagęszczenie i ukształtowanie zabudowy może ograniczyć widoczność tych zmian,
- **zagęszczenie ludności i wzrost ilości odpadów** – istotne zwłaszcza w obszarach zabudowy wielorodzinnej; konieczność zapewnienia odpowiedniego systemu gospodarki odpadami i infrastruktury technicznej,

- **trwałość oddziaływań** – w przypadku zabudowy kubaturowej i trwałych instalacji rolniczych przekształcenia mają charakter **dlugoterminowy lub stały**, a ich usunięcie jest kosztowne i technicznie utrudnione.

Charakterystyka oddziaływania

- **Zasięg oddziaływania:** Głównie **lokalny**, choć w przypadku działalności rolniczej i handlowej może obejmować również tereny sąsiednie, zwłaszcza jeśli nie zostaną wdrożone środki ograniczające emisje i hałas.
- **Trwałość i odwracalność skutków:** Oddziaływania są w znacznej mierze **trwale** i tylko częściowo odwracalne, szczególnie w zakresie zmian krajobrazowych i ingerencji w strukturę przestrzenną.
- **Potencjalne konflikty przestrzenne i środowiskowe:** Dotyczą głównie **sąsiedztwa zabudowy zagrodowej z terenami zamieszkania**, w tym ryzyko uciążliwości zapachowych, akustycznych i estetycznych.
- **Infrastruktura techniczna i kompensacja:** Ustalenia planu ogólnego nakładają obowiązek zapewnienia minimalnych standardów technicznych (wodociąg, kanalizacja, odpady, energia) oraz minimalnych powierzchni zieleni urządzonej jako elementów łagodzących presję inwestycyjną.
- **Oddziaływanie na ludzi i klimat:** W zakresie klimatu lokalnego oddziaływania są neutralne lub lekko negatywne – w zależności od stopnia uszczelnienia powierzchni i poziomu emisji. Oddziaływanie na ludzi może być negatywne w przypadku niewłaściwego prowadzenia działalności rolniczej lub przekroczenia dopuszczalnych norm hałasu i zapachów.

Podsumowując, Grupa C obejmuje obszary, które – choć nie stanowią bezpośredniego zagrożenia dla środowiska na dużą skalę – wymagają **zwiększonej kontroli planistycznej i środowiskowej**. Realizacja funkcji przewidzianych dla tych terenów powinna być ściśle związana z wdrażaniem **środków zaradczych**, ograniczających emisję, hałas i przekształcenia krajobrazowe. Jednocześnie są to obszary niezbędne z punktu widzenia zaspokajania potrzeb gospodarczych i mieszkaniowych gminy – ich rozwój musi odbywać się w sposób **kontrolowany, zrównoważony i uwzględniający lokalne uwarunkowania środowiskowe**.

Grupa D - tereny o niekorzystnym wpływie na środowisko.

Grupa D obejmuje strefy planistyczne, których podstawowe przeznaczenie wiąże się z intensywnym użytkowaniem terenu, niskim udziałem powierzchni biologicznie czynnych, znaczną ingerencją w krajobraz oraz generowaniem trwałych i rozległych oddziaływań na elementy środowiska przyrodniczego i społecznego. Tereny te posiadają istotny potencjał konfliktów środowiskowych i przestrzennych oraz wymagają zastosowania szczególnych środków ograniczających i kompensujących ich wpływ.

Do Grupy D zaliczono następujące strefy funkcjonalno-przestrzenne:

1. **Strefa infrastrukturalna** – obejmuje obszary przeznaczone pod infrastrukturę techniczną, w tym energetyczną, wodno-kanalizacyjną, przesyłową, a także obiekty o strategicznym znaczeniu dla funkcjonowania gminy, ale obciążone ryzykiem awarii i znaczną ingerencją w środowisko.
2. **Strefa górnictwa** – obejmuje obszary czynne lub projektowane do eksploatacji złóż kopalin, wiążące się z intensywną eksploatacją środowiska, degradacją gleby, hałasem, zapyleniem i znaczącą zmianą struktury krajobrazu.
3. **Strefa gospodarcza** – obejmuje obszary niewielki działalności gospodarczych (tartak, piekarnia, drobne usługi obsługi samochodów). Generować mogą one okresowe zwiększenie hałasu, emisji do powietrza i zapylenia.
4. **Strefa komunikacyjna** – obejmuje tereny istniejących i projektowanych tras komunikacyjnych, takich jak drogi, linie kolejowe oraz związana z nimi infrastruktura, które charakteryzuje emisja liniowa oraz istotna bariera przestrzenna i środowiskowa.

Wpływ na środowisko i uwarunkowania przestrzenne

Obszary Grupy D są uznawane za najbardziej obciążające dla środowiska. W ich przypadku konieczne jest planowe wprowadzanie działań minimalizujących skutki przestrzenne i środowiskowe. Charakterystyczne oddziaływania obejmują:

- **Zwiększony udział nawierzchni nieprzepuszczalnych** (asfalt, beton, infrastruktura przemysłowa), co skutkuje ograniczoną retencją wód opadowych oraz wzrostem temperatury lokalnej,
- **emisja zanieczyszczeń** – w formie **liniowej** (np. z dróg) oraz **obszarowej** (np. z hałd, składowisk, terenów górniczych),
- **zwiększony poziom hałasu**, drgań i zapylenia, oddziałujący również na tereny sąsiednie,
- **zagrożenie awariami technologicznymi**, pożarowymi, skażeniem wód i gleby, szczególnie w obszarach infrastruktury i zakładów przetwórczych,
- **zmiana stosunków wodnych**, w tym wpływ na poziom wód gruntowych oraz jakość wód powierzchniowych (w przypadku działalności wydobywczej),
- **zaburzenia w funkcjonowaniu lokalnych ekosystemów**, a także potencjalny wpływ na trasy przelotów ptaków oraz migracje innych gatunków,
- **wprowadzenie obiektów dominujących przestrzennie**, często nieharmonizujących z krajobrazem kulturowym i przyrodniczym gminy,
- **możliwość degradacji krajobrazu**, w szczególności przy działalności wydobywczej (wyrobiska, zwałowiska, hałdy), z trudną do przeprowadzenia rekultywacją,
- **zwiększony ruch kołowy i intensyfikacja użytkowania infrastruktury**, co przekłada się na wzrost emisji CO₂, zanieczyszczeń powietrza oraz ryzyko kolizji z innymi funkcjami przestrzennymi.

Charakterystyka oddziaływania

- **Zasięg:** Oddziaływanie często wykracza poza teren inwestycji, obejmując **obszary sąsiednie** i w zależności od skali działalności – również większy obszar funkcjonalny gminy.
- **Trwałość i odwracalność skutków:** Oddziaływania mają **charakter długoterminowy lub trwały**, a ich pełne usunięcie jest zazwyczaj **trudne lub niemożliwe** bez szeroko zakrojonych działań rekultywacyjnych i technicznych.
- **Potencjał kolizji przestrzennych:** Konieczność tworzenia **pasów ochronnych** (zielonych, izolacyjnych) oraz **odsunięcia innych form zabudowy**, szczególnie mieszkaniowej, od stref o najwyższej uciążliwości.
- **Oddziaływanie na ludzi i mienie:** Tereny te mogą wpływać negatywnie na **zdrowie i komfort życia mieszkańców**, zwiększać uciążliwości akustyczne, zapachowe i wizualne oraz potencjalnie wpływać na **obniżenie wartości nieruchomości** w sąsiedztwie.
- **Znaczenie strategiczne:** Pomimo wysokiego poziomu oddziaływań, są to tereny **niezbędne dla funkcjonowania infrastruktury technicznej i gospodarki gminy**, stąd ich rozwój powinien być **ściśle kontrolowany**, prowadzony zgodnie z przepisami ochrony środowiska, normami hałasu, jakości powietrza oraz obowiązkiem ocen oddziaływania na środowisko (OOS) dla planowanych przedsięwzięć.

Podsumowując, tereny zaklasyfikowane do Grupy D mają **największy potencjał negatywnego wpływu na środowisko**, a ich rozwój i użytkowanie musi być ściśle reglamentowane oraz uzależnione od wdrożenia **kompleksowych działań ograniczających i kompensacyjnych**. Konieczne jest stosowanie nowoczesnych technologii minimalizujących emisje, tworzenie buforów przyrodniczych oraz zapewnienie odpowiednich systemów monitoringu środowiskowego. Wskazane jest również cykliczne przeglądanie skutków ich funkcjonowania pod kątem wpływu na ludzi i przyrodę.

12.3 Oddziaływanie ustaleń planu ogólnego poza obszarem opracowania

Wprowadzone oraz istniejące zainwestowanie na obszarze gminy zostało zaprojektowane w sposób minimalizujący negatywny wpływ na sąsiednie tereny. Planowany rozwój zabudowy mieszkaniowej, zagrodowej, lotniskowej oraz usługowej – w ograniczonym zakresie – może powodować marginalny wzrost punktowej i liniowej emisji zanieczyszczeń do powietrza, głównie wskutek zwiększonego natężenia ruchu wewnętrznego oraz tranzytowego wykraczającego poza granice administracyjne gminy. Dodatkowo, w okresie sezonowym grzewczym spodziewany jest niewielki wzrost niskiej emisji, a także emisja związana z prowadzoną produkcją rolniczą, zwłaszcza w zakresie hodowli zwierząt.

Jednakże, zgodnie z założeniami planu ogólnego, skala oraz charakter tych oddziaływań pozostaną na poziomie marginalnym i nie powinny prowadzić do znaczących obciążeń środowiskowych na terenach sąsiednich. Istotnym czynnikiem ograniczającym potencjalne negatywne skutki jest zachowanie i ochrona kluczowych terenów cennych przyrodniczo, w tym

ciągłości korytarzy ekologicznych oraz systemów wodnych, które pozostają wolne od barier przestrzennych utrudniających migrację gatunków i naturalne procesy ekologiczne.

Ustalenia planu ogólnego sprzyjają tworzeniu zwartych i funkcjonalnie powiązanych obszarów przestrzennych, co redukuje rozpraszanie zabudowy oraz sprzyja racjonalnej gospodarce przestrzennej. Precyzyjnie określone wskaźniki oraz parametry zabudowy gwarantują harmonizację funkcji i formy architektonicznej na styku z terenami sąsiednimi, co eliminuje ryzyko powstawania konfliktów przestrzennych wynikających z odmiennych cech użytkowania.

W odniesieniu do planowanej działalności wydobywczej, mimo zmian w krajobrazie wynikających z prowadzenia eksploatacji, przewiduje się, że skala oraz charakter tej działalności, wraz z zastosowanymi metodami wydobywania, nie wygenerują istotnych obciążeń dla sąsiednich terenów. Plan ogólny przewiduje środki ograniczające wpływ inwestycji górniczych, szczególnie w zakresie ochrony zasobów wodnych, powietrza oraz krajobrazu.

Dodatkowo, ustalenia planu utrzymują stosunkowo rozległy obszar terenów o potencjale pełnienia funkcji przyrodniczych, co jest kluczowe dla zachowania bioróżnorodności oraz stabilności ekosystemów lokalnych. Ograniczenie rozwoju przestrzennego terenów inwestycyjnych do wyznaczonych stref stanowi skuteczną formę kontroli presji antropogenicznej i przyczynia się do ochrony środowiska naturalnego w szerszym kontekście regionalnym.

12.4 Informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko

Na podstawie zapisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U.08.199.1227), rozdziału 3, dział VI dotyczącego postępowanie w sprawie transgranicznego oddziaływania pochodzącego z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w przypadku projektów polityk, strategii, planów i programów opracowywany dokument nie będzie miał oddziaływania transgranicznego.

12.5 Oddziaływanie skumulowane

Uwarunkowania środowiskowe, kulturowe oraz przestrzenne, które determinują rozwój gminy, zostały precyzyjnie zdefiniowane na podstawie szczegółowej analizy potrzeb rozwojowych oraz istniejących możliwości zagospodarowania przestrzennego. W ramach projektu planu ogólnego rozwój zabudowy koncentruje się przede wszystkim na już funkcjonujących zespołach zabudowy, co stanowi świadome ograniczenie ekspansji przestrzennej i minimalizację rozproszenia funkcji urbanistycznych.

Takie podejście jest kluczowe dla zabezpieczenia cennych elementów przyrodniczych, które odgrywają istotną rolę w zachowaniu bioróżnorodności, stabilności ekosystemów oraz wartości krajobrazowych gminy. Ochrona terenów o wysokich walorach przyrodniczych, w tym obszarów leśnych oraz dolin rzecznych, zapobiega wzrostowi presji antropogenicznej, która

mogłaby prowadzić do degradacji siedlisk naturalnych, fragmentaryzacji ekosystemów oraz obniżenia jakości zasobów naturalnych, takich jak gleby czy zasoby wodne.

Analiza skumulowanego oddziaływania ustaleń planu wskazuje, że nie dochodzi do nadmiernej koncentracji zabudowy na terenach szczególnie wrażliwych środowiskowo, ani do intensyfikacji działalności inwestycyjnej w strefach zagrożonych lub chronionych. Dzięki temu oddziaływania planu na środowisko są rozproszone i nie kumulują się w sposób, który mógłby wywołać znaczące zagrożenia ekologiczne lub kulturowe.

Skumulowane oddziaływania, obejmujące zarówno aspekty związane z rozwojem zabudowy mieszkaniowej, usługowej oraz rolniczej, jak i elementy infrastrukturalne, pozostają na poziomie akceptowalnym. Plan przestrzenny sprzyja utrzymaniu równowagi pomiędzy rozwojem a ochroną środowiska, co skutkuje ograniczeniem negatywnego wpływu na lokalne warunki przyrodnicze oraz dziedzictwo kulturowe.

W konsekwencji, przyjęte w planie rozwiązania przestrzenne i funkcjonalne umożliwiają harmonijny rozwój gminy, jednocześnie minimalizując ryzyko kumulacji presji antropogenicznych na wybrane obszary. Zapewniona zostaje tym samym wysoka jakość środowiska życia mieszkańców oraz trwałość wartości przyrodniczych i kulturowych, które są fundamentem zrównoważonego rozwoju gminy.

XIII. STRESZCZENIE

Gmina Czarna położona jest w południowo-wschodniej części województwa podkarpackiego, w powiecie bieszczadzkim, przy granicy z Ukrainą. Jest to gmina wiejska o powierzchni 185 km², cechująca się peryferyjnym położeniem, brakiem kolei i gęstą siecią dróg lokalnych. Przebiegające przez nią drogi wojewódzkie nr 894 i 896 wchodzi w skład Małej Pętli Bieszczadzkiej i stanowią główne osie komunikacyjne.

Obszar gminy znajduje się w granicach Karpat Wschodnich, w obrębie dwóch mezoregionów: Gór Sanocko-Turczańskich (na północy i wschodzie) oraz Bieszczadów Zachodnich (na południowym zachodzie). Charakteryzuje się zróżnicowaną rzeźbą terenu – od dolin rzecznych (ok. 420–450 m n.p.m.) po partie górskie sięgające 1346 m n.p.m. Występują tu liczne osuwiska, szczególnie w rejonach fliszowych, co stanowi istotne ograniczenie dla zabudowy i zagospodarowania przestrzennego. Obszary o stałej lub okresowej aktywności ruchów masowych są zidentyfikowane m.in. w rejonie Czarnej, Polany i Olchowca.

Geologicznie teren budują utwory fliszowe (naprzemienne warstwy łupków i piaskowców), cechujące się niestabilnością, dużym nachyleniem zboczy i podatnością na procesy geodynamiczne. Warunki podłoża budowlanego są zróżnicowane – korzystne głównie we wschodniej części gminy, natomiast niekorzystne na obszarach z wysokim nachyleniem, płytkim poziomem wód gruntowych oraz w strefach osuwisk. W rejonie Zbiornika Solińskiego obserwuje się dodatkowe procesy brzegowe pogarszające warunki budowlane.

Gmina charakteryzuje się wysokim stopniem zalesienia, dużą różnorodnością siedlisk przyrodniczych (żyzna buczyna karpacka, olszyny nadrzeczne, torfowiska) oraz wysokimi walorami krajobrazowymi. Teren objęty jest ochroną w ramach licznych form: Bieszczadzki Park Narodowy, Park Krajobrazowy Doliny Sanu, Park Krajobrazowy Gór Słonnych, rezerwat przyrody i obszary Natura 2000.

Na terenie gminy zlokalizowane są także złoża surowców naturalnych – m.in. ropa naftowa, gaz ziemny, kamień łamany i wody mineralne – z których część jest eksploatowana lub udokumentowana do potencjalnego wykorzystania. Istniejące złoża wymagają odpowiedniego uwzględnienia w planowaniu przestrzennym, z uwagi na możliwe konflikty z funkcjami przyrodniczymi i zagospodarowaniem terenu.

Zgodnie z regionalizacją klimatyczną Wosia, Gmina Czarna położona jest w regionie Zamojsko-Przemyskim, w pobliżu Regionu Sandomierskiego. Obszar ten charakteryzuje się stosunkowo dużą liczbą dni ciepłych i słonecznych, przy ograniczonej liczbie dni chłodnych oraz przeważającym umiarkowanym zachmurzeniem. Częste są również przymrozki występujące przy pogodnym niebie.

W 2023 roku średnia roczna temperatura wyniosła 9,5°C, a roczna suma opadów – 1006,8 mm. Na podstawie danych 30-letnich największe opady notowane są od maja do lipca, z kulminacją w lipcu (średnio ok. 144 mm/miesiąc). W tym samym okresie przypadają najwyższe średnie dzienne temperatury maksymalne: czerwiec – 27°C, lipiec – 29°C, sierpień – 28°C.

Największa liczba dni z opadami również występuje w miesiącach maj–lipiec, osiągając średnio 21,1–22,7 dni w miesiącu. Najwięcej dni słonecznych przypada statystycznie na kwiecień (ok. 3,6 dnia), a najwięcej dni suchych – na październik (średnio 16,2 dnia). Dni śnieżne występują zazwyczaj od października do kwietnia, ze szczytem w styczniu (średnio 16,3 dnia).

Z punktu widzenia warunków klimatycznych istotne są również silne wiatry – najczęściej występujące od grudnia do marca, z dominującym kierunkiem południowo-południowo-zachodnim (SSW) i prędkością przekraczającą 20 km/h.

Panujące warunki klimatyczne sprzyjają rozwojowi rolnictwa i turystyki, jednak obecność intensywnych opadów w okresie letnim oraz zjawiska przymrozków i silnych wiatrów mogą generować lokalne zagrożenia środowiskowe, np. erozję czy uszkodzenia infrastruktury technicznej i rolniczej.

Wody powierzchniowe i jednolite części wód powierzchniowych (JCWP)

Gmina Czarna położona jest w zlewniach dwóch głównych systemów rzecznych: Wisły (rzeka Czarna i jej dopływy) oraz Dniestru (rzeka Mszanka). Cieki wodne na terenie gminy mają charakter górski – cechuje je duża zmienność przepływów, uzależniona od warunków opadowych i morfologii terenu. Najwyższe odpływy przypadają na wiosnę, a najniższe – latem (sierpień).

Wzdłuż południowej i zachodniej granicy gminy przepływa rzeka San, której bieg uregulowano zbiornikiem Solina. Zbiornik ten, przyczyniając się do erozji brzegów i zamulania, stanowi istotny element układu hydrograficznego regionu.

Analiza JCWP wykazała ogólny **zły stan** wód powierzchniowych (pomimo dobrego lub umiarkowanego stanu ekologicznego), co wynika głównie z niespełnienia norm chemicznych. Do kluczowych presji należą: rozproszona zabudowa, intensyfikacja rolnictwa i działalność leśna.

Program „Błękitny San”, w którym uczestniczy gmina, zakłada zrównoważony rozwój gospodarki wodnej, ochronę środowiska wodnego i adaptację do zmian klimatu.

Zagrożenia wodno-klimatyczne

- **Zagrożenie powodziowe:** dotyczy jedynie niewielkich obszarów wzdłuż Sanu (głównie lasy i nieużytki).
- **Zagrożenie suszą:** gmina została sklasyfikowana jako:
 - II klasa zagrożenia suszą ogólną (umiarkowane ryzyko),
 - III klasa zagrożenia suszą atmosferyczną i hydrologiczną (wysokie ryzyko),
 - I klasa zagrożenia suszą rolniczą (niskie ryzyko).Według IUNG-PIB w 2024 r. nie odnotowano przekroczeń kryteriów suszy dla analizowanych typów gleb.

Główne zagrożenia dla jakości wód powierzchniowych obejmują: zrzuty ścieków, odpływy z terenów zabudowanych i rolniczych, masową turystykę oraz niekontrolowaną zabudowę rekreacyjną.

Wody podziemne i jednolite części wód podziemnych JCWPd

Gmina obejmuje dwie jednolite części wód podziemnych: **JCWPd 168 i 169**, które oceniono jako posiadające **dobry stan ogólny** (stan chemiczny i ilościowy). Zasoby te są chronione m.in. przez dominujący udział terenów leśnych i ograniczoną zabudowę.

Na terenie gminy nie występują główne zbiorniki wód podziemnych (ZWP), jednak w jej sąsiedztwie znajduje się **Lokalny Zbiornik Wód Podziemnych nr 431** (Sanok–Lesko). Zbiornik ten, zbudowany z piaskowców i łupków fliszu karpackiego, cechuje się dużą podatnością na zanieczyszczenia oraz naturalnie podwyższonymi stężeniami żelaza i manganu.

Zagrożenia dla wód podziemnych obejmują:

- punktowy pobór wód (ryzyko dla ilości),
- wysoką podatność na zanieczyszczenia (m.in. ścieki bytowe, nawozy i środki ochrony roślin),
- płytkie występowanie wód gruntowych w części obszaru.

Mimo tych zagrożeń, aktualny stan wód podziemnych oceniany jest jako dobry.

Gospodarka wodno-ściekowa

Za gospodarkę wodno-kanalizacyjną odpowiada Zakład Gospodarki Komunalnej w Czarnej Górze. Do sieci wodociągowej podłączonych jest ok. **65,7% budynków mieszkalnych**, a z wody sieciowej korzysta **54,2% mieszkańców**.

Na terenie gminy funkcjonuje:

- 4 ujęcia wód powierzchniowych,
- 26 ujęć wód podziemnych, z planami budowy kolejnych 4 (m.in. w Lipie, Paniszczowie i Polanie).

Ze względu na uwarunkowania terenowe i rozproszoną zabudowę, budowa jednolitego systemu wodociągowego jest utrudniona. Jednak zasoby wodne są wystarczające do zaspokojenia obecnych i przyszłych potrzeb.

Infrastruktura kanalizacyjna i gospodarka ściekowa

Teren gminy Czarna charakteryzuje się niskim stopniem rozwoju infrastruktury kanalizacyjnej.

Według danych GUS z 2023 roku:

- jedynie **12,7% budynków mieszkalnych** jest podłączonych do kanalizacji sanitarnej,
- z sieci kanalizacyjnej korzysta **23,2% ludności**,
- łączna długość czynnej sieci kanalizacyjnej wynosi jedynie **4,3 km**.

Podstawową formą zagospodarowania ścieków pozostają **zbiorniki bezodpływowe** (szamba), opróżniane za pomocą wozów asenizacyjnych, oraz **przydomowe oczyszczalnie ścieków**, powszechnie wykorzystywane w zabudowie rozproszonej. Obecność znacznej liczby zbiorników bezodpływowych stanowi **zagrożenie środowiskowe** – w przypadku nieszczelności może dojść do skażenia gleb i wód gruntowych.

Na terenie gminy funkcjonuje **pięć oczyszczalni ścieków**, z których większość obsługuje lokalne skupiska zabudowy. Jedna z nich jest wykorzystywana przez kopalnię na potrzeby własne.

Wnioski planistyczne:

- wskazana rozbudowa zbiorczego systemu kanalizacji, zwłaszcza w miejscowościach o większym zagęszczeniu zabudowy,
- rozwój i dofinansowanie przydomowych oczyszczalni ścieków na terenach rozproszonych,
- wdrożenie kontroli szczelności zbiorników bezodpływowych i systemu monitoringu ścieków.

Uwarunkowania glebowe i rolnicze

Na terenie gminy dominują gleby o niskiej przydatności rolniczej:

- przeważają **gleby brunatne kwaśne i gleby bielcowo-brunatne górskie**,

- większość gruntów należy do **IV klasy bonitacyjnej**, co ogranicza opłacalność intensywnego rolnictwa,
- wyższe klasy gleb (III klasa) występują **punktowo** (łącznie ok. 99 ha), głównie jako użytki zielone.

Rolnictwo ma charakter ekstensywny, z przewagą:

- **łąk trwałych** (54% gruntów),
- **pastwisk** (20%),
- **grunty orne** są marginalne (zaledwie 26 ha).

W produkcji zwierzęcej dominują:

- **chów bydła mlecznego**,
- **hodowla drobiu** (głównie kurzego).

Średnia wielkość gospodarstwa to **15,2 ha** (2020 r.), z przewagą gospodarstw małych (1–5 ha).

Zidentyfikowano również obszary **zdrenowane** w rejonie Lipie – Michniowiec – Bystre.

Zagrożenia dla przestrzeni rolniczej:

- zanieczyszczenie gleb przez ścieki i nawozy,
- presja urbanizacyjna (rozlewanie się zabudowy),
- degradacja środowiska przy intensywnym nawożeniu słabych gleb.

Wnioski planistyczne:

- wspieranie **hodowli zwierząt i użytkowania pastwisk**, co koresponduje z potencjałem turystyki (w tym turystyki konnej),
- ograniczenie działalności rolniczej do terenów o wyższej klasie bonitacyjnej,
- przeciwdziałanie rozdrobnieniu i rozlewaniu się zabudowy.

Uwarunkowania przyrodnicze i krajobrazowe

Gmina Czarna posiada wyjątkowe walory przyrodnicze, objęte wieloma formami ochrony:

Bieszczadzki Park Narodowy

- część południowo-wschodnia gminy znajduje się w jego granicach oraz otulinie,
- obszar objęty ochroną jako **Rezerwat Biosfery UNESCO**,
- występuje tu wiele siedlisk z dyrektywy siedliskowej i ptasiej, m.in.: **połoniny, torfowiska, buczyny, jaworzyny**, murawy wysokogórskie, oraz liczne jaskinie i siedliska nietoperzy,
- obecność wielu **chronionych gatunków zwierząt**: m.in. **niedźwiedź brunatny, wilk, ryś, żubr, wydra, bóbr**, a także liczne gatunki ptaków i bezkręgowców.

Ciśniańsko-Wetliński Park Krajobrazowy

- obejmuje tereny gminy od północy i zachodu,
- celem jego ochrony jest zachowanie **walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych** Bieszczadów Zachodnich,
- chroni dziedzictwo przyrodnicze, a także **dziedzictwo kulturowe i ludowe** regionu.

Park Krajobrazowy Doliny Sanu to obszar chroniony utworzony w 1992 roku, obejmujący ponad 27 tys. hektarów w południowo-wschodniej Polsce – na terenie gmin Lutowiska, Solina i Czarna w województwie podkarpackim. Jego głównym celem jest ochrona cennych przyrodniczo, krajobrazowo i kulturowo terenów położonych w dolinie jednej z najczystszych polskich rzek – Sanu. Park chroni zarówno świat przyrody nieożywionej (np. odsłonięcia geologiczne, źródła i

czyste potoki), jak i przyrodę ożywioną, czyli unikalne gatunki roślin, zwierząt i ich siedliska. Znaczącą rolę odgrywa tu także ochrona dziedzictwa kulturowego – tradycyjnej zabudowy, zabytkowych cerkwi i kościołów, a także dawnych śladów ludzkiej działalności. Obszar ten to również niezwykle malowniczy krajobraz, w którym dominują górskie łąki, lasy i doliny rzek. Park ma nie tylko wartość przyrodniczą, ale także edukacyjną, krajobrazową i rekreacyjną – pozwala chronić przyrodę i kulturę regionu przy jednoczesnym zachowaniu możliwości umiarkowanego korzystania z jego zasobów przez mieszkańców i turystów.

Teren gminy Czarna leży w wyjątkowo cennym przyrodniczo regionie Bieszczadów. Znaczna jego część znajduje się w granicach **Wschodniobeskidzkiego Obszaru Chronionego Krajobrazu**, który powstał w 1998 roku i obejmuje niemal 100 tysięcy hektarów. Obszar ten pełni rolę ochronną dla sąsiednich parków krajobrazowych i narodowych.

Dodatkowo, gmina znajduje się w zasięgu dwóch **obszarów Natura 2000** – jeden chroni ważne siedliska przyrodnicze (np. lasy, łąki, torfowiska), a drugi rzadkie i chronione gatunki ptaków. Działania ochronne koncentrują się na zachowaniu naturalnego krajobrazu, różnorodnych ekosystemów oraz charakterystycznych gatunków roślin i zwierząt, w tym m.in. żubrów, niedźwiedzi, wilków, rysi, orłów i bocianów czarnych.

Na terenie gminy znajdują się również dwa **rezerваты przyrody** – *Krywe* i *Sine Wiry*. Oba chronią naturalne krajobrazy i różnorodne siedliska, a ich ochrona obejmuje m.in. monitorowanie zagrożeń, utrzymanie szlaków turystycznych i tradycyjne użytkowanie łąk.

Wyznaczono tu także **pięć pomników przyrody**, głównie w formie wiekowych drzew, oraz jeden **użytek ekologiczny** – niewielki teren w Tworylnem, którego celem jest ochrona rzadkich gatunków i krajobrazu.

Przez gminę przebiega ważny **korytarz ekologiczny**, który umożliwia migrację dzikich zwierząt i łączy większe obszary chronione. Większość gminy (ok. 2/3) pokrywają lasy, w których przeważają buki i jodły.

Mimo tak wysokiej wartości przyrodniczej, region boryka się z pewnymi **zagrożeniami**, takimi jak:

- dominacja lasów jednogatunkowych (monokultur), co zmniejsza odporność ekosystemów,
- zanieczyszczenie gleb i wód oraz pogarszające się warunki wodne,
- niekontrolowany rozwój zabudowy i turystyki, prowadzący do niszczenia siedlisk,
- niska jakość infrastruktury kanalizacyjnej,
- obecność dzikich wysypisk i nielegalnego składowania odpadów.

Gmina Czarna, mimo swojej wiejskiej struktury i rozproszonej zabudowy, pełni istotną rolę w zachowaniu przyrodniczego dziedzictwa Bieszczadów. Wymaga to jednak dalszych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju i skutecznej ochrony przyrody.

Jakość powietrza atmosferycznego

Gmina Czarna należy do strefy podkarpackiej (PL1802), w której prowadzone są cykliczne oceny jakości powietrza. Na podstawie danych z lat 2019–2023, większość zanieczyszczeń nie przekraczała dopuszczalnych norm:

- **Dobra jakość powietrza (Klasa I)** – brak przekroczeń dla:
 - dwutlenku siarki (SO₂),
 - tlenków azotu (NO, NO₂ – roczne stężenia),
 - tlenku węgla (CO),
 - benzeny (C₆H₆),
 - metali ciężkich (Pb, As, Cd, Ni).
- **Zły stan jakości powietrza (Klasa IIb)** – przekroczenia poziomów dopuszczalnych dla:
 - dwutlenku azotu (NO₂ – krótkoterminowo),
 - pyłu zawieszonego PM₁₀,
 - benzo(a)pirenu (B(a)P) – szczególnie niebezpieczny dla zdrowia.
- **Zanieczyszczenie umiarkowane (Klasa IIIa)** – wysokie, ale dopuszczalne stężenia ozonu (O₃).

Źródła zanieczyszczeń:

1. **Niska emisja** z gospodarstw domowych opalanych paliwami stałymi – główny problem w sezonie grzewczym.
2. **Emisja komunikacyjna** – głównie z dróg DW 894 i DW 896.
3. **Inne źródła** – emisje z działalności rolniczej, gospodarczej, a także napływowe z sąsiednich gmin.

Zagrożenia dla jakości powietrza:

- Utrzymujący się wysoki poziom niskiej emisji z przestarzałych pieców.
- Wzrost ruchu drogowego, zwłaszcza turystycznego.
- Spalanie resztek roślinnych i brak promocji OZE.

Rekomendacje:

- Wymiana źródeł ciepła na niskoemisyjne.
- Edukacja ekologiczna mieszkańców.
- Ograniczanie emisji z transportu i rolnictwa.

Stan klimatu akustycznego

Źródła hałasu:

1. **Hałas komunikacyjny** – głównie z DW 894 i DW 896. W sezonie turystycznym odnotowywane są przekroczenia poziomu informacyjnego, ale nie alarmowego.
2. **Brak hałasu przemysłowego** – gmina nie posiada dużych zakładów przemysłowych.
3. **Inne źródła** – maszyny rolnicze, imprezy turystyczne, sporadyczne i lokalne.

Ocena:

- Na podstawie dostępnych danych, gmina Czarna nie jest narażona na przekroczenie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku.
- Brak pomiarów bezpośrednich na terenie gminy – ocena oparta na punktach pomiarowych z sąsiednich lokalizacji.

Rekomendacje:

- Monitorowanie ruchu drogowego i planowanie z uwzględnieniem map akustycznych.
- Rozwój infrastruktury turystycznej i mieszkaniowej zgodnie z zasadami ładu przestrzennego.
- Edukacja mieszkańców i ograniczanie hałasu w porze nocnej.
- Wspieranie alternatywnych form transportu (rowerowy, pieszy, zbiorowy).

Wnioski ogólne w zakresie klimatu akustycznego gminy:

- Gmina Czarna wykazuje relatywnie dobrą jakość środowiska, jednak istnieje potrzeba aktywnej polityki ekologicznej w zakresie redukcji emisji i hałasu.
- Szczególną uwagę należy zwrócić na:
 - modernizację systemów ogrzewania,
 - rozwój niskoemisyjnego transportu,
 - ochronę terenów przyrodniczo cennych i mieszkalnych przed presją turystyczną i komunikacyjną.

Uwarunkowania wynikające z obecności obiektów emitujących promieniowanie elektromagnetyczne (PEM)

Na terenie gminy Czarna występują nieliczne źródła emisji pól elektromagnetycznych, w tym:

- **linia wysokiego napięcia 110 kV**, stacje transformatorowe i sieć SN/nN,
- **stacje bazowe telefonii komórkowej** zlokalizowane w Żłobku, Czarnej Górnej i Polanie.

Według danych z 2023 r. średnie natężenie PEM w województwie podkarpackim wynosiło **0,58 V/m**, a na obszarach wiejskich – jeszcze niższe. Obecne wartości są znacznie **poniżej dopuszczalnych norm** i nie stanowią zagrożenia dla ludzi ani środowiska.

Potencjalne zagrożenia:

- brak systematycznego monitoringu PEM,
- możliwe zwiększenie ekspozycji w wyniku rozbudowy infrastruktury telekomunikacyjnej blisko zabudowy mieszkaniowej.

Rekomendacje:

- uznanie obecnego wpływu PEM za **nieistotny środowiskowo**,
- prowadzenie **okresowych pomiarów PEM**, szczególnie w rejonach planowanych inwestycji,
- uwzględnianie przepisów dotyczących PEM w planowaniu przestrzennym (rozporządzenie Ministra Zdrowia z 17.12.2019 r.).

Uwarunkowania wynikające z obecności obiektów odnawialnych źródeł energii (OZE)

Gmina Czarna posiada umiarkowany potencjał rozwoju OZE:

- **Biomasa** – wysoki potencjał, zwłaszcza biomasy leśnej i roślin energetycznych.
- **Biogaz** – potencjał niski, ale możliwy do wykorzystania w rolnictwie.
- **Energia wiatru** – warunki średnie lub mało korzystne, ograniczony potencjał (poniżej 230 GWh).
- **Energia słoneczna** – dobre warunki (nasłonecznienie ok. 1800 h/rok), potencjał fotowoltaiki na poziomie 26–35 MW.

- **Energia geotermalna** – brak warunków do geotermii wysokotemperaturowej, ale możliwe jest lokalne wykorzystanie **pomp ciepła**.
- **Energia wodna** – bardzo niski potencjał (poniżej 1 MW), nie stanowi istotnego źródła energii.

Zagrożenia środowiskowe i społeczne:

- odpady z instalacji na biomasę/biogaz,
- kolizje turbin wiatrowych z ptakami i nietoperzami,
- wpływ instalacji PV na glebę i roślinność,
- zmiany w stosunkach wodnych przy dużych instalacjach,
- możliwe konflikty społeczne związane z lokalizacją farm OZE.

Rekomendacje:

- każda inwestycja OZE powinna być poprzedzona **oceną oddziaływania na środowisko**,
- należy przeprowadzać **konsultacje społeczne** i stosować **dobre praktyki środowiskowe**,
- działania powinny uwzględniać lokalne uwarunkowania przyrodnicze i społeczne.

Podsumowując, gmina Czarna ma umiarkowany potencjał rozwoju OZE, głównie w zakresie **biomasy i energii słonecznej**, a oddziaływanie promieniowania elektromagnetycznego oceniane jest jako **niskie i nieszkodliwe**. Dalszy rozwój powinien być zrównoważony i oparty na rzetelnych analizach środowiskowych.

Walory kulturowe

Obszar gminy Czarna charakteryzuje się wysokimi walorami krajobrazowymi i kulturowymi, wynikającymi z jej długiej i złożonej historii. Miejscowość Czarna została założona w 1505 roku jako osada wielokulturowa, zamieszkiwana przez społeczności ruskie i wołowskie. Tereny gminy znajdowały się na przestrzeni wieków w różnych strukturach państwowych, co wpłynęło na bogate dziedzictwo kulturowe regionu.

Znaczącą ingerencję w krajobraz kulturowy i osadniczy przyniosła „akcja Wisła”, w wyniku której wiele osad zostało opuszczonych i z czasem całkowicie zanikło. Dawne wsie, takie jak Chrewt, Paniszczów, Rosochate czy Tworylne, obecnie są terenami niezabudowanymi, objętymi wtórną sukcesją roślinności. W krajobrazie dominuje dziś zieleń nieurządzona oraz kompleksy leśne.

Na terenie gminy zlokalizowano liczne zabytki, głównie sakralne (cerkwie, kapliczki) oraz nieliczne obiekty świeckie – m.in. spichlerz w Bystrem i szkołę w Polanie. Część z nich wpisana jest do rejestru zabytków, inne ujęto w gminnej ewidencji zabytków zaktualizowanej w 2025 roku.

W ramach Audytu Krajobrazowego Województwa Podkarpackiego wyznaczono cztery priorytetowe obszary krajobrazowe na terenie gminy Czarna. Są to głównie krajobrazy leśne oraz bagienno-łąkowe, w tym z udziałem dużych zbiorników wodnych i kompleksów hotelowo-sportowych. Ich zachowanie i ochrona stanowią priorytet w kontekście planowania przestrzennego.

Podsumowując, gmina Czarna cechuje się cennymi walorami krajobrazowymi i kulturowymi, które powinny być uwzględniane w procesach decyzyjnych dotyczących rozwoju przestrzennego, inwestycji i ochrony dziedzictwa.

Na podstawie przeprowadzonych uwarunkowań ekofizjograficznych wskazano główne elementy istotne dla rozwoju gminy:

1. Ochrona walorów krajobrazowych, przyrodniczych i architektonicznych

- w zakresie zagospodarowania terenów należy wskazać minimalne powierzchnie terenu biologicznie czynnego, maksymalną powierzchnię zabudowy oraz maksymalną wysokość budynków,
- układ funkcjonalno-przestrzenny musi uwzględniać naturalne cechy środowiska, występowanie obszarów migracji fauny i flory oraz naturalnych powiązań przyrodniczych. Istotnym jest brak przecinania naturalnych korytarzy migracji fauny,
- uprawy polowe nie stanowią dużych powierzchni gminy, stąd też nie przewiduje się wzrostu zapotrzebowania na tereny przeznaczone pod uprawy rolnicze,
- należy zachować w maksymalnym zakresie otwarte powierzchnie łąk i pastwisk, stanowiące nie tylko cenny element krajobrazu, ale i służący prowadzonej hodowli zwierząt,
- nowe tereny inwestycyjne nie mogą oddziaływać na cenne elementy przyrodnicze i krajobrazowe obszaru gminy, wpływać na pogarszanie ich jakości oraz pogarszać stanu występujących cennych ekosystemów, szczególnie siedlisk objętych ochroną przyrodniczą,
- w celu zachowania walorów przyrodniczych terenów rolniczych zaleca się utrzymanie pasmowych zadrzewień i zakrzewień śródpolnych,
- nowa zabudowa mieszkaniowa powinna najpierw uzupełniać istniejącą tkankę zabudowy następnie powinna być lokalizowana w ramach zwartych kompleksów zabudowy, w celu ograniczenia występowania enklaw zabudowy,
- nowe tereny mieszkaniowe powinny być wyposażone w maksymalnym zakresie w infrastrukturę techniczną, szczególnie w zakresie infrastruktury wodno-ściekowej,
- nowa zabudowa powinna być dostosowana pod względem architektonicznym, do parametrów zabudowy sąsiedniej, po to aby nie zaburzała ona ładu przestrzennego obszaru oraz krajobrazu kulturowego,
- w zakresie gospodarki rolnej zaleca się zabezpieczenie gruntów rolnych przed zmianą ich przeznaczenia na cele nierolnicze, racjonalne gospodarowanie przestrzenią oraz ochronę gruntów przed erozją wodną i wietrzną poprzez wykorzystanie zadrzewień śródpolnych oraz zadarniania wzdłuż cieków wodnych,
- należy chronić tereny leśne, poprzez racjonalną gospodarkę leśną oraz nietworzenie monokultur leśnych oraz zalesianie szczególnie gruntów o niskiej klasie bonitacyjnej.

2. Ochrona środowiska gruntowo – wodnego

- należy w maksymalnym możliwym zakresie rozwijać system gospodarki wodno-ściekowej. Ograniczyć wykorzystywanie zbiorników bezodpływowych do gromadzenia ścieków,
- obszarami szczególnej ochrony przed nadmiernym oddziaływaniem antropogenicznym powinny obszary dolin rzek,
- należy zapobiegać nadmiernemu chemizmowi gleb, zwłaszcza w zakresie stosowania środków ochrony roślin,
- gleby zdegradowane, szczególnie w ramach obszarów pokopalnianych, należy rekultywować,

- eliminowanie niekoncesjonowanej eksploatacji złóż,
- ograniczenie możliwości wystąpienia suszy poprzez działania związane z retencją wód,
- należy wody opadowe z terenów nieprzepuszczalnych, szczególnie z terenów dróg, podczyszczać w miejscu powstania przed przekazaniem ich do odbiornika,
- zmniejszenie antropopresji na stan ilościowy wód, poprzez pobór z indywidualnych ujęć wód,
- w maksymalnym możliwym zakresie należy retencjonować wody opadowe,
- należy zwiększać poziom naturalnej retencji leśnej i glebowej,
- należy dążyć do wprowadzania i pozostawienia zadrzewień i zakrzewień wzdłuż koryt rzek, ochronę starorzeczy, pozostawienia na terenach dolinnych podmokłych obszarów łąkowych,
- należy ograniczyć możliwość lokalizacji nowej zabudowy na obszarach o ujawnionych procesach krasowych, płytko zalegających wodach gruntowych,
- należy chronić ujęcia wód, poprzez niewprowadzanie zagospodarowania mogącego powodować ich zanieczyszczenie oraz przestrzegać wyznaczonych stref ochronnych.

3. Ochrona powietrza atmosferycznego

- należy dążyć do znacznego ograniczenia emisji gazowych i pyłowych do powietrza wynikających z niskiej emisji m.in poprzez wymianę indywidualnych systemów grzewczych i wykorzystanie w większym zakresie odnawialnych źródeł energii,
- należy ograniczyć poziom niskiej emisji, szczególnie w okresie grzewczym, poprzez prowadzenie termomodernizacji budynków i poprawę efektywności energetycznej budynków,
- modernizacja dróg i odsunięcie nowej zabudowy od głównych szlaków komunikacyjnych,
- rozwój elementów infrastruktury pieszej i rowerowej,
- rozwój błękitno-zielonych rozwiązań w ramach prowadzonych działań inwestycyjnych.

4. Ochrona klimatu akustycznego

- w przypadku przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu od terenów dróg sąsiadujących z terenami mieszkaniowymi zaleca się stosowanie pasów izolacyjnych, głównie jako zieleni izolacyjnej,
- modernizacja dróg i odsunięcie nowej zabudowy od głównych szlaków komunikacyjnych,
- lokalizacja poszczególnych terenów powinna uwzględniać wymagania z zakresu ochrony akustycznej terenów wrażliwych, objętych tą ochroną, zgodnie z przepisami odrębnymi,
- lokalizacja względem siebie poszczególnych funkcji powinna uwzględniać ich wzajemne oddziaływanie pod kątem emisji hałasu. Tereny uciążliwe pod tym względem powinny być izolowane od terenów wrażliwych na uciążliwość emisji hałasu,
- z uwagi na tzw. zjawisko ulotu, należy przestrzegać ograniczenia w zabudowie i zagospodarowaniu terenów wynikające z występowania stref technicznych od linii elektroenergetycznych.

W ramach opracowania ekofizjograficznego przeprowadzona została ocena przydatności środowiskowej terenów pod różne funkcje zagospodarowania:

► Tereny rolnicze

- Gleby gminy mają ograniczoną przydatność rolniczą (głównie klasy IV i niższe).
- Preferowane jest utrzymanie pastwisk i użytków zielonych na najlepszych siedliskach.

► Tereny leśne

- Dominujące w gminie buczyny mają duże znaczenie ekologiczne.
- Preferowana sukcesja leśna na terenach opuszczonych po eksploatacji surowców lub działalności rolniczej.

► Tereny usługowe i przemysłowe

- Przemysł praktycznie nie występuje; dominują usługi lokalne i turystyka.
- Gmina posiada potencjał do rozwoju funkcji wypoczynkowo-rekreacyjnych, bazujących na zasobach przyrodniczych.

► Tereny mieszkaniowe

- Zabudowa o charakterze rozproszonym (jednorodzinna i zagrodowa).
- Preferowane jest uzupełnianie istniejącej zabudowy bez tworzenia izolowanych enklaw.
- Nowe inwestycje powinny unikać cennych siedlisk i mieć dostęp do infrastruktury technicznej (szczególnie kanalizacji).

Obszary predysponowane do rozwoju terenów zurbanizowanych

Na podstawie analiz środowiskowych i przestrzennych, wskazano obszary możliwe do przekształcenia w tereny inwestycyjne, spełniające następujące warunki:

- brak konfliktu z funkcją przyrodniczą i rolniczą,
- brak barier antropogenicznych (np. osuwiska, złoża, cmentarze, linie wysokiego napięcia),
- lokalizacja w bezpośrednim sąsiedztwie istniejącej zabudowy (do 100 m),
- korzystne warunki podłoża budowlanego.

Nowe tereny zurbanizowane wskazano w rejonie wsi: **Czarna Dolna i Górna, Żłobek, Rabe, Lipie, Michniowiec, Bystre**, w mniejszym zakresie: **Chrewt i Polana** – z uwagi na ich mniejsze ograniczenia przyrodnicze i większy potencjał integracji z istniejącą infrastrukturą.

Przeprowadzone analizy jednoznacznie wskazują na konieczność zrównoważonego rozwoju gminy Czarna, z poszanowaniem jej unikalnych walorów krajobrazowych, kulturowych i przyrodniczych. Rozwój powinien odbywać się głównie w formie uzupełniania istniejącej zabudowy, przy jednoczesnym zachowaniu obszarów o wysokiej wartości środowiskowej oraz minimalizacji presji inwestycyjnej na tereny chronione.

W ramach opracowywanej prognozy wskazano główne cele planu ogólnego

Projekt Planu ogólnego gminy Czarna określa kierunki rozwoju przestrzennego gminy z uwzględnieniem uwarunkowań środowiskowych, przyrodniczych, krajobrazowych, społecznych i gospodarczych oraz obowiązujących dokumentów strategicznych i planistycznych. Jego podstawowym celem jest uporządkowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy poprzez koncentrację nowej zabudowy w obrębie istniejących terenów zainwestowanych oraz ograniczenie rozpraszania zabudowy na terenach otwartych i cennych przyrodniczo. Szczególny nacisk położono na zachowanie walorów krajobrazowych i przyrodniczych gminy, której znaczna część objęta jest różnymi formami ochrony przyrody oraz pełni istotne funkcje turystyczne i rekreacyjne.

Plan wyznacza strefy planistyczne odpowiadające istniejącemu sposobowi zagospodarowania oraz prognozowanym potrzebom rozwojowym gminy, określając dla nich profile funkcjonalne, parametry i wskaźniki zabudowy. Rozwój funkcji mieszkaniowych, usługowych, turystycznych i rekreacyjnych przewidziano przede wszystkim w obrębie istniejących struktur osadniczych oraz terenów objętych obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Jednocześnie utrzymano rozległe obszary stref otwartych, terenów leśnych, rolniczych oraz zieleni i rekreacji, zapewniających zachowanie ciągłości systemu przyrodniczego oraz ochronę siedlisk i krajobrazu.

Istotnym elementem planu jest również ochrona zasobów środowiska poprzez ograniczenie presji inwestycyjnej na obszary o najwyższych walorach przyrodniczych, koncentrację zabudowy w terenach już przekształconych, zachowanie terenów biologicznie czynnych oraz uwzględnienie potrzeb ochrony wód, gleb i krajobrazu. W rejonach szczególnie cennych, zwłaszcza związanych z Jeziorem Solińskim oraz obszarami objętymi ochroną przyrody, rozwój zabudowy został ograniczony i podporządkowany ustaleniom miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Przyjęte rozwiązania mają na celu stworzenie podstaw do prowadzenia racjonalnej polityki przestrzennej gminy, umożliwiającej zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy przy jednoczesnym zachowaniu wysokich walorów środowiskowych, krajobrazowych i kulturowych oraz poprawie jakości życia mieszkańców.

Strefy planistyczne wprowadzone w planie to różne typy terenów, w zależności od ich przeznaczenia – mieszkalne, usługowe, rolnicze, turystyczne, techniczne czy zielone. Wyróżniono m.in.:

- strefy zabudowy jednorodzinnej i zagrodowej,
- strefy rekreacji (np. przy Jeziorze Solińskim),
- strefy rolnicze i produkcyjne (np. w Olchowcu, Poniszowie),
- strefy infrastruktury i usług,
- strefy otwarte, gdzie nie przewiduje się żadnej zabudowy (np. lasy, rzeki),
- oraz specjalne strefy dla cmentarzy czy górnictwa.

Oddziaływanie na środowisko:

1. Emisje zanieczyszczeń powietrza

- Nowe inwestycje muszą stosować niskoemisyjne źródła ciepła.
- Istniejące źródła niskiej emisji powinny być modernizowane (termomodernizacja, odnawialne źródła energii).
- Zanieczyszczenia generują także drogi i działalność rolnicza – zaleca się zielone pasy ochronne oraz ograniczenie wypalania traw.

2. Hałas komunikacyjny

- Główne źródła hałasu to drogi DW894 i DW896 oraz działalność sezonowa – ruch turystyczny.
- Rekomenduje się stosowanie zieleni izolacyjnej, ekranowania zabudowy oraz technologii ograniczających hałas.

3. Presja inwestycyjna i degradacja zieleni

- Rozwój może zagrażać terenom przyrodniczo cennym – plan zakłada ich ochronę poprzez przypisanie do stref otwartych.

- Zabudowa ma być skupiona, a nowe inwestycje muszą spełniać wymogi dot. powierzchni biologicznie czynnej.
- Lasy i zieleń nieurządzona (zadrzewienia, zakrzaczenia, remizy, łągi) mają zostać zachowane, co wspiera bioróżnorodność.

Wnioski

Plan funkcjonalno-przestrzenny gminy Czarna:

- Zachowuje równowagę między rozwojem a ochroną środowiska.
- Chroni tereny przyrodniczo cenne i zapobiega ich przekształcaniu.
- Minimalizuje negatywny wpływ urbanizacji poprzez odpowiednie lokalizacje inwestycji i zastosowanie środków ochronnych.

Wpływ planowanego zagospodarowania na poszczególne elementy środowiska

Obszar gminy charakteryzuje się dużym udziałem terenów leśnych i otwartej zieleni, a zabudowa skupia się głównie wzdłuż głównych dróg, w formie zabudowy mieszkalno-zagrodowej. Plan ogólny zakłada przede wszystkim rozwój polegający na uzupełnianiu już istniejących obszarów zabudowy, co pozwala ograniczyć ingerencję w cenne przyrodniczo tereny. Większość takich obszarów została objęta ochroną w ramach tzw. stref otwartych, gdzie obowiązuje zakaz zabudowy.

Lasom i zadrzewieniom przypisuje się istotną rolę ekologiczną – pełnią funkcje siedliskowe, migracyjne oraz retencyjne. Ich trwałość wydaje się być zagwarantowana. Dzięki układom zieleni w formie pasów i wysp, gmina zachowuje dużą bioróżnorodność. Nawet planowana zabudowa letniskowa w rejonie Sanu i Potoku Czarna ma charakter ekstensywny i nie zagraża naturalnemu charakterowi krajobrazu.

Charakterystyka wpływu planowanego zagospodarowania na poszczególne komponenty środowiska:

Gleby i powierzchnia ziemi: Realizacja ustaleń planu będzie powodowała lokalne przekształcenia powierzchni ziemi związane z rozwojem zabudowy i infrastruktury, jednak ich skala pozostanie ograniczona. W celu ochrony gleb i zachowania naturalnych funkcji środowiska wprowadzono obowiązek utrzymania odpowiedniego udziału powierzchni biologicznie czynnej, dzięki czemu nie przewiduje się istotnego wzrostu powierzchni uszczelnionych. Na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego konieczne będzie również wyznaczenie terenów wyłączonych spod zabudowy.

Istotnym uwarunkowaniem gminy jest występowanie licznych osuwisk oraz terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi. Plan uwzględnia te ograniczenia, ograniczając możliwość lokalizacji nowej zabudowy na obszarach o najwyższym ryzyku. Ewentualna realizacja inwestycji na takich terenach będzie wymagała szczegółowych badań geologiczno-inżynierskich oraz zastosowania odpowiednich zabezpieczeń, co pozwoli ograniczyć ryzyko negatywnego wpływu na powierzchnię ziemi.

Wody: Ocena wpływu planu wykazała, że przyjęte rozwiązania nie powinny powodować pogorszenia stanu wód powierzchniowych ani podziemnych oraz nie będą utrudniały osiągnięcia celów środowiskowych określonych w Planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły. Rozwój nowej zabudowy skoncentrowano przede wszystkim w obrębie istniejących

miejsowości, ograniczając presję na zasoby wodne. Jedynie w strefach produkcji rolniczej (SR) dopuszczono możliwość lokalizacji rozproszonej zabudowy związanej z prowadzeniem gospodarstw rolnych, jednak jej zakres powinien zostać ograniczony i doprecyzowany na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Zachowanie znacznego udziału terenów biologicznie czynnych oraz funkcji retencyjnych terenów leśnych i rolnych będzie sprzyjało ochronie zasobów wodnych. Plan uwzględni również obszary zagrożenia powodziowego oraz istniejący system melioracyjny, a przyjęte rozwiązania w zakresie gospodarki ściekowej i zagospodarowania terenów ograniczają ryzyko negatywnego oddziaływania na jakość wód.

Powietrze atmosferyczne: Okresowe pogorszenie jakości powietrza może występować w sezonie grzewczym i przy inwersjach, głównie w związku z indywidualnym ogrzewaniem na paliwa stałe. Na stan atmosfery wpływać będzie również wzmożony ruch kołowy. Plan ogólny ogranicza jednak wielkość terenów nowej zabudowy i promuje zachowanie powierzchni biologicznie czynnych, a także rozwój OZE, co pozwala ograniczać emisję. Zieleń pełni dodatkowo rolę buforową i łagodzącą lokalne zmiany klimatu, choć jej oddziaływanie jest ograniczone do sezonu wegetacyjnego.

Hałas i klimat: Hałas drogowy to główne źródło uciążliwości akustycznych, ale nie planuje się ekranów dźwiękochłonnych – zamiast tego zaleca się izolację domów i sadzenie drzew. Plan nie wpłynie znacząco na klimat lokalny – kluczowe jest zachowanie zieleni, która chłodzi i przewietrza teren.

Świat roślinny i zwierzęcy: Plan ogólny obejmuje ochroną tereny cenne przyrodniczo i ogranicza rozwój inwestycyjny w ich obrębie. Rozbudowa terenów zurbanizowanych będzie odbywać się głównie na terenach już zagospodarowanych i w niewielkiej skali. Nie przewiduje się wprowadzania zabudowy intensywnej ani dużej redukcji powierzchni biologicznie czynnej. Nowe inwestycje mogą lokalnie wpływać na siedliska, prowadzić do synantropizacji środowiska i tworzenia barier ekologicznych, ale główne korytarze migracyjne, doliny rzeczne i lasy pozostaną zachowane. Dzięki temu różnorodność biologiczna nie ulegnie znacznemu obniżeniu, choć mogą pojawić się punktowe uciążliwości, jak zanieczyszczenia powietrza czy gleby.

Klimat lokalny: Rozwój zabudowy nie spowoduje istotnych zmian klimatu lokalnego, ponieważ ogranicza się do uzupełniania istniejących terenów. Możliwe będzie niewielkie pogorszenie przewietrzania i wzrost temperatury w rejonach zabudowanych, jednak utrzymanie rozległych obszarów lasów i zieleni otwartej sprzyja retencji chłodu i stabilizacji mikroklimatu.

Krajobraz: Nowe inwestycje będą miały charakter punktowy i wpiszą się w istniejące struktury krajobrazowe, dzięki czemu nie zmienią znacząco tożsamości przestrzeni. Potencjalne zmiany mogą wynikać z eksploatacji kruszyw i złóż ropy, jednak tereny te będą podlegać rekultywacji. Występujące konstrukcje masztowe są nieliczne i nie wpływają znacząco na wartości krajobrazowe.

Wpływ na mieszkańców: Realizacja ustaleń planu nie powinna powodować pogorszenia warunków życia i zdrowia mieszkańców. Planowany rozwój terenów inwestycyjnych ma ograniczoną skalę, a jego potencjalny wpływ na jakość powietrza, wód i gleb będzie minimalizowany przez obowiązujące przepisy dotyczące ochrony środowiska, gospodarki ściekowej oraz parametrów zagospodarowania terenów. Istotnym uwarunkowaniem gminy jest występowanie licznych osuwisk i terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi. Plan uwzględni te ograniczenia, ograniczając możliwość lokalizacji nowej zabudowy na obszarach

o najwyższym ryzyku, natomiast realizacja inwestycji na takich terenach będzie wymagała odpowiednich badań geologicznych i zastosowania zabezpieczeń technicznych. W efekcie przewiduje się, że realizacja planu, przy zachowaniu obowiązujących przepisów oraz rozwoju infrastruktury technicznej, będzie sprzyjała poprawie jakości środowiska i utrzymaniu bezpiecznych warunków życia mieszkańców.

Odnawialne źródła energii: W planie dopuszczono lokalizację farm fotowoltaicznych. Rozwój OZE stanowi działanie proekologiczne, jednak w określonych obszarach może powodować również pewne niekorzystne oddziaływania na środowisko, co wymaga odpowiedniej kontroli i planowania.

Podsumowując – plan ogólny gminy Czarna przewiduje umiarkowany rozwój, z poszanowaniem przyrody i komfortu życia mieszkańców.

Rozwiązania mające na celu zapobieganie, zmniejszanie lub kompensowanie negatywnych działań na środowisko oraz propozycje rozwiązań alternatywnych

Do najważniejszych zagrożeń środowiskowych na obszarze gminy należy niekontrolowany rozwój zabudowy kosztem terenów rolniczych i cennych przyrodniczo, który może prowadzić do pogorszenia jakości krajobrazu, stanu wód, jakości powietrza oraz klimatu akustycznego. Projekt planu ogólnego ogranicza to ryzyko poprzez koncentrację nowej zabudowy w obrębie istniejących struktur osadniczych, ochronę terenów o wysokich walorach przyrodniczych oraz zachowanie znacznych powierzchni terenów leśnych, łąk i pastwisk.

Plan wyznacza zasady zrównoważonego zagospodarowania przestrzeni, uzależniając rozwój zabudowy od dostępności infrastruktury technicznej oraz zgodności z ustalonymi parametrami zagospodarowania. Na terenach produkcji rolniczej możliwość lokalizacji zabudowy ma charakter ograniczony i powinna zostać doprecyzowana na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego poprzez wyznaczenie obszarów wyłączonych spod zabudowy. Istotnym elementem ochrony środowiska pozostaje również zachowanie ekosystemów objętych ochroną, ograniczenie niskiej emisji, dostosowanie inwestycji do uwarunkowań przyrodniczych i krajobrazowych oraz ochrona dziedzictwa kulturowego.

Przyjęte rozwiązania stanowią kompromis pomiędzy potrzebami rozwoju społeczno-gospodarczego, w tym funkcji turystycznych, a koniecznością zachowania wysokich walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy. W efekcie plan ogranicza presję inwestycyjną na najcenniejsze obszary oraz tworzy podstawy do prowadzenia zrównoważonej polityki przestrzennej zgodnej z wymaganiami ochrony środowiska.

Analiza i ocena celów ochrony środowiska ustanowionych na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym istotnych z punktu widzenia projektowanego dokumentu

Projekt planu ogólnego gminy Czarna został opracowany z poszanowaniem zasad zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, zgodnie z międzynarodowymi konwencjami, politykami UE oraz dokumentami krajowymi i regionalnymi. Plan ten odpowiada na wyzwania

związane z presją inwestycyjną, ochroną zasobów przyrodniczych, jakością życia mieszkańców oraz koniecznością integracji aspektów środowiskowych, społecznych i gospodarczych.

Zgodność z dokumentami międzynarodowymi i unijnymi

Plan nawiązuje do konwencji międzynarodowych, takich jak Konwencja Wiedeńska, Protokół Montrealski czy Konwencja o różnorodności biologicznej, których wspólnym celem jest ochrona klimatu, bioróżnorodności i zdrowia ludzi. Zintegrowane są także zapisy dyrektyw unijnych, w tym Dyrektywy Siedliskowej i Ptasiej, stanowiących podstawę funkcjonowania sieci Natura 2000, oraz strategii takich jak **Europejski Zielony Ład, Strategia Bioróżnorodności 2030, czy Zrównoważona Europa 2030.**

Plan wpisuje się w te założenia poprzez:

- ograniczenie rozwoju zabudowy w obszarach o wysokiej wartości przyrodniczej,
- ochronę korytarzy ekologicznych i siedlisk,
- dopuszczenie inwestycji OZE przy jednoczesnym wykluczeniu turbin wiatrowych na obszarach krajobrazowo wrażliwych,
- ograniczanie emisji zanieczyszczeń do powietrza, gleby i wody,
- wspieranie ochrony klimatu i poprawy jakości środowiska przyrodniczego.

Ochrona środowiska w praktyce planistycznej

Zgodność z dokumentami krajowymi i regionalnymi

Plan uwzględnia zapisy **Polityki Ekologicznej Państwa 2030, Krajowego Programu Zwiększania Lesistości, Krajowego Planu Gospodarki Odpadami, Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych,** a także celów wskazanych w **Strategii Odpowiedzialnego Rozwoju i Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030.**

Główne kierunki polityki krajowej zrealizowane w planie to:

- zachowanie i zwiększenie powierzchni terenów zielonych i leśnych,
- ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary cenne przyrodniczo,
- wspieranie gospodarki opartej na efektywnym wykorzystaniu zasobów,
- rozbudowa infrastruktury sprzyjającej ochronie środowiska (kanalizacja, odnawialne źródła energii, racjonalna gospodarka wodna i odpadowa).

Na poziomie regionalnym projekt jest zgodny z zapisami **Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego do 2030 r., Programu Rozwoju Bieszczad, a także Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego na lata 2024–2027 z perspektywą do 2031 r..**

Szczególnie podkreślono:

- konieczność przeciwdziałania marginalizacji społeczno-gospodarczej,
- wykorzystanie lokalnych zasobów do rozwoju turystyki i usług,
- poprawę dostępności transportowej i komunikacyjnej,
- wzmocnienie odporności na zmiany klimatu oraz ochronę dziedzictwa przyrodniczego.

Efekty planu ogólnego – perspektywa środowiskowa i społeczna

Plan ogólny:

- nie prognozuje istotnego pogorszenia jakości powietrza czy klimatu akustycznego, co przekłada się na komfort życia mieszkańców,
- chroni różnorodność biologiczną, zachowując obszary leśne, łąki i tereny siedliskowe,
- wspiera udział społeczny w procesie planistycznym, zgodnie z Konwencją z Aarhus,
- tworzy ramy dla rewitalizacji zdegradowanych terenów i ich przywrócenia przyrodzie,

- ogranicza rozproszenie zabudowy poprzez wyznaczanie terenów inwestycyjnych jako uzupełnienie już istniejących struktur osadniczych,
- uwzględnia ograniczenia wynikające z lokalnych uwarunkowań środowiskowych – np. słabe gleby, obecność korytarzy ekologicznych czy bliskość terenów Natura 2000,
- umożliwia rozwój funkcji turystycznych i usługowych, traktując je jako ważny filar rozwoju lokalnego.

Podsumowanie:

Projekt planu ogólnego gminy Czarna jest zgodny z nadrzędnymi celami ochrony środowiska i politykami rozwoju na wszystkich poziomach zarządzania – od lokalnego po międzynarodowy. Zapewnia ramy dla zrównoważonego zagospodarowania przestrzeni, chroni zasoby przyrodnicze i kulturowe, wspiera rozwój społeczno-gospodarczy oraz tworzy podstawę dla racjonalnego gospodarowania środowiskiem w długim okresie.

Informacje o możliwym oddziaływaniu na obszary natura 2000, obszary chronione siedliska i gatunki chronione oraz korytarze ekologiczne

Przeprowadzona analiza wykazała, że realizacja ustaleń planu ogólnego nie będzie powodowała znaczącego negatywnego oddziaływania na obszary i obiekty objęte ochroną przyrody występujące na terenie gminy Czarna, w tym na Bieszczadzki Park Narodowy wraz z otuliną, Ciśniańsko-Wetliński Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Doliny Sanu, Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu, obszary Natura 2000 „Bieszczady”, rezerваты przyrody, użytki ekologiczne, pomniki przyrody oraz korytarze ekologiczne.

Dominującą formą zagospodarowania na terenach objętych ochroną pozostaje strefa otwarta (SO), która utrzymuje dotychczasowy sposób użytkowania terenów leśnych, łąkowych i wodnych oraz nie dopuszcza lokalizacji nowej zabudowy. Pozostałe strefy planistyczne wyznaczono głównie w celu usankcjonowania istniejącego zagospodarowania lub realizacji ustaleń obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Największe powierzchnie stref innych niż SO występują w rejonie Chrewtu i Olchowca, natomiast na pozostałym obszarze mają charakter punktowy i koncentrują się głównie wzdłuż Małej Pętli Bieszczadzkiej.

Analiza wykazała, że większość siedlisk przyrodniczych Natura 2000 pozostaje w granicach strefy otwartej. W miejscach, gdzie siedliska częściowo pokrywają się ze strefami umożliwiającymi rozwój zabudowy, są to przede wszystkim tereny już zagospodarowane lub przeznaczone do uzupełnienia istniejącej zabudowy o charakterze ekstensywnym, z wysokim udziałem powierzchni biologicznie czynnej. Na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego konieczne będzie szczegółowe określenie przeznaczenia terenów oraz wyłączenie z zabudowy najcenniejszych fragmentów siedlisk, tak aby nie dopuścić do ich degradacji ani pogorszenia stanu ochrony.

Nie przewiduje się również istotnego negatywnego wpływu na chronione gatunki roślin i zwierząt, w tym ssaki, ptaki, płazy oraz bezkręgowce. Ich siedliska zlokalizowane są głównie na terenach leśnych, dolinach cieków i innych obszarach pozostających poza zasięgiem planowanych zmian funkcjonalnych. Plan nie powoduje fragmentacji kompleksów leśnych ani przerwania ciągłości korytarzy ekologicznych, a rozwój zabudowy skoncentrowano przede wszystkim w istniejących strukturach osadniczych.

W konsekwencji stwierdzono, że realizacja ustaleń planu ogólnego nie będzie powodowała znaczącego negatywnego oddziaływania na cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000 oraz pozostałych form ochrony przyrody. Potencjalne lokalne oddziaływania mogą zostać skutecznie ograniczone na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego poprzez precyzyjne określenie przeznaczenia terenów, wyznaczenie obszarów wyłączonych z zabudowy oraz zastosowanie odpowiednich zasad zagospodarowania, szczególnie w rejonach o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych.

Analiza ustaleń planu ogólnego względem ustaleń audytu krajobrazowego

Analiza zgodności projektu planu ogólnego z Audytem krajobrazowym województwa podkarpackiego wykazała, że przyjęte rozwiązania są spójne z rekomendacjami dla zidentyfikowanych krajobrazów priorytetowych. Na obszarach doliny Sanu, kompleksów leśnych oraz terenów bagienno-łąkowych utrzymano dotychczasowy sposób użytkowania, oparty głównie na strefach otwartych z zakazem nowej zabudowy, co sprzyja zachowaniu walorów przyrodniczych, krajobrazowych i ciągłości ekologicznej. W krajobrazie osadniczym, obejmującym rejon Zatoki Potoku Czarne, dopuszczono jedynie ograniczony rozwój ekstensywnej zabudowy, nawiązującej do istniejącej struktury przestrzennej i wspierającej rozwój funkcji turystycznych. Ustalenia planu pozostają zgodne z celami ochrony krajobrazu określonymi w Audycie krajobrazowym i nie powodują istotnych zagrożeń dla zachowania jego wartości.

Potencjalne zmiany stanu środowiska w przypadku braku realizacji planu ogólnego

Wprowadzenie planu ogólnego jest konsekwencją zmian przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Zgodnie z obowiązującym prawem, dotychczasowe studium uwarunkowań utraci moc 30 czerwca 2026 r., a brak uchwalenia planu ogólnego skutkowałby ograniczeniem możliwości prowadzenia polityki przestrzennej i podejmowania nowych inwestycji.

Plan ogólny pełni kluczową rolę w porządkowaniu przestrzeni i umożliwia wydawanie decyzji o warunkach zabudowy. Brak jego realizacji oznaczałby brak podstaw prawnych do lokalizacji nowych inwestycji po 1 lipca 2026 r., zwłaszcza poza wyznaczonymi obszarami uzupełnienia zabudowy. W praktyce oznacza to **zahamowanie rozwoju gminy**, zarówno w zakresie funkcji mieszkaniowych, jak i gospodarczych.

Brak wdrożenia ustaleń planu ogólnego może prowadzić do **pogorszenia stanu środowiska**, m.in. poprzez:

- niekontrolowany rozwój zabudowy turystycznej i rozproszenie zabudowy,
- wzrost liczby indywidualnych źródeł ciepła (palenisk), co może zwiększyć emisję zanieczyszczeń,
- nieuporządkowaną gospodarkę wodno-ściekową i zrzuty nieoczyszczonych ścieków,
- wzrost presji na zasoby wodne (punktowy pobór wód),
- chemizację gleb i ich zanieczyszczenie w wyniku niekontrolowanego rozwoju rolnictwa,
- pogorszenie jakości powietrza, wód i gleby, a także klimatu akustycznego.

Dodatkowo, brak planu może skutkować osłabieniem ochrony cennych przyrodniczo terenów, które zajmują znaczną część powierzchni gminy. Istnieje również ryzyko przerwania ciągłości systemów przyrodniczych i nasilenia konfliktów przestrzennych.

Plan ogólny stanowi także narzędzie wspierające rozwój społeczno-gospodarczy gminy, zapewniając równowagę między potrzebami rozwojowymi a ochroną środowiska. Jego brak może prowadzić do dezorganizacji systemu infrastrukturalnego (drogowego, technicznego), a tym samym do pogorszenia jakości życia mieszkańców oraz utraty walorów środowiskowych i krajobrazowych.

Metody analizy realizacji postanowień planu ogólnego

Analiza realizacji postanowień planu ogólnego prowadzona będzie z uwzględnieniem wpływu zagospodarowania przestrzennego na środowisko oraz stopnia przestrzegania ustaleń planistycznych. Ocena ta opiera się na narzędziach wynikających z przepisów prawa oraz proponowanych metodach obserwacji i pomiaru efektów wdrażania dokumentu.

1. Wpływ zagospodarowania na środowisko

Weryfikacja skutków środowiskowych realizacji planu odbywać się będzie poprzez:

- monitoring środowiska wynikający z decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (dla inwestycji tego wymagających),
- monitoring państwowy środowiska realizowany przez wyspecjalizowane instytucje,
- analizę wniosków i skarg dotyczących uciążliwości działalności gospodarczej.

2. Realizacja polityki przestrzennej

Dla oceny wdrożenia postanowień planu ogólnego planuje się prowadzenie okresowych przeglądów zagospodarowania przestrzennego gminy. Proponowane narzędzia analityczne to m.in.:

- rejestracja i analiza wniosków o zmianę planów miejscowych,
- okresowa ocena stanu środowiska, w tym klimatu akustycznego i jakości powietrza, w oparciu o dane monitoringowe i własne badania,
- ocena stopnia eliminacji przestarzałych palenisk oraz wykorzystania paliw ekologicznych,
- ocena stopnia skanalizowania gminy (odsetek gospodarstw podłączonych do kanalizacji),
- jakość wód podziemnych i powierzchniowych,
- ilość i struktura odpadów komunalnych, w szczególności udział odpadów selektywnie zebranych,
- analiza uciążliwości akustycznej dróg.

Podsumowanie

Zastosowanie zaproponowanych metod pozwoli na bieżącą ocenę wpływu realizacji planu ogólnego na stan środowiska oraz na identyfikację potencjalnych problemów i potrzeb rewizji dokumentu. Monitoring i analiza skutków planu ogólnego stanowią tym samym istotny element polityki zrównoważonego rozwoju gminy.

Prognoza zmian środowiska w wyniku realizacji ustaleń planu ogólnego

Plan ogólny gminy Czarna został opracowany w taki sposób, aby wspierać zrównoważony rozwój, zgodnie z lokalną strategią rozwoju. Kluczowe cele to poprawa jakości życia mieszkańców, rozwój turystyki opartej na walorach przyrodniczych oraz ochrona środowiska. Plan uwzględnia zarówno potrzeby inwestycyjne, jak i konieczność zachowania cennych terenów przyrodniczych.

Dla uproszczenia oceny wpływu planu na środowisko, tereny gminy podzielono na cztery grupy – od tych sprzyjających środowisku po te, które mogą mu zagrażać:

Grupa A – obszary o korzystnym wpływie na środowisko obejmuje strefy, których funkcje przestrzenne wpływają pozytywnie na środowisko przyrodnicze, klimat lokalny oraz jakość życia mieszkańców. Należą do nich strefa cmentarzy (wyłącznie jako obszar grzebalny), strefy zieleni i rekreacji (bez możliwości lokalizacji zabudowy) oraz strefa otwarta obejmująca lasy, łąki, pastwiska, naturalne zadrzewienia i nieużytki. Obszary te podtrzymują lokalną bioróżnorodność, zachowują integralność krajobrazu, pełnią funkcje buforowe, zachowują ciągłość terenów biologicznie czynnych, poprawiają mikroklimat i retencję wodną, chronią glebę przed erozją i przesuszeniem oraz wspierają funkcje społeczne i estetyczne. Oddziaływanie tych terenów jest lokalne, odwracalne i nie generuje negatywnych skutków dla otoczenia, a ich utrzymanie stanowi fundament lokalnej polityki ekologicznej i klimatycznej.

Grupa B – tereny o neutralnym lub niewielkim niekorzystnym wpływie na środowisko obejmuje strefy, w których przewidziana jest zabudowa niskiej intensywności, w tym strefy zieleni i rekreacji z możliwością ograniczonej zabudowy usługowej (z możliwością dodatkowo lokalizacji zabudowy głównie o funkcji usługowej i rekreacyjnej), strefa cmentarzy z zabudową sakralną (obszar cmentarza wraz z zabudową kultu religijnego), strefy produkcji rolniczej oraz strefy wielofunkcyjne z zabudową mieszkaniową jednorodzinną i zagrodową. Oddziaływanie na środowisko jest umiarkowane i w większości lokalne, ograniczone przez zachowanie odpowiedniego udziału powierzchni biologicznie czynnych, ograniczoną skalę inwestycji, obecność zieleni kompensacyjnej oraz odpowiednie formowanie zabudowy i ich lokalizację względem siebie (brak generowania konfliktów przestrzennych). Skutki są częściowo odwracalne, wpływ na krajobraz i mienie jest minimalny, a teren ten sprzyja zachowaniu korzystnego mikroklimatu i funkcji rekreacyjnych. Rozwój tych obszarów może odbywać się w sposób zrównoważony przy wdrożeniu środków ograniczających oddziaływanie inwestycyjne.

Grupa C – tereny o możliwym niekorzystnym wpływie na środowisko obejmuje strefy, których użytkowanie może powodować okresowe lub trwałe negatywne oddziaływania na środowisko przyrodnicze i społeczne, w tym strefy usługowe, wielofunkcyjne z zabudową wielorodzinną, produkcji rolniczej oraz handlu wielkopowierzchniowego. Oddziaływania obejmują ograniczoną powierzchnię biologicznie czynną, emisję niską, wzrost ruchu kołowego, zmiany krajobrazu, zagęszczenie ludności i zwiększenie ilości odpadów. Zasięg oddziaływania jest głównie lokalny, a skutki mają charakter średnio- lub długoterminowy; częściowo mogą być ograniczone przez działania naprawcze, takie jak nasadzenia kompensacyjne i kontrola emisji. Rozwój tych terenów wymaga planowania i wdrażania środków ograniczających wpływ na środowisko, przy zachowaniu równowagi między funkcjami gospodarczymi a ochroną przyrody.

Grupa D – tereny o niekorzystnym wpływie na środowisko obejmuje strefy intensywnie użytkowane, z niskim udziałem powierzchni biologicznie czynnej, znaczną ingerencją w krajobraz i trwałym oddziaływaniem na środowisko przyrodnicze i społeczne. Należą do nich

strefy infrastrukturalne, górnictwa, działalności gospodarczej oraz komunikacyjne. Oddziaływania obejmują zwiększony udział powierzchni nieprzepuszczalnych, emisję zanieczyszczeń i hałas, zagrożenia awariami technologicznymi i pożarowymi, zmianę stosunków wodnych, ingerencję w ekosystemy i migracje gatunków, wprowadzenie obiektów dominujących krajobrazowo oraz potencjalną degradację krajobrazu. Zasięg oddziaływania może wykraczać poza teren inwestycji, skutki są długotrwałe lub trwałe, a ryzyko kolizji przestrzennych wymaga tworzenia pasów ochronnych i odsunięcia zabudowy wrażliwej. Rozwój tych terenów jest strategicznie istotny dla infrastruktury i gospodarki gminy, ale musi być ściśle kontrolowany, prowadzony zgodnie z przepisami ochrony środowiska i z zastosowaniem działań kompensacyjnych oraz monitoringu.

Podsumowując, prognoza skutków wskazuje, że zachowanie i rozwój stref A i B sprzyja ochronie środowiska i jakości życia mieszkańców, natomiast tereny C i D wymagają szczególnej kontroli i wdrażania środków ograniczających negatywne oddziaływania, co pozwala na harmonijny, zrównoważony rozwój gminy przy minimalizacji zagrożeń dla środowiska naturalnego i społecznego.

Oddziaływanie ustaleń planu poza gminą i w szerszym kontekście

Plan ogólny gminy Czarna został opracowany tak, aby jego wpływ na sąsiednie obszary był minimalny. Choć plan przewiduje umiarkowany rozwój zabudowy mieszkaniowej, usługowej czy lotniskowej, związany z tym wzrost emisji zanieczyszczeń – np. z ruchu drogowego czy ogrzewania – ma charakter lokalny i niewielki. Ochrona przyrody, korytarzy ekologicznych i zasobów wodnych pomaga ograniczyć negatywne skutki dla terenów sąsiednich.

Dzięki spójnemu układowi przestrzennemu, który unika rozpraszania zabudowy i dba o estetykę na styku z innymi terenami, ryzyko konfliktów przestrzennych zostało zminimalizowane. Nawet planowana działalność górnicza nie powinna istotnie wpływać na otoczenie – przewidziano dla niej środki ograniczające oddziaływanie na krajobraz, wodę i powietrze.

Co ważne, plan nie generuje **oddziaływania transgranicznego** – nie będzie miał wpływu na środowisko poza granicami Polski.

Oddziaływanie skumulowane – czyli efekt całości

Analiza całościowego wpływu planu pokazuje, że zmiany w przestrzeni gminy będą rozproszone i umiarkowane. Nowa zabudowa ma powstawać głównie tam, gdzie już wcześniej istniała infrastruktura. Takie podejście ogranicza ekspansję w stronę terenów przyrodniczo cennych, jak lasy, doliny rzeczne czy obszary chronione.

Dzięki temu uda się uniknąć nagromadzenia działań szkodliwych dla środowiska w jednym miejscu. Plan nie prowadzi do nadmiernej koncentracji inwestycji, nie zagraża przyrodzie ani dziedzictwu kulturowemu.

W rezultacie, plan sprzyja zrównoważonemu rozwojowi – pozwala rozwijać gminę, zachowując równowagę między potrzebami mieszkańców a ochroną przyrody. Ma to kluczowe znaczenie dla zachowania dobrych warunków życia i trwałości lokalnych zasobów przyrodniczych.

XIV. BIBLIOGRAFIA

1. *Atlas pospolitych ptaków lęgowych Polski*. Warszawa: PTPP "pro Natura", GIOŚ;
2. *Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany*. Wrocław, Tomiałojć L., Stawarczyk T. (2003), Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego;
3. BirdLife International (dane online): <https://www.birdlife.org> – Międzynarodowe źródło informacji o statusie ochronnym i ekologii gatunków;
4. Centralna Baza Danych Geologicznych - Państwowy Instytut Geologiczny;
5. Centralnych Rejestr Form Ochrony Przyrody w zakresie prawodawstwa oraz określenia form ochrony przyrody - <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP/index.jsf>;
6. Charakterystyka JWC - <http://karty.apgw.gov.pl:4200/jcw-powierzchniowe>;
7. Charakterystyka Jednolitych Części Wód Podziemnych - <http://karty.apgw.gov.pl:4200/jcw-podziemne>;
8. Dane IMGW, https://cmm.imgw.pl/cmm/wp-content/uploads/production/amew-pl/amew_inca_pl.pdf;
9. Dane klimatyczne - https://www.meteoblue.com/pl/pogoda/historyclimate/climatemodelled/czarna-g%c3%b3rna_polska_7602850;
10. Dane Podkarpackiego Wojewódzkiego Urzędu Zabytków;
11. Dane przestrzenne - geoportal.gov.pl;
12. Dane RZGW Wody Polskie – Zarząd Zlewni w Przemysłu – dane przestrzenne;
13. Dane statystyczne GUS – Band Danych Lokalnych dla gminy Czarna;
14. Dane Systemu Gospodarki i Ochrony Bogactw Mineralnych Polski - <https://midas-app.pgi.gov.pl/ords/r/public/midas/start>
15. Ewidencja Gruntów i Budynków – dane przestrzenne – stan na luty 2025 r.;
16. Gminny program opieki nad zabytkami dla gminy Czarna na lata 2021-2024 - Zarządzenie Nr 170/2021 Wójta Gminy Czarna z dnia 14 czerwca 2021 r.;
17. Informator PSH Główne Zbiorniki Wód Podziemnych w Polsce;
18. *Mapa geosrodowiskowa Polski* w skali 1:50000, <https://emgsp.pgi.gov.pl/emgsp/>;
19. *Mapa hydrogeologiczna (arkusz 1066 Lutowwiska)* <https://baza.pgi.gov.pl/>;
20. Monitoring i ocena jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych, <https://wody.gios.gov.pl/pjwp/publication/RIVERS/88>;
21. Objasnienia do Mapy Geośrodowiskowej Polski 1:50 000 arkusz lutowiska (1066), lutowiska E (1084);
22. Ocena odporności środowiska na degradację oraz jego zdolności do regeneracji, Mariusz Kistowski, Zakład Badań i Kształtowania Środowiska;
23. Ocena poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku w roku 2023 w województwie podkarpackim Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Departament Monitoringu Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Rzeszowie, Rzeszów, czerwiec 2024 r.;
24. Ocena stanu akustycznego Środowiska na terenie województwa podkarpackiego w roku 2023, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska Departament Monitoringu Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Rzeszowie, Rzeszów, listopad 2024 r.;

25. Pięcioletnia ocena jakości powietrza w województwie podkarpackim raport wojewódzki za lata 2019-2023;
26. Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Czarna, Zamość czerwiec 2016 r.;
27. *Podział fizycznogeograficznym Polski* opracowanym pod kierunkiem Jerzego Solna, zgodnie z artykułem „Physico-geographical mesoregions of Poland: Verification and adjustment of boundaries on the basis of contemporary spatial data” na łamach czasopisma ”Geographia Polonica”, sierpień 2018 r. – <https://ios.edu.pl/aktualnosci/nowy-podzial-fizycznogeograficzny-polski/>;
28. Polskie Linie Kolejowe – mapa pogładowa, <http://mapa.plk-sa.pl/>;
29. Portal Gminny, https://www.czarna.pl/asp/pl_start.asp?ref=1;
30. Praktyczny atlas z informacjami o ekologii, lęgach i preferencjach siedliskowych ptaków lęgowych, Bocheński Z. (red.) (2001);
31. Projekt Audytu Krajobrazowego Województwa Podkarpackiego – projekt, konsultacje 23.12.2024;
32. Program ochrony środowiska dla gminy Czarna na lata 2023-2026 z perspektywą na lata 2027-2030, załącznik do Uchwały Nr XLIX/495/2023 Rady Gminy Czarna z dnia 28 grudnia 2023 r.;
33. Program ochrony środowiska dla Województwa Podkarpackiego na lata 2024-2027 z perspektywą do 2031 r. (Uchwała Nr LXXI/1229/24 Sejmiku województwa podkarpackiego w Rzeszowie z dnia 26 lutego 2024 r. w sprawie uchwalenia Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Podkarpackiego na lata 2024-2027 z perspektywą do 2031 r.);
34. Program Strategicznego Rozwoju Bieszczad, Załącznik nr 1 do Uchwały nr 44/1168/24 Zarządu Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie z dnia 29 października 2024 r.;
35. *Ptaki – Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000*. Warszawa, Wylegała P. (red.) (2013), Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska;
36. *Regionalna geografia fizyczna Polski*, praca zbiorowa pod redakcją Andrzeja Richlinga, Jerzego Solona, Andrzeja Maciasa, Jarosława Balona, Jana Borzyszkowskiego i Mariusza Kistowskiego, Poznań 2021;
37. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2002 r. w sprawie opracowań ekofizjograficznych (Dz. U. z 2022 r. nr 155 poz. 1298);
38. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czarna, tekst jednolity Uchwała Nr XLVIII/491/2023 Rady Gminy Czarna z dnia 30 listopada 2023 r.;
39. Strategia rozwoju gminy Czarna 2023-2030, załącznik do uchwały nr XLVI/459/2023 Rady Gminy Czarna z dnia 18 września 2023 r.;
40. System Informacji Przestrzennej gmina Czarna - <https://czarnabieszczadzka.e-mapa.net/>;
41. Uchwała Sejmiku Województwa Podkarpackiego nr XIII/218/25 z dnia 31 marca 2025 r. - audyt krajobrazowy województwa podkarpackiego;
42. Uchwała NR XXVII/458/20 Sejmiku województwa podkarpackiego z dnia 28 września 2020 r. w sprawie przyjęcia Strategii rozwoju województwa - Podkarpackie 2030 Rzeszów, dnia 13 października 2020 r. Poz. 3871
43. Wieloletnia prognoza finansowa gminy Czarna, Uchwała Nr X/70/2025 Rady Gminy Czarna z dnia 20 stycznia 2025 r.;
44. Wojewódzki program przeciwdziałania zmianom klimatu i skutkom tych zmian z uwzględnieniem odnawialnych źródeł energii i gospodarki w obiegu zamkniętym;

45. Wojewódzki program rozwoju odnawialnych źródeł energii dla województwa podkarpackiego - zał. nr 1 do uchwały NR XLIII/874/14 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 24 lutego 2014 r, CASE-Doradcy Sp. z o.o.;
46. Wykaz dróg wojewódzkich podkarpackiego zarządu dróg wojewódzkich w Rzeszowie, <https://nowa.pzdw.pl/assets/media/ewidencja-drog-01012025.pdf>;
47. Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla gminy Czarna na lata 2021-2036, ECOvidi 2022 r.;
48. Dane z zasobów internetowych:
 - <https://susza.iung.pulawy.pl/wykazy/2024,1801032/>;
 - https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/?gmap=gpPPSS.
 - Implementing agrivoltaics in Poland
→ <https://www.researchgate.net/publication/389902488>
 - Environmental Considerations – Argonne National Laboratory (USA)
<https://solareis.anl.gov/guide/environment>
 - Renewable Energy Investments in Poland: Goals, Socio-Economic Benefits (MDPI 2024) <https://www.mdpi.com/1996-1073/17/10/2374>
 - Interreg Europe – Regional Study Podkarpackie (agrivoltaika)
https://www.interregeurope.eu/sites/default/files/2025-02/EAGER_Joint%20Study_Annex%206_PL.pdf
 - Agricultural Biogas – An Important Element in the Circular Economy (MDPI)
<https://www.mdpi.com/1996-1073/13/7/1733>
 - Odour Emissions of Biogas Plants – Poland (MDPI)
<https://www.mdpi.com/2076-3417/10/3/1093>
 - Assessment of Environmental Impact of Agricultural Biogas Plants
<https://www.researchgate.net/publication/328987151>
 - Public awareness and perception of biogas plants
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0960148123011278>
 - Biogas plants and rural property values – impact study
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0301421519301715>
 - Biogas in your local community – European Biogas Association
<https://www.europeanbiogas.eu/wp-content/uploads/2019/11/Biogas-in-your-local-community.pdf>
 - https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/109449/umowa_partnerstwa_broszura_210x210_nowa_3-small.pdf
 - https://www.pois.gov.pl/media/98573/zielony_lad_broszura_wersja_dostepna.pdf
 - <https://www.un.org.pl/>
 - <https://www.gov.pl/web/wprpo2020/strategia-na-rzecz-bioroznorodnosci-2030>
 - <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/informacje-o-strategii-na-rzecz-odpowiedzialnego-rozwoju>
 - <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego>
 - https://www.energysage.com/about-clean-energy/hydropower/pros-cons-hydropower/?utm_source=chatgpt.com
 - https://www.eia.gov/energyexplained/hydropower/hydropower-and-the-environment.php?utm_source=chatgpt.com
 - https://www.environmentalscience.org/hydroelectric-power?utm_source=chatgpt.com